

שְׁנֵיתַי ה' לַנְּגֵדֵי תְּמִיד

מִי לֹוֹן עֲרֻכִין בַּקְּבֻלָּה

מִמְּחַבֵּר סְדֻרַת הַסְּפָרִים
בַּלְּבָבִי מִשְׁכֵּן אֲבִנָּה

החפץ לקבל את העלון השבועי בדוא"ל,

ישלח בקשה לכתובת:

bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי דרך הפקס

יש לשלוח בקשה למספר: 03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות הגדולות
של הדפסת הספרים לזיכוי הרבים
ניתן לתרום באופן הבא:

מרכז הצדקה

ישראל: טל: 1-800-28-28-28

USA: טל: +972-2-5025580

צריך לפרט

קרן 4387 - בלבבי משכן אבנה

לפרטים נוספים ולהרשמה והקדשות

bilvavi231@gmail.com

© כל הזכויות שמורות

לשמיעת שיעורי הרב שליט"א

ב'קול הלשון' במספר ישיר:

ישראל 073.295.1245

USA 718.521.5231

ליצירת קשר בכל ענייני הספרים:

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן

טעמים..... לה

נקודות..... לו

עינים..... לז

תגין..... לח

אותיות..... לט

גבול ובלתי בעל גבול..... מ

הארץ בלתי בעל גבול בגבול..... מא

אצילות..... מא

בריאה..... מב

יצירה..... מג

עשיה..... מד

אורות - אור מקיף..... מה

אורות - אור פנימי..... מו

אורות - אור חוזר..... מו

אורות - אחר ופנים..... מז

אבגית"ן - שם מ"ב..... מח

אורך ועובי..... מט

אורא..... נ

אורא - קרומא דאורא..... נא

אורא - דכיא..... נב

אספקלריא..... נג

אחע"ה - אותיות הגרון..... נד

אגל"א..... נה

אין..... נו

ארחא..... נז

אשת חיל עטרת בעלה..... נח

אחסנתא - עטרין..... נט

בד"ק חי"ה..... ס

בג"ד כפר"ת..... סא

בוז"ו..... סא

ברודים..... סב

בטישה..... סג

בוכ"ו..... סד

במוכ"ן..... סה

במוכס"ז..... סו

בי"ט..... סו

ב"ן..... סז

בת..... סח

בינה..... סט

אין סוף - בי"ט..... ו

אין סוף - בעל הרצון או רצון..... ו

צמצום..... ז

צמצום כפשוטו או לא כפשוטו..... ח

קו..... ח

רשימו..... ט

עיגול..... י

רצון פשוט..... י

אמיתתו הנעלמה - וגילויים..... יא

אוויר פנוי..... יב

בוצינא דקרדינותא..... יג

כלים..... יד

כשעלה ברצונו..... יד

אדם קדמון - א"ק..... טו

חלון..... טז

עשר ספירות הכמוסות במאצילן..... יז

אור פנימי ואור מקיף..... יח

כתר - גלגלת..... יח

מוחין..... יט

גופא..... כ

פרצופים..... כא

עתיק..... כא

עתיק - רדל"א - רישא דלא אתיידע..... כב

אריך אנפין - א"א..... כג

פרצוף נוק' - מלכות..... כד

פרצוף ז"א - זעיר אנפין..... כה

פרצוף אבא..... כה

פרצוף אימא..... כו

ישראל סבא - יש"ס..... כז

פרצוף תבונה..... כח

פרצוף לאה..... כט

פרצוף יעקב..... ל

פרצוף רחל..... ל

עטרת היסוד..... לא

אזן..... לב

חוטם..... לג

פה..... לד

גבורה - ה"ג ע

גדולה עא

גרון עב

גושפנקא דמלכא עג

גבריא ל עג

גידין עד

גדלות עה

גוף עו

גבאי צדקה עז

גן עדן עח

גץ עח

גדפין עט

גיהנם פ

דגש ורפה פא

דדים פב

תוכן העניינים לפי א-ב פד

אין סוף - זי"ט

אין סוף יש בו כמה ביאורים.

א. ריבוי, התפשטות, אין סוף. עיין גר"א בספר יצירה (פ"א, מ"ה) וז"ל, עשר שאין להם סוף - פירוש שכל אחד כלול מעשר ועשר מעשר, עד אין סוף, כמו האותיות של התורה שהן מתמלאין במלוי ומלוי המלוי עד אין סוף, כל זה לפי שאין סוף מתייחד בהם, דהוא ואינון חד כמ"ש אליהו, עכ"ל. והבן שזהו מהארת אין סוף בכמות, שאין לו סוף. ועיין ציוני (בשלה) וז"ל, אין סוף לכוחותיו. ועיין יושר לבב (בית ראשון, חדר ראשון, פרק א').

ב. באיכות. כי כל דבר בנבראים יש לו איכות אחת עצמית. אולם האין סוף, כלול בתוכו כל האיכויות. ומצד כך איתא בספר הפליאה (ד"ה שאל משה למט"ט) וז"ל, אין סוף הוא שלמות בלתי חסרון, וכשתאמר שיש לו כח בלתי גבול, ר"ל למעלה מעשר מאמרות, אבל לא יותר, א"כ אתה מחסר שלימותו, עכ"ל. עיי"ש. וכן הוא מבואר בביאור עשר ספירות לרבי עזריאל, רבו של הרמב"ן (אות ב'). ועיי"ש (אות ז'). ועיין שומר אמונים הקדמון (ויכוח שני).

ג. הבריאה בצורת הדרגה, אולם האין סוף שווה. וכמ"ש ברבי עזריאל (שם) וז"ל, מה שאינו מוגבל (מוגבל - סוף) קרוי אין סוף, והוא השוואה גמורה באחדות השלימה שאין בה שינוי, עכ"ל.

ד. הנבראים, ריבוי, שיש בהם הרכבה. ולכך נבראו באות ב', שנים. אולם האין סוף, אחד, בחינת אות אל"ף, אחד, "פשוט". וכלשון ספר העיון לרבי חמאי גאון, וז"ל, עילת העילות הוא פשוט בתכלית הפשיטות.

ה. הגדרת שלילה. כל סוף שאנו מכירים (גדר זהו סוף, והבן מאוד, כי כל הגדרה מגדירים את הסוף שבו, וזהו לשון גדר - גבול). וכמ"ש ר' עזריאל (שם, אות י"ב) וז"ל, דע, כי אין סוף, אין לומר כי יש לו רצון ולא כוונה ולא חפץ ולא מחשבה ולא דיבור ומעשה. ואע"פ שאין חוץ ממנו, אין לומר בו שום דבר שיהיה ממנו שהוא מוגבל, כי כל מוגבל משתנה, ואין אצלו לא שינוי ולא חילוף ולא חידוש.

אולם יעויין בנובלות חכמה (דרוש אדם קדמון) וז"ל, ומי שיש לו לב יבין כי מה שאנו קוראים "אין סוף", אינו אלא שמו שקדם לעולם, דהיינו רצונו (וכן מבואר בלשם), אבל הרוצה שהוא בעל השם אין אנו יכולים לדרוש בו כלל ועיקר, עכ"ל. וכן הוא בשומר אמונים הקדמון

(ויכוח שני) וז"ל, רצונו הוא הנקרא אין סוף.

ופעמים רבות נקרא הכתר אין סוף, כמ"ש בשערי אורה במקומות הרבה (שער שני, שלישי, רביעי, חמישי, ותשיעי). וכן בעוד מקומות בדברי רבותינו, כפי שהרחיב לדון בכך בפרדס רימונים.

וכן כל עולם עליון ביחס לתחתון, העליון נקרא א"ס בערך התחתון. עיין מבוא שערים (ש"ב, ח"ג, פ"ה). וכן א"ק נקרא עולמות א"ס.

ו. אי אפשר להשיגו. ועיין שפע טל (חלק טל, פ"א) וז"ל, אין סוף - ר"ל שאין סוף ותכלית להשיגו, כי יחשך וילאה השכל להשכיל ולהשיג בו שום ידיעה והשגה.

ועיין לשון הזוה"ק (צו, כו, ע"ב) אין סוף לא קיימא לאודעא.

ז. שם שלילה, שלילת שיעור ומידה. עיין יושר לבב (בית ראשון, חדר ראשון, פ"ד) וז"ל, שם אין סוף אינו שם מורה עצם היותו, כי אם שם מושאל לשלילת שיעור ומדה ממנה.

אין סוף - צעל הרצון או רצון

נחלקו רבותינו האם תואר שם אין סוף, הוא תואר לבעל הרצון, או תואר לרצונו. ותולדת מחלוקת זו היא, מהות הצמצום שהיה באין סוף, האם הוא בבעל הרצון או ברצון. וכמו שיבואר אי"ה בערך צמצום.

וז"ל, רבי עזריאל בביאור עשר ספירות, דע, כי אין סוף, אין לומר כי יש לו רצון, ולא כוונה ולא חפץ ולא מחשבה ולא דיבור ומעשה, עכ"ל. והובאו דבריו בעבודת הקדש (ח"א, פ"ח). ובדרך אמונה (אות ב').

וכן כתב בעמק המלך (ש"ח, פ"ט) וז"ל, ומי שיש לו לב להבין יבין, כי מה שאנו קוראים אין סוף, אינו אלא שמו שקדם לעולם, דהיינו רצונו, אבל "בעל הרצון" עצמו, שהוא בעל השם, כי רצון גימט' שמו, אין אנו יכולים לדרוש בו כלל ועיקר, עכ"ל. ובלשון חב"ד נקרא מאור, וכלשון התורה אור (וירא) במאור שהוא א"ס עצמו, עיי"ש. ושיטה זו נתבארה בתורת חב"ד במקומות רבים.

וכן כתב בשפע טל (חלק טל, ש"ו, פ"א) וז"ל, יש לך לדעת, כאשר עלה רצון א"ס של רצונים הספירות, שהספירות הם רצונים, ואין סוף הוא רצון למעלה מהרצונים.

ובפרטות בכל מדרגה יש צמצום, כמ"ש שם (ש"ה, פ"ב, מ"ת) וז"ל, גם תבין כי בכל בחינת הוצאת האורות החדשים, היה קודם להם ענין הצמצום, עכ"ל. ועיין עוד שם (ש"ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, והמשכיל יבין כי גם בא"ק היה כל אותו צמצום שביארנו למעלה.

ובמהות הצמצום מצינו כמה שיטות.

א. הסתלקות, סילוק האור. וכלשון העץ חיים (ש"א, ענף ג) וז"ל, א"ס צמצם עצמו, "וסילק" האור הרב ההוא מן המקום ההוא לגמרי, עכ"ל. וכן הוא לשון עמק המלך (ש"א, פ"ג) הצמצום הראשון הוא שסלק האור הראשון לעשות מקום פנוי, עכ"ל. (ועי"ש שיטת מהר"י סרוג מהו צמצום שני). וזהו צמצום בסוד אין, העדר, סילוק. ובלשון חב"ד, נכלל האור במאור. כמ"ש בתורה אור, ובהרבה מקומות בתורת חב"ד.

ב. פעולה גבולית. עיין רמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח כד) וז"ל, ולקח לו דרך פעולה מוגבלת, וזה נקרא צמצום א"ס ב"ה. ר"ל, שאין הצמצום העדר לבד, אלא קיום, הבלתי תכליתי נעדר בענין זה. אבל הגבול (גבול - דרך מצומצמת, ולפ"ז צמצום, פעולה מצומצמת, פעולה גבולית) מתקיים, והוא שורש הדין המתגלה. יש להקשות, אם הצמצום הוא רק הסתלקות, איך שייך בו קיום ומציאות. תשובה - הרצון הרוצה לגלות הדברים אל הפועל, הוא העושה כל זה. אך מה שהוא רוצה לגלות, הוא הכח המוגבל, שע"כ שולל ממנו הבלתי תכליתי. א"כ, מעשה הצמצום הוא קיום לגבול המתגלה, שהרצון מגלה אותו והעדר לבלתי תכליתי, עכ"ל. ולשיטתו זהו צמצום אף בלשון חיוב, דרך מצומצמת, דרך גבולית. ועיין באתי לגני (תשי"ז) בהרחבה.

ג. הסתרה, מלשון הכתוב וצמצמה פניה. והרחיב לבאר זאת הלשם (הקדו"ש, ש"ו, פ"ב) וז"ל, הצמצום עצמו שהוא הכח המסתיר ומגביל את האור. וכן כתב בספר הדע"ה (ח"א, דרוש א, ס"ג) וז"ל, וגם העולם היותר עליון הנה היה מציאותו ג"כ רק ע"י הצמצום, שהוא אחר שנסתתר באור הגדול, אור עצמותו ית"ש, שהוא אור דא"ס, עכ"ל. ושורש דבריו בדברי הנפש החיים (שער ג, פ"ז) וז"ל, עם כי ודאי שגם במקום כל העולמות והברואים הכל מלא גם עתה רק עצמותו ית"ש לבד כקודם הבריאה, אמנם הוא בבחינת צמצום, היינו בבחינת "הסתרה לבד מופלא ומכוסה מהשגתינו", עכ"ל. וזהו צמצום בבחינת יש, מחיצה המסתרת. ועיקרה נגלה לכו"ע בצמצום שני, שנפרס מסך. ומעין כך נתבאר בחב"ד. עיין ספר

וכן הרחיב לבאר בשומר אמונים הקדמון (ויכוח שני) וז"ל, כי מה שיחסו תואר רצון פשוט אל האין סוף, אינו אלא להודיע, שהוא פועל ברצון. אמנם הרמ"ע ז"ל ודאי שלא לכך נתכוון (שיש בעצמותו רצון), כי בפירוש כתב שהרצון הוא המתואר בתואר אין סוף, ובעל הרצון קודם אליו, וכו'. אמנם רצונו הוא הנקרא אין סוף, שהוא רצון קדום מיוחד תמיד עם בעל הרצון, כי הוא שמו ולבושו, וכו' היה סוד הצמצום, לא "בעל הרצון", כמ"ש בספר פלח הרמון, ש"ד, וביונת אלם, פ"ב, עכ"ל. ושם כתב וז"ל, נמצא שהצמצום הנזכר בכתבי האריז"ל הוא "ברצון".

ועיין עוד בגר"א בליקוטיו בסוף ספד"צ, וז"ל, בא"ס ב"ה ית"ש שאסור לחשוב כלל וכלל, ואפילו אין סוף אסור לקרותו, ומה שאנו מדברים בו ובספירות, הכל מרצונו, וכו'. וכן הוא בנפש החיים (שער ב, פ"ב) וז"ל, ואף גם מה שבזוה"ק מכנהו ית' בשם אין סוף, איננו כינוי עליו ית"ש, אלא הכוונה על השגתנו אותו מצד כוחות הנשפעים מאתו בהתחברותו להעולמות. וכן כתב ברמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח ו) וז"ל, הרצון הוא אחד, והבלתי נגלה, לא נראה, ונקרא א"ס ב"ה, והמתגלה מן הרצון הזה הוא הנקרא ספירות.

אולם הסוברים שהאין סוף הוא הכתר, כמ"ש הרמ"ק (פרדס רימונים, ש"ג, פ"א) וז"ל, רבים מהמתקבלים בבני עמנו נבוכו במבוכה רבה ונפלו בשוחת הטעות וחשבו כי הכתר עליון הוא הא"ס, והוא במנין העשר, עיי"ש בהרחבה. ולפ"ז הכתר, רצון, הוא עצמו הא"ס, כי בעל הרצון והרצון אחד, ודו"ק היטב. וכן לשיטת היושר לבב שיבואר בערך צמצום, בעל הרצון והרצון אחד. ודו"ק היטב היטב.

מלום

הנה לשון העץ חיים (שער א, ענף ב): "צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו באמצע אורו ממש". וכתב שם, כי צמצום האור גורם מציאות הווית הכלים, וזהו צמצום ראשון. וזהו שיטת מהר"ו (ועיין בעמק המלך (ש"א, פ"ג) שיטה אחרת). ויש צמצום שני, כמ"ש שם (ש"ח, פ"א, מ"ת) וז"ל, ענין צמצום ב' של א"ק, כדי להאציל נקודים אלו הוצרך לצמצם אורות נה"י וחצי ת"ת שלו למעלה, ושם פריס פרסה א' במקום הטבור. ובפרק ב' (מ"ת) כתב, נמצא שהם ב' דברים, צמצום האור למעלה שיוכל האצילות לקבל האור שלו, וענין הפרסא כדי שיוכל גם הבריאה לקבל אורו.

ולהתחבר עצמו אל עצמו כביכול להמציא מקום פנוי ח"ו, אלא כענין שאמרו בב"ר ס"פ מ"ה, וצמצמה פניה ולא ראתה המלך וכו', שפירושו שם לשון הסתר וכיסוי. כן כאן מלת צמצום היינו הסתר וכסוי, והכוונה שאחדותו ית"ש מבחינת עצמותו הממלא כל עלמין, הוא מצומצם ומוסתר מהשגתינו, עכ"ל. ועיין בהרחבה בדברי יעקב, קבלת הגר"א (סימן ג) בביאור שיטת הגר"א והלשם.

קו

לשון העץ חיים (שער א, ענף ב) ואז המשיך מן אור א"ס, קו אחד ישר מן האור העגול שלו מלמעלה למטה, ומשתלשל ויורד תוך החלל ההוא. ולהלן שם כתב, וז"ל, בהיות אור א"ס נמשך דרך "קו" אחד "וצינור" דק בלבד, וכו', אמנם היה מתפשט "לאט לאט", עכ"ל.

ומהותו של הקו יש בו כמה הגדרות בלשון רבותינו.

כתב החסדי דוד (אות א) וז"ל, ואח"כ המשיך קו אחד של אור - והוא "סוד הרחמים" וכו', והצמצום הוא שורש הדין.

ועיין דברי שלום על אתר, וז"ל, דרך קו אחד בלבד וצינור דק בלבד. נראה שהוא כפל לשון. ואפשר לומר, דצינור הוא אמת המים, וכן צינור הוא ניצוץ, וכמ"ש בערוך ערך צנר, יע"ש. והנה אמת המים הוא הא"ס כביכול שממנו תוצאות מים חיים, ומה שנמשך ממנו הוא "ניצוץ אחד דק", וזהו מ"ש קו אחד דק וצינור דק, כדי שיוכלו הנבראים להבראות. ועיין שמן ששון שם, שהקו הוא "הכלי".

מהלך נוסף מצינו שהקו הוא "חוט", חוט המקשר בין הנבראים לבורא, "כח המדבק". קו גימט' דבק. וכן מבואר באמת ליעקב (מערכת מכוא שערים, אות ק) וז"ל, קו הנמשך מהא"ס ב"ה ע"י קו זה הוא כל דבקות הנאצלים במאציל, דיבוק גמור, דנכנס בפנימיות הנאצלים, עכ"ל. וכן הוא לשון רמח"ל באדיר במרום (ח"א, ד"ה תנא רזא דרזין).

ועיין רמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח כז) וז"ל, ענין הקו והצינור - בזה הרשימו נשאר כל מה שעתידי להיות, ומה שלא הושרש שם, לא יכול להיות אח"כ. ואעפ"כ, כל המושרש שם לא היה יכול להמציא, אלא א"כ הבלתי תכליתי עצמו ינהג אותו, אלא שהבלתי תכליתי אע"פ כן לא יפעיל אלא מה שהושרש ברשימו, והיינו

הליקוטים, צמח צדק (ערך צמצום) שצמצום מהותו מגילוי להעלם. וכן לא בדרך השתלשלות אלא בדילוג.

ד. ריבוי הארה יוצר צמצום אצל המקבלים, כמשל השמש ברוב הארתה אי אפשר להסתכל בה, ונעשה כעין חושך לתתא.

נמנום כפשוטו או לא כפשוטו

הנה נודע מחלוקת רבותינו האם הצמצום כפשוטו אם לאו. ונסדר בס"ד את הדברים מעט.

כתב ביושר לבב (בית ראשון, חדר ראשון, פרק יב) וז"ל, ומשרשי ענינים אלו למדנו, כי החס על כבוד קונו, צריך להעלות על לבו מחשבת צמצום זה כפשוטו, לבל יפגום בכבודו בחשבו שעצמותו נמצא גם בגשמיים השפלים הבלתי נכבדים ואף נבזים ח"ו, עיי"ש. ולשיטתו הצמצום כביכול באמיתת הויתו ית"ש.

אולם, הרבה מרבותינו סברו שהצמצום אינו כפשוטו.

כתב בספר יסוד האמונה (קונטרסים לחכמת האמת, אות קיב) וז"ל, עיקר כוונת הצמצום הוא צמצום כח. כי להיות הא"ס בלתי בעל תכלית, ממילא כחו ג"כ הוא בלתי בעל תכלית, כי כחו הוא עצמותו ועצמותו הוא כחו. ממילא מ"ש האריז"ל, א"ס צמצם עצמו, הכוונה הוא שצמצם כחו הבב"ת, עיי"ש שציין לעיין בספר שער השמים (מאמר ג', פ"א), ובדברי ויכוח שואל ומשיב (סימן קפא), והקדמה הגדולה (סימן כד).

וז"ל שומר אמונים הקדמון (ויכוח שני, אות כג): אמנם רצונו הוא הנקרא א"ס, שהוא רצון קודם מיוחד תמיד עם בעל הרצון, כי הוא שמו ולבושו וכו' היה סוד הצמצום, לא בבעל הרצון (אלא ברצון היה הצמצום), כמ"ש בספר הרימון (ש"ד), וביונת אלם (פ"ב).

וז"ל בעל התניא (ויקרא, הוספות) והענין, כי צמצום זה אינו כפשוטו שנסתלק האור ח"ו, כי באמת לית אתר פנוי מיניה וכו', אלא הפירוש שהסתלקות זו היינו מבחינת הגילוי להיות בבחינת העלם, עכ"ל. ועיין ספר הליקוטים, צמח צדק (ערך צמצום), ובמקורות הרבים שם. ועיין בספר הרב מלאדי ומפלגת חב"ד (ח"ב) בענין הצמצום. ויש הרבה לדון בדבריו, ואכמ"ל. ועיין מאמרי הרב נחום גרינוולד בהיכל הבעש"ט, בהרחבה.

ועיין נפש החיים (ש"ג, פ"ז) וז"ל, כי ביאור מלת צמצום כאן אינו לשון סילוק והעתק ממקום למקום להתכנס

שער א, פרק א, ועוד) וז"ל, הרושם של האור הראשון במקומו עומד ואינו זז משם, בסוד שאמרו רז"ל, לא זזה שכינה עד שעשתה רושם, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער העקודים, ריש פרק ו'). ויסוד זה אמור בכל המדרגות כולם, שאור שנסתלק משאיר רשימו, ושורש הדבר באור א"ס שתחלה היה ממלא את כל החלל, וכאשר נסתלק לא נסתלק לגמרי אלא השאיר רשימו מן אור א"ס, כמ"ש בשמן ששון על עץ חיים (עיגולים ויושר, ענף א, אות ב) משם מהרח"ו.

ובביאור מהות הרשימו יש כמה הבחנות.

כתב הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח כו) וז"ל, ענין החלל הרשימו והמקום - זה האור שנאצל היה נקרא רשימו מן האור הקודם שלרוב גדלותו לא היה מושג. וסוד זה הרשימו הוא הנקרא מקום כל הנמצא, לפי שהוא נותן להם מציאות, מה שלא היה נותן הבלתי תכליות, וכו'. רשימו מן האור הקדום - ר"ל שאין זה דבר חדש ממה שנסתלק, אלא כמו חלק קטן ממנו, שעד שלא נעשה מעשה הצמצום, לא היה יכול להיות ניכר בפני עצמו, ואחר הצמצום ניכר (ופירוש כל זה הענין הוא ענין המלכות למטה, עיי"ש), עכ"ל. וכן כתב עוד בספרו אדיר במרום (ח"א, ד"ה עיני דרישא חוורא) וז"ל, בשעה שנעשה הצמצום, אז נשאר רשימו לבד מן האור הא"ס, וכמפורש במקומו. וזה הרשימו היא הארה המוגבלת, שאינה עוד בלתי תכלית, עכ"ל. וכן כתב בביאורים לאוצרות חיים (אות ג) וז"ל, חלל נקרא מה שהוסר ממנו הבלתי תכליות, והרשימו הנשאר הוא אור פנוי, ואין חלל בלא רשימו.

וביאר בפתחי שערים (נתיב הצמצום, פתח ט) וז"ל, לאחר הצמצום נשאר "רשימו" מאור א"ס בתוך המקום הפנוי. הרשימו הזה כשמו כן הוא, רושם מהשלימות שהיתה קודם הצמצום וממנו נעשה הכלים, מה שאנו מכנים בשם עולמות. אותו רשימו השאיר שורש של קדושה עליונה בכל המציאות החדשה שנוצרה, אף ברע עצמו, וזאת כדי שסוף סוף יוחזר הרע לטוב, עכ"ל. ועיין לשם, חלק הביאורים (שער דרושי עיגולים ויושר, ענף ב, אות ג).

ובעומק, רשימו זה הוא עשר ספירות שהיו תחלה כמוסות וגנוזות במאצילן, דהיינו כמוסות בבלתי בעל גבול, וכאשר ע"י הצמצום נסתלק הבלתי בעל תכלית, מעתה יש גילוי ל"י ספירות אלו, ודו"ק היטב.

ודקות נוספת בהגדרת הרשימו, מצינו בלשם בחלק הביאורים (שער העקודים, פ"ד) וז"ל, וזהו ענין הרשימו שאמר הרב כאן, שגם אחר שמסתלק כל עליון ונפסק

כנשמה המנהגת את הגוף רק לפי מה שהוא. וזה נקרא קו אחד מא"ס ב"ה הנכנס תוך החלל. והנה זה הענין לפי הנבראים הוא הרשימו, אך בקו הוא מה שהוא לפי שלמותו, עכ"ל. ושם כתב עוד, וז"ל, והיינו כי בא"ס אין הפרש חלקים, אלא (מביט) בשלמותו, בכל בלתי תכליתו, מביט אל הענין הזה. "וזאת ההבטה הכללית נקרא קו", פירוש - ניצוץ, כמו ניצוץ השמש היוצא מהארת כל השמש, עיי"ש בהרחבה. ועיין גר"א (ליקוטים בסוף ספד"צ, סוד הצמצום) קו שמהותו השגחה, מעט מעט ביחס לא"ס (ולכך נתפשט לאט לאט) ובערך אבי"ע הוא א"ס. ועיין פתחי שערים (נתיב הצמצום, פתח יא) וז"ל, שנתלבש בהם בבחינת קו אחד קטן מצומצם לפי כמות הגוף לבד להנהיגו (היינו הנבראים), ומ"מ הוא מתפעל לפי ענין אברי הנשמה (אור א"ס) ופעולתם, עיי"ש.

ומהות הקו ביתר חידוד, הוא "הדרגה", כמ"ש בנפש החיים (שער ג, פרק ז) וז"ל, והצמצום והקו הכל אחד וענין אחד. ור"ל, עם כי בודאי שגם במקום כל העולמות והברואים הכל מלא גם עתה רק עצמותו ית"ש לבד כקודם הבריאה, אמנם הוא בבחינת צמצום, היינו בבחינת הסתר לבד מופלא ומכוסה מהשגתנו, כדי שעיי"ז הצמצום וההסתר תהא כל השגתנו את העולמות דרך השתלשלות והמשכת התגלות אורו ית' בהם "בסדר הדרגה" לבד, "כעין קו", דרך משל כנ"ל. וז"ש שם בשער עיגולים ויושר ענף ב', שהקו חוט האור לא נמשך ונתפשט תיכף עד למטה, אלא לאט לאט ר"ל דרך הדרגות רבות מאוד בשיעור מדוקדק כפי הצורך להשגתנו ענין העולמות וסדר הדרגתם, עיי"ש. ומעין כך ברמח"ל בביאורים לספר אוצרות חיים (אות י). והקו עצמו יש בו חיצוניות ופנימיות. עיין לשם (שער דרושי הנקודות, פ"ט, אות ה).

ומתא לעילא, הקו הוא מלשון "תקוה", כמ"ש בשערי צדק (ש"א) וכל תקוה לשון קו. וכמו שהרחיב הרמח"ל בדרוש הקיווי, וז"ל, אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שיכנס בו קו א"ס ב"ה, וזה קו לשון קיווי ותשוקה, עיי"ש בהרחבה.

רשימו

איתא בעץ חיים (שער יט, פ"א, מ"ת) וז"ל, כנודע אצלינו בהקדמה, שאין לך שום אור שאינו מניח רשימו במקומו אף אחר הסתלקותו משם, עכ"ל. ועיין שער הכוונות (דרושי תפילין, דרוש ה', וכן דרושי העמידה, דרוש ד', ועוד מקומות). וביונת אלם כתב (פרק א, והובא בעמק המלך,

אורו מהתחתון, עם כל זה הנה נשאר בו רשימו, וכו', והנה אותו הרשימו הנה הוא הכח וההכנה לקבל ע"י כל האורות והמוחין כולם, עכ"ל.

ועיין עץ חיים (שער ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, לעולם בטבע העליון להאיר לתחתון, ויש לו חשק להאיר בו כמו חשק אמא לבנים, ולכן מניח ומשאיר רשימו וכו', עכ"ל. ועיי"ש שמשאיר רשימו לצורך התחתון ממנו, ודו"ק.

ובעומק, הרשימו, רושם גמור מעצמות אור א"ס, ולא רק מכח הגבול, עשר ספירות הכמוסות וגנוזות במאצילן. ודו"ק היטב, שהוא כח לחזור לא"ס ממש. וד"ל.

עיגול

זה לשון העץ חיים (שער א, ענף ב) ונודע בחכמת השיעור שאין תמונה כ"כ שוה כמו תמונת העיגול, משא"כ בתמונת מרובע בעל זוויות בולטות, וכן תמונת המשולש וכיוצא בשאר התמונות, וע"כ מוכרח הוא להיות צמצום הא"ס בבחינת עיגול, והסיבה הוא בעבור שהוא שוה בכל מידותיו, עכ"ל. וסיבה זו מחמת מהות הא"ס, שהוא שווה. ובדקות, עיגול הוא הויה אחת בלתי מתחלקת לחלקים.

ועיין צמח צדק (ערך עיגול). סיבה נוספת, כי אין סוף, פועל "בצורה" של א"ס, וצורת עיגול אין לה סוף, ולכך פעל דוקא ע"י עיגול. וכמ"ש בראב"ד (ספר יצירה, פרק א, משנה ה) וז"ל, וידוע שהעיגול אין לו ראשית ואחרית מצד עיגולו, עכ"ל. ועיין פרדס רימונים (שכ"ג, פט"ו) שעיגול אין בו תפיסה כלל.

סיבה נוספת נתבארה בעץ חיים (שם) וז"ל, עוד יש סיבה אחרת, והוא בעבור הנאצלים אשר עתיד להאצילים אח"כ בתוך המקום החלל ההוא הריק והפנוי כנ"ל, והענין הוא כי בהיות הנאצלים בתמונת אשר עתיד עתה להאצילים אח"כ בתוך המקום החלל ההוא הריק והפנוי כנ"ל. והענין כי בהיות הנאצלים בתמונת העגולים, הנה אזי יהיו כולם קרובים ודבוקים בא"ס הסובב אותם בהשוואה אחת גמורה, והאור והשפע הצריך להם יקבלום מן א"ס מכל צדדיהם בשיקול אחד, משא"כ אם היו הנאצלים בבחינת מרובע או משולש וכיוצא בשאר תמונות, כי אז היה בהם זוויות בולטות קרובות אל הא"ס יותר משאר צדדיהם ולא היו מקבלים אור א"ס בהשוואה אחת, עכ"ל. וזהו טעם העיגול לצורך

הנאצלים.

ומהות השפע שמקבלים בהשוואה, נתבאר בפתחי שערים (נתיב עיגולים ויושר, פתח א) וז"ל, הנהגת העיגולים היא הנהגה טבעית כללית (השגחה כללית) שמאפשרת את קיום הבריאה, בבחינה זו השפע נשפע לכולם בשוה כדי שכל נברא יתקיים במדרגתו, עכ"ל. ובפרטות כתב כן לגבי עיגולי אדם קדמון, אולם השורש הוא עיגול אור א"ס הסובב שמקיף לכל העולמות בשווה, שמאיר בתוך החלל שצורתו עיגול, ומאיר לעיגולים שבתוך החלל, והבן מאוד. עיין ליקוטי צמח צדק (ערך ארץ, אות ה, וערך חופה, וערך עיגול, ועוד).

ביאור נוסף היות הצמצום עגול, נתבאר בפתחי שערים (נתיב הצמצום, פתח ה) וז"ל, ונמצא שכל המציאות הוא בגדר נקודה (שצורתה עיגול) ומרכז לגבי אור א"ס בעצמו הסובב אותו מכל צד, והכוונה בזה כמו שאנו רואים בעיגול שנקודת אמצעיתו (שצורתה עיגול גופא) הוא המרכז, הוא בתכלית הקטנות שאפשר להיות, ואינו אלא מחשביית לבד, וכו', ונמצא שהנבראים הם רחוקים מא"ס הממציאם תכלית ההרחק שיכול להיות, שהרי זהו הפרש ביניהם, שא"ס הוא בלי גבול ושיעור, והם בגבול ושיעור, עכ"ל.

וביאור נוסף מצינו בלשם (ספר הדע"ה, ח"א, דרוש ה, סה) וז"ל, ולכן מתעגלים העיגולים שלו לכל העולמות כולם בכל סיבותם, כי ממנו יצאו וכן הם נשפעו ממנו תמיד, ואליו ישובו וייתחדו בו כולם (שזה צורת עיגול שהכל שב לתחלתו, נעוץ סופן בתחילתו ותחילתו בסופן) ובאשר שאין השוואה בכל מה שנוגע לזולתו כמו השוואת עיגול, לכן מתעגל סביבות כולם, כדי שיחזרו ויכללו כולם ע"י אחד, עכ"ל.

לרון פשוט

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב) וכאשר עלה "ברצונו הפשוט" לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים, עכ"ל. ועיין עוד בעץ חיים (שער לט, פ"ב). וכן מעין כך לשון הרמ"ק בפירושו לספ"י (פ"ג, מ"ד) וז"ל, והספירות נאצלו מאתו כרצונו, וברצונו הפשוט פעלו במציאות המתגלה כל מה שפעלו, עכ"ל. וכן כתב בספרו פרדס רימונים (ש"ה, פ"ד) וז"ל, וכאשר עלה "ברצונו הפשוט" לגלות אלקותו להטיב במדותיו הנעלמים אל זולתו, הוציא ההעדר להויה והאציל "מאורו הפשוט" ספירה ראשונה הנקראת כתר.

מאמתתו הנעלמה", אשר אין לנו ולא לשום נברא וגם לא לנאצלים כולם שום תפיסה ושום שם ומילה במה לכנותו ולדבר בו, אלא רק בדרך שלילה לבד. היינו לשלול משם כל ענין המורה איזה חסרון לפשיטותו ולרוממות מעלת אמתתו. וכן לשלול משם איזה השגה ואפשרות הדיבור בו. כי הוא מרומם ונעלה על כל דיבור ומילה ועל כל מחשבה ושכל. וכבר כתב הגר"א בליקוטיו שבסוף ספד"צ הנדפס בוילנא תרמ"ב, שגם א"ס אסור לקרותו ("לאמתתו הנעלמה"), ואסור לחשוב בו כלל וכלל. והנה היה "גילוי הראשון" ואמתתו הנעלמה, בבחינת אור א"ס, עכ"ל. [ועיין עוד בדבריו בספר הכללים (כלל ב, ענף א) שקרא ל"גילוי ראשון" - "התפשטות הראשון". ועיין במכתבי הלשם (מכתב ג). ועיין עוד בדבריו בחלק הביאורים (עיגולים ויושר, פ"א, ענף א, ד"ה ומש"כ כל פעל ה'). ועיי"ש שהרחיב לבאר שישנם ה' מיני גילויים מאמתתו הנעלמה כנגד נרנח"י. (ולשיטתו כמו שעתיק - רד"א, הוא העלם, היפך אריך שהוא גילוי, כן אמיתתו הנעלמה היא העלם ביחס להפכו גילוי, והבן מאוד מאוד מאוד. עיין סוף המאמר, ולפ"ז אינו עוסק כלל בעצם היותו ית"ש). ואלו הם: א. אור א"ס. ב. קו וצמצום. ג. א"ק. ד. אצילות. ה. ב"ע. עיי"ש בהרחבה.

ועיין עוד בדבריו שם (פרק ה) וז"ל, והנה כל אלו גילויים הג' הראשונים, הנה הגם שאנו קוראים אותם בשם "גילויים", אך אינם גילויים אלא רק בערך "אמיתתו הנעלמה" אשר למעלה, ובערך זה הוה בחינת א"ס והעולמות דא"ס (קו - צמצום - א"ק) ג"כ מכלל הגילויים, וכנ"ל פ"ג. אבל באמת הנה הם אינם גילויים ממש כלל, מאחר שהם רק בבחינת מחשבה ורצון, ובא"ס עצמו ית"ש אשר אין בו שום תפיסה כלל בשום אות ונקודה, וא"כ הרי הוא נעלם מכל העולמות שלמטה בתכלית ההעלם, וכן גם הקו וצמצום וא"ק שהם מהעולמות דא"ס, הם כולם טמיר ונעלם מופלא ומכוסה, עכ"ל.

והנה כל ה' גילויים אלו הם תהליך של "גילוי" מאמתתו "הנעלמה". ועיין בדבריו בספר הכללים (כלל א, ענף ב) וז"ל, כבר בארנו בספר הקדו"ש שער ד', כי סוד כל המציאות כולו אשר המציא המאציל ית"ש מאחר "אמיתתו הנעלמה" ולמטה, הנה המציא אותם ה' גילויים כלליים שנתגלה בהם באורו ית"ש מגילוי לגילוי. "והנה כל אור גילוי העליון הזה הוא שורש להתחתון", כי כל גילוי הוא רק בשביל זה, וכל מציאותו הוא רק לצורך זה, ר"ל שכל התהוותו הנה הוא רק מה שנוגע לצורך זה, שאין בהמציאות דכל גילוי עליון (כגילוי לעצמו) אלא

וביאור "רצון פשוט", נתבאר בדברי רבותינו.

וז"ל שומר אמונים הקדמון (ויכוח שני, אות כא) וז"ל, באומרו כשעלה ברצונו, והודיענו שהאין סוף פועל ברצון ולא בהכרח או מקרה ח"ו, ובאומרו "הפשוט", רמז לנו שאין כוונתו לייחס לאין סוף רצון נוסף על המהות, וגם לא רצון משתנה, אלא רצון פשוט, ברצונו הוא עצמותו הפשוט בלי שינוי וריבוי כלל. ועיין בספר אלימה, עין כל, ת"ב, פ"ו. עכ"ל.

וז"ל הטל אורות (ח"א, פ"ו) אינו מושג לעולם שום בחינת רצון וטעם בא"ס, כי הוא למעלה מבחינת טעם ורצון, ובכל מקום שמזכירין בא"ס לשון "רצון", נזכר תיכף תיבות "הפשוט", "רצונו הפשוט", או אחדותו הפשוט, לרמז שהוא מופשט (פשוט מלשון מופשט) ומושלל מכל אלו התוארים שאנו משיגים, עכ"ל.

ועיין פתחי שערים (נתיב אורות אח"פ דא"ק, פתח כא) וז"ל, ושם ראשית גילוי הרצון שהוא בסוד כתר (וכדברי הלשם בסוד ה' גילויים, אור א"ס - כתר, קו וצמצום - חכמה, א"ק - בינה, אצילות - ו"ק, ב"ע - מלכות) והוא הרצון הראשון שאין בו שום רעיון רק בכלל רצון פשוט לבד, והרצון הוא סוד תכלית גילוי היחוד, וכו', עיי"ש. ולפ"ז רצון פשוט הוא רצון בלתי מורכב, שמורכב כמה רצונות יחדיו, אלא רצון אחד בלבד, גילוי יחודו.

ועיין טל אורות (ח"ג, פ"י) וז"ל, נודע שיש ב' מדריגות ברצון הנפש. האחד רצון פשוט שבעצמות הנפש ממש שכל הנפש כלולה בו, והוא נקרא נפש ממש, כמו "היש את נפשך" וגו', שהוא לשון רצון, והוא ענין מסירת נפש "בכל נפשך", והוא הנקרא פנימיות הלב ונקרא אהבה רבה שהוא למעלה מן השכל, כי הוא בלתי מוגבל כלל (וגילוי זה בנפש הוא ניצוץ בורא כנברא, ושורש מהרצון הפשוט של א"ס). והמדריגה הב' הוא "רצון מורכב", היינו שמורכב בטעם ושכל להרצון בכלי המוח ובא בגדר וגבול בהתפעלות הלב שנקרא רעותא דליבא, רצון הנוולד במוח ולב, לפי הטעם של האהבה שיש לו בזה הדבר, וכשבטל הטעם בטל האהבה, וזה נקרא חיציניות הלב, עכ"ל. ורצון זה הוא רצון משתנה, משא"כ אצל הא"ס אני הוי"ה לא שניתני, רצון "בלתי משתנה".

אמיתתו הנעלמה – וגילויים

כתב הלשם (הקדמות, שער ד, פ"ג) וז"ל, אור א"ס המוזכר בכל דברי הזוה"ק והאריז"ל, והוא "גילוי הראשונה

(והוא השורש לכל אור פנוי בכל הקומה לתתא. כגון עיין עץ חיים (שער א, ענף ד, ושם שער כה, דרוש ב, מ"ק. ושער לב, פ"ח, מ"ת). ושער הכוונות (דרושי קבלת שבת, דרוש א'. ודרושי תוספת שבת, דרוש ג'), ועוד). ופעמים אף הכתר נקרא אור קדמון, וכדלהלן.

ופעמים נקרא בלשון רבותינו "אור פנוי", ופעמים "אור קדמון". (עיין לשם (הקדו"ש, ש"ד, פ"ה) וז"ל, ונקרא בשם טהירו עלאה, וכן בשם אור קדמון, אורא קדמאה סתימאה). וביחס להעדר, לחלל, נקרא אור "פנוי", וביחס להויתו שורש לנבראים, נקרא אור קדמון. כמ"ש הלשם (שם) וז"ל, והנה הצמצום הוא כעין אור ומקום פנוי אשר בתוכו נמצאו ונעשו כל העולמות כולם, ולכן נקרא אור הקדמון כנ"ל שער ד, פרק ג, כי הוא כעין חלל ואור פנוי, והוא קדמון לכל המציאות, עכ"ל. ולשון אור קדמון נמצא בתורת מהר"י סרוג הרבה. עיין נובלות חכמה (עלה ז). ועמק המלך (שער א, פרק ט). ועוד. ומקורו בזוה"ק בתיקונים (קד, עב. ושם קז, ע"ב. ועוד).

ומהות אור פנוי, ביאור הרמח"ל (ביאורים לספר אוצרות חיים, אות ג) וז"ל, חלל נקרא מה שהוסר ממנו הבלתי תכליות, והרשימו הנשאר הוא אור פנוי, עכ"ל. ומעין כך כתב הלשם (הקדו"ש, ש"ה, פ"א) וז"ל, אמנם אותו המקום הוא אינו פנוי ממש ובבחינת ריקני והעדר ח"ו (בחינת חלל גמור), כי אין ריקני כלל, וכמ"ש הרב הקדוש מהרי"ג בספר גינת אגוז, ח"ב, שאין ריקות בעולם (ומה שנשאר הוא בחינת רשימו, אור קדמון פנוי). וכן כתב ג"כ רבינו הקדוש הרמ"ק ז"ל, באלימה מ"א, ת"ב, פ"ז, שאין ריקות והעדר ח"ו. וכן הרמב"ם במורה, ח"א, ר"פ ע"ב, ופרק עג, ובח"ב פ"ל, עכ"ל. ועיין עמק המלך (ש"ב, פ"ד). ולימודי אצילות בתחלתו (סוד הצמצום, ח"א).

ובפרטות יותר נקרא "אור", אור-י. וז"ל הלשם (ספר הכללים, כלל ט, ענף ו), הנה העולם היותר עליון אשר ברום חביון עוזו ית"ש, והוא העולם "דקו וצמצום", ונקרא בשם טהירו עלאה, ובשם "אור קדמון", "אור דנפיק מאור", כי קודם שנתפשט הקו, היה נקרא הצמצום רק בשם "אור קדמון", כי לא היה ניכר בו אור כלל, וכנ"ל כלל ז', עמוד נד, עכ"ל. וכן כתב עוד (הקדו"ש, שער הפונה קדים, פ"ג) וז"ל, נקרא בשם אור הקדמון, כי היא הרשימו מאור דא"ס, ונקרא אור, אור וי' גנוז בה. ועוד כתב בחלק הביאורים (שער דרושי עיגולים ויושר, ענף ב, אות יג) וז"ל, וכן כתב הגר"א (בסוף תז"ח בדף נ' ע"א בד"ה טהירו) כי פירוש טהירו הוא אור עליון אשר בסוד הצמצום

רק מה שנוגע להיות שורש להתחנות, והבן הדברים כי הם עתיקים, והש"י ברחמיו יכפר, עכ"ל.

והנה העולה: יש את אמתתו הנעלמת, ועצם כך שידעין מאמתתו הנעלמת זהו הגילוי השורשי שבו לכאורה לא עסק הלשם בדבריו הנ"ל, ולכאורה לשיטתו זהו דבר והיפוכו, העלם - גילוי, ולכך נחשב כגילוי ראשון. ודו"ק. אולם יש גילוי שידעין מהוית אמיתתו, שלמעלה מאמיתתו הנעלמה שהיא בבחינת העלם היפך גילוי. והוא שורש כל הגילויים כולם, אור מקיף - אמונה באמתתו הנעלמה, אור פנימי - הכרה בלי השגת מהות כלל. ועיין לשם (חלק הביאורים, עיגולים ויושר, פרק א, ענף ב, אות א, ד"ה ומ"ש כל פעל ה') וז"ל, וכתב הגר"א ז"ל בליקוטיו, שגם הרהור אסור בו, ואין להסתכל בזה רק בדרך רצוא ושוב, עכ"ל. ובעומק היינו תנועה בין הכרה לאמונה.

ובבחינת כח ההפכים העלם וגילוי, כנ"ל, מ"מאמיתתו הנעלמה" יש גילויים, וגילוי ראשון הוא אור א"ס. והיחס בין אמיתתו לגילויים בכלל וגילוי ראשון בפרט, הוא יחס של "גילוי" (אם כי שזה לא גילוי "שלו" אלא גילוי "ממנו", והבן מאוד מאוד מאוד), או יחס של "התפשטות". אולם בעומק לשיטת הלשם גם "אמיתתו הנעלמה" קיים אף בעולמות למטה בערכין לתחנות יותר. ועיין ספר הכללים (כלל ח, ענף ג, ד"ה והענין). והקדו"ש (ש"ז, פ"א, אות ו). ועיין עוד בדבריו בחלק הביאורים (שער מטי ולא מטי, פ"א, אות ט) וז"ל, כי כאשר לא נאצל שום אור לא יקרא זה חסרון: כי קודם התפשטות הראשון אשר לכל עולם ולא היה אלא רק האור העליון לבד, הנה זה מכונה בערך התחנות העתיד, בבחינת "אמיתתו הנעלמה" העצמותית, אשר הוא עוד למעלה גם מהגילוי הראשון מאור א"ס ית"ש וכו', ועל דרך זה הוא בכל עולם ועולם ההתפשטות הא' אשר אליו, כי הוא בערכו כדוגמת קודם ההתפשטות הא' דאור א"ס האמור בעיגולים ויושר ענף ב, עכ"ל.

אור פנוי

זה לשון העץ חיים (שער א, ענף ב) דע, כי תחלת הכל היה כל המציאות אור פשוט, ונקרא אור א"ס ב"ה, ולא היה שום חלל, ושום "אור פנוי", עכ"ל. וע"י הצמצום נעשה אור פנוי, כמ"ש שם, וז"ל, וצמצם האור ההוא ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית, ואז נשאר "מקום פנוי ואור" וחלל ריקני, עכ"ל.

כלל יד, ענף ב), וגנוז במעוי דאמא, שמעוי בדעת נתקן, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכג), והוא ז"ת דידה (של אמא) כנ"ל. וכאן בגלגלתא דא"א הוא ראשית בוצינא דקרדינותא בטלא דבדולחא, עיי"ש. וכן כתב שם (פ"ב, ד"ה בקטפוי עד בסטרוי) וז"ל, כידוע שבוצינא דקרדינותא הוא הדעת, שהוא קו המדה (שורש הגבול, דין, די-ן), עכ"ל.

ומקום "גילוי" הבוצינא דקרדינותא הוא בפה, כמ"ש הגר"א (שם, פ"ב, ד"ה ו"ו אתפתח באחרא) וז"ל, ו"ו אתפתח באחרא - ר"ל בפה ששם גנוז בוצינא דקרדינותא, דעת (כמש"ל דף לד, ע"א) וכמ"ש בפרשת משפטים (קכג, ע"א) דעת גניז בפומא דמלכא וכו', והדעת הוא מכסה פתחא, כמ"ש לעיל סוף פ"א, עכ"ל. והיינו שע"י הדיבור (לשון קשה) יוצא תוקף הבוצינא דקרדינותא לפועל. והשורש ה' אותיות מנצפ"ך כנודע.

וכן הוא שורש הנקבה (שהיא דין כנודע) כמ"ש בעץ חיים (שער לד, פ"ג, מ"ב) וז"ל, וזה טעם למה אשה נקרא נקבה, והוא כמ"ש באדרא, דעבר בוצינא דקרדינותא ונקיב בחדוי דז"א ונפיק לבר מאחריו, לכן היא נקראת נקבה, שכל האור שלה יוצא דרך נקב ההוא.

ועיין רמ"ז (דברים) וז"ל, ששורש התורה הוא בחכמה סתימאה שנתקנה מגבורה דעתיק, שה"ס בוצינא דקרדינותא, דהיינו הכח העליון הנותן מדה וקצבה לכל נמצא, והוא הוא עצם התורה, את זה תעשה ואת זה לא תעשה, ולכך נקראת כלי אומנתו של הקב"ה במעשה בראשית, עכ"ל. עיין ספר הליקוטים (בראשית, פ"ג). ומעין כך לשון הפתחי שערים (נתיב סדר הפרצופים, פתח א) וז"ל, סוד המדה והמשקל שניתן לכל פרצוף במספר פרטי הכוחות שבו שהוא משוער ממש כפי מה שצריך לבריאה, שזה נעשה ע"י קו המדה מבוצינא דקרדינותא, עכ"ל.

אולם לתתא יוצא מבחינה זו שורשי הדינים הנפולים, במיתת מלכי אדום ושכירתם שנפלו רפ"ח ניצוצין להחיות הכלים. וכמ"ש בעץ חיים (שער יח, פ"ה, מ"ח) וז"ל, ודע כי בחינת הרפ"ח ניצוצין הנ"ל הם כולם בחינת גבורות ודינין גמורים, ואליהם רמזו בזוהר במקומות הרבה, כנזכר פ' פקודי, ת"ח רישא דמהימנותא בטש מחשבה בוצינא דקרדינותא וסליק גו מחשבה ואפיק ניצוצין זריק לש"ך עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה, וכו', וכל אלו הניצוצין דזריק הוא בוצינא דקרדינותא, הם המלכים ועלמין קדמאין דאתברו ומיתו, עכ"ל. ועיין לשם (ספר הדע"ה, ח"א, ד"ה, ס"א) בוצד"ק - שורש

ששם מאיר אור א"ס, ותוקף האור אשר אין למעלה ממנו נמשל לצהרים שהוא תרגום טהירו, ושם הוא עיקר "שורש" האור, כי אור הוא דבר שמאיר מאחר, אור השמש וכיוצא בו, אבל דבר המאיר (מעצמו) אין נקרא אור. לכן שם (בהצמצום) הוא האור, והוא אור קדמון כד נפיק יו"ד ממנו נשאר אור, עכ"ל. (ועיין עמק המלך (ש"ב, פ"ד) שכתב להיפך).

והבן, שהרשימו, רושם מן הא"ס, ולכך הוא בבחינת אור. אולם הקו שהוא המשכה וקבלה מאור א"ס, הוא בבחינת "אור". ועיין עוד בתיקונים (קד, ע"ב. וקז, ע"ב). וגר"א (ספ"י, פ"א, מ"ט). ותיקון א' מתיקונים אחרונים. ועמק המלך (שער א, פרק ס. ושער ב, פ"א, בשער השני, הנקרא אור קדמון). ולימודי אצילות (סוד הצמצום, ח"א). ופירוש ספד"צ מהאריז"ל (פ"א). ויונת אלם (פ"א).

בוצינא דקרדינותא

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב, מ"ב) ענין הצמצום הזה הוא לגלות "שורש" הדינין, כדי לתת מדת הדין אח"כ בעולמות. וכח ההוא נקרא בוצינא דקרדינותא, עכ"ל. פירושו "נר חשוך". או נר קשה וחזק. ומהותו "הכח העליון הנותן מדה וקצבה לכל נמצא". עיין שער ההקדמות (דף סח, ע"א). ומקורו בספד"צ (פ"ב) וז"ל, ו' עלאה (של שם הוי"ה) בוצינא דקרדינותא דאתעטר בסטרוי. ועיין זוה"ק בכמה מקומות, כגון בראשית (טו, ע"א. יח, ע"ב), ושמות (קלג, ע"ב), ועוד. ותיקונים (יט, ע"א. לז, ע"ב). (ועיין גר"א סוף ליקוטים בספד"צ, שהקו והצמצום, אורא ובוצינא).

ועיקר גילוי בוצינא דקרדינותא, הוא במוחא סתימאה דאריך אנפין, כמ"ש בעץ חיים (שער לז, פ"ז) וז"ל, מוחא סתימאה להיות שבו סוד הגבורה דעתיק (וכלשון החסדי דוד (אות קיח), החסד דעתיק מתלבש בגלגלתא, כתר דא"א, והוא נקרא אורא דכיא. והגבורה (דעתיק) במוחא סתימאה, חכמה דא"א, ונקרא בוצינא דקרדינותא), לכן נרשם בה סוד הבוצינא דקרדינותא, ושם שרשה. כי בוצינא דקרדינותא הוא "שורש לכל הדינים" (והצמצום הוא "שורש דשורש") שבעולם, רק ששם הם נכפים, עכ"ל. וכתב שם להלן, וז"ל, וממוחא סתימאה נתפשט לאמא, עכ"ל. שהיא שורש הגבורות.

ועיין גר"א (ספד"צ, פ"א, ד"ה וענין אלו התיקונים) וז"ל, וידוע שהדעת הוא בוצינא דקרדינותא (והיינו ה' גבורות שבדעת. עיין לשם, ספר הדע"ה, ח"א, ד"ה, ס"א. וספר הכללים,

של א"ק יוצאים מתוכו לחוץ דרכם. ושורשו בקו וצינור, שהוא כלי מעבר לאור א"ס לתוך החלל. בעקודים - אורות הפה, זהו כלי מלשון כללות ההתפרטות, שכולל כל י' אורות בכלי אחד, ועי"ז מאחדם, בבחינת הדין שנאמר בדיני חלה, כלי מצרפן. באצילות זהו כלי מלשון כילוי, סיום האור, הגבלה לאור, ולכך שם האורות והכלים אחד, כי הכלי הוא עביות האור ואינו אלא כלי שמגביל את האור. בכי"ע, זהו כלי בבחינת כלי המקבל.

והנה ישנם ב' צורות להתהוות הכלי. א. עביות האור. והוא בחינת קו ימין, חסד, גימט' עב, עביות. ב. ביטוש שע"י נעשה ניצוצין וממנו נבנה הכלי. והוא בחינת קו שמאל, מלחמה, בטישו. המהלך הראשון נתבאר בהרחבה בלשם (הקדו"ש, ש"ו, פ"ב) וז"ל, כי הנה אותו הצמצום שאמרנו שהוא כח המחשיך ובחינת עביות, הנה ממנו נמשך ונעשה כל בחינת הגוף והכלי. וכן כתב בספר הדע"ה (ח"א, ד"ג, ס"ד) וז"ל, הכלים וכו', הנה הוא לעולם מבחינת העביות שכלול מתחלה בהאש עצמו.

והמהלך השני נתבאר בעץ חיים (ש"ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, ואור של ניצוצין הנופלין ע"י הכאות האורות זה בזה כנ"ל, הוא אותיות, אשר מהם נעשה בחינת הכלים, והרי נתבאר איך נעשו בחינת הכלים, והוא מהכאות ובטישת האורות, עכ"ל. ועיין יפה שעה (שער עתיק, פ"ד, אות א). ושמן ששון (שם, אות ה).

כשעלה ברצונו

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב) וכאשר "עלה ברצונו" הפשוט לברוא העולמות ולהאציל נאצלים, עכ"ל.

ובביאור "עלה ברצונו", עיין בספר שערי גן עדן, והובא דבריו בספר טל אורות, וז"ל, כל הנמצאים מהראשון הנאצל עד אחרון שבאחרונים מאבי"ע, כולם יש להם שורש דק וכמוס באור א"ס, ואין שום דבר יוצא חוץ ממנו וכו', ובספירת המלכות בה הוא השורש של כל הנמצאים מעלה ומטה, וכו', בעל הרצון וכו', שיער במחשבתו הקדומה וכו' שבנקודת המלכות שגנוז השורש שלה באור א"ס, שבה יאות להיות מקום לעמידת העולמות, ומיד מחשבתו עשתה רושם, שעלתה אתעוררות מתא לעילא, שסוד נקודת המלכות שהיתה לתת מהתשעה שרשים המקיפים אותה, היא עלתה במחשבתו הקדומה, וזה כוונתם במה שאמרו "כשעלה ברצונו הפשוט", ר"ל "שהמלכות נתעלתה", למעלה, "למחשבתו" הקדומה,

הגבורות אשר ממנה הוא הריבוי והפירוד. ועי"ש (ד"ו, סימן ד), ועוד.

כלים

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב) צמצום האור גורם מציאות הוויות הכלים, כמ"ש לקמן בע"ה. ולהלן כתב (ענף ג) וז"ל, ע"י צמצום האור ומעוטו, יש אפשרות אל הכלי "להתהוות" ולהתגלות, ובהתרבות האור יתבטל הכל, ממעוט כחו לקבל האור הרב והגדול. ויתר על כן כתב במבוא שערים (ש"א, ח"א, פ"א) וז"ל, ועיקר הצמצום "היה ע"י הכלים", עיי"ש, ודו"ק.

ובפרטות יותר, ע"י הצמצום נסתלק אור א"ס ונשאר "רשימו", והוא שורש הכלים, כמ"ש בחסדי דוד (אות א) וז"ל, ומהרשימו נתהוו הכלים. עכ"ל. וזהו שכתב בעץ חיים "יש אפשרות אל הכלי להתהוות", כי קודם הצמצום, הרשימו, שהוא י"ס הגנוזות במאצילן, אין לו אפשרות לרשימו להתהוות ולהתגלות, כי הוא נכלל באור א"ס, ושם כביכול בחינת הכלי להיפך, שבאור א"ס "כלי מלשון כללות", שכולל בקרבו את הרשימו, את הי"ס שהם שורשי הגבול.

ובבירור יותר היחס בין הרשימו לכלים, נתבאר ברמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, כלל ו) וז"ל, הרשימו הוא אור קדמון, בהיותו כולל כל עניני ההנהגה של טוב ורע בכלל, עד שלא נתפרטו החלקים והמדות כל אחד לפי ענינו, כי עדיין הדברים כמו בשורש דק לבד. ואח"כ כשנכנס הקו, לקח בעצמו כל עניני הרשימו, ואותם הענינים עצמם עשאים מידות גמורות ומפורטות כל אחת מה שראוי בה לצורך ההנהגה. נמצא הרשימו כלל כל עניני ההנהגה בדקות גדול, והמידות והספירות. והכלים, אותם הענינים עצמם שנכללים ברשימו, אף מפורטים ונגלים ושולטים, כי כל מידה שהיתה נכללת ברשימו שניתן לה שליטה לעשות הנהגה, נעשית כלי אחד, עכ"ל. ובשורש, צורת הכלי הוא אותיות, כמ"ש בעץ חיים (ש"ה, פ"ג) וז"ל, כ"ב אתוון, ומהם נעשו כל הכלים.

והנה בכל עולם ועולם לפי ערכו יש כלים או שורש לכלים, או שורש דשורש. ובכל עולם מהות הכלי הוא לפי ערכו, וזה סדרם בקצרה.

בא"ס כלי לשון כללות, כנ"ל, שכולל בקרבו הכל. בשערות כלי לשון כלות לשורשו, אור חוזר שמחזיר האור לשורש. באח"פ, כלי בדרך מעבר, שאורות הפנים

ביאור נוסף מצינו בבעש"ט (בראשית, אות ו) וז"ל, כשעלה ברצונו ית"ש להיטיב לנבראים (שזהו טעם הרצון, להיטיב, כנודע) היינו שהתעוררות הרצון היה כשנסתכל הקב"ה במעשיהם הצדיקים והשתוקק מאוד להיטיב להם, ועי"ז עלה בדעתו לברוא את העולם, עכ"ל. ולפ"ז זו עלייה של ההטבה, ובדקות זהו בחינת מ"ן, כנ"ל. ורצון להיטיב הוא תולדת מה שמקבל מהנבראים בכלל וכנס"י בפרט, וכלשון הזרע קודש (נח) כשעלה ברצונו הפשוט ית"ש לברוא את העולם כדי להיטיב לנבראים, כי עלה לפני רצונו התענוג שיקבל מעם ישראל, עכ"ל.

אדם קדמון - א"ק

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב) נתחיל עתה לבאר עוד פרט אחד הכולל כל מציאות החלל הזה, וממנו מתפשטים כל העולמות כולם. דע כי בזה החלל נאצל א"ק לכל הקדומים, ויש בו מציאות י"ס והם ממלאים כל החלל הזה, עכ"ל.

ובביאורו, עיין רמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח לא) וז"ל, א"ק הוא סדר הראשון של גילוי שם הוי"ה ב"ה בסוד דמות אדם, וכו', "סדר אחד שנתן לו שליטה על כולם", ושם שאר כל האילנות (כלומר כל הסדרים) להיות רק כינויים ולבושים לסדר זה, עיי"ש בהרחבה.

ויתר על כן יעויין עוד בדבריו (כללים ראשונים, כלל ח) וז"ל, ענין עשר ספירות פנימיות וחיצוניות שמהם נעשה אדם קדמון, הוא, כי שתי מידות יש, מדת הארת פנים (קו) ומידת הסתר פנים (רשימו) ומהם נמשכים ההנהגה, השלמויות והחסרונות, ובנבראים הנשמה והגוף, וכו'. ובסדר ההנהגה הנה נבחין שתי המידות כל אחת בפני עצמה לפי הענין החקוק בחוקים, והם הקו והרשימו. ועוד נבחין התחברם והתרכבם, להיות השלימות מעביר החסרונות, ועוד להיות העולמות מתנהגים בשתייהן כאחד. "וזה חיבור הקו והרשימו", שנעשה מכלל שניהם אדם קדמון, עיי"ש.

ועיין עוד בפתחי שערים (נתיב עיגולים ויושר, פתח א) וז"ל, ומטעם זה הראשון שנתגלה אחר הצמצום שהוא השורש לכל הנבראים וכל העולמות כולם, נקרא בשם אדם קדמון, ר"ל, "הראשון שאנו מדברים בו בבחינת ציור אדם", עכ"ל. וכן כתב שם להלן (נתיב אורות דעקודים, פתח טו) וז"ל, וזה נקרא א"ק לפי ערכו, ר"ל כוונה

עיי"ש. ובאמת יש לשונות בדברי רבותינו כשעלה ברצונו ובמחשבתו הקדומה. עיין אוהב ישראל, לימי הרצון והתשובה. ולפ"ז זהו עליית המלכות, ודו"ק. ואמרו רבותינו שישראל "עלו" במחשבה תחלה. והיינו שזהו כשעלה ברצונו ומחשבתו, ודו"ק. ועיין לקוטי תורה חב"ד (ראה, כה, ע"א). אולם יעויין בדבריו (שה"ש, כה, ע"ג) כשעלה ברצונו הפשוט, והוא למעלה גם מבחינת החכמה, וע"י הרצון העליון נמשך אור א"ס בחכמה, עיי"ש.

אולם יעויין בשמן זית זך (סימן יא) וז"ל, "כד סליק ברעותא", הכוונה כשעלה ברצונו הפשוט, והיותר נכון כי סליק קאי המ"ן שעלו מאליהם, וברעותא הוא על הרצון הפשוט, כלומר שברצונו הפשוט היה שיעלו המ"ן מאליהם, עכ"ל. עיי"ש. ושורש הדברים מבואר ביונת אלם (פ"ב) וז"ל, "כשעלה ברצונו" - ואלה שתי מלות הבאות להעלים הסוד, וכו', מה שאנו אומרים "שעלה ברצונו", כטעם "למעני למעני", כי הוא כביכול העלה אתרעותא מתתא, שלא ע"י זולתו, עיי"ש. ועיין פתחי שערים (נתיב פרצוף נוק' דז"א, פתח ז). ונובלות חכמה בתחילתו. ולפ"ז עלה ברצונו, זהו עליית מ"ן. אולם כיצד היה העלאה ללא מ"ן, כתבו רבותינו שצפה הקב"ה במעשיהם של צדיקים (עיין בראשית רבה (ב, ה) צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים. ושם (ג, ח) אמרו, ויאמר אלקים יהי אור, אלו מעשיהן של צדיקים), ועי"ז עלה מ"ן. ועיין לדוגמא בספר חיים וחסד (ענינים כללים, תרנ) וז"ל, כשעלה ברצונו ראה השעשועים שיהיה לו מכל אחד מישראל. ועיין עוד לשם (הקדו"ש, שער הפונה קדים בתחילתו). ובעש"ט על התורה (בראשית, אות ו).

ועיין עוד בספר ייטב לב (אמור) וז"ל, כשעלה ברצונו הפשוט, כי הוא רצון הפשוט, ואין טעם ברצון לענין מה צריך העולמות, אולם כך עלה ברצונו, עכ"ל. ולפ"ז זהו עליית החכמה לכתר, שנכלל החכמה, טעם שכלי, נכלל ברצון, ואין טעם ברצון מדוע צריך העולמות, ודו"ק. ועיין פרי ארץ (לך לך) וז"ל, ההתקשרות מאתו ית' להשפיע, זה אינו כי אם חפץ ורצון פשוט, כמאמר העץ חיים, כשעלה ברצונו ית' המוזכר, ברצונו ברא תחלה, וברצונו מקיים ומשפיע תמיד ומתענג, אבל אין שום השגה יכולה להבין התקשרות זה, עכ"ל. ועיי"ש עוד בדבריו (פרשת יתרו) וז"ל, והנה כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם, הרצון הוא המצמצם את הצמצום, שהוא חכמה, וכו', הצמצום הוא עליית הרצון הפשוט, עכ"ל.

והוא כי להיות אור א"ס גדול מאוד, לכך לא היו יכולים לקבל אם לא באמצעות א"ק הזה, ואפילו מזה הא"ק לא היו יכולים לקבלו אם לא אחר יציאת האור חוצה לו דרך ה"נקבים" וה"חלונות" שבו שהם און חוטם פה עינים, עכ"ל.

והנה יש חלון בעיגולים, שדרכו עובר השפע מעיגול לעיגול ע"י קו היושר. כי אילו העיגול יהא סתום לגמרי ללא פתח או חלון, כיצד יעבור השפע מעיגול לעיגול הפנימי בתוכו. ודבר זה מבואר בדברי הרב בשער ההקדמות (דף יא, ע"א) וז"ל, בהיות הי' ספירות עגולים זו לפנים מזו אחר התיקון שלהם, א"כ אין שום קבלת שפע והארה אל שום ספירה מהם, כי אם כל ספירה מקבלת מהספירה אשר עליה בלבד. והנה נודע, כי החסד מקבל מאבא, והגבורה מאימא, וכיוצא בזה. והביאור בזה הוא, כי גם בהיות הי' ספירות בבחינת עיגולים זה בתוך זה, יש בהם כל הבחינות של קבלת השפע בי' ספירות שבקו היושר. והוא, כי בעיגול הכתר הנקרא א"א אחר התיקון, יש נקב אחד וחלון בצד ימין העיגול, ומשם יורד אור אריך אל עגול אבא, ומאיר אליו. ועוד יש חלון שני בשמאל העיגול של אריך, ויוצא האור עד צד שמאל בעגול אבא אשר בתוכו, ונוקבו, ונעשה בו חלון, ומשם נמשך האור עד עגול אימא שבתוך עגול אבא ומאיר בו, וכו'. ואף כי הם עגולים זו בתוך זו, יש להם קוים ישרים, ימין שמאל ואמצע, בבחינת החלונות האלו שבהם, ומשם נמשך האור בי' ספירות דעיגולים דרך קוים ישרים ממש, בכל הפרטים עצמם כלם אשר בי' ספירות דקו יושר דרוח ממש, עיי"ש. ועיין עוד מבואר שערים (ש"ב, ח"ג, פ"ד). ועץ חיים (שער מב, פ"ג). וספר אדם ישר (דרוש אבי"ע).

ובפרטות מדרגת חלון נקרא היסוד, כמ"ש בעץ חיים (שער הכללים, פ"א) וז"ל, כי שמש ומגן ה' צבאות, וכמו שהשמש אור עליון גדול ואין יכולת להביט בו כי אם בהתמעטות דרך חלון, או ע"י מסך, או ע"י ריחוק מקום, או ע"י נקב קטן, וכו'. כשבא אור א"ס בכתר אין בו יכולת לסבלו רק ע"י ריחוק מקום. אך מכתר לחכמה, אין בו ריחוק מקום, אבל בא ע"י חלון. פירוש מיסוד דא"א הנקרא חלון שנתמעט האור מכמות שהיה. גם מחכמה לבינה בא ע"י חלון, פירוש מיסוד אבא שהוא חלון אחד קטן, עיי"ש. ועיין עוד שם (שער מב, פרק יג, מ"ת. וכן פרק יד, מ"ת. ושער נז, פ"ב. ושער ההקדמות, דף לט, ע"א. ודף פז, ע"א). וספר הליקוטים (כי תצא, פרק כא). ויש עוד בחינות חלונות פרטיים, עיין קהלת יעקב (ערוך חלון).

ראשונה של א"ס ב"ה, שהיה רוצה בציור אדם והבריאה שיהיה בציורו, והשכר ג"כ לפי זה, ולכן נקרא בשם אדם קדמון, ר"ל הראשון שהיה במחשבה בציור אדם, עכ"ל.

אולם יעויין עוד בדבריו (נתיב אורות דנקודים, פתח א) שאין שם ממש צורת פעולות אדם, וז"ל, וענין א"ק הזה שאנו מדברים בו בבחינת אדם, אף שאין שייך בו, שהרי דמות אדם אינו אלא בסידור הרכבת פרקי המאורות והעולמות אשר הם מסודרים ממש כפי ענין פרקי אברי האדם לפי הפעולות הנמצאים בו, ולפי ערך העבודה אשר נמסר בידם, הכל בבחינת גבול ושיעור, וזה אינו שייך בא"ק שהרי אינו לפי סידור הגבול והעבודה, (אלא) ששם (בא"ק) אנו מדברים (ואומרים בו בחינת אדם) רק "בדרך שורש וסיבה בלבד", עיי"ש. ובאמת שבדברי העץ חיים מבואר שאיננו עוסקים ב"פנימיות" א"ק, אלא אך ורק "באורות היוצאים" ממנו. אולם בפתחי שערים מתחדד יותר, שאין בו בחינת אדם, אלא אך ורק בדרך שורש וסיבה בלבד.

והנה א"ק הוא "כתר" של כל העולמות (וכתר הוא "למעלה" מצורת אדם, והוא "שורש" לצורת אדם, ודו"ק), כמ"ש בעץ חיים (שער מ"ב, פ"ב) א"ק הוא כתר לד' עולמות אבי"ע. עיי"ש שהוא שורש לכל חלקי פרטות אבי"ע. ועיין חסדי דוד (אות ה) וז"ל, א"ק נקרא כתר, ונקרא קוץ הי' ושורש, ונקרא עתיק ונוק', וא"א ונוק', ויחידה, בערך כללות העולמות, עכ"ל. ועיין תיקונים (תיקון ע, דף קיט) א"ק איהו כתר עילאה. ועיין מעיל אליהו על הקדמת רחובות הנהר (דף יא, ע"א). ולשם (ספר הכללים, אבני מילואים, סימן ח, סעיף ה).

אולם יעויין ברמח"ל (קנאת ה' צבאות, ח"ב) וז"ל, צריך שתדע על כן, שהעולמות שקודם האצילות הם בסוד הכתר, והאצילות הוא חכמה, ועם כל זה, א"ק הוא הכתר, וענפיו חכמה. וכשתדקדק עוד, השראת המאציל (קו) הוא הכתר, וא"ק הוא חכמה, עכ"ל.

והבן לפ"ז, אם יש לנו דיבור והשגה בא"ק, כי אם הוא כתר אין בו השגה, משא"כ אם הוא חכמה (ביחס לקו הנקרא כתר) יש לנו בו דיבור והשגה. והתבונן היטב בזה.

חלון

ז"ל העץ חיים (שער עיגולים ויושר, סוף ענף ב) בבחינת פנימיות ועצמותו של אדם זה (א"ק) אין לנו רשות לדבר ולהתעסק כלל. אמנם נתעסק ונדבר במה שנאצל ממנו,

עכ"ל. ועיין מגיד מישרים (ויקהל). וז"ל החסד לאברהם (מעין ד, נהר ל) והספירות מן עצמות הא"ס המתפשט ומאיר אותם". ועיין מעיל אליהו (ד"ה אנו מתפללין ע"י הספירות) וז"ל, ר"ל, ולבחינת הא"ס המתפשט בהם. ועיין שפע טל (חלק טל, שער שלישי, פ"ג) וז"ל, וכן הוא הענין בא"ס ב"ה ובספירותיו שמתאחד בהם, כי הגם שבא"ס כל הפעולות נעלמות באחדות א"ס בפשיטותו, ואין להם שום גילוי כ"א ע"י ספירותיו שהם כוחותיו "המיוחדים בו ומתפשטים ממנו", עכ"ל. ועיין פרדס רמונים (ש"ד, פ"ט. ושער כג, ערך אמונה).

אולם יתר על כן, לא רק שהספירות נאצלו מא"ס ב"ה, והוא מאוחד בהם ו"מולבש" בהם, ו"מחיה" אותם, אלא תחלה היו כלולים בו. וז"ל השומר אמונים הקדמון (ויכוח ראשון) הנה המקובלים כשבאו לדבר מהתחלת המצאת הנמצאות, ואיך האציל הא"ס את ספירותיו, הקדימו בתחילת דבריהם כי קדם מפעליו מאז, היו הספירות "כמוסות בעצמותו", ואח"כ האצילים, עי"ש. וכן לשון הספר טל אורות (ח"א, פ"ז) שהם (הספירות) "כמוסים באור א"ס ב"ה בלי ריבוי ופרוד כלל". ועי"ש (פ"ח, ופי"א). ועיין ויקהל משה (מאמר אדם דאצילות) וז"ל, כל הדברים למטה וכו', יש להם שורש דק וכמוס למעלה בעצמותו של א"ס יתברך. ועיין פתחי שערים (נתיב הצמצום, פתח ב) וז"ל, והוא מה שכיוונו המקובלים שכתבו שקודם אצילות העולמות היו העשר ספירות כמוסות בא"ס, כשלהבת הקשורה בגחלת. והוא דרך משל וענין עמוק. שענין עשר ספירות, הם עשר שמותיו ית', שהם כוחות השגחתו ופעולתו המאיר לנבראים, שע"י יש לנו השגה בהם, ונוכל לכנותם בשם. ואחר הצמצום יש לנו כח לדבר בהם. ובבחינה שקודם הצמצום, אין שייך לייחס שום שם, אין משיג שמו רק הוא לבדו. והיא ג"כ כוונת ר"א הגדול, שקודם שנברא העולם היה הוא ושמו אחד, עי"ש.

ועיין רמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתחים ה-ו) וז"ל, והמתגלה מן הרצון הזה הוא הנקרא ספירות, אך הרצון הוא א"ס ב"ה. א"כ הספירות הם מדות, מן המדות של א"ס, עי"ש בביאור מהות אצילותם בפתח כ"ד. ודו"ק היטב היטב. ועיין אדיר במרום פירוש היחוד.

ועיין לשם (חלק הביאורים, שער דרושי עיגולים ויושר, ענף ד, אות י) וז"ל, עשר ספירות הכמוס ונעלם בא"ס, שהם רק בבחינת עיגולים, עי"ש בהרחבה בביאור הדבר וטעמו. לעלון

והנה בכללות כל נקבי הראש נקראים חלונות, כמ"ש בעץ חיים (שער לב, פ"ה, מ"ת) וז"ל, דע כי הנה בראש יש כמה מיני נקבים (נקב סוד נקבה) וחלונות (חלון סוד זכר, יסוד, כנ"ל) באותן הכלים לצאת מתוכן הכלים להאיר בחוץ, והם אזנים, עינים, נחירים, ופה, ז' חלונות, עכ"ל. וממקום זה, כיוון שיש נקב וחלון, נעשה בחינת "פנים ואחור", כמ"ש שם (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, בבחינת הראש אין אנו מזכירים לעולם בחינת אחור ופנים, לפי שבמקום שאין שם נקבים וחלונות, אזי יוצא האור שזה מכל צדדיו ומאיר בשוה. אמנם כשמתחיל בחינת הנקבים, כגון מהאזנים ולמטה, אז יש בחינת פנים ואחור, כי המצח נקרא פנים והעורף אחור, עי"ש.

עשר ספירות הכמוסות במאצילן

ז"ל העץ חיים (דרוש עיגולים ויושר, ענף ב) דע, כי בזה החלל נאצל א"ק לכל הקדומים, ויש בו מציאות י"ס.

והנה "שורש" העשר ספירות, בא"ס ב"ה, כמ"ש ר' עזריאל (ביאור עשר ספירות, אות ג' ואילך) וז"ל, והדברים הנאצלים מאין סוף הם ' ספירות. ואם יוסף השואל לשאול באיזה הכרח תכריח כי יש שם (בא"ס) ספירות, כי רצוני לומר כי אין שם רק אין סוף לבד. תשובה - אין סוף הוא שלמות בלי חסרון, ואם תאמר שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול, אתה מחסר שלמותו. ושם (אות ה') כתב וז"ל, האיך תאמר שהספירות נאצלות, אני אומר שהיו נבראות כשאר הנבראים. תשובה - כבר הודעתך שאין סוף שלם מבלי חסרון וכו', א"כ הראשון הוא כח כולם, וכח כולם אינם אלא כח ראשון, אע"פ שהראשון כח כולם שאין בפרט אלא מה שבכלל. והמשל על זה, האש והשלהבת והזיקים והגונים, שהם עיקר אחד אע"פ שהם משתנים זה מזה בהתחלק חלקיהם. ועי"ש (אות ח') וז"ל, יש מהם מהספירות שהיו בכח בא"ס קודם צאתם אל הפועל כמו הספירה הראשונה שהיא שוה לכולם, ויש מהם במושכל שנאצלו כמו הספירה השניה שממנה תורה שקדמה לבריאתו של עולם, ויש מהם במורגש, ויש מהם במוטבע כמו הספירות שהם לצורך העוה"ז שנאצלו עתה מקרוב לבריאת העולם (נאצלו לשון אצל - אצלו, ולשון המשכה - ואצלתי מן הרוח, ודו"ק). עי"ש. ועיין שמן ששון על רחובות הנהר (ט, ע"ג, ד"ה וכדי שיתפשט שפע הא"ס).

ואף שנאצלו מא"ס עדיין מאחודים עמו. וז"ל פירוש אוצר השם (ספ"י, פ"א) ר"ל, שא"ס יתברך בקשר עם ספירותיו "מתייחד יחוד גמור", ואין שם שום שניות,

אור פנימי ואור מקיף

ז"ל העץ חיים (עיגולים ויושר, ענף ג) והאור נחלק לאור פנימי ואור מקיף. ועיי"ש (שער ב, ענף א) וז"ל, האורות האלו הם ב' בחינות, אחד נקרא או"פ המתלבש תוך הכלי, והב' נקרא או"מ, וסובב עליו, שמרוב גודל הארתו, אין הכלי יכול להלבישו ולקבל כוחו בתוכו ונשאר אור ההוא מקיף וסובב על הכלי מבחוץ, עכ"ל. ועיין ענף ג, ד"ה ואחר.

ועיין רמח"ל בכללים ראשונים (כלל ז) וז"ל, ענין אור האין סוף ב"ה שנכנס באצילות ומתחלק לשנים - לפנימי ומקיף. הענין הוא, כי הנה הפעולות של הטוב ורע הם המושרשות בכלים, שהם מידות של ההנהגה הזאת. אך לפי הנהגת היחוד, תוכיות כל פעולה שממנו ית' אינו אלא טוב. ולעת"ל כשמתגלה כבוד ה', שנאמר "אודך ה' כי אנפת ב'", אז יודע איך הכל לטובה. אמנם אפילו כשיגלה זה, לא יגלה כל עומק הענין שבפעולותיו ית', כי הם מרחיבות והולכות מאוד. והנה מה שיוודע מיד בהיגלות האמת שאין ידיעה פחותה ממנו, הוא מושרש באור הפנימי המוגבל תוך הכלי. אך מה שיש עוד חכמה רבה בפעולה ההיא עצמה, שמתרחבת והולכת מרחב גדול - מושרש באור המקיף המתרחב חוץ לכלי. וזה ענין הפנימי ומקיף של אור א"ס ב"ה המבואר בדרושי אור פנימי ואור מקיף. אך יש מקיפים אחרים, שהם "מקיפי המוחין" (עיין עץ חיים, שער כה, דרוש ח), ואינם זה הענין כלל, אע"פ שגם זה האור פנימי ואור מקיף נכלל בחמש מדרגות, שהם נפש רוח נשמה חיה יחידה, אבל אינם נר"ן ח"י דמוחין, עכ"ל.

וכלל מוסד הוא שלעולם אור מקיף גדול מאור פנימי, אולם יש יוצא מן הכלל בפרצוף "עתיק", ששם הוא להיפך, כמ"ש בעץ חיים (שער יא, פרק ב) דע, כי אור פנימי הוא אור גדול מאור המקיף, וזהו בבחינת עתיק יומין דוקא, לא בשאר האצילות, עכ"ל. ושורשו בא"ק, שהאור הנמצא תוך א"ק גדול מאור היוצא לחוץ דרך נקביו, ודו"ק.

והנה כל אור פנימי של עליון נעשה אור מקיף ופנימי לתחתון, כמ"ש הלשם (הקדו"ש, שער הפונה קדים, פרק לז) וז"ל, כשנמשך האור מלמעלה לכנוס בכל ספירה, הנה נחלק בו האור לפנימי ומקיף, שהחלק אור היותר גדול הוא נשאר בחוץ לבחינת מקיף, כי הוא אינו מצטמצם בהכלי מחמת גודלו, ואינו נכנס בהכלי לאור פנימי אלא רק החלק אור היותר קטן. ומהפנימי דהכתר נעשה אור

פנימי ומקיף לחכמה, ואח"כ מפנימי דהחכמה נעשה אור פנימי ומקיף להבינה, ומפנימי דהבינה נעשה אור פנימי ומקיף לז"ת, עכ"ל.

והנה אור מקיף אינו נשאר מקיף אלא תכליתו להיכנס חלקו לאט לאט ולהפך לפנימי, וכנודע באריז"ל. וז"ל הלשם (ספר הכללים, כלל ח, ענף ב) אמנם המקיף והפנימי הנה הם באמת אחד (שהרי נמשכו ממקור אחר, מאור הפנימי של העליון), שהרי הם תמיד נמשכים כאחד, ונמשך מבחוץ (ממקיף) לפנימי (לפנימי) והם אחד ממש. והיינו שרצון המקיף להתאחד עם הפנימי כי בשרשם הם אחד, (ולכך המקיף כל הזמן נכנס לפנימי), וכו', ונודע כי גם קודם שנכנס האור מקיף בפנימיות ממש, הנה הוא משלח את הארתו תמיד להאיר הפנימי להאיר אליו, כי האור מקיף הוא בבחינת כלתי צמצום (בערכין), והאור פנימי הוא בבחינת צמצום כנודע, עיי"ש.

ואור המקיף עומד חוץ סביבות הכלי, ואור פנימי נכנס תוך הכלי (עיין עץ חיים, שער ו, פ"א, מ"ב), ועיי"ז מזדכך הכלי מבית ומבחוץ, כמ"ש בעץ חיים (שער ב, ענף ג). ונעשים אור אחד, עיי"ש, ודו"ק. ואור מקיף זה הוא בחינת יחידה.

ויש אור ממוצע שנכנס תוך הכלי ויוצא בבחינת אור חוזר, והוא אור בחינת חיה. עיין עץ חיים (שער מ"ה, פרק ב, מ"ח). ועיין לשם (חלק הביאורים, דרוש עיגולים ויושר, ענף ו, אות א) בהרחבה.

כתר - גלגלת

ז"ל העץ חיים (דרוש עיגולים ויושר, ענף ה) פרצוף אדם כלול מרמ"ח אברים ב"ס פרטיות שבו, באופן זה, כי כתר הוא גולגלתא.

ובפרטות יותר, עיין גר"א (ספ"י, פ"א, מ"ד) וז"ל, כתר שבאריך נחלק לשנים, גולגלתא וקרומא, וגולגלתא הוא מלכות של מעלה, והוא שורש עשר ספירות. וקרומא הוא כתר של מטה. וכן הוא בכתר של עשר ספירות הכלליים, שנחלקין לעתיק וא"א, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער יג, פרק ג, מ"ח). והרי שהגלגלת, מלכות של עולם עליון. ובפרטות, כתר של תחתון, "שורשו" בת"ת של עליון ממנו. ולכך כתר דז"א שורשו בת"ת דבינה. וז"ש בתיקונים שגולגלת של ז"א הוא בינה.

ועיין גר"א (ספד"צ, פ"א, ד"ה ועוד כי ממ"ס) וז"ל שם, וז"ס שקורין לבינה כתר וכן גלגלת, פעמים בינה ופעמים

ובחב"ד איתא שכתר הוא לשון שתיקה. עיין תורה אור (ויצא, דף כד, ד). וכן בליקוטי תורה בכמה מקומות (ויחי, בהר, בלק, ועוד).

מוחין

ז"ל העץ חיים (דרוש עיגולים ויושר, ענף ה) וחב"ד, הם ג' מוחין, עכ"ל. ובהרחבה יותר עיי"ש (שער ג, פ"ג) וז"ל, כל פנימיות נקרא מוחא בערך חיצוניות הנקרא גופא, עכ"ל. אולם בפרטות הוא מוחין ממש, וכמ"ש שם (שער ו, פרק ב, מ"ת) וז"ל, בחינת חיה פנימים, שהוא בחינת הטעמים, שנקרא מוחין, כי כל מוחין הוא שם ע"ב, עכ"ל.

אולם המוחין נחלקים למוחין דאבא - חכמה. ולמוחין דאמא - בינה. ובפרטות יותר, אבא נחלק לאבא ויש"ס, ואמא לבינה ותבונה. מוחין דקטנות, יש"ס ותבונה. מוחין דגדלות, או"א. וזה שורשי המוחין לז"א ונוק'. אולם יש מוחין ש"מקבלים" אבא ואמא מא"א ועתיק. כמ"ש שם (שער יד, פ"ג, מ"ת) וז"ל, ואו"א נחלקו לד' פרצופים, כי אבא נחלק לאבא ויש"ס, ואמא לבינה ותבונה. והנה המוחין שלהם (מוחין שמקבלים או"א) נעשו ע"י חג"ת דא"א, אשר בתוכם נה"י דעתיק, שהם מוחין דאו"א, ואז אבא ויש"ס עומדין זה תחת זה בקו ימין דא"א, כי שם החסדים דמ"ה תוך זכר דא"א, ובינה ותבונה זה תחת זה בקו שמאלי דא"א כי שם נוק' דא"א שבתוכה גבורות דב"ן. והמוחין נעשין ע"י זווג מזל הח' דדיקנא דא"א עם מזל הי"ג, זה זכר וזה נקבה, ונעשין מוחין לאו"א. והנה מ"ה דאבא הוא לאבא, וב"ן דאבא לנוק' דאבא הנקרא בינה, בסוד הבן בחכמה, והוא י' שבשם. ומ"ה דאמא ליש"ס וב"ן דאמא לתבונה, בסוד וחכם בבינה, והוא ה' שבשם, עכ"ל. ועיין סדר החלפת המוחין, בשער כ', פרק י'. ושער מ', דרוש ח'. וזהו מוחין שמקבלים או"א ויש"ס ותבונה.

והנה המוחין שמקבל ז"א מאו"א, תחלה אין לו ג' מוחין חב"ד, אלא ב' מוחין, כמ"ש בעץ חיים (שער כג, פ"ה, מ"ק) וז"ל, דע כי בסוד "העיבור", ג' כלילין בג', לא היה לז"א רק ב' מוחין, חו"ב מצד אבא וב' מוחין מצד אמא, כי היה הדעת חסר אז ממנו, והם ד' שמות אלקים, כולם בסוד ב"ן, עכ"ל. ועיי"ש (שער כב, פ"א, מ"ק) וז"ל, מוחין דגדלות הם הויות, ומוחין דקטנות שהם עיבור ויניקה, הם אלקים, ולכך אינם נקראים מוחין ממש, אלא דגדלות, עכ"ל. ועיין שם בהרחבה (שערים כ-כג). אולם ביניקה יש לו מוחין, חב"ד, שלש מוחין כמ"ש

כתר. ובפרטות יותר עיין גר"א (תיקונים, תיקון ע', ד"ה ועוד נעשה) וז"ל, כתר - זהו בקרקפתא, אבל מקרקפתא ולמטה שמקיף את מ"ס, נקרא הגלגלת בינה, וכו', וזהו שבינה וכתר הן דרגא חדא בכל מקום ושם אחד להם, עיי"ש. וזהו "בינה שבכתר", ודו"ק, עיי"ש. ועיין עץ חיים (שער כה, דרוש ה).

ובפרטות יותר עיין עץ חיים (שער יג, פ"ז) וז"ל, ואם תדקדק תמצא, כי תמיד ת"ת נעשה ממנו הכתר שהוא גולגלתא. כי ת"ת דעתיק תמן גולגלתא דאו"א שהוא סוד בינה דא"א. ומת"ת דא"א נעשה כתר וגולגלתא דז"א, וכן מת"ת דז"א נעשה כתר וגולגלתא דנוקבא (ודו"ק שיש שורש בת"ת של עולם מעליו, כז"א לנוק', ויש שורש עליון יותר בת"ת שעל מי שמעליו, כמא"א לז"א, ודו"ק היטב). גם דע, כי סוד ת"ת דא"א נחלק לב' חצאין, חציו למציאות או"א לצורך גופם, וחציו לכתר ז"א, עכ"ל. והבן שרק חלק ת"ת התחתון של עליון הוא השורש שנעשה ממנו כתר לתחתון. ובפרטות הוא "שליש" תחתון כמ"ש שם (שער כה, דרוש ה) וז"ל, הנה בודאי שמן שלישי ת"ת התחתון "דתבונה" (ושורשו שלישי תחתון דת"ת דא"א, כנ"ל) נעשה כתר דז"א, וכו'. כי הכתר דז"א אינו כלול מכללות הז"א עצמו כלל, כי כל העצמות והכלים כולם הם מתבונה עצמה אשר עיקרה עומדת למעלה, או"מ על ראשו בלי מוגבל, וסיום חיצוניותה מתפשט למטה בסוד גלגלת להקיף המוחין הנקרא חב"ד, וזו הגלגלת ניכרת ועומדת למטה, אך לא עיקר הכתר הנשאר למעלה בסוד או"מ בלתי מורגש, וכן הוא באדם התחתון, כי הכתר שלו או"מ בלתי מורגש, וניכר רק חיצוניותו המתפשט למטה בסוד הגלגלת, עכ"ל. עיי"ש ודו"ק היטב.

והחלק התחתון של הכתר הנקרא גולגלת, ביאורו, כמ"ש בעץ חיים (שער יג, פ"ג, מ"ת) וז"ל, הראש הראשונה שבהם, הוא בחינת כתר, ויש בה י"ס כנ"ל. והנה הוא מסבב את מ"ס, ונקראת גולגלתא באדרא. וכן מלת כתר מלשון כותרת, ר"ל מקיף, כי כל גולגולת מקיף את המוח, עכ"ל.

וכן כתר לשון "כתר לי זעיר" (איוב, לו, ב), לשון המתנה. עיין ליקוטי מוהר"ן (תורה קמא) וז"ל, המתן וכו', וזה בחינת כתר, כמ"ש "כתר לי זעיר ואחוק", עיי"ש. ושם (סימן כד) וז"ל, כתר הוא לשון המתנה כמ"ש כתר לי זעיר, כי כששואלין את האדם איזהו שכל, אומר המתן לי עד שאתישב, עיי"ש. ועיין עוד מהלך זה ברשפי אש (אות קה), ועוד ברבותינו.

"רובע ישראל", פירוש, רביעי של ת"ת הוא מדת היסוד, כי שיעורה גופא ד' בריתות, עיי"ש. ומעין כך בשער ל"ד, פ"ב, מ"ב.

ופנים נוספות לחיבור ת"ת ויסוד, נתבאר בגר"א (תקו"ז, תיקון כא) וז"ל, הדעת דהוא בת"ת ויסוד, דביה אמרו, גוף וברית אחד (זוה"ק, ח"ג, רכג, ע"ב. וגוף וברית חשבינין (לחד). ודקות נוספת נתבארה בדבריו (ספ"י, פ"ד, מ"ח) וז"ל, בין חסד לנצח הגוף מפסיק וכן בין הוד לגבורה, אבל בין גוף לברית אין הפסק, עכ"ל. ועוד כתב (ספד"צ, פ"ג, ד"ה בכללא חדא אתעבידו) וז"ל, וז"ס גוף וברית כחדא חשבינן, והן ו"ו (מילוי אות ו', ו-ו), שניהם כוללין ו"ק, כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף (ב"ר, וישב), עכ"ל. ועיין תיקונים (סח, ע"ב), וגר"א (שם). ועוד בדבריו בתיקון י"א מתיקונים אחרונים.

וטעם נוסף שת"ת ויסוד כחד חשיבא, כי מחברים ה' עלאה עם ה' תתאה. ת"ת לצד אמא עלאה, ויסוד לצד אמא תתאה. כן נתבאר בתיקונים (מא, ע"א) וז"ל שם, קם סבא חד, פתח ואמר, ובהאי ה' אית בה תלת ווי"ן, דאינון ח"י ברכאן. כגוונא דא ה', דאתמר בהון וברכות לראש צדיק, מאי ראש צדיק, דא עמודא דאמצעייתא, וביה שריין ח"י ברכאן דה' עלאה, ומניה אתמשיכו לה' זעירא על ידא דצדיק, ובגין דא גוף וברית חשבינן כחד, עכ"ל. ועיין עוד גר"א (תיקונים, תיקון ע, ד"ה דביה אתכלילן).

ובאופן רחב יותר, גופא, ת"ת, קו אמצע, עולה אף למעלה ממקום חג"ת, לרישא. וכמ"ש הגר"א (ספ"י, פ"ב, מ"ו) על דברי התנא אצבעות הידים, ולשון חוק מכריע בינתים. וכתב הגר"א שם וז"ל, יו"ד אצבעות הידים, וברית הלשון שהוא גוף ת"ת, מכריע בינתים, עכ"ל. וכן כתב שם (פ"ה, מ"א) ובגוף, בגרון שהוא התחלת הגוף, עכ"ל. והשורש באו"א, שמלבישים על חג"ת דא"א, וכתרם בגרון דאריך, ודו"ק. וכן כתב עוד בפירושו בתיקונים (תיקון ע, ד"ה במדה מסטרא).

והנה הדבר הנבדל לגמרי ממדרגת גופא, הוא הכתר, עיין שער ההקדמות (פ"א, ע"א), וכמ"ש הגר"א (תיקונים, תיקון י"א מתיקונים אחרונים) וז"ל, כתר על אדם שאינו מכלל הגוף, עכ"ל. אולם נקרא נשמת גופא. וכמ"ש בדין (מאמר ד) וז"ל, "משה מלאגו יעקב מלבר". בסוד משה מרכבה ל"נשמת" התפארת, הנקרא תוך ואמצע, סוד דעת הנעלם העולה למעלה, מן כתר, ויעקב גוף הת"ת, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער כה, דרוש ה) מה שכתב לגבי ירידת הכתר ודעת דז"א למטה.

שם (שם, פ"ו, מ"ק) וז"ל, צריך שתדע שבתחלה היו מוחין דז"א דיניקה מצד אמא ומצד אבא, כנודע, והנה המוחין ההם עצמם שהם חב"ד דז"א, עכ"ל. ופעמים נכנסים רק מוחין ואמא. עיי"ש (שער כו, פ"ד, מ"ב).

ויתר על כן המוחין נחלקים לארבע, וכמ"ש שם (שער כה, דרוש א, מ"ב) וז"ל, המוחין הם ג' בחינות חב"ד, והדעת נחלק לב', שהם חו"ג, והרי הם ד' מוחין, חו"ב, חו"ג. ואמנם שורשם הם נמשכים כך, חו"ב נמשכים ממוחין או"א עצמם, שהם חכמה ממח אב והיא מבינה שלו, ובינה ממוח האם והיא מבינה שלה כמבואר בדרוש הציצית. ואמנם הדעת הנקרא חו"ג, ב' חצאי הדעת הם היו תחלה התרין כתפין דא"א, ומשם נמשכו אל ב' העטרות היסודות דאו"א, שהם גבורות דאו"א, ומשם נמשכו להיות תרין עטרין בדעת דז"א, כנזכר באד"ר ובאד"ז, עכ"ל. אולם מתלכשים בנה"י, ודו"ק. כמ"ש שם (שער כו, פ"ג, מ"ק) המוחין דז"א, כפולים, שהם נה"י דאבא תוך נה"י דאמא.

ויתר על כן, ז"א מקבל מוחין דגדלות ראשון, מוחין דו"ק, ג"ר דו"ק בפרטות, ואח"כ מקבל מוחין דגדלות שני, ג"ר גמורים. וכמ"ש בעץ חיים (שער כ, פרק יא) וז"ל, ובמוחין דו"ק דגדלות נשלמו ו"ק כל אחד כלול מ'י, ואח"כ במוחין דג"ר באו לו כל הג"ר שבו כל אחד כלול מ'י, עכ"ל. ועיי"ש (שער כד, פ"ד, מ"ק).

גופא

וזה לשון העץ חיים וחג"ת הם ב' דרועין וגופא, עכ"ל. ומקורו בזוה"ק (ח"ג, רכג, ע"א) תפארת אתקרי גופא. וכן שם (רלה, ע"ב) תפארת סלם באמצעייתא דגופא, כליל תרין דרועין וגוף וברית ותרין שוקין.

ופעמים כל החג"ת נקראים גופא. לדוגמא עיין שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ב) וז"ל, בגופו שהם חג"ת, עכ"ל. ובפע"ח (שער מקרא קודש, פ"ה) כתב, בגופא שהוא סוד חג"ת, עכ"ל. ועוד מקומות רבים. עיין שפע טל (חלק טל, ש"ו, פ"ט). אולם על דרך כלל נה"י נקרא לבר מגופא. ופעמים תפארת ויסוד נקראים גופא, וכמ"ש בעץ חיים (שער כט, פ"ה, מ"ב) וכל גופא דז"א, שהם ת"ת ויסוד. ושם (ש"ח, פ"ג, מ"ת) פרקא קדמאה דיסוד הקבוע בתוך הת"ת, הוא הגוף, עכ"ל. כי תחלת היסוד למעלה מן נו"ה ונכנס בגבול הת"ת בשליש תחתון שלו. אולם פעמים מוגדר היסוד כחלק "רביעי" של הת"ת, כמ"ש שם (שער הכללים, פ"ט) וז"ל, וכבר ידעת כי היסוד נקרא

פרלופים

באופן מצורף של צורת אדם, ודו"ק היטב), עכ"ל, עיי"ש. וכתב שם עוד וז"ל, כל ההנהגה תלויה בעשר ספירות, אלא שיודעים ההנהגה בהם אבל לא בחלקיהם, אלא יודעים בכלל מה שיוצא מהם. וכשיודעים הפרצוף, מלבד שיודעים מאיזה ספירה יוצא דבר מה בעולם, נדע גם מאיזה חלק ומאיזה תיקון של הספירה היא, עיי"ש.

וז"ל הפתחי שערים (נתיב עולם התיקון, פתח ה) כל ספירה הוא סוד אחד מיוחד וחק אחד בפני עצמו, ואינו לפי סדר העבודה, רק בהשגחה כללית לקיום הבריאה. אבל בחינת פרצוף הוא התפשטות כל חוק בהארה מפורשת בכל פרט, לפי העבודה ומעשי בנ"א בכל פרט. ולכך בפרצוף יש תרי"ג חלקים, שהם נגד תרי"ג מצות שבעבודה, שכל פרט ממאור של חוק ההנהגה הוא מסופר לפי הפרט של המצוה היא, ולכך קודם התיקון שלא נסדר עדיין לפי העבודה, וכו', אז לא היו הספירות עדיין בסוד פרצוף, עד אחר התיקון שנעשו בסוד פרצופים בגילוי תרי"ג חלקים בכל פרצוף, עכ"ל.

עתיק

הנה פירוש מלת עתק - עתיק, יש בו כמה ביאורים. ונתבארו חלקם בספר השורשים לרד"ק ערך עתק, עיי"ש בדבריו. ונעתיקם להלן.

א. כתב ברד"ק שם, עתק - עבו וחזקו, ואמר על הדברים העבים והחזקים. והדברים עתיקים (דה"א, ד, כב). ועיין יריעות שלמה (חוברת ו, יריעה ג).

ב. רב וגדול, כמ"ש (משלי, ה, יח) הון עתק וצדקה.

ג. עב וחשוב, כמ"ש ולמכסה עתיק. עיין פסחים (קט, ע"א).

ד. יסור ויעקר, כמ"ש ויעתק משם ההרה (בראשית, יב, ה) פירוש ויעתק אהלו משם. וכתב שם ברד"ק, שכותב הספרים מספר אל ספר, יקרא מעתיק, לפי שמעתיק ועוקר הדברים מספר לספר, ואע"פ שדברי הספר הראשון אינם נעתיקים ממנו, הרי הסופר כאילו הוא מעתיק אותם. ועיין יריעות שלמה (חוברת ו, יריעה ג) וז"ל, שם עתק מורה על ההשראה בענין אחד [מפני קשיות הדבר והשארתו בחוזק על ענין אחד (בחינת איתן)], וגם על עזיבת הענין, כי שם "עתק" מן השמות המתנגדות המורות על דבר והפכו, עיי"ש.

ה. כמ"ש במחברת מנחם (ערך עתק) ועתיק יומין יתיב

כתב בספר בית עולמים (דף קמא, ע"א) וז"ל, ירמוז כאן מ"ש האריז"ל, שהמקובלים הראשונים שלא דיברו בפרצופים והתלבשות שגילה האריז"ל, אלא דיברו ב' ספירות נקודות סתומות לבד, הוא משום שלא היה עדיין גילוי עולם התיקון, והנשמות שבאו לעולם היו מצד עולם התהו שהוא קיימא בחד סמכא, כמ"ש באריכות בריש ביאור האדרא. והנה רשב"י לא דיבר בכל הזוהר בפירוש בענייני פרצופים וכל מדות ותיקוני דמות אדם, אלא במקומות מועטים ברמז מועט, וכאן באידרא דיבר בפירוש בבחינת פרצופים, עיי"ש. וכתב שם להלן (קמד, ע"א) וז"ל, שכל האדרא הזאת דיבר הכל בסוד פרצופים והתלבשות כפי מה שגילה האריז"ל שהוא בעולם התיקון, משא"כ בכל הזוהר שלא דיבר כ"כ בפירוש בבחינת פרצופים כלל. וידוע כי גילוי הפרצופים התחיל מזמן האריז"ל שאז היו הנשמות מסוד עולם התיקון, משא"כ בדורות הראשונים שלא נתגלה אלא ליחידי סגולה היותר גדולים, כמו הרמב"ן וחבריו והגאונים, עכ"ל.

וכתב בעמק המלך (שער ו, פרק נה) וז"ל, ראיתי כתוב ששאלו התלמידים להחכם המקובל מורנו ורבנו האריז"ל, והשיב שלא דברו (הראשונים, ובכללם הרמ"ק, עיי"ש) אלא בעולם התהו, וכו', פירוש מה שהיו מקודם ספירות בעולם התהו, נעשו מהם ה' פרצופין, ובודאי (דיבר) משה (ר' משה קורדואירו) ב' ספירות שהיו בטהירו בעולם התהו, עיי"ש. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח ז).

והנה הגדרת מהותו של "פרצוף" נתבאר ברמח"ל, וז"ל בכללי פתחי חכמה ודעת (הכלל השלישי, התפשטות הספירות) והעשר ספירות עצמן, יכולות להיגלות בגילויים שונים, ועל כן נזכר בהם ספירה ופרצוף. כי בהיגלותם לפעול לפי צורה אחת כללית - הם ספירה, ובהיגלותם לפעול פעולות פרטיים (תרי"ג פרטים כמ"ש שם) יותר - הם פרצופים, עכ"ל.

ועיין עוד בדבריו בקל"ח פתחי חכמה (פתח יז) וז"ל, יש ספירה ויש פרצוף. הספירה הוא כח מן העשר כוחות בכלל, שהוא המוסד שעליו נבנה כל הבנין הפרטיות התלוי בו. אך הפרצוף הוא שלמות כל הכח ההוא בפרט, נראה מפורש בסוד דמות אדם, ועיקרו בסוד התרי"ג, שהוא כל בנין האדם, וכו', שלא די להקרא פרצוף שהוא פרט, אלא לפי שהפרט הולך על סוד דמות אדם - על כן יקרא פרצוף (מלשון פרצוף - צירוף. צרוף כל חלקי הפרטים

וזה המלכות (דא"ק) ירדה ונתלבשה בסוד ז"ס שלה, תוך י"ס דעולם האצילות (דהיינו א"א) והיה זה כדי לקשר א"ק בעולם האצילות, וכו', וזה העתיק נעשה נשמה לא"א, עכ"ל. ולכך פעמים אף א"א נקרא עתיקא קדישא, כנודע. עיין גר"א (תיקונים, תיקון סט, קיט, ע"ב). ואינו מתלבש (עתיק) בזו"ן. עיין לשם (הקדו"ש, ש"ז, פ"ז, אות א).

עתיק - רדל"א - רישא דלא אתיידע

כנודע פרצוף עתיק נחלק לשנים, ג"ר וז"ת. ג"ר נקרא רדל"א, רישא דלא אתיידע. וז"ת נקרא עתיק יומין, ז' ימים, ז' תחתונות. וכמ"ש בשער הכללים בעץ חיים, וז"ל, ורדל"א נקרא עתיק, ונקרא עתיק סתם, והז' אחרים, מחסד עד מלכות נקרא "עתיק יומין".

וטעם הדבר שנקרא "לא אתיידע", מבואר בעץ חיים (שער יא, פ"ח, מ"ת) וז"ל, לבחינת זו הראש קראוהו באדר"ז רישא עלאה דלא אתיידע. פירוש, כי הנה בחינת פרצוף עתיק, הג"ר דיליה אינן מתלבשים ומתעלמים כלל תוך א"א, ונשארו בגילוי, כי איננו יכול להשיגו ולהלבישו, ולכך זה הראש נקרא רדל"א. אמנם ז"ת שבו, שהם סוד ז' ימים, אלו הם מתלבשים תוך א"א כנודע, כי לו בהם קצת השגה. ולבחינת אלו הז"ת שלו, הם הנקרא "עתיק יומין", ר"ל עתיק של בחינת ז"ת הנקרא ז' ימי קדם כנודע, ובהם יש קצת השגה וידיעה, עכ"ל. ופעמים אף פרצוף א"א, נקרא עתיק, ונקרא "עתיקא קדישא". וכלשון האוצרות חיים שער עתיק (עץ חיים, שער יב, פ"א) וז"ל, הכתר עצמו של א"א אשר גם הוא נקרא עתיקא קדישא, להיותו בחינת כתר.

ובדקות יותר נקרא "לא ידע", כלשון האדר"ז (האזינו, רפת, ע"א) רישא עלאה עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, רישא לכל רישא, דלאו רישא, ו"לא ידע", ולא אתיידע מה דהוי ברישא. ופירוש ולא ידע כמ"ש האריז"ל (בפירוש לספד"צ, פ"א) וז"ל, ודע דההוא רישא דלאו רישא, אשר שם חביון עוז העצמות, הוא עצמו אינו משיג מה שיש בו, וזה פירוש ולא ידע ולא אתיידע מה דהוי ברישא דא, שהוא עצמו לא ידע כאדם שאינו משיג מהות הנשמה שבו, עי"ש.

וטעם נוסף, שיש בו ספיקות, ולכך נקרא לא אתיידע. כמ"ש בעץ חיים (שער יב, פ"א) וז"ל, ולכך אמר דלא אתיידע מאי הוי כהאי רישא, לפי שבעתיק דכורא, כבר ביארנו דאתיידע מה שיש בה, שהוא כתר משם מ"ה. אבל מה שלוקח מבחינת ב"ן להאי רישא תליתאה, בזה

(דניאל, ז, ט). והוא מלשון דבר זקן - ישן. יין עתיק. וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע, קכג, ע"ב) ואיהו סבא דסבין, עתיק דעתיקין. ועיין פרדס רימונים (שער ג, פ"ז) וז"ל, ולשון עתיק מורה על הקדימה כאשר הורה בפסוק ועתיק יומין. וז"ל אדם ישר (סדר האצילות בקיצור מופלג) נקרא עתיק "יומין", שהם ז' ימים עתיקים ממלכות אדם קדמון, עכ"ל. ובפרטות, ג"ר דעתיק נקרא רדל"א, וז"ת נקרא עתיק "יומין".

והנה מהותו של עתיק בפרצופי האצילות, ביארו הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח ע"ד ואילך) וז"ל, עתיק הוא הפרצוף הראשון הנחשב לאצילות, והוא מלכות א"ק (א"ק בחינת זקן - ישן) מתפשטת (בחינת עתיק - נעתק מא"ק לאצילות) בתיקונים הצריכים לזה, ומתלבשת באצילות, לקשרו בא"ק ולקיימו, ולהנהיגו, וכו', הוא מספירות א"ק, אבל נחשב לאצילות וכו', ולפי שמלכותו של א"ק ניתן לה פעולה בפני עצמה - להנהיג האצילות, הרי נקראת פרצוף, וכו', שהעליון מנהיג את התחתון, והוא מסובב ממנו.

ועיין ספר הפליאה (ד"ה בא וראה מה ששמעתי) שכתב וז"ל, זקן עולה במספר קטן, עתיק, ר"ל שהמחשבה נקרא עתיק וכו', ענין עתיק, אם תמלאהו עין תיו יוד קוף, אותיות שניות, ל"ב, ל"ב נתיבות חכמה מעתיק. ואם תעלהו בא"ק עולה נ' שערי בינה מעתיק. ועוד ראה והבן שעתיק מתחלף בא"ת ב"ש, ז"א מ"ד, ועולה בא"ק עד"ן, ר"ל המחשבה נקרא עדן, עי"ש. והיינו שעתיק הוא שורש כל מחשבת הנבראים. ועיין לשם (ספר הכללים, כלל יח, סימן יא).

ועיין עץ חיים (שער מב, פ"ב, ושער מז, פ"ד). ועיין לשון הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח צז) ועתיק - הוא המעביר באמצע מהנהגה להנהגה, עכ"ל. ודו"ק הן מלעילא לתתא, מא"ק לאצילות וכו', והן מתתא לעילא, מאצילות לא"ק. וכמ"ש בפתחי שערים (נתיב סדר הפרצופים, פתח ה) וז"ל, לכך נקרא עתיק, מלשון ההעתקה, ר"ל שהוא מעתיק הנהגת הגבול (אבי"ע) לנצחיות (א"ק). והנה בהרחבה יותר, עתיק אינו רק מעתיק מא"ק לאצילות כנ"ל, אלא כמ"ש בברית כהונת עולם (מאמר הסתר אסתיר, פרק כג) וז"ל, סוד עתיק יומין, שהוא מעתיק מצורה לצורה, עכ"ל. והוא שורש לכל השינויים, ודו"ק היטב.

ונקרא כן גם מלשון זקנה, כמ"ש בפתחי שערים (שם) וז"ל, גם מלשון זקנה, ע"ש התלבשותו בא"א, שנקרא סבא דסבין, עכ"ל. וכמ"ש בעץ החיים (שער ג, פ"א) וז"ל,

זמן. ועיין עמק המלך (תיקוני שבת, פ"א) וז"ל, אורך ימים אשביעהו - ויבואו רחמים גדולים מעתיקא קדישא, הנקרא אורך ימים. ויזמו אלף שנה, ולכך נקרא אריך אנפין, לאפוקי זעיר אנפין, שנאמר עליו, ימי שנותינו בהם ע' שנה, שנברא מז' ספירות, עכ"ל. ועיין קהלת יעקב (ערך תחיית המתים) וז"ל, תחיית המתים הוא סוד נובלות הכתר, ושם סוד יחידה, והוא מבחינת אריך אנפין, אורכא דיומין, וז"ש (זכריה, ח, ד) ואיש משענתו בידו מרוב ימים, הוא סוד הכתר שהוא בחינת רוב ימים, עכ"ל. ושורש הדברים נתבאר בשער הכוונות (דרוש קבלת שבת, דרוש א', ענין הבו לה) וז"ל, ותכוין אורך ימים הוא אריך, יש בו ש"ע רבוא נהורין, ונותן ק"ן ריבויא נהורין לז"א כנזכר באדרא, ונשארים לעצמו כמנין ארך חסר חד ריבויא כנודע, ולכך נקרא ארך ימים, עכ"ל. ועיין לקוטי תורה (בראשית, ד"ה לא ידון רוחי). ולפ"ז שמו אריך ביחס לעצמו. אולם יעויין יונת אלם (פרק ל) וז"ל, אריך מחזיק ברום קומתו כל אורך עולם האצילות, אלא שהוא בסוד התפשטות בלבד לצורך שאר הפרצופין התחתונים להחיותם ולתת להם העמדה וקיום, עכ"ל.

ג. כתב הגר"א (ספד"צ, פ"ה, ד"ה וענין) וז"ל, אריך "אפין" - אורכא דחוטמא. וז"א נקרא זעיר "אפין", זעירא דחוטמא. וזה בבחינת נפש. ועיין פתחי שערים (נתיב אורות אח"פ דא"ק, פתח ז).

ד. כתב הגר"א (ספד"צ, פ"א, יח, ע"ב) ששם אריך ע"ש החוורתא לאורך הראש אשר ממנו מתפשטים שאר י"ב גלופין, ומתארכים פניו של א"א, ולכך נקרא א"א.

ה. יש תפיסת אורך ויש תפיסת עובי. וכמ"ש הרש"ש (הקמדת רחובות הנהר, דף ו, ע"ב) וז"ל, כי קודם התיקון היו כל הפרצופים דכל עולם מלבישים זה את זה בשוה ומתשפטים באורך מעילא לתתא, והיו כל י"ס דכל פרצוף מבחינת עצמו לבד, ולא היו כלולים זה בזה. אבל עתה בתיקון נכללו בזה בזה כנז"ל, ואותם הי"ס דכל פרצוף שהיו מתשפטים באורך, נתקנו ונעשו עתה בעובי, עכ"ל. והבן מאוד שאריך הוא תפיסת מדרגת אורך של כל העולמות, ועתיק הוא תפיסת העובי שבכל העולמות.

ועיין רמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח צ' ואילך, עניינו של פרצוף אריך) וז"ל, אריך אנפין הוא הפרצוף הראשון, והיינו כי מקום שמתחילים העשר ספירות של עולם - שם נקרא ראשית העולם ממש, וזהו אינו אלא א"א, שהוא כתר שבאצילות, אבל עתיק אינו מן האצילות עצמו, אלא

יש ספקות, וכו', זהו מה שאין אנו יודעים כמה בירר ממנו וחברו אליו, עכ"ל.

ובבירור יותר נתבארו הדברים ברמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח פה-פט) וז"ל, ענין הרדל"א וספקותיה - ההנהגה "הנעלמת" הוקבעה ברדל"א. מקום ההנהגה לפי ענין התחברות של מ"ה עם ב"ן, הוא ברישא דלא אתיידע. ולפי מה שמתנהג בה - נולד ההנהגה בפרצופים. אך בין היא, ובין תולדותיה, אינם מושגים ונודעים כלל, כי אם לפעמים נראות איזה תנועות בפרצופים שאין שורש נודע, ובאמת הם תולדות מכאן, וכו', כל זה ענין הספקות וכו'. שאין הספקות ההם כמו ספיקות דעלמא, שאנו בספק אם יש דבר אחד, או אם אינו, אלא האמת הוא, כל מה שאנו מזכירים בספיקות - כל אותם הדברים ישנם באמת בה וכו'. וכמו ששמעת כבר, שכל ההנהגה היא אור אחד, שבראות האור ההוא מבינים ההנהגה או הענין ההוא. והנה רדל"א, הוא מין אור אחד "הולך ברצוא ושוב" (ושורשו במטי ולא מטי שבעקודים), שנראים בה כל הענינים האלה, וכו', בדרך אחד מתחלף. ויש חיבור הפכים, וזה פשוט, בדרך הצירוף, שכל הפשוטים מתרכבים כל אחד עם כולם, נמצא חיבוריהם הפכיים ממש, וכו'. אך זה אינו מושג ונראה כלל, היינו שזה השורש אינו נודע, כי אינו מתגלה, וכו', אי אפשר להשיג אותם באמת ולבוא עד תכונתם, וכו'. ברדל"א שולטים כל החיבורים בבת אחת, וכו', והולכים כל הדברים להיות נקבעים בנצחיות (כי עתיק מעתיק את אבי"ע לא"ק), עכ"ל. וכמ"ש בפתחי שערים (נתיב עולם התיקון, פתח כג) וז"ל, שז"ת (ששייכים לאבי"ע) דרדל"א, הוא המקשר הנהגת הזמן עם הנהגת הנצחיות (ע"י ג"ר שבו שקשור לנצחיות, עיי"ש נתיב סדר הפרצופים, פתח ה' ואילך עד סוף הנתב).

אריך אנפין - א"א

ספירת הכתר נחלקת לב' פרצופים, עתיק - אריך אנפין. ונקרא אריך מכמה אנפי.

א. כתב בעמק המלך (ש"ו, פרק נב) וז"ל, מקודם (בעולם התהו) היתה שמה כתר, ועתה נקראת אריך אנפין, שהוא "אורך כל האצילות". (משא"כ אבא ואמא וז"ן שארכם אינו כאורך כל האצילות). וזה בבחינת מקום. ועיין פע"ח (שער השבת, פ"י).

ב. בו אריכות ימים. וכמ"ש בזוה"ק (תיקונים, קג, ע"א) אורך ימים אשביעהו, לעלמא דכולא אריך. וזה בבחינת

וז"א ונוק' דאבא, וכן בשאר. ויתר על כן נחלקים גם הם לחמשה, ועולה קכ"ה פרצופים. עיין הקדמת רחובות הנהר (דף ד', ע"א, ואילך). וז"ל התורת חכם (דף א, ע"א) וזהו שכתבנו שהם קכ"ה פרצופים בכל פרצוף. ועיין שם (כט, ע"א. ומעיל אליהו על הקדמת רחובות הנהר, שם) וז"ל, נמצא שיש בא"א (עצמו, ודו"ק) קכ"ה פרצופים בפרטות, עכ"ל. ולפיכך אף מלכות פרטית דכל פרצוף אינה רק ספירת מלכות, אלא נקראת אף היא פרצוף נוק'.

וביתר חידוד נתבאר בטל אורות (ח"ב, פ"א, אות ג') וז"ל, גם תדע, שכל פרצוף הן דזכר והן דנוק' (שכתבנו לעיל פ"ח סעיף יד) שהמלכות הפרטי הוא העטרה או בשר התפוח עיי"ש, הנה זה דוקא כשאנו חושבין קשר הה' פרצופים ביחד לחמשה וכו', אז כל פרצוף פרטי אע"ג שיש בו ע"ס והוי"ה, הנה המלכות שבו היא העטרה או בשר תפוח אמנם וכו', כשאנו חושבין בפרצוף מהה"פ הנ"ל בפרטות פרטי שיהיה ג"כ ה' פרצופים פרטיים וכו', אז ג"כ פרצוף החמישי שבו הוא פרצוף גמור, ראש וזרועות וכו' שהוא מלכות, כי לעולם הכלל והפרט הם שווין, עכ"ל.

והנה מהותה של נוק' נתבאר ברמח"ל (כללים ראשונים, כלל כה) וז"ל, ענין נוקבא דז"א, היא כח מציאות התחתונים. והיינו כי כל הג' ספירות הם כלל ההשפעות שהקב"ה משפיע בעולם, העושים כל המקרים המתחדשים בעולם. אך נוק' דז"א היא כלל כל מציאות התחתונים המקבלים המקרים ההם וכלל כל שינוייהם והתחלף מצב מציאותם לפי ההשפעות והמקרים ההם. וכלל עליותיה וירידותיה, וכלל מצביה הרבים, הם כלל מצב התחתונים במציאותם. ואמנם עיקר התחתונים הם ישראל, ונמצאת נוק' שורש אמיתי לענינים של ישראל, ואחריהם לכל שאר הבריות המתנהגות אחריהם, עכ"ל.

ובכללי ספר מלחמות משה (כלל ה) כתב וז"ל, ואלה הם נקראים מצבי דוכ' ונוק'. ושני דברים הם הנראים בכאן, הכנת המקבלים אם רב ואם מעט, ואלה הם מצבי נוק' וכל ענינה, כי כל ענין נוק' אינו אלא ענין המקבלים לפי הכנתם בעבודתם. והכנות המשפיע כביכול לפי המקבלים, ואלה הם מצבי ז"א, עכ"ל. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח קלד-קלח).

והנה הנוק' יש בה חיצוניות ויש בה פנימיות. חיצוניותה נקראת רחל, ופנימיותה נקראת לאה. ועיין רמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח קל) וז"ל, ב' הבחנות בפרצוף לאה - אחורים לאימא שמקבלים שם של נוק'. וגם פנימיות

נחשב לאצילות יען לצרכו הוא, ומתלבש בו ומנהיג אותו, וכו'. זהו ההפרש שבינו לשאר הפרצופים, שאר הפרצופים, כל אחד ענף בפני עצמו, אע"פ שיוצאים בהשתלשלות זה מזה, אינם ענפים באמת זה מזה, אלא כולם ענפים של א"א, עכ"ל, עיי"ש עוד בהרחבה. וזהו מצד ההשתלשלות, שכולם ענפים של א"א. ובכחינה נוספת הוא, א"א, אורך כל הקומה וכולם מלבישים עליו. וכמו שחידד הרמח"ל שם בלשונו (פתח נה) וז"ל, או"א וזו"ן הם כולם מדרגות "מלבישים" לא"א, שכך מלבישים או"א מן הגרון ועד הטבור (את א"א), כמו שמלבישים זו"ן מן הטבור ולמטה (את א"א), משא"כ א"א שהוא פרצוף אחד כולל כל העולם מראש ועד סוף, ואו"א וזו"ן כולם ענפים ממנו ומלבישים עליו, עכ"ל. ועיין פתחי שערים, נתיב פרצוף א"א.

ומהות תפקידו של א"א, כתב הרמח"ל שם (פתח צא) וז"ל, שתי בחינות יש בא"א, אחת הנהגתו בחסד לגמרי מעצמו, ואחד הנהגתו ע"י ענפיו בדרך משפט עד שיחזור הכל לעניינו ממש בסוף הכל, עכ"ל. ובלשון הפתחי שערים (נתיב סדר הפרצופים, פתח ג) להמתיק את הדינים בז"א.

פרצוף נוק' – מלכות

ז"ל העץ חיים (שער א, דרוש עיגולים ויושר, ענף ה) וספירה עשירית שהיא מלכות, היא פרצוף אחד מי"ס, ונקרא נוקבא דז"א. עוד צ"ל, כי בחינת המלכות שבכל פרצוף ופרצוף מאלו הה' פרצופים, הוא באופן זה, כי מלכות אשר בפרצוף זכר, כגון אבא וז"א, הנה המלכות שבו הוא בחינת עטרה שעל הצדיק הנקרא יסוד, בסוד ברכות לראש צדיק הנזכר בס"ה פ' ויצא דקס"ב, וז"ל, ר' ייסא זוטא הוה שכיח קמיה דר"ש, א"ל מהו דכתיב ברכות לראש צדיק, לצדיק מבעי ליה וכו'. ואם הוא מלכות בפרצוף נוק', כגון אימא ונוקבא דז"א, הנה המלכות שבה הוא ג"כ בחינת עטרת היסוד שבה, כי היסוד שבה הוא הרחם, והעטרה שבה הוא בחינת בשר התפוח שעליה, הנקרא בדברי חז"ל שפולי מעיים בענייני סימני אילונית, כנודע. ואמנם ספירת המלכות הכוללת שהוא פרצוף אחרון שבחמשה פרצופים הנקרא נוקבא דז"א, הנה היא נקבה גמורה בפרצוף גמור כשאר כל הפרצופים, וזכור זה, עכ"ל. ועיין שם (שער לג, פ"ג).

והנה בכללות ישנם חמשה פרצופים, א"א, או"א, ז"א, ונוק'. (ובלשון אחרת נקרא א"ק ואבי"ע). ובפרטות בכל אחד מהם יש חמשה, א"א או"א ז"א ונוק', דא"א. וא"א ואו"א

ופעמים יעקב הוא בחינת יסוד. ו"שורשו" ביסוד א"א (בדקות בגלגלתא דא"א), כמ"ש בעץ חיים (שער הכללים בסופו) וז"ל, אך יעקב מיסוד א"א, עכ"ל. ונגלה ויוצא ביסוד דאבא, כמ"ש בשער הכוונות (דרוש ר"ח), ובשער הכללים (פ"י, דרוש יעקב ומשה מיסוד אבא). ונגלה לתתא ביסוד ז"א (כמ"ש בשער כ"ב, פרק ג', מ"ק). ועיין הקדמת רחובות הנהר (ח, ע"א, אות קיז). ויסוד דבריו מפרק בתרא בשער ז"א. ועיין יפה שעה, עץ חיים, שער א"א, פ"ב, אות א. ועיין שער יג, פרק טז) שבדרך שאו"א הם חג"ת - ויסוד נקרא יעקב ורחל, ואלו יעקב ורחל הם בגופא דז"א עצמו, כי היסוד הוא מכלל הו"ק, עכ"ל. וכן כתב שם (דף יב, ע"א) וז"ל, יעקב ורחל הנקראים יסוד, עכ"ל. ובעוד מקומות שם (דף לב, ע"א, לה, ע"ב. לט, ע"ב). וכן הוא בתורת חכם (דף מד, ע"א) וז"ל, ויסוד - פרצוף יעקב ורחל דמ"ה וב"ן, והם הקטנים, עכ"ל. וכן הרבה במפרשים. ופעמים "עטרת היסוד" מלכות דז"א הפרטית נקראת יעקב, כמ"ש (שם) וז"ל, וגם המלכות דמ"ה וב"ן נקרא יעקב ורחל, עכ"ל.

וגם בפנים של "הלבשה" כתב הרב (עץ חיים, שער א"א, פ"ב, מ"ב) ויסודו (של א"א, מולבש) ביעקב ורחל. והשורש שז"א מלביש ליסוד דע"ק כמ"ש הגר"א (תיקונים, נ"ח, יט, ע"ב). ועיין עץ חיים (שער כט, פ"ט, מ"ב. ושער מג, פ"ג). כי לצורך לידת ז"א נבקע יסוד דעתיק. (עיין שער ז"א, פ"ג, מ"ב), וברש"ש (אות א). ועיין עוד בתורת חכם (דף קכב, ע"ב) שחיבר את בחינות יעקב ורחל בבחינת יסוד דז"א, ובחינת יעקב ורחל בבחינת מלכות דז"א. ועיין מעיל אליהו על שער הכוונות (דף יד, עמוד ב, ד"ה ושם ודע כי היכל). ושמן ששון (עץ חיים, שער לב, פ"ד, אות יא). ובשער הכוונות (דרוש ר"ח, אות ב).

והנה מהותו של ז"א, כמו שביאר הרמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח צב ואילך) הנהגת המשפט, הנהגה של מדות, מדה כנגד מדה. ובכללים ראשונים כתב (כלל כ) וז"ל, ז"א הוא כללות ההארות העליונות, שהם שורש וסיבות לכל עניני העוה"ז בכל פרטיו, בין באיכות הנבראים, בין בעצמים עצמם במיניהם ובכל חוקותיהם ובכל תנאיהם, עיי"ש, ובפתח נ"ב.

ובפנימיות הז"א הוא הדעת, בחינת משה מלגאו ויעקב מלבר. עיין גר"א (ספד"צ, כג, ע"ב).

פרצוף חנה

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ה) אבא, שהוא ספירה הנקראת חכמה, עכ"ל. וכן כתב להלן (שער לז, פ"א, מ"ת) וז"ל, אבא

הנוק' (רחל) ממש. עיי"ש. ודו"ק. ועיין עץ חיים (שער לא, פ"א, מ"ת) ושער הכללים (פרק יג). ועיין לשם (הקדו"ש, ש"ז, פ"ה) וז"ל, כשמתגלה היחוד, הנה מתיחדים הב' ההין (של שם הוי"ה) זב"ז, ונעשים בינה ומלכות, לאה ורחל לחד, עיי"ש. ועיין בהרחבה פתחי שערים, נתיב פרצוף נוק' דז"א.

פרצוף ז"א – זעיר אנפין

ז"ל העץ חיים (שער א, דרוש עיגולים ויושר, ענף ה) והו"ק מחסד עד היסוד הוא פרצוף אחד מי"ס, ונקרא ז"א. והנה פרצוף ז"א נחלק לשנים, ישראל ויעקב. וכמו שמבואר בעץ חיים (שער לא, פ"א, מ"ת) וז"ל, הנה נודע כי ישראל ויעקב הם בחינת ז"א, ורחל ולאה הם בחינת הנקבות שלהם, אבל בהכרח הוא שהם בחינות חלוקות זה מזה. והענין הוא, כי הנה ז"א הנזכר בזוהר ובכל חיבורינו, הוא הנקרא ישראל, והוא בחינת ו"ס של כללות י"ס שהם מחסד עד יסוד כנודע. ונוק' דז"א היא המלכות העשירית שבי"ס דכללות עולם האצילות כולו ג"כ, והיא הנקראת רחל, כי לכן נקרא רחל עקרת הבית כנודע, באופן כי זו"ן הם הנקרא ישראל ורחל (ונקראים זו"ן הגדולים. עיין הקדמת רחובות הנהר, דף ת, ע"א), אמנם יעקב ולאה הם הבחינות של המלכים והכלים של או"א מבחינת אחורים שלהם שנפלו במקום נוק' דז"א רחל דאצילות ונשארו שם ולא למטה בבריאה. ולמטה נבאר בע"ה, כי אע"פ שז"א הוא פרצוף אחד שלם ונקרא ישראל, עכ"ז גם הוא נחלק לב' בחינות. כי עד החזה נקרא ישראל, ומשם ולמטה עד רגליו נקרא ישורון, וכמ"ש ויהי בישורון מלך, וב' בחינות אלו שהם ישראל וישורון, הם נקרא ז"א, עכ"ל.

ופעמים חלק ז"א התחתון מחזה ולמטה נקרא ישורון כנ"ל, ופעמים נקרא יעקב, כמ"ש בעץ חיים (שער יט, פ"ט, מ"ב) וז"ל, והנה דוגמת או"א, הם ז"א ורחל השוין בקומתן, ודוגמת יש"ס ותבונה הם "יעקב ורחל הקטנים" מהחזה דז"א ולמטה. וזהו ב' בחינות בז"א. ז"א הגדול כללות ו"ק, או חציו העליון עד החזה. ישורון מהחזה ולמטה. ופעמים רבות נקרא יעקב.

וכן יש יעקב שהוא מלכות של אבא שנפל למקום ז"א (ונקרא ז"א). וכמו שחידד בעץ חיים שם וז"ל, ודע כי יש יעקב שהוא חצי תחתון דז"א, והוא המזדווג עם רחל הקטנה, ויש יעקב ולאה בחינת האחורים דאו"א (שנפלו כנ"ל), עכ"ל.

גדול בלי מחיצות, ולכן עד אבא הנקרא חכמה, "הכל בחכמה", אבל מאבא ולמטה נתוסף שינוי אחד, והוא, כי אבא התלבש תוך אמא, ואמא תוך ז"א, ואמנם אור עצמות אבא ממש הוא מתפשט תוך אמא (אולם לא אור א"ס), ואמא אינה מעברת האור אל ז"א דרך מסך ומחיצה כלל, אלא דרך חלון, שהוא בחינת היסוד שלה המולבש תוך ז"א, אמנם עצמות אור אבא ממש מתפשט תוך ז"א, וכו', עכ"ז אינם מקבלים אותו רק דרך חלון, שהוא פי היסוד דאמא כנ"ל, אבל האור בעצמו אינו משתנה כלל. וזהו הענין כולם בחכמה עשית, כי כל האור העליון הוא באבא ממש בהתרחבות גדול, ומשם ולמטה מקבלין ממנו כולם דרך חלון, עכ"ל.

והבן שתחלה נקרא חכמה, שם תואר לעצמו. ואח"כ נקרא אבא, שם תואר לאחרים, כמו שביאר בפתחי שערים, וזהו ההגדרה שמקבלים ממנו כולם, ודו"ק.

פרצוף אימא

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ה) אימא, שהיא הספירה הנקראת בינה, עכ"ל. וכן כתב בשער הכללים (פ"ב) וז"ל, מבינה נעשה פרצוף אחד שלם מי"ס ונקרא אמא.

והנה מדרגת אמא, להאיר "ללבושים", וכמ"ש בעץ חיים (שער ג, פ"ג) וז"ל, כלל העולה כי הא"ס הוא נשמה לנשמה, והאציל ממנו אדם אחד הכולל כל העולמות כולם, שבבחינת עצמות שבו, שהם בחינת נרנח"י נקרא א"ק. ובחינת "הגוף שבו", הוא עולם האצילות, ובבחינת "הלבושים" הם ג' עולמות בי"ע, שאינם רק עולם אחד לבדו. והוא לבוש האצילות כולו, שבין שלשתם אינם רק י"ס, דוגמת י"ס דאצילות הנקרא גוף, וכו'. אך בלבושים אין אור עצמות מתגלה, לכן בי"ע אינם מבחינת אלוהות, וכו'. אמנם אחרי התלבשות אין סוף עליון בא"ק, בחכמה שבו, שאז מאיר ע"י בי"ס דאצילות וכו', וכן על דרך זה, א"ק, כדי להאיר במלבושיו שהם בי"ע, מתלבש בבינה דאצילות, וע"י מאיר בבריאה, כמ"ש אימא מקננא בכרסייא, עכ"ל.

והנה הטעם שאמא נקראת כן, "אם", מבואר בעץ חיים (שער יג, פ"ג) וז"ל, הנה נודע כי ענין נ' שערים שיש בבינה לפי שהוא ענין מ"ב הנ"ל (שם הוי"ה, ד' אותיות הפשוט, ו' אותיות המילוי הרי י"ד, וכ"ח אותיות דמילוי המילוי, הרי מ"ב אותיות) שיש בבינה, לפי שהוא ז' שמות שבהם מ"ב אותיות, ועם ז' שמות עצמן, הרי מ"ט, ויש שער נ' כולל כל המ"ט והוא כתר עליון שבהם, הרי נ' שערי בינה,

הוא נקרא חכמה סתם דאצילות, עכ"ל. ובשער הכללים (פ"ב) כתב וז"ל, מנקודה של חכמה נעשה פרצוף אחד שלם מי"ס, ואז נקרא אבא, עכ"ל. וזהו שורשו של פרצוף אבא, ספירת החכמה שהפכה לפרצוף אבא. אולם בפרטות יותר פרצוף אבא לקח רק חכמה שבבחינת שם ב"ן, כי חכמה של שם מ"ה לקחה א"א לחלקו, כמו שמבואר בעץ חיים (שער ט, פ"ו, מ"ב) וז"ל, וא"א לקח כל החכמה דמ"ה, וה' אחרונות דכתר דב"ן, וכן אבא לקח חכמה דב"ן וחצי בינה דמ"ה, עכ"ל. ובפרטות יותר אבא לקח לחלקו רק ז"ת דחכמה דב"ן, כמ"ש בעץ חיים (שער יב, פ"א, מ"ת) וז"ל, והנה העתיק לקח משם מ"ה בחינת כתר כולו שהם הטעמים, ומב"ן לקח ה"ר של כתר שלו שהם ג"כ בחינת הטעמים, ועוד לקח (עתיק) ג"ר דחכמה דב"ן, וכו', נמצא כי נשאר לחכמה עצמה, ז"ת, ומהם נעשה אבא, וזה שאמר בזוהר, אבא אחיד ותליא בחסד, כי מחסד ולמטה של חכמה, משם מתחיל אבא, עכ"ל. ובפרטות יותר עיין שם (שער יד, פ"א, מ"ת) בביאור הספיקות אם לקח עתיק פנים או אחור, ולפ"ז ספק מה לקח אבא, עיי"ש היטב.

ומכיון שאבא לקח משם מ"ה בחינת חצי בינה דמ"ה, הוא השורש לבחינת "הבן" בחכמה, "בינה" דחכמה. ובבחינה זו במדת מה הבינה גבוה מן החכמה, כי החכמה משם ב"ן, והבינה משם מ"ה. והשורש תחלתו כבר בא"א, שלקח חכמה מ"ה כולו, וה"ת דכתר דב"ן, כי ה"ר דב"ן לקח עתיק (כלשון העץ חיים, שער יב, פ"א, מ"ת). ונמצא שחלקו של שם ב"ן גבוה יותר מחלקו של שם מ"ה בא"א, כי שם ב"ן מן הכתר שבו, ושם מ"ה מחכמה שבו.

ולסיכום וחיודוד הדברים כתב בעץ חיים (שער כ, פ"י) וז"ל, גם תבין איך כל אבא הוא חכמה, או חכמה דב"ן או חכמה דבינה דמ"ה, עכ"ל.

והנה בפרצוף אבא שורה אור א"ס. וכמו שביאר בעץ חיים (שער מב, פ"ג, מ"ת) וז"ל, כנגד האצילות כתיב כולם בחכמה עשית, כי כל האצילות כולו נעשה בסוד חכמה. וביאור הענין הוא, דע כי אור העליון המאיר מן המאציל, הוא מתגלה באבא הנקרא חכמה. והוא מתעלם ומתלבש בתוכו בלי שום מסך אחר, משום דעד הכא אתגליא א"ס, עד המחשבה הנקרא חכמה. אמנם מחכמה ולמטה אין אור א"ס ממש מתגלה, אבל אבא הוא מתפשט ומתלבש תוך כל האצילות, והוא המחיה אותם (בבחינת אבא - חכמה - חיה, כנודע), וכו'. אבל ביאור הענין, דע כי אור העליון הגיע עד אבא בהתרחבות

ישראל סבא - יש"ס

פרצוף אבא, נחלק לשנים, אבא וישראל סבא. וכלשון העץ חיים (שער יד, פ"ג, מ"ת) אבא נחלק לאבא ויש"ס, ואמא לבינה ותבונה, עכ"ל. וישנם כמה הבחנות איך נחלק יש"ס של חכמה, עד היכן מקומו של אבא, ומהיכן מקומו של יש"ס.

שמועה ראשונה מצינו בעץ חיים (ש"י, פ"ד, מ"ב) וז"ל, ואם תסתכל תראה, כי כל אחד מה' פרצופים נחלק לב' גם כן. הכתר של ע"ב, ממנו נעשה עתיק וא"א, דהיינו עתיק עד ת"ת שבכתר, וא"א משם ולמטה. וכעד"ז, חכמה ויש"ס, בינה ותבונה, וז"א ויעקב, ורחל ולא, עכ"ל.

שמועה שנייה, שיש"ס אינו אלא מלכות של אבא, וכן היחס בין תבונה לבינה. וכמ"ש הרמח"ל (כללים ראשונים, כלל כג) וז"ל, והנה בהיות הכוונה להגביר ההארה, עד שישתווה הז"א לאו"א, הנה או"א בעצמם יתנו לו המוחין, וזה הארה רבה ושלמה (ונקראת או"א). אך אם הכוונה להניח ז"א בכחינתו השפלה, וכו', אלא שתתרכב בו ההארה, אז לא יתנו הם בעצמם המוחין, והוא לא ישתווה לאו"א, אלא אדרבה, או"א ישוו הארתם לו, וכו', מלכות שלהם היא תעשה פועלת בענין זה, והיינו ישראל סבא ותבונה, עכ"ל. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח קיג). ופעמים נקראים יש"ס ותבונה אחורי או"א. עיין עץ חיים (שער דרושי הנקודות, פ"ג, מ"ק).

והטעם שנקרא ישראל סבא נתבאר בעץ חיים (שער כ, פ"י) וז"ל, ויש"ס לקח (מחלקי שם מ"ה וב"ן) ו"ק דבינה דמ"ה, ולכך נקרא ישראל סבא, הוא ז"א שבו, עכ"ל. כי לקח רק ו"ק בחינת ז"א, ולא ג"ר, והבן. ופעמים ז"א (בעיקר בגדלותו) נקרא אף הוא ישראל סבא, כמ"ש בארבע מאות שקל כסף (דף כד) וז"ל, או בז"א, הנקרא ישראל סבא, עכ"ל. אולם על דרך כלל נקרא ישראל סבא, חלק התחתון של חכמה - אבא. והטעם שנקרא "סבא", כמ"ש בפע"ח (שער ק"ש, פ"י) וז"ל, ונקרא סבא, בערך ז"א שנקרא ישראל זוטא, עיי"ש.

והנה ישראל סבא עצמו נחלק לשנים, ישראל סבא ראשונים, וישראל סבא שניים, והיינו כמו שאבא נחלק לשנים, כן ישראל סבא עצמו. ומהות חלוקה זו, דהנה נתבאר שכל מהות יש"ס ותבונה, נתינת הארת מוחין מאו"א לז"א. והנה המוחין עצמם יש בהם ב' חלקים. א. מוחין עצמם. ב. צלם שהוא הכלי למוחין. ויש"ס ותבונה ראשונים נותנין לז"א את עצם המוחין,

וכו'. נדבר בשם מ"ב עצמו, שהוא שם מ"ב אותיות, והם מ"ב שערים. והנה נחלקים אל י"ס הכוללים מ"ב שערים. והנה כתר שבהם הוא שער העליון שהוא שער המ"ב הכולל כל המ"ב שערים. אמנם ט"ס תחתונים אין כל ספירה מהם כוללת כל המ"ב שערים, רק כל ספירה מהם כוללת כל המ"א שערים לבד, וכו'. ועוד טעם אחר, כי הנה אבא טמיר וגניז יתיר, לכן סוד הכתר של אמא כלול באבא, כי שער המ"ב העליון שהוא כתר שבה כנ"ל כלול באבא, נמצא כי נשארין מ"א לבד באמא, עכ"ל. ולכך נקראת א"ם, ע"ש מ"א שמות שבה, ודו"ק.

והנה בנין אמא, מחלקי מ"ה וב"ן הכוללים. משם מ"ה לקחה אמא, ה"ת דבינה דמ"ה. כי כתר דמ"ה לקח עתיק וכן לקח ג"ר דחכמה. וז"ת דחכמה וה"ר דבינה לקח אבא, ונשאר לאמא ה"ת דבינה דמ"ה. אולם משם ב"ן לקחה אמא ו"ת דבינה דב"ן, כי ד"ר לקחם עתיק. ועיין עץ חיים (שער יד, פ"א, מ"ת) וז"ל, ואמא לא לקחה מבחינת בינה דב"ן אלא מספירת הגבורה שבה ולמטה. ובזה תבין מ"ש בזוהר, דאבא אחיד ותליא בחד, ואמא אחיד ותליא בגבורה, עכ"ל. והבן מאוד, שלכך או"א, אע"פ שתחילת שורשם "חכמה ובינה", מוחין, מ"מ לוקחים את חלקם רק ממקום של ז"ת, ללא הארת ג"ר, וכן מקום הלבשתם אינו בראש א"א אלא ממקום הגרון ששם כתרם. והשורש בנפילת אחורי או"א בשבירה שנפלו למקום ז"ת, ואף בתיקון לא חזרו למקומם ברישא, ודו"ק היטב. וכמ"ש בעץ חיים (שם) וז"ל, הפרצוף של או"א הלבישו את א"א, מהגרון ולמטה עד הטבור של א"א, אבא מימינא ואמא משמאלא, זה בזרוע החסד וזה בזרוע גבורה. וגם זה פירוש שני במ"ש לעיל שנזכר בזוהר דאבא אחיד ותליא בחד, ואימא אחיד ותליא בגבורה, עכ"ל.

והנה מהותם של אבא ואמא, נתבאר ברמח"ל (כללי ספר מלחמות משה, כלל ז) וז"ל, צריך שתדע, שראשית רצונו ית"ש הוא להיטיב, אלא שכדי להיטיב הטבה שלמה, קבע את המשפט, וכו', ואמנם צריך להשתלשלות שתביאו אל הפועל, וזה נקרא אבא ואמא, וכו', דרך יציאת המשפט הזה מן ההטבה, אלא הם או"א (והבן שאינם פרצופים גמורים אלא אמצעי בלבד, ודו"ק היטב, ולכך או"א נכללים בדיקנא דא"א לפעמים, ואינם עולים בשם לעצמם) וכו'. ועל כן או"א הם המוציאים זו"ן. אבא - סיבה רחוקה, סיבה ראשונה. אימא - סיבה קרובה, סיבה שנייה, עכ"ל.

ובת, כמ"ש באד"ז, כי בינה היא בבחינת העלאת ז"א להשתוות לאו"א, ותבונה להיפך.

ומדרגת תבונה הוא מלכות של בינה, כמ"ש בעץ חיים (שער ד, פ"ה) וז"ל, גם תבין, כי הלא התבונה היא ה' אחרונה של בינה. ותבין בזה מש"כ בתיקונים, מלכות נפש תבונה - כי תבונה היא בחינת מלכות ובחינת נפש של הבינה. גם תבין בתבונה ענינה שהם בן ובת, אך בכינה לא נרמז רק הבן לבד, עיי"ש. ועיין עוד שם (שער טז, פ"א). ומבוא שערים (שער ד, פ"ח).

ובשמות הקודש חלוקים שמותיהם של בינה ותבונה, כמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"ג) וז"ל, כבר ביארנו כי יש בינה ותבונה, בינה אהי"ה דיודי"ן, אל"ף ה"י יו"ד ה"י, ותבונה היא שם ס"ג, עכ"ל. וכמו שנתבאר בערך יש"ס ביחס לאבא ויש"ס, כן יחס בינה ותבונה. מחד התבונה שורש מלכות של אמא כנ"ל, וזו מדרגתה. אולם מאידך מקומה בחזה דאמא, כמ"ש בעץ חיים (שם) וז"ל, התבונה אינה מתחלת אחר סיום בינה, רק יוצאת מהחזה של בינה עצמה, כמו רחל היוצאת מהחזה דז"א, גם התבונה יוצאת מחזה דבינה, כי ארוכה ככל שיעור החכמה, עיי"ש. אולם יש שוני בין יחס אבא ויש"ס ליחס אמא ותבונה, כמ"ש בעץ חיים (שער יד, פ"ב, מ"ח) וז"ל, וכבר נודע מ"ש בענין לאה ורחל בהיותן עומדים באחורי ז"א, שאז העקבים של לאה נכנסין תוך ראש רחל העומדת תחתיה, וכן הענין בכאן, שעקבים של רגלי הבינה נכנסין תוך ראש תבונה, משא"כ באבא ויש"ס העומד תחתיו, עיי"ש הטעם. וסיים שם וז"ל, ולכן אע"פ שאח"כ נחלקו לב' פרצופים, נשאר ביניהן קשר אמיץ וחזק ע"י עקבים הנ"ל, עכ"ל.

ויתר על כן כתב שם (שער אח"פ, פ"ג) וז"ל כי בערך האיכות נמצא התבונה היא רביעית של בינה (והוא אות ה' אחרונה של הויה, יה"ו - בינה, ה' - תבונה). ובערך הכמות מהחזה דבינה היא מחצית של בינה (כמ"ש שם, שכ"כ גדול שיעור מהחזה ולמטה, כמו מהחזה ולמעלה). גם יש מציאות אחר - ג', והוא שכמו שלפעמים עולה רחל להיות בכל פרצוף ז"א, כך זאת התבונה היא שוה בארכה כמו הבינה עצמה, ומתלבשת בינה בתבונה והם שוות. הרי שלשה מציאות, או שוה כמו הבינה, או מחציתה, או רביעית, עכ"ל. ועיין פתחי שערים (נתיב פרצוף או"א, פתח י).

והנה תבונה עצמה נחלקת לג' מיני תבונות, כמ"ש בעץ חיים (שער יד, פ"ח, מ"ב) וז"ל, ד' בחינות נשים באמא

ויש"ס ותבונה שניים נותנין לז"א את הצלם. וכן מבואר ברמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח קכט, ועיי"ש מפתח קכ"ח ואילך) וז"ל, יש"ס ותבונה הם הנותנין המוחין לז"א, במלכות שלהם, ומלכות שלהם נקראת יש"ס ותבונה שניים, והם מלבישים צלם דז"א, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עץ חיים (שער יד, פרק כט) יש"ס נחלק לשלש, ג"ר - בינה, ו"ק - תבונה, מלכות - תבונה. עיי"ש שיש ג' בחינות של תבונה, וכן ג' בחינות של יש"ס.

והנה פעמים תואר ישראל סבא ותבונה אינו יחס של חלקים התחתונים של או"א כנ"ל, אלא שכללות חכמה נקרא או"א עילאין. וכללות בינה, זכר ונוק' שבו, נקראים יש"ס ותבונה. ויסוד זה הוזכר פעמים רבות, ומפורש בעץ חיים, שפעמים אות ה' ראשונה של הויה היא בחינת יש"ס ותבונה.

והנה אף שפרצוף אבא ופרצוף יש"ס נחלקו לשנים, מ"מ בשורשם הם אחד, ולכך לפעמים חוזרים לאחד. והוא לצורך לידת ונתינת המוחין מאו"א לזו"ן, אזי נכללים אבא עם יש"ס לאחד, וכן תבונה עם אמא לאחד. עיין עץ חיים, שער ז"א, פ"א, ועוד מקומות. והיינו שפעמים יש"ס לעצמו, ופעמים נכלל עם התבונה, ונקרא יחד פרצוף אמא, ופעמים נקרא ע"ש התבונה. עיין לשם (חלק הביאורים, מטי ולא מטי, פ"ג, אות יב). ופעמים נכלל עם אבא יחד ונקרא אבא. ועיין בהרחבה בדבריו בספר הדע"ה (דרוש ד, ענף כד, סימן ח). ועיין עוד בהרחבה גדולה בדבריו בספר הכללים, כלל י"ח, בעיקר סימן ט"ו, שביאר בהרחבה את שורשי יש"ס, ביש"ס דא"ק, עיי"ש.

ועיין עוד בדבריו (חלק הביאורים, שער אח"פ, פ"ג, אות יא) וז"ל, ודע עוד, כי עיקרן דיש"ס ותבונה הנה הם נולדו שניהם רק מהאימא עלאה, ור"ל, כי גם יש"ס אשר הוא נמשך מאבא עלאה והוא מתקשר עמו, כי נחשב יש"ס להנה"י דאבא עלאה כנודע, עכ"ז הנה יציאתו ולידתו בתחלה הנה הוא ג"כ רק מהאימא עלאה, עכ"ל.

פרצוף תבונה

תבונה נקראת כן כי יש בקרבה אותיות בן ובת, כמ"ש באד"ז (רצא, ע"א) תבונה - כלא כללא דבנין, בן ובת, ו"ה, וכו', אתשכח דכללא דתרין בנין אקרי תבונה. וכן הוא בספר הפליאה (ד"ה ראה והבן שזה היה נקרא בית). (ופעמים אף ת"ת ונה"י נקראים תבונה, כי הם בחינת בן ובת. עיין עמק המלך שער יד, פרק קמג). ונקראת כן בפרטות בשעה שמניקה לז"א. וכתב הרמח"ל (כללים ראשונים, כלל כג) וז"ל, ותבונה בן

דרך אחר בחינת לאה, כנ"ל, וכאשר הונח הכתר על ראש ז"א, ירד גם הוא ונתפשט עד החזה כנ"ל, והלביש וכיסה את לאה העומדת שם פניה נגד אחר ז"א, והכתר מלביש ומכסה אחר לאה, ועיי"ז אין החיצונים שולטין באחורים שלה, וגם הלובן ההוא (עיי"ש שכתב ששורש לבנונית זו הוא מאמא, עיי"ש) ממתיק הגבורות והדנין הקשים שבאחורים של לאה, עכ"ל.

והנה למטה ממקום לאה, הוא מקומה של רחל, וכלשון העץ חיים (שער הכללים, פ"א) והנה לאה מגעת עד חזה דז"א, ומשם מתחלת רחל, וז"ס אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, כי עד שתכלה מלכות עלאה ממש, אז שם מתחלת מלכות תתאה רחל, עכ"ל. וכן כתב שם (שער ח, פ"ו, מ"ת) וז"ל, ונמצא שרגלי לאה עד שליש ת"ת דז"א, שהוא בחזה שלו, ומשם ולמטה מתחיל ראש רחל, עכ"ל. ויחדיו הוא פרצוף אחד שלם, כמ"ש שם (שער יג, פ"ב, מ"ת) וז"ל, בנוקבא כלול לאה ורחל, והכל פרצוף אחד, עכ"ל. אולם נחלקים לשנים.

אולם אף שפעמים נחשבים לשנים, מ"מ אינם נבדלים זה מזה, כמ"ש שם (שער יד, פ"ב, מ"ת) וז"ל, וכבר נודע מ"ש בענין לאה ורחל בהיותן עומדין באחורי ז"א, שאז העקביים של לאה נכנסין תוך ראש רחל העומדת תחתיה, עכ"ל. ועיי"ש (שער לד, פ"ב, מ"ת). ושער לח, פ"ג, מ"ת). ובשער הכוונות (דרושי כוונות ק"ש, דרושו) כתב וז"ל, כי כתר דרחל הם העקביים של רגלי לאה, וע"כ אנו מוכרחים לתקן מעתה כתר דרחל, לפני שעדיין לא נגמרו ליתקן הרגלים של לאה. ועיי"ש עוד (דרושי הלילה, דרוש ד) שביאר מדוע נצרך שרגלי לאה יכנסו לתוך ראש רחל, וזאת ע"מ שרגלי רחל לא יתפשטו למטה לכריאה, אלא יסתיימו בשווה עם רגלי ז"א, עיי"ש. ועיין פתחי שערים (נתיב גדלות דז"א, פתח כג). ופעמים לאה תופסת כל המקום, הן מקומה והן מקום רחל, ופעמים להיפך. ועיין קיצור הכוונות לרמח"ל (תיקון חצות).

ומהות פרצוף לאה ורחל, עיין רמח"ל (כללים ראשונים, כלל לב) וז"ל, ענין שתי נוקבין לאה ורחל הוא, כי הנה יש שני שורשים לישראל, א' - שורש כללי לאומה, לרעים ולטובים מצד היותם ישראל וכו', אך יש שורש אחד לישראל לפי בחינת מעשיהם וכו'. וזה ענין לאה ורחל. לאה היא שורש ישראל, והיא גבוהה מאוד שנעשית ממלכות אמא, והיא במקום המוחין, אך אין בה כל השינוים שיש לרחל, ואין הזווג עמה עיקרי, אדרבא היא עלמא דאתכסיא. אך רחל היא שורש התחתונים לפי ענין מעשיהם, עיי"ש. ועיין עוד אדיר במרום (ח"א,

עלאה. בחינת חב"ד שלה נקרא אמא עלאה, וחג"ת שלה נקרא תבונה ראשונה, ונה"י שלה תבונה שניה, ומלכות שלה נקרא תבונה שלישית, והיא רביעית בערך בינה, ובי"ס של תבונה זו ה"ג מתלבשת כל צלם דז"א, עכ"ל. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח קט). ושער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה).

והנה בהרחבה יותר, יש"ס פעמים נכלל בתבונה, כמ"ש בערכו. ובפרטות נקרא שמו תבונה. וכמו שביאר הגר"א (משלי, ב, ב) וז"ל, יש"ס הוא תבונה דחכמה, הבנת דבר על בוריו, וגנוז בתבונה שבכינה. תבונה שבכינה, להבין איך תלוי הבינה בדקדוק, ואז יבין גם (תבונה) של חכמה שגנוזה בשל בינה. ועיין סנהדרין (צג, ע"ב).

והנה אף שנחלקו אמא ותבונה לשנים פעמים נכללים לאחד ממש (היינו שנכללת תבונה בכינה), לצורך ז"א. כמבואר בערך יש"ס, ומבואר בפרטות בפתחי שערים (נתיב פרצוף או"א, פתח י) וז"ל, ואלו ב' המדרגות לפעמים נכללים לאחד על ב' מדרגות וכו', כי בעיבור ראשון דז"א אז נכללים ישו"ת באו"א עלאין, אבל בזיווג שני דמוחין, אז נכללים או"א בישו"ת, עיי"ש הטעם.

פרצוף לאה

ז"ל העץ חיים (שער ד, פ"א) לאה מבחינת מלכות דתבונה וכו' (ומקומה בקומה הכללית) פרצוף לאה שהיא מתחלת הדעת דז"א, עד החזה שלו, עכ"ל. ועיין שער רחל ולאה (פ"ד) שלאה היא אחורים דמלכות דאמא. ושיטת הלשם שלאה היא בינה דמלכות הכללית. עיין הקדו"ש (פ"ג, פ"ה). ובפרטות יש בחינות רבות של לאה, י"ח לאה. עיין שער המצות (שופטים). וכן נקראת שרי, עיין עץ חיים (שער פ"ח מ"ת). ומלאה יוצאה זלפה, עיי"ש (שער מח, פ"ב). ושורש לאה באות ה' אחרונה של שם ס"ג, שם התבונה. כמ"ש שם (שם, פ"ג) וז"ל, ה' זו צורתה ד"ו כנודע, כי הלא תבונה זו התפשטותה בו"ס דז"א כנ"ל, וכנגד הד' של ה' יצאה מכח זאת התבונה מאחורי ז"א, סוד ד' קשר של תפילין, וכנגד ו"ס של הז"א. הרי כי ה' זו עשתה סוד ו' וסוד ד' שהיא לאה שהיא ד' אחורי ו' שהם ו"ס ראשונים דז"א, עכ"ל. ואופן הזיווג של לאה עם ז"א, עיין עץ חיים (שער ט, פ"ג, מ"ת). וצורת מעמדה של לאה נתבאר בעץ חיים (שער לא, פ"ה, מ"ת) וז"ל, לפני לאה כנגד אחר דז"א, ואחר דרחל כנגד אחר דז"א, עכ"ל.

ושורש התגלותה ויציאתה נתבאר בעץ חיים (שער כג, פ"ד, מ"ת) וז"ל, וכאשר נכנסו המוחין תוך ז"א, יוצאת

(פ"ב) שיש ב' יעקב, מיסוד אבא ומיסוד יש"ס.

ג. יעקב בחינת יסוד דז"א. עיין עץ חיים (שער יט, פ"ט, מ"ב) וזהו בערך שעתיק חו"ב, וא"א דעת, עיי"ש. אולם אף בערך הרגיל, יעקב נקרא יסוד, וכמבואר ברש"ש בכמה מקומות. עיין נהר שלום (יג, ע"ב) וז"ל, וחו"ג דיסוד נקרא יעקב ורחל. ועוד מקומות. ונקראים יעקב ורחל הקטנים. עיין תורת חכם (מד, ע"א). יעקב - יסוד, ורחל עטרת היסוד. ועיין רחובות הנהר (דף קז, ע"ב) יעקו"ר הקטנים שהם עיטרא דיסודות. וזהו זו"ן בעטרות עצמם. ודו"ק. ועיין שם (בדף ז, ע"ב).

ד. יעקב בחינת מלכות. וכמו שכתב התורת חכם (ועוד) וז"ל (דף מד, ע"א), ויסוד פרצוף יעקב ורחל דמ"ה וב"ן, והם הקטנים. ומלכות, ר"ל יעקב ורחל הגדולים, עכ"ל. ועיין זמרת הארץ (אות כג). ושמן זית זך (סימן פז). ושמן ששון (עץ חיים, שער הזווגים, פ"א, אות ט). וכן בפרושו על שער הכוונות (דרוש שינוי התפלות, אות מ"ב). ועיין הקדמת רחובות הנהר (דף ז, ע"ב) וז"ל, נתחברו מלכות נוק' דז"א דמ"ה, עם מלכות נוק' דז"א דב"ן, ונכללו אלו באלו ונתלבשו אלו באלו, והלבישו לתנה"י דזו"ן הגדולים, ואלו נקראים יעקב ורחל, ובכללותם נקראים נוק' דז"א, עכ"ל. עיי"ש. ועיין לשם (הקדו"ש, ליקוט ב) וז"ל, ומה שיורדת (המלכות) בכריאה, בסוד אסתר המסתתרת בכסא, הוא רק הי' מלכויות שלה אבל רחל העיקרי הוא לעולם באצילות. והנה שם יורד ג"כ הארה מיסוד דז"א שהוא נקרא בשם יעקב, כמ"ש בשער אנ"כ, פ"ט. והוא ג"כ אינו יעקב ממש אלא הי' מלכויות שבו, עכ"ל. ועיי"ש (ש"ז, פ"ה) וז"ל, כי כל הענין דיעקב וישראל ורחל ולאה, הם כולם רק בהמלכות דאצילות הנקרא רחל, עיי"ש היטב.

ובביאור מהות פרצוף יעקב. עיין ליקוטי הגר"א (סוף ספד"צ) וז"ל, בז"א שתי בחינות, מציאותו שאנו דבוקים בו ומודים במציאותו זהו יעקב, וב' מצד הגלותו - ישראל, עיי"ש.

פרצוף רחל

ז"ל העץ חיים (שער הכללים, פ"י) יצא רחל מאחורי דז"א, אב"א, מהחזה ולמטה, כי שם נשלם יסוד אמא, והאור שלה יוצא לחוץ, וכו'. שם זה של קנ"א (מילוי שם אה"ה בהה"ן) שהוא גימט' קנ"ב, הוא נוקב ויוצא אור לחוץ רחל באחור ז"א, כי שם מקומה, והיא נקראת ה' תתאה, ואז נתחבר נקב זה עם ה' תתאה ונעשה נקבה באחורי

מאמר בפגולתא דשערי אזל חד אורחא. ומאמר שמייה דעתיקא סתים (מכולא). ולשם (הקדו"ש, ש"ז, פ"ה) בסוד אחדות לאה ורחל. ועיין ליקוטי הגר"א (סוף ספד"צ) וז"ל, ענין לאה ורחל, כי שתי בחינות במלכותו ית"ש. אחד מצד שאנו ממליכין אותו, שזהו תכלית כל העבודה וזהו בחינת נוק' (רחל), אבל בחינת שנית שנתגלה מלכותו בעולם מצד אותות כמו במצרים (זהו לאה), עיי"ש. וז"ל הפתחי שערים (נתיב אורות אח"פ דא"ק, פתח ז) רחל, היא עקרת הבית, המנהגת את התחתונים לפי מדרגתם. לאה, היא בבחינה עליונה יותר ממדרגת התחתונים, ולכן היא טפלה לרחל.

פרצוף יעקב

הנה בבחינת מדרגת יעקב ישנם כמה חלקים.

א. נתבאר בעץ חיים (שער לאה ורחל, פ"ב) וז"ל, ז"א בהיותו בסוד ו"ק, הוא כדוגמת יעקב, ובגדולתו נקרא ישראל. וזש"ה, לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל כי שרית עם אלקים. פירוש, בקטנותו ז"א יש לו מוחין דקטנות. מבחינת שם אלקים, כי בזמן הקטנות אין לו רק ב' מוחין, כי הקטן אין בו דעת שהוא המוח הג', רק חו"ב, והם ב' שמות אלקים בגימט' יעקב. ובזמן גדלותו אז נקרא ישראל, לפי שנכנסין המוחין דגדלות, ודוחין המוחין דקטנות למטה, עכ"ל. וכתב שם (שער יג, פ"ב, מ"ח) וז"ל, וז"א הנקרא ישראל, כלול בו ג"כ יעקב, והכל פרצוף אחד, עכ"ל.

ב. יעקב בחינת יסוד. "שורשו" ביסוד א"א, כמ"ש (שער הכללים, פ"ג, דרוש יעקב ומשה מיסוד אבא, עיי"ש בארוכה. ועיין פ"י) וז"ל, יעקב מיסוד א"א, עכ"ל. אולם עיקר גילוי מיסוד אבא. וכתב שם (פ"י) וז"ל, מן האור הגדול של החסדים שבתוך יסוד אבא שמתלבש תוך הת"ת דז"א, והוא אור מגולה, בוקע (אותיות יעקב - יבקע, כ"כ שם), ויוצא האור לחוץ לבטן ז"א מצד פנים של ז"א, שם נעשה יעקב, לשון בקיעת אור, בסוד יבקע כשחר אורך, והוא אותיות יעקב. וזהו אך יצא יצא יעקב, כי ב' יציאות וב' בקעות יש ליעקב, א' הוא אור שבתוך היסוד אבא שבוקע היסוד ויוצא תוך ז"א. בקיעה ב' שחוזר האור לבקוע ובוקע מבטן ז"א ויוצא לחוץ בפני ז"א, כי אחוריו של יעקב נגד פני הז"א "מהחזה ולמטה" וכו' (וזהו "מקומו", מחזה ולמטה). אך ההארה שהיא יוצאת מיסוד אבא תוך בטן ז"א בפנים, ז"ס משה, וז"ש משה מלגאו ויעקב מלבר. ועיין אדם ישר (ענין מ"ה וב"ן) שכתב ב' בחינות אלו ביעקב. א. חצי תחתון דז"א. ב. יסוד דאבא. עיין שער א"א (פ"ט"ו). ועיין שער שבירת הכלים

מקום לאה הנ"ל. עיין שם (שער לה, פ"ג, מ"ת). או עד הדעת (שתופסת מקום לאה), או עד הכתר (שזה זמן שלמותה), והם "פרצופים גמורים", זה תוך זה, וכולם רחל בהכללם בפרצוף אחד, עכ"ל.

ובביאור קומת רחל עיין בהרחבה בשער ל"ד, פ"א, מ"ב. ודו"ק מהדברים לעיל שיש בחינות נוספות בשיעור גודלה ומקומה של רחל. ועיין עוד שם בשער ל"ח, פ"ג, מ"ת.

והנה בניינה של רחל מכח אור חוזר. וכמ"ש בע"ח (שער לב, פ"ה, מ"ת) וז"ל הב' חסדים המגולין הניתנין ג"כ לרחל, אינן ניתנין אליה עד שירדו תחלה ביסוד דז"א, ואח"כ עולין משם בסוד אור חוזר, ואז ניתנין אל רחל. ועיין עוד שם שער ל"ז, פ"ה, מ"ת.

ובמהות רחל (עיין ערך לאה), נתבאר ברמח"ל (כללים ראשונים, כלל לב) וז"ל, רחל היא שורש התחתונים לפי ענין מעשיהם, המשתנית במצביה לכל התחלף ענין התחתונים בזכותם, ועיקר ההנהגה תלויה בה, והיא עקרת הבית, והזווג העיקרי בה, עיי"ש. ועיין עוד ערך נוק'.

עטרת היסוד

כתב בעץ חיים (שער א, ענף ה) וז"ל, צריך לדעת כי בחינת המלכות שבכל פרצוף ופרצוף מאלו הה' פרצופים, הוא באופן זה, כי מלכות אשר בפרצוף זכר, כגון אבא וז"א, הנה המלכות שבו, הוא בחינת עטרה שעל הצדיק הנקרא יסוד, בסוד ברכות לראש צדיק הנזכר בס"ה פרשת ויצא דקס"ד, וכו'. ואם הוא מלכות בפרצוף נוק', כגון אימא ונוקבא דז"א, הנה המלכות שבה הוא ג"כ בחינת עטרת היסוד שבה, כי היסוד שבה הוא בחינת בשר התפוח שעליה הנקרא בדברי חז"ל שפולי מעים, בענין סימני אילונית, עכ"ל.

וביאר בעץ חיים (שער לה, פ"א) וז"ל, אל תתמה אם המלכות היא עטרת היסוד שבאדם, ואיך היא הנוק' של האדם. אך הענין הוא סוד גדול, כי כל הקדושה אין שורש הראשון נפקד משם, לכן מקום המלכות היה תחלה שרשה העטרה שביסוד, ואח"כ כשנגדלה נתעקרה משם וגדלה מעט מעט עד שנעשית פרצוף גמור, וחזרה פב"פ עם ז"א, עיי"ש. ולעת"ל תעלה למעלה ממנו, כמ"ש בעץ חיים (שי"ג, פ"ב, מ"ת), בסוד "עטרה בראש צדיק", עיי"ש.

ז"א, עכ"ל. ונקראת עלמא דאתגליא, כי נמצאת במקום גלוי, כמ"ש שם (שער כג, פ"ד, מ"ת).

והבן שמקום "יציאתה" הוא בחזה דז"א, אולם לא תמיד זהו מקומה. כי בקטנותה נעשית נקודה כמ"ש שם (פ"ב) וז"ל, רחל אחר חצות לילה היא בסוד נקודה ויורדת לבריא, עכ"ל. ועיין עוד שם (שער לב, פ"ז, מ"ת). ופעמים נמצאת ביסוד דז"א. ופעמים איהו בנצח ואיהי בהוד (ע"ח, שכ"ט, פ"ה, מ"ב). ופעמים עולה למקום חג"ת. עיין עץ חיים (שער לג, פ"ה, מ"ת).

ופעמים תופסת כל קומת לאה, וכמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"ג) וז"ל, שלפעמים עולה רחל להיות בכל פרצוף ז"א. ולכך לפעמים אף לאה נקראת רחל כמ"ש שם (שער ט, פ"ז) וז"ל, רחל עלאה שהיא לאה ויעקב ונוק' רחל תתאה, עכ"ל. (ופעמים נקראת שרה מצד נפילת אחורי או"א למקום נוק', עיין שם בשער י"א, פ"ח, מ"ת). ועיין עוד שם (שער יט, פ"ז, מ"ת) וז"ל, כל מחצית העליון של רחל, נקרא ע"ש לאה, עיי"ש. ועיין שם (שער יט, פ"ט, מ"ב) וז"ל, והנה דוגמת או"א הם ז"א [ורחל] השוין בקומתן. ודוגמת יש"ס ותבונה, הם יעקב ורחל הקטנים מחזה דז"א ולמטה, עכ"ל. ועיין עוד בהרחבה בערך יעקב, שם נתבאר בהרחבה בחינת יעקב ורחל הקטנים, ויעקב ורחל הגדולים.

ופעמים גדילה ככל קומת ז"א, ותחלה באחור ואח"כ בפנים. וכמ"ש בע"ח (שער כ, פ"ט) וז"ל, והנה בהיותה בסוד אחור בשוה אליו אז האיר בה בחינת הגבורות דב"ן דב"ן וכו'. אח"כ בחזירתם פב"פ אם לא גדלה כמוהו, אז הוא זווג יעקב ורחל, וכו', אמנם כשנגדלת כמו הז"א לגמרי פב"פ, אז לוקחת החסדים, עיי"ש. והטעם שתחלה היתה אב"א, מפני שהיא בעלמא דאתגליא כנ"ל, ולכך יש חשש שינקו ממנה החיצונים, כמ"ש בע"ח (של"ד, פ"א, מ"ב. ושכ"ה, דרוש ה). וטעם נוסף כתב שם (שער לב, פ"א, מ"ת) כי עצם מעצמיו ולכך חושש לתקנה.

ובנסירה ננסרים, ז"א מרחל, וכמ"ש בע"ח (שער כט, פ"א, מ"ב) וז"ל, ואח"כ בעת הנסירה, מתחברות שתיהן (לאה ורחל) יחד בפרצוף אחד, ע"י שנכנסו נה"י דאמא בתוכם, ונמצאת גם רחל עולה אב"א עד כתר דז"א, ע"י התחברות עם לאה, ואפשר שיתלבש רחל בלאה, וצ"ע, עכ"ל (ופעמים רחל נקראת מרים, ופעמים נקראת חוה).

ועיין בע"ח (שער ל, דרוש ו, מ"ב) וז"ל, ובזה תבין כמה מיני פרצופים יש ברחל או עד חזה (שזה אף מקום יציאתה), ופעמים רגלי לאה אינם נכנסים ברחל, ותופסת רחל

ובפרטות זהו רגלי לאה, עטרת היסוד דתבונה שממנה נעשה רחל. עיין אוצרות חיים, שער לאה ורחל. ועץ חיים, שער לח, פ"ג. ופעמים מצד כך עטרת היסוד נקראת לאה, ודו"ק.

אזן

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ב) בבחינת פנימיות ועצמותו של אדם זה אין לנו רשות לדבר בו ולהתעסק כלל. אמנם נעסוק ונדבר במה שנאצל ממנו. והוא כי הנה להיות אור א"ס גדול מאוד, לכך לא היו יכולין לקבל אם לא באמצעות הא"ק הזה, ואפילו מזה הא"ק לא היו יכולין לקבלו אם לא אחר יציאת האור חוצה לו דרך "הנקבים והחלונות" שבו, שהם אוזן חוטם פה עינים, עכ"ל.

וכתב שם (ש"ד, פ"א) וז"ל, כבר ידעת כי אין בנו כח לעסוק קודם אצילות י"ס, ולא לדמות שום דמיון וצורה כלל ח"ו, אך "לשכך האוזן" אנו צריכים לדבר דרך משל ודמיון. ולכך אף אם נדבר במציאות ציור שם למעלה, אין הדבר רק "לשכך האוזן", עכ"ל. ועיי"ש (ש"ד, פ"ב) דייקא לשכך את האוזן ולא למעלה מכך.

וכתב (שם, שם) וז"ל, דע כי י"ס דאצילות הם ב' ענינים. האחד הוא התפשטות הרוחניות, והשני הוא כלים ואברים אשר העצמות מתפשט בהם. והנה צריך שיהיה לכל זה שורש למעלה לב' בחינות אלו, עכ"ל. והיינו שיש את עצם האזן, כלי. ויש את האור - הבל, המתפשט מתוך א"ק דרך האזן לחוץ (וכן בדקות מחוץ לאזן אל תוך האזן בסוד אור חוזר, ואכמ"ל). וכמ"ש שם (פ"ה) בדין הקורא את "שמע" צריך "להשמיע" לאזניו.

וביחס לאור היוצא מן האזן לחוץ כתב שם וז"ל, נמשיל ונצייר האזנים, כי יש בהם רוח דק בתוכם, והנסיון לזה, כאשר יסתום האדם את אזניו, ישמע בתוכו קול הברה מחמת הרוח הנצרר בתוכו, עכ"ל. והאזנים נחלקים לב' אזנים. וכתב שם וז"ל, הלא יש בינה ותבונה, כנודע. לכן אזן ימין הבל שלו הוא שורש נשמת בינה, והבל אזן שמאלית שורש נשמת תבונה, עכ"ל. והן בחינת אור מקיף ופנימי, כמ"ש. וכתב שם (פ"ב) וז"ל, ודע כי מהבל פנימי של האזן נעשה ממנו בחינת ראש לנשמה להיותו עליון יותר קרוב אל מוצא מקור ההבל, והבל החיצון המתפשט הוא בחינת הגוף לנשמה, כי כמו שיש בגוף עצמו החומרי בחינת גוף וראש, גם "בנשמה" עצמה יש לה בחינת ראש וגוף. וזהו גילוי חוש של בחינת נשמה.

וכל זה שהעטרה נעשית פרצוף גמור לעצמה, הוא רק באו"א וזו"ן, ולא בעתיק וא"א. וכמ"ש בעץ חיים (שער יא, פ"ג) וז"ל, ודע, כי בעתיק יומין ובא"א, לא נמצא בו מציאות נוק' בפני עצמו כמו לאו"א ונוק' לז"א, אך המלכות דעתיק יומין ומלכות דא"א הם בחינת העטרה שבהם, עכ"ל.

ובפרטות יותר כתב בעץ חיים (שער כז, פ"א) וז"ל, ז"א אין בו רק ט"ס, והעשירית היא נוק'. אמנם הניחה שורשה בו, והיא עטרה שבו, כי משם נאחזת. אך העטרה היא מכלל היסוד עצמו כנודע, כי כל ספירה נחלקת לג' פרקין, ועטרה היא פרק ג' של היסוד. נמצא כי הספירה י' היא פרצוף נוק' דז"א, והוא אינו רק ט"ס, והיא נשאת ונאחזת בסוף היסוד שהוא בפרק ג' שבו הנקרא עטרה, עכ"ל. כי היסוד עצמו אין בו רק ב' פרקין, ועטרת היסוד היא הפרק השלישי שבו. וזהו ביסוד דדוכ', אולם יסוד דנוק' אין בו רק ב' פרקים, היסוד והעטרה. ועיין עץ חיים (שער מ, דרוש ח). אולם ביסוד הזכר אף שאין בו רק ב' פרקין, מ"מ מתחלק לג' פרקין. עיין עץ חיים (שער לא, פ"ג, מ"ת). ועיין שמן ששון, שער הכוונות, דרושי ק"ש, דרוש ז, אות ו, ואות טו) וז"ל, והיסוד אין בו רק ב' פ' בלבד, והם היסוד ראש העטרה שבו, ואע"פ שמתחלק לג' שלישים, אינם רק ב' פ', אלא שמתחלקין לג' שלישים, עכ"ל. וכתב (שם, שם, פ"ה מ"ת) וז"ל, יוסף הוא בחינת היסוד דז"א כנודע, וסבת קריאתו כך הוא כנ"ל, כי יסוד הוא ו' והעטרה היא י', עכ"ל. ונקראת "עטרה" כמ"ש בעץ חיים (שער לה, פ"ב, מ"ת) וז"ל, זה הנקודה (שצורתה י' כנ"ל) היתה בחינת כתר שבה וע"כ נקראת "עטרה", כי כתר ועטרה הכל הבנה אחת, כי עטרה לשון סובב, כמו עוטרים את דוד, עיי"ש.

ובדקות, העטרה יש לה ג' בחינות. א. כתר דנוק', כנ"ל. ב. כותרת סביב היסוד עצמו. ג. לעת"ל תהיה עטרה בראש צדיק למעלה מז"א ותכתיר את ראש ז"א. ודו"ק.

והשורש שעטרת היסוד עולה למעלה מז"א עצמו, עטרה בראש צדיק, כי שורשה באמא, בסוד ה' שהוכפלה ונעשה ב' ההי"ן ה' עלאה וה' תתאה. ובסוד שם ס"ג דס"ג שהפך לב"ן, כנודע. ובפרטות יותר כי נוק' שורשה ביסוד אמא. וכמ"ש בעץ חיים (שער לה, פ"ה, מ"ת) וז"ל, והנה הסבה שתחלה יצאה המלכות תחת היסוד בבחינת עטרה, וכו', והטעם לפי שכל בנינה הוא מיסוד אמא שבתוכה הגבורות, והיסוד דאמא הוא תוך קו אמצעי דז"א, עיי"ש. ועיי"ש פ"ד, מ"ב, בהרחבה.

שער י"ג, פ"ו, מ"ק, שהם סתומים.

חוטם

ז"ל העץ חיים (ש"א, ענף ד) מבחינת "יושר" דא"ק יצאו ונתגלו אורות רבים, אשר כללותיהם הם האורות הבוקעים ויוצאים מן האזנים שבו ולחוץ, אח"כ יוצאים אורות החוטם, ואח"כ אורות הפה, הנקראים עקודים. וכל האורות הם בדרך יושר לבד ואין להם בחינת עיגול כלל (כי יצאו מיושר דא"ק, ודו"ק. ועיין בלשם שהרחיב בכך שהעיגולים שלהם הם עיגולים כלליים של א"ק), עכ"ל.

ומהות ההבל היוצא מן החוטם כתב שם וז"ל, והבל היוצא מן החוטם, סוד רוח, עכ"ל. והחוטם נחלק לב' נקבים, וכמ"ש שם, וז"ל, הבל החוטם נחלק לב' בחינות, בחינה בסוד שורש יעקב וישראל, הימין ישראל, והשמאל יעקב, עכ"ל. ויוצא ומתפשט כמ"ש שם (ש"ד, פ"ב) וז"ל, הבל החוטם נמשך דרך אותו ארחה שיש על הפה נגד החוטם, שהוא תיקון ג' מי"ג תיקוני דיקנא. וביאר שם וז"ל, מהבל החוטם נעשה ב' בחינות אלו, ראש אל הרוח וגוף אל הרוח, מפנימיות וחיצוניות. היותר קרוב אל החוטם הנקרא פנימי נעשה ראש, וחיצוניות נעשה גוף, עכ"ל. ועי"ש (שער ח, פ"ב, מ"ת) בפרטות יותר. ועיין חסדי דוד (אות י).

והארת האוזן מתלבשת בהארת החוטם ע"י ה"ה אחרונה של ס"ג שבאוזן שירדה לחוטם, וכמ"ש (ש"ד, פ"ה) וז"ל, החוטם גימט' ס"ג נגד ה' תתאה דאתלבש כאן ונעשה ס"ג כנ"ל, עכ"ל. ובפרטות הבל החוטם הוא בחינת מ"ה דע"ב דס"ג. וכן נתלבש אור האוזן בחוטם עד שבולת הזקן, כמ"ש ש"ה, פ"ב, מ"ת. ומתפשט עד חזה דא"ק, כמ"ש (ש"ה, פ"ב, מ"ת) וז"ל, אח"כ באו טעמים האמצעים, והם אור היוצא מחוטם דא"ק, וחוטם גימט' ס"ג. גם מכאן נמשך ויוצא אור דרך ב' נקבי החוטם, ימין ושמאל, ימין מקיף ושמאל פנימי, ע"ד הנזכר באזן. ונמשכו ביושר עד החזה של זה הא"ק, וזהו עיקר האור. אמנם הארתו ג"כ הוא מתפשט אל צד האחור ומסבב בכל סביבות א"ק, עכ"ל. וכתב שם שיש חיבור יותר של המקיף והפנימי, וז"ל שם, והנה כאן נתקרבו האורות אלו הפנימיים במקיפים שלהם יותר מאורות האזנים, כי נקבי החוטם סמוכים הם, אבל עכ"ז נחלקו לב', ואין מתחברים ביחד, עכ"ל.

וצורת ההארה של אורות החוטם, צורת אות ו', כמ"ש וז"ל, צורת אות ו' שבתוך אות ה', אשר באזן היתה

וכמ"ש וז"ל, והנה שמיעה גימט' תכ"ה, ר"ת כל הנשמה תהלל יה, כי מן האזן סוד הנשמה. והוא בחינת שם ס"ג, וה' אחרונה שבשם ס"ג, שהיא בחינת תבונה, יורדת מן האזן לחוטם, ונשאר באזן מתוך ס"ג, נ"ח בלבד. וזהו "אזן גימט' נ"ח כמ"ש, עי"ש.

וזהו בחינת "הכלי" הנקרא אזן, שבתוכו אור הנשמה, כנ"ל. וז"ל, שם, הנה כשתסיר ה' זו משם ס"ג ישאר למעלה יו"ד ה"י וא"ו ה"ה גימט' נ"ח, גימט' אזן. אמנם כל נ"ח זה הוא בסוד התבונה, שהוא אזן, עכ"ל. ועי"ש (פרק ה). והיינו שהוא "כלי" בחינת תבונה, ולא בחינת בינה, ודו"ק. והבן שיש את "הבל" אזן שמאל שהוא בבחינת תבונה. ויש את כלי האזן, שהן אזן ימין והן אזן שמאל, הם בחינת תבונה. כמ"ש שם (ש"ו, פ"א, מ"ת), ועי"ש (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, בחינת הקרקפתא של הא"ק שהוא ראש, עד בחינת מקום האזנים שלו נקרא בחינת שם ע"ב, עכ"ל. והרי שמהאזן מתחיל ס"ג הכולל. וכן ס"ג דע"ב דס"ג, ודו"ק. ועי"ש (ש"ח, פ"א, מ"ת).

וצורת האזן, "הכלי", צורת אלף, כמ"ש שם (פ"ה) וז"ל, ידעת כי בינה היא אזן, גם ידעת מש"כ בספר הבהיר, כי אזן צורת אלף, עי"ש. והאור היוצא הוא בצורת אות ה' כמ"ש שם (פ"ב, מ"ת), עי"ש בהרחבה. ופעמים מוגדר שמתגלה באזן אות י', עיין שער ח', פרק א', מ"ת. והוא בסוד אזן - חוטם - פה - עין.

ומקום התפשטות אורות האזנים עד שבולת הזקן, כמ"ש וז"ל שם (ש"ה, פ"א, מ"ת) והנה כאשר יצא האור דרך נקבי האזנים ימנית ושמאלית, נתפשטו האורות האלו מבחוץ ממקום האזנים עד מקום שבולת הזקן, ונמשך בהתפשטותו מנגד התפשטות שער הזקן הצומח בלחיים בצדדי הפנים, ונמשך אור הזה, עד שמגיע למטה בשבולת הזקן, וכו'. אבל עכ"ז מן הארת האור הזה מתפשט ומאיר בכל סביבות א"ק הזה, אבל עיקר האור אינו רק מה שכנגד האזן כנגד דרך הפנים עד שבולת הזקן, עכ"ל. ובדקות אורות האזן נמצאים בצדדים, ו"מאזנים" בין פנים ואחור, ודו"ק. ושורש כל האיזונים באזנים, ואכמ"ל.

ועיקר הארת האזנים מתפשטת אף למטה מן שבולת הזקן, ומאירה עד כתר דנקודים, שלכך הכתר לא נשבר כמ"ש שם. והיינו שהשבירה מחמת שחסר מתקלא, חסר קו אמצע. ושורש השלמות של קו אמצע הוא בהארת האזנים, ודו"ק היטב היטב. ועיין שער ח', פ"ב, מ"ת. וזהו אזנים דא"ק. ובענין אזנים דע"ק, עיין שם

אותיות. הקול כנגד לאה, והדבור כנגד שורש רחל, שהם גרון ופה, עיי"ש.

והבן שכשם שבפה נעשה נקב אחד שמחבר בתוכו קול ודיבור, לאה ורחל, כנ"ל. כן מחבר את אורות האוזן והחוטם יחדיו עמו. וכמ"ש (דרוש להר"ר גדליה) וז"ל, כאשר האורות נתפשטו מאזן וחוטם עד נגד הפה, ששם התחברות כל ההבלים, ואז במקום שמתחברים יש לכולם בחינת נפש, עכ"ל. והם מתחברים שם בסוד נר"ן, כמ"ש, ש"ד, פ"ב.

והנה בפה, עקודים, נתחדש שורש הכלי. וכמ"ש (ש"ו, פ"א, מ"ח) וז"ל, והנה בהתחברות האורות פנימים עם האורות מקיפים מחוברים "תוך הפה", לכך "בצאתם" יחד לחוץ לפה, קשורים יחד, הם מכים זה בזה ומבטשים זה בזה, ומהכאה שלהם אתיליד בחינת כלים, לכך נקרא המקום הזה פה, כי פה גימט' ס"ג וכ"ב אתוון. והנה בחינת אותיות הם הכלים, עיי"ש.

ויש עוד בחינת כלים שעיקרו נעשה במקום אור הפה, והוא ע"י הסתכלות אורות העינים באח"פ, ובעיקר במקום התחברם יחד בפה, כנ"ל. וכמ"ש (שער ד, פרק ג) וז"ל, אחר שביארנו בפרק העבר איך נאצל מציאות נר"ן מאח"פ, הנה עתה נבאר מציאות הכלים שלהם שהם בחינת גוף אליהם, וכו'. הנשמה לנשמה שהוא הסתכלות העין וכו', מסוד ראייה זו נעשה ל' כלים שהוא הגוף, ו' כלים להבל האזן הנקרא נשמה, ו' כלים להבל החוטם הנקרא רוח, ו' כלים להבל הפה הנקרא נפש, וכו', ומחמת הסתכלות הזה בהם, נעשה "שרשי" הכלים, עכ"ל. ועיי"ש ש"ח, פ"ב, מ"ח.

והבן שמצד אורות הפה, זהו שורש לכלי אחד, פה. ומצד הסתכלות אורות העינים באח"פ, זהו שורש ל' כלים, ודו"ק. אולם בפה שהוא כלי אחד יש שורש לבחינת ה', ה' פרצופים. וכמ"ש שם (ש"ה, פ"ג) וז"ל, כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אתוון שבמלכות, אשר מהם נוצרה. וגם יש בה ה' אותיות מנצפ"ך, שהם ה"ג היוצאין מז"א אליה, ועי"ז נגמר פרצוף רחל. וה"ג הם, וכנגדם יש ה' מוצאות הפה, והם גרון וחיך וכו'. כי ה"ג של דעת נגנזו בפה, בסוד ה' מוצאות הפה כנ"ל, "וכללות הפה נעשה מהם", והם נגנזו שם.

ומקום התפשטות אורות הפה הוא עד הטבור של א"ק, וכמ"ש (ש"ו, פ"א, מ"ח) וז"ל, והנה מן הפה יצאו י"ס פנימים וי' מקיפים, ונמשכין מנגד הפנים, עד נגד הטבור של זה הא"ק, וזה עיקר האור, אבל ג"כ מאיר

כלולה עמו (עם האזן) נתגלתה עתה, וזה שהיתה אז (כאזן) בחינת ה', נעשה עתה בחינת ב' אותיות, ד"ו, להורות יציאת אות ו' לחוץ וגילוייה, והוא סוד ז"א שבכאן נתגלה. ואמנם לא נעשית ו' לבדה, אמנם היא נחלקת לששה חלקים. והם ו' אלפין, וכו', אבל אות ד' נשארת אות אחת מחוברת, עכ"ל.

ואור החוטם מתפשט לתתא אף מעבר לחזה, כנ"ל, והוא ע"י אורות העינים שעוברים דרכו ויורדים עמו לתתא מטבור א"ק. וכמ"ש שם (ש"ח, פ"ב, מ"ח) ואבא לקח ממה שהראיה שואבת מאורות החוטם, וגם אור הפה נכלל בו וכו', אבל א"א שאין לוקחין רק מן החוטם ופה, נשברו האחורים של כליהם, עכ"ל, עיי"ש.

וכן בדקות מאיר בז' תיקוני דגלגלתא שהתיקון הז' הוא "תרין נוקבין דפרדשקא", עיין שם (שער יג, פ"ו, מ"ק). וברור שחוטם עליון דא"ק מאיר בחוטם דא"א, ודו"ק. וכמ"ש שם (פ"ב, מ"ב) וז"ל, בחוטם דא"א גם הפנימיות שבו הוא ס"ג כמנין חוטם (כמ"ש בא"ק), והחיצוניות הוא ג' שמות אהי"ה שהוא גימט' ס"ג, חוטם, עכ"ל. ומשם מתפשט הארה לז"א הכללי, וכמ"ש, "ומתמן נשיב רוחא דחיי לז"א", והוא מנקב ימין, והוא מוחין דז"א, עיין ש"ד, פ"ח, מ"ב. ועיין נהר שלום (דף יז, ע"א, בכוונות התפילין דיד דרש"י ור"ת). ושם לתתא חוטם מלשון "חיטוי", שמחטא את ה"אף", את החרון אף. משא"כ למעלה נקרא חוטם מלשון חוט-מ, שמאיר בו קו - חוט, אור א"ס.

פה

ז"ל העץ חיים (שער א, ענף ד) מבחינת היושר דא"ק יצאו ונתגלו אורות רבים אשר כללותיהם הם האורות הבוקעים ויוצאים מן האזנים שבו ולחוץ, אח"כ יוצאים אורות החוטם, ואח"כ אורות "הפה", הנקראים "עקודים", עכ"ל. ושם (ש"ה, פ"ג) כתב וז"ל, הטעמים התחתונים שמתחת האותיות, והם בחינת האורות היוצאים דרך הפה, עכ"ל.

ואורות ההבל היוצאים מן הפה, נחלקים לשנים, כמ"ש וז"ל, הבל הפה הוא אחד, כי הוא נגד הנוק' דז"א, ואע"פ שיש לאה ורחל, עכ"ז עיקר לאה מבחינת מלכות דתבונה המתלבשת תוך ז"א, כנודע. ולכן אינו נחשב רק לאחד, אך עכ"ז כיון שהם ב' בחינות, גם הבל הפה נחלק לשנים, עם שההבל מקור אחד, שלא כדמיון האזנים והחוטם. והוא כי בהיות הבל זה בגרון הוא סוד קול, וכשיוצא מחוץ לפה הוא סוד דבור בחיתוך

דרך הצדדים לכל סביבות זה האדם, ע"ד הנ"ל באורות און חוטם, עכ"ל.

ומהות צורת האור היוצא לחוץ, כתב שם (שער ו, פ"א, מ"ת) וז"ל, והנה באון וחוטם לא היה רק ב' בחינות של אור, והם פנימי ומקיף. אבל כאן בפה נכפלו הבחינות, והיו ב' שהם ד'. כי הנה הם היו בחינת אורות וכלים, והאורות נכפלו לב' בסוד פנימי ומקיף, והכלים ג"כ פנימי וחיצון, ואלו ד' בחינות הם בחינות גילוי אותם ד' אלפין, כנ"ל, עכ"ל.

ובפה נעשה חידוש, כי חזרו האורות חזרה לתוך פה דא"ק, ואח"כ חזרו ונתפשטו פעם שנית, באופן של מטי ולא מטי, כפי שנתבאר בהרחבה בשער העקודים, ובשער מטי ולא מטי.

ונתפשט הארת פ"ה לפה דע"ק שדעת גנוז בו. ואח"כ לפה דא"א, עיין עץ חיים, שי"ג, פי"ב, מ"ב. וכן לאו"א וזו"ן, והדברים ארוכים. ונעשה פה עליון ופה תחתון במקום היסוד. עיין שער ל"ב, פ"ז, מ"ת. כי פה לשון פתח, פה - תוך. ומצד כך בהרחבה, כל פתח קרוי פה.

טעמים

ז"ל העץ חיים (שער ה, פ"א, מ"ת) ד' בחינות אלו. הטעמים - שם ע"ב. נקודות - שם ס"ג. התגין - שם מ"ה. האותיות - שם ב"ן, עכ"ל. וכתב שם וז"ל, ונודע כי לעולם הטעמים והנקודות נחלקים לג' חלקים, כי יש בחינת טעמים ונקודות למעלה ע"ג האותיות, וכן יש למטה מן האותיות, וכן יש באמצעית האות, עכ"ל. ולעולם גילוי הטעמים ע"י אותיות, כמ"ש.

והנה עיקר מדרגת טעמים הגמורים שהם שם ע"ב, כנ"ל, מקומם למעלה מאזני א"ק. וכמ"ש בעץ חיים (שם) וז"ל, והנה בחינת קרקפתא של זה הא"ק, שהוא ראש עד בחינת מקום האזנים שלו, נקרא שם ע"ב, והוא סוד הטעמים שבו כנ"ל, עם היות שגם בבחינה זו לבדה כלולה טנת"א, אלא שאין לנו רשות לדבר בזה, עכ"ל. והוא מדרגת כתר, כמ"ש, וז"ל, גם דע, כי ע"ב הוא כתר וטעמים, עכ"ל. וכתב (שם, ש"ו, פ"ב, מ"ת) וז"ל, וכבר ביארנו כי ע"ב הוא בכתר, יש בו אריך ונוק', עכ"ל. (ובפרטות עתיק לקח טעמים דמ"ה, וה"ר של טעמים דב"ן, וא"א לקח ה"ת דטעמים דב"ן. עיין עץ חיים שער ה', פ"א, מ"ת. ושער י"ב, פ"א, מ"ת. וברש"ש מבואר, שטעמים הם חכמה דכתר. והיינו בחינת א"א.) ולתתא עולם האצילות הוא בבחינת טעמים, כמ"ש

(ש"ט, פ"ב, מ"ת) וז"ל, ואם תסתכל תראה איך שם ע"ב הוא במוחין, והוא נקרא טעמים, והוא נקרא אצילות, עכ"ל. (והבן שבשורש הטעמים בכתר, ולרש"ש הנ"ל, בחכמה דכתר. ועיין בלשם בחלק הביאורים, שער טנת"א, פ"ד, אות א'. וכתב שם וז"ל, וכתר הוא בחינת טעמים, כי שם הוא הרצון והתכלית של כל דבר, כי הוא הוראת טעמים, עכ"ל. ולתתא עיקר גילוי הטעמים בחכמה, כי הכתר נעלם משא"כ בא"ק שכולו כתר דכללות, והבן מאוד. ועיין יפה שעה, שער טנת"א, פ"א, אות א'). ועיין שער הקדמות (דף כא, ע"ב. ודף כה, ע"א). ומבוא שערים (ש"ב, ח"א, פ"א).

וכן יש ע"ב דס"ג, שהוא הטעמים של ס"ג, שיצאו דרך האזנים והחוטם והפה. והם טעמים עליונים, אמצעים ותחתונים כנ"ל. וכמ"ש בעץ חיים (שער ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, והנה האורות האלו (אורות האון) הם בחינת טעמים של שם ס"ג, "עליונים", אשר הם למעלה על האותיות, עכ"ל. ולהלן כתב (שם, פ"ב, מ"ת) וז"ל, אח"כ באו הטעמים "האמצעיים", והם בחינת אור היוצא מחוטם דא"ק. ובשער ההקדמות (דף יג, ע"ב) כתב וז"ל, דרוש הפה: אח"כ יצא האור דרך הפה של א"ק לחוץ, ואור זה הוא בבחינת הטעמים "התחתונים" דהוי"ה דס"ג, עכ"ל. וסיכם וכתב בעץ חיים (ש"ח, פ"א, מ"ת) וז"ל, בשם ס"ג יש טנת"א, והטעמים נחלקים לג' חלוקות, שהם אח"פ, עכ"ל. ושם ס"ג טעמים שלו באח"פ, והם נגלים לתתא בבריאה, כ"כ שם, ובמבוא שערים (ש"ב, ח"ב, פ"ל) וז"ל, והרי שהטעמים הכוללים מאירים באצילות, וטעמים דס"ג בבריאה, עכ"ל. והבן ששורש טעמים דס"ג בטעמים הכוללים, שם ע"ב. ובפרטות ס"ג דע"ב, שורש לע"ב דס"ג, ודו"ק, ובפרט בסוד החלפת אורך בעובי, כיסוד הרש"ש, כנודע.

והנה לצורך הוצאת שם ב"ן ושם מ"ה לחוץ, נעשה זווג ע"ב וס"ג, דא"ק, טעמים דע"ב עם טעמים דס"ג. כמ"ש בעץ חיים (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, והנה רצה המאציל להוציא גם מן מ"ה וב"ן שלו הפנימיים חיצוניותם לחוץ, ואז עלו כל בחינת ס"ג הטמונים תוך מ"ה וב"ן הפנימיים, ועלו עמהם מ"ה וב"ן הפנימיים, ואז עלו מ"ה וב"ן, "הם מ"ן שלהם", אל הטעמים עצמן דס"ג שאינם מולבשין תוך מ"ה וב"ן, והם בערך או"א אל ישסו"ת, כי כמו שלצורך עיבור זו"ן מזדווגין או"א עילאין וישסו"ת נכללין עמהם, כן הכא הטעמים דס"ג מזדווגים על כל ע"ב (שהוא טעמים דכללות), עכ"ל. ועוד כתב שם (ש"י, פ"ב, מ"ת) וז"ל, נזדווגו בחינת הוי"ה דע"ב דיודי"ן אשר הם כללות בחינת מוחין דא"ק עם בחינת הטעמים דס"ג שהם אח"פ כנ"ל, כי אלו הטעמים דס"ג לא היה בהם

ש"ח, פ"א, מ"ת. ועיין שם, ש"י, פ"ד, מ"ב. והפך להיות ב"ן. ודו"ק).
וגם יש לו אור ישר שהוא נוקב ועובר דרך העור מן
הטיבור ולמטה, ומאיר בנקודים דרך נקבי העור, ודרך
פי היסוד, ודרך הטבור, ודרך נקב האחור, והנה "עיקר
הנקודים הם מאורות העינים", עכ"ל. ועיי"ש (ש"ח, פ"א,
מ"ת).

וטעם היותם נקראים נקודות, מלשון נקודה, ביאר בעץ
חיים (ש"ה, פ"ה) וז"ל, והנקודות הם י', כמ"ש בע"ה, והם
בחינת רוח, והם נקראו י"ס באמת, וכו', כי הספירות הם
מחכמה (ולכך טעמים בכתר, ונקודות בחכמה, כמ"ש) "נקודה
עלאה" וכו'. הרי כי י"ס הם עצמות, שהם הנקודים
שבתוך האותיות הנמשכין מחכמה עלאה הנקרא נקודה
עלאה ג"כ, ועל שמה נקרא נקודות, עכ"ל. ולתתא הם
כקרני חגבים, שרשים קטנים. עיין לשם (ביאורים, עו"י,
ש"א, ע"א, אות יט). ונקראים נקודות מפני הפיזור, כי
השבירה היתה בס"ג דס"ג, נקודות, כנודע. וכתב שם
(שער יא, פ"א, מ"ק) י' נקודות, כל א' נקודה בפני עצמו,
וז"ס נקודים, וכו', י' נקודות, זה על גב זה, עיי"ש. וכן
לתתא מלכות נקראת נקודה, כמ"ש (ש"ט, פ"ח, עיי"ש. ועיין
שער ל"ד, פ"ב, מ"ב), כי יצאה רק נקודה אחת, ונחסר לה
ט"ס הנותרים.

וכתב שם (שם) עוד וז"ל, אלו הנקודות שרשם מחכמה,
כמ"ש שם, וכו'. וידוע כי הנקודות "נקבות", נקרא
אור חוזר, אף שהוא בחינת ז"א (רוח), מפני שהוא אור
חוזר שבו, עכ"ל. וכתב שם (ש"ה, פ"ו) וז"ל, ולהיות כי
אור הנקודות הם אור החוזר, לכך עולה תמיד בסוד
זרקא, עכ"ל. וכתב שם (פ"ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, אור אחורים
נקודות, כי הנקודות הם לעולם דין, עכ"ל. וזהו השורש
שהיה שבירה בנקודות, מפני שהם דין. וז"ל שם (ש"ח,
פ"א, מ"ח) ובאלו הנקודות הם בחינת המלכים שמלכו
בארץ אדום שמתו, עכ"ל. ומתו, כי יצאו תחלה עיגולים
בלא יושר, כמ"ש (ש"ח, פ"א, מ"ת) וז"ל שם, כי העין בהיות
האדם עומד ביום א' ובצד א', יכול להסתכל כל צרכו
ולנענע ראיתו בעין אף שלא ינענע גופו וראשו כלל
אך ינענע עיניו ויסתכל בצדדיו, משא"כ בשאר אורות
אח"פ שיצא הבל במישור, עכ"ל. עיי"ש ג' טעמים.

ובפרטות נקודות, ריבוי של נקודה - נקודות כנ"ל,
שבשורשם הם נקודה אחת, חכמה עלאה כנ"ל, ולתתא
נעשו ט' נקודות (עיין ש"כ, פ"י), כמ"ש שם וז"ל, הנה
הנקודות הם ט', שהם קמץ ופתח צירי סגול שבא חולם
שורק חירק קובוץ, וכו'. והנה כל הז' אחרונות של
הנקודות הם צורת יודיין, חוץ מב' נקודות הראשונים

שום שבירה, ולכן הם נזדווגו יחד עם בחינת הע"ב
דא"ק. ואין הכוונה על האורות היוצאים מן הבל אח"פ,
רק על בחינת עצמן ופנימיותן ממש, עכ"ל. וכתב שם
להלן (שם, פ"ד, מ"ב) וז"ל, יצא שם מ"ה מהמצח דא"ק,
והוא סוד "טעמים", עכ"ל. כי יצא מזווג של טעמים,
ודו"ק. ועיין חסדי דוד (אות י). והקדמת רחובות הנהר
(דף ג, ע"ב). ועיי"ש (דף ה, ע"א) וז"ל, ותכלית בירורם
ותיקונם הוא עד עלותם לטעמים העליונים, שהם ע"ב
דע"ב (ולא רק ע"ב הכולל), וע"ב דס"ג דא"ק, שהם חכמות
דחור"ב דא"ק, עכ"ל. ועיין נהר שלום (דף יח, ע"ב. ודף כט
ע"ב).

ושיטת הלשם, שלצורך הולדת שם ב"ן היה רק זיווג
בין הע"ב והס"ג שבמ"ס דא"ק. אולם לצורך הולדת שם
מ"ה היה זיווג בין אורא ומ"ס דא"ק, אורא הוא בחינת
טעמים גמורים שבא"ק. עיין בדבריו בחלק הביאורים,
שער טנת"א, פ"א, אות א', אות ג', אות כ"ח, ואות נ"ט.
ושער הכללים, כלל ט"ו, ענף ז', בארוכה.

נקודות

ז"ל העץ חיים (ש"א, ענף ד) ואח"כ יצאו אורות עינים דא"ק
הזה (וכתב להלן ש"ח, פ"א, מ"ת, שהוא יציאה בבחינת הסתכלות
בלבד, ולא הבל גמור כמו שיצאו מאח"פ, כ"כ שם), ואלו נקרא
עולם הנקודים אינם עצמות אור העינים, אלא יצאו מן
העינים. עיין לשם, דע"ה, ח"א, דרושים א-ד), ויש בהם
ב' בחינות עיגולים ויושר (דלא כאח"פ שיצאו יושר בלבד,
כמ"ש ש"ח, פ"א, מ"ת, וכביאור הלשם). ומקום מצבן ומעמדן,
הן מהטיבור דא"ק הזה, עד סיום רגליו, שהמקום הזה
נקרא כללות נה"י דא"ק, עכ"ל. ועיי"ש (ש"ח, פ"א, מ"ת.
ושער יט, פ"ו, מ"ב).

וכתב שם (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, הנקודות, שם ס"ג, וכו'.
ונודע כי לעולם הטעמים והנקודות נחלקים לג' חלקים,
כי יש בחינת טעמים ונקודות למעלה ע"ג אותיות, וכן
יש למטה מן האותיות, וכן יש באמצעית האות, וכו'.
וזה הס"ג היה מחציו ולמטה (של א"ק) שהם הנקודות
שבו, מלובש מטיבור ולמטה דא"ק, תוך מ"ה וב"ן דא"ק,
וכל זה הוא פנימיות א"ק עצמו, אורות וכלים. ואח"כ
הוציא בחינת החיצוניות להלבישו, וכו'. נמצא כי י"ס
של עולם הנקודות היושב בחוץ מסבב לא"ק מטיבורו
ולמטה, ויש לו ב' מיני אורות. אחד מלמטה למעלה
בפנימיות מן הטיבור עד העינים, ומשם יוצא עיקר
הארה לצורך הנקודים, שהוא שם ב"ן נוקבא (שתחלה
היה ס"ג דס"ג, ובעינים - נקודות, שם ס"ג, עולה ג"פ אה"ה, עיין שם,

היוצא אלא הסתכלות לבד אינו נעשה אלא הכלים, וההסתכלות ההוא גדול מכל ג' הכלים הנ"ל (אח"פ), עכ"ל. וכתב במבוא שערים (ש"ב, ח"א, פ"א) וז"ל, החכמה נקרא עינים, כמש"ה והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה, כי החכמים והסנהדרין נקראו עיני העדה, עכ"ל.

וכן כתב בערכי הכינויים לרמ"ז (ערך ח, אות קמג) וז"ל, חיה שהיא נקראת בחינת "נשמה לנשמה". והנה סוד עינים ראייה הוא בסוד החכמה שנקרא חיה, שהיא נשמה לנשמה, עכ"ל. ומעין כך בעץ חיים שער הנקודים פ"א. ועיי"ש שמן ששון אות ז'. וזה עיקר אור העינים, וממנו נעשה כלים לאח"פ, כמ"ש בש"ד, פ"א, הנ"ל.

ובנוסף לכך יש אור נוסף ש"יוצא" מן העינים, והוא שם ב"ן שהיה תחלה ס"ג דס"ג, ומקומו מטבורו דא"ק ולמטה, שעלה בסוד אור חוזר לעילא ויוצא דרך העינים. ועיקר מדרגה זו נתבארה בשער ח', פ"א, מ"ת, ואילך. וז"ל שם, ונבאר עתה עולם הנקודים, והם בחינת אורות היוצאין מן דרך נקבי עינים דא"ק.

והוא וכתב הלשם (חלק הביאורים, שער העקודים, פ"ג, אות ג) וז"ל, הנה האמת הוא כי העינים עצמן הם למעלה מכל האורות דהאח"פ, ומבשרי אחזה. וכן כל האורות דהאח"פ הם מבינה ולמטה (דא"ק) וכנ"ל אות א', אבל העינים הם בחינת חכמה וכמ"ש הרב באח"פ, פ"א. אמנם הוא כי כל אלו הנקודות תגין ואותיות שאמרנו שמהם נבנה ונעשה כל האצילות (שם ב"ן, שם ס"ג דס"ג שנעשה ב"ן) וכו', כי הנה אחרי שנתפשט ויצא בהם ממקום הטבור ולמטה, הנה חזרו אח"פ ועלו למעלה דרך פנימיותו, ומשם יצאו לחוץ, והיה "יציאתם" דרך העינים. כי תחלה ירדו למטה במקום העתיד להאצילות כדי להצטמצם, ועי"ז להיות שורש לאצילות. ואחר שנעשו ראוי לזה, חזרו למעלה לקבל שם תוספת אור וברכה להוציא כחם לפועל. ועלו עד מוח החכמה דא"ק, ומשם יצאו דרך העינים שהם מחכמה, ויצאו ונתפשטו משם דרך כל העקודים, ומשם ירדו למקום הטבור ולמטה מבחוץ שהוא נגד מקומם הראשון, ונעשה מהם עולם הנקודות, ואח"כ נתקנו ונעשה מהם עולם האצילות. והיה יציאתם דרך העינים בסוד הכתוב ה' בחכמה יסד ארץ, אבא יסד ברתא, כי העינים הוא חכמה כנוצר, וכו', כי יסוד ושורש המלכות הוא מחכמה דאבא, דלכך נקראת חכמה זעירא אחות לנו קטנה, אמור לחכמה אחותי את, וכו', ולכך יצאה הארת המלכות (הכלולה מנה"י, כפי שיבואר בפרטות מיד להלן) והעינים שבו, שהם ממוח החכמה.

שהם קמץ פתח שהם ב' ווי"ן ויו"ד, וכו', שמהם (קמץ ופתח) נעשו כלים אל השאר (כי הכלי בצורות חלקים של ווי"ן, עיי"ש), וכו'. והנה הקמץ מורה על הכתר (והוא ממוצע בין טעמים לנקודות - ולכך יש בו גם ו"ו וגם יו"ד - ככל כתר), כנודע, והכתר הוא טעמים. והפתח מורה על החכמה והם הנקודות, (ובפרטות ט"ס תחתונות של חכמה, הם נקודות), שכל זמן שעדיין לא יצאו רק הטעמים דס"ג שהם בחינת אורות אח"פ, עדיין היו האורות סתומים וקמוצים (קמץ - קמוץ), וכשבאו בחינת הנקודות שהם חכמה שהוא פתח, וכו', אז הם נפתחו בפתחו דעינין, עכ"ל. והבן שתחילת הפתיחה בפתח, אולם נקודות בפועל רק בצירי, שיש בה ב' נקודות, משא"כ בפתח שצורתה ו'. וכתב שם להלן וז"ל, אח"כ בא הס"ג דס"ג, והיא נקודות, מתחילין מן העין דא"ק, והם ט' נקודות, ה' מלכים ד' עבדים, כנודע. וב' נקודות עליונים שהם קמץ ופתח, שהם כתר חכמה, לא מתו, וז' אחרים מתו, עכ"ל, עיי"ש. והבן שצירי "שורש" למיתה, אולם המיתה בפועל רק בז"ת, באותיות.

וטעם החילוק שג"ר לא נשבר וז"ת נשברו, כתב שם (ש"ח, פ"ב, מ"ת) וז"ל, והנה י' נקודות הם, והג"ר שבהם הם לוקחים אור ממה שנמשך אור מהסתכלות העין באח"פ (עיי"ש) ממקומם עד מקום התחברות בשבולת הזקן וכו' (לכך לא נשברו, ועיי"ש החילוק בין כתר לחור"ב), אבל ז' נקודות התחתונים, אין לוקחין רק ממה שנמשך מהסתכלות באורות החוטם והפה ושבולת הזקן ולמטה וכו', ולכך נשברו, עיי"ש בהרחבה.

ומקום גילוי הנקודות לתתא בעולמות, כתב שם (ש"ט, פ"ב, מ"ת) וז"ל, והנקודות שלו (של ס"ג) ביצירה, עכ"ל. מלשון צירי - צורה, ודו"ק. ושורש נקודות דס"ג, ס"ג דס"ג, בס"ג דע"ב. וכמ"ש שם (ש"י, פ"ד, מ"ב) וז"ל, ונקודות דע"ב הוא שם מ"ה במצחא, והם כנגד הנקודות דס"ג, עיי"ש. ובעומק, נקודות דע"ב מתלבשים בס"ג, עיי"ש.

עינים

הנה "מדרגת" ההארת העינים, מדרגת חכמה - חיה. כמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"א, דרוש להר"ר גדליה) וז"ל, הראייה היא י', שמיעה ה', ריחא ו', דיבור ה', הרי ד' אותיות הוי"ה, שהם חבת"ם, שהם נרנ"ח. הראייה היא חיה, י' של השם הנקרא חכמה, כי חכמה עליונה מאירה דרך עינים. אלא שאם היה יוצא הבל ממש דרך העינים לא היה אפשר לקבל למטה, לכן לא נמשך ממנו אלא הסתכלות לבד וכו'. ולפי שאין בראית העינים הבל

תגין שבכתר אמא, הם אותיות של שמות הנקודות שבט"ס דאבא, ואלו האותיות נקראו תגין, וכו'. והנה דע כי האותיות אשר בצורת תגין אשר בכתר בינה שהם צורת אותיות של שמות הנקודים שבחכמה כנ"ל, אינם אלא ז' אותיות אלו שהם שב"א סגול, וחשבונום ת"ג, וע"כ כתר הבינה נקרא תגין, עכ"ל.

והנה ישנם אותיות שיש בהם תגין וישנם שלא, וכן חלוקים במנין התגין. וביאר בעץ חיים סדר הדברים וטעמם, וז"ל (ש"ח, פ"ו, מ"ת) האותיות תמיד לעולם הם בחינת הכלים, כנודע וכו'. וז' מהם (שעטנ"ז ג"ץ) הם כלים לז' מלכים (שמתו ונשברו), וט"ו מהם (כנגד אר"א, שהם אותיות י"ה, העולה ט"ו, עיי"ש) הם כלים לאר"א וכו'. ואותיות ז"א הם שעטנ"ז ג"ץ. והט"ו אותיות הנשארים הם דאו"א, ו' מהם הם אחורים דאו"א, שהם בד"ק חי"ה, וכנזכר בתיקונים ובזהר. ושאר האותיות, הם אוכל מספר"ת, הם פנים דאו"א. וזהו הטעם של אותיות שעטנ"ז ג"ץ צריכין ג' זיינין ותגין על כל אות מהם, ואמנם באותיות בד"ק - חי"ה צריכה תג אחד על כל אות מהם, ולמה נשתנו אלו ט' האותיות משאר אותיות שאין בהם שום תג. אבל הענין, כי האותיות שעטנ"ז ג"ץ, הם סוד המלכים שמתו, ולפי שמהם נתהוו ויצאו הקליפות כנודע, לכן הם אותיות שט"ן ע"ז ג"ץ, פירוש שהם תגבורת וחוזק עוז הדינין העזים אשר ירדו ונעשו מהם השטן שהם הקליפות וכו'. וכבר נתבאר לעיל כי אלו ז' מלכים לקחו אורם מגוף א"ק שתחת שבולת הזקן ולא למעלה, נמצא שהם חסרים בחינת ג' אורות עליונים שהם אח"פ, כי לכן נשברו הפנים והאחורים שלהם. ואלו בחינת ג' תגין שיש למעלה, ונשאר האור למעלה ולא בתוכם", כדרך צורת התגין על האותיות. אבל האותיות בד"ק חי"ה, הם אחורים דאו"א שירדו. וכבר ביארנו לעיל, כי או"א לוקחים ב' אורות של חוטם פה, ולא חסר מהם רק אור האזן, אשר ע"כ לא ירדו מהם רק בחינת אחורים, וכנגד אותו אור שחסר מהם אנו מתייגים תג אחד על כל אות מהם, כנגד אותו אור פרטי שחסר מהם, עכ"ל.

והבן מאוד שאור התגין הוא תג מלשון כתר. וכפשוטו נקרא כן מפני שנמצא ע"ג האות, ככתר הנמצא על הראש. אולם בעומק יותר, התגים הוא הארת א"ק בנקודים דתיקון, הארת אח"פ דא"ק, כנ"ל. וא"ק הוא כתר דכללות, ולכך התגים נקראים מלשון כתר, ודו"ק היטב.

ומלבד הארה זו "דתיקון", הארת אח"פ דא"ק כנ"ל

ועיקר סוד הענין הזה כתבנו בספר הדע"ה, ח"א, דרוש ב'. ובספר הכללים, כלל יח, ענף א-ב, עכ"ל. ועיין עוד בדבריו בביאורים, דרושי הנקודות, פ"א, אות ט', ואות י"ב, ועוד מקומות.

ובפרטות יותר הארת העינים הם בחינת נו"ה. וכמ"ש בעץ חיים (ש"ח, פ"א, מ"ת) ובזה תבין איך העינים רומז לנו"ה, כי האור של נו"ה של הא"ק (שהיה במקום רגליו ועלה למעלה בסוד אור חוזר ויצא מן העינים, כנ"ל) יצא לחוץ מהעינים, ולכך נו"ה רומזין אל העינים, עכ"ל. וכן הדבר מתגלה לתתא שנו"ה של עתיק מתלבשים בעינים של א"א, כמ"ש שם (שער יג, פ"ה, מ"ת) וז"ל, ונו"ה שלו (עתיק) מתלבשין בב' בחינות של א"א, והם ב' אזנים וב' עינים שבו. ובפרטות יותר ביאר שם (שם, פ"ו, מ"ק) וז"ל, ב' הבחינות שבב' פרקין תתאין דנו"ה, שהם סוד הירכים שהם תחת היסוד, הם ב' עינים, עכ"ל. וכן הדבר בהלבשת ז"א את אמא, וכמ"ש בשער הפסוקים (תולדות) וז"ל, גם נודע, כי אלו הנה"י דאמא מתלבשים תוך ז"א בסוד מוחין, ומהם נמשך אל שתי העינים דז"א. וז"ס מ"ש בספר הזוהר, כי הנצח וההוד נקראים תרין עינין. ועי"ש פרשת עקב. ועיין ספר היחודים (פרק כ). ושער ההקדמות (דף סו, ע"ב, דרוש גדול בענין עה"ד טו"ר). ועץ חיים (שער כה, דרוש ב, מ"ק). ונהר שלום (דף מג, ע"א). והגהות השמ"ש על עץ חיים (דף מ, ע"א, אות א).

והבן שלתתא נה"י של עליון, ובפרטות נו"ה, מתלבשים בעינים של תחתון. ובא"ק זהו להיפך שנו"ה דידיה עלו למעלה ויצאו דרך העינים. אולם בעומק אף בא"ק הוא כך, כי נו"ה דקו (שיש בו י"ס בדיקות כנודע) מתלבשים בעינים של א"ק. ודו"ק היטב היטב. והיינו שלעולם בעינים יש ב' אורות של נו"ה, א. נו"ה של עצמו שיוצאים דרך העינים. ב. של עולם עליון ממנו שמתלבש בעינים של התחתון.

תגין

כתב בעץ חיים (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, ע"ב יש בו ע"ב וטעמים, ס"ג ונקודות, מ"ה ותגין, ב"ן ואותיות, וכולם נקרא ע"ב טעמים, וכן בס"ג, וכן במ"ה, וכן בב"ן. גם דע, כי ע"ב הוא כתר והוא טעמים, ס"ג הוא חכמה ונקודות, מ"ה הוא בינה ותגין, וב"ן ז"ת ואותיות.

ובפרטות יותר כתב שם (ש"ה, פ"ד) וז"ל, בבינה יש תגין ב"כתר" שלה, ובאותיות שיש בתשעה ספירות שלה הם אותיות של השמות של צורת תגין העליונים. וכן צורת

וז"ל העץ חיים (ש"ה, פ"ג), כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אתון שבמלכות (פה - מלכות דראש, דבינה) אשר מהם נוצרה. וגם יש בה ה' אותיות מנצפ"ך, שהם ה"ג היוצאין אליה, ועי"ז נגמר פרצוף רחל. וה"ג הם (ויש עוד ה"ח, והם האותיות. עיין לשם, טנת"א, פ"ג, אות ב'), וכנגדם יש ה' מוצאות הפה, והם גרון וחיך וכו'. וכמו שהם ה' אותיות שהם ה"ג כנודע, ונקרא אותיות סתומות ועגולות, כן הפה עגולה כמותם. וז"ש בתיקונים (ד, ע"ב) כי ה' מוצאות הפה נקרא פתוחי חותם דאמא עלאה (שהוא יסוד שבה), וכו'. ואז יצאו מה' מוצאות כל הכ"ב אותיות בסוד אחע"ה וכו' הנחלקים לה' חלקים. ויען שהם נמשכין מגבורה שהם בחינת מלכות הנקרא נפש (עיי"ש ש"ה, פ"ה), ולכן האותיות נקראים נפש, וכו'. כי היסוד דאימא הוא בפומא דז"א, ומשם יצאו האותיות (ועיין שער מיעוט הירח, פ"ג). ודע כי מוחין ואימא, הם בחינת כ"ב אותיות, עכ"ל, עיי"ש בהרחבה.

והבן שלעולם כל גילוי הוא בצורת אותיות, ואף שיש טנת"א, מ"מ הכל בצורת אותיות, כמ"ש שם (ש"ה, פ"ד) וז"ל, דע כי כל בחינות אלו של טנת"א, הם כולם צורת אותיות ג"כ, אלא שאותיות כתר דאבא הם צורות טעמים, וט"ס אחרות הם צורת נקודות, ואותיות כתר דאמא הם בצורת תגין, וט"ס אחרות הם צורות אותיות ממש כמו שלנו הידועים באלפא ביתא, עכ"ל. ועיי"ש שאותיות של עליון יורדים לתתא ומשתנים צורתם, כגון מנקודות של עליון נעשה תגין של תחתון, וכן ע"ז הדרך.

וכן הוא ביצירת אדם, כמ"ש שם (פ"ה) וז"ל, בתחלה הזריע האב והוא חכמה, טפת - חומר, והוא האותיות. שעליה נאמר והארץ היתה תהו ובהו, כי מעכירת המים יוצא חומר הראשון הנקרא תהו, כמ"ש בספ"י שלש מים מרוח, חקק וחצב בהן כ"ב אותיות מן תהו ובהו רפש וטיט. עשאן כמין ערוגה, הציבן כמין חומה, סבבן כמין מעזיבה. הרי כי חומר האותיות (מאבא) מן מים שבחכמה יצאו ותחלה נעשה תהו, ואח"כ בהו, ואח"כ נרשמו ונצטיירו (ע"י בינה). ויש אותיות עגולות כמין חומה, ויש פרוסה וארוכה כמין מעזיבה, ויש של בית קיבול כמין ערוגה ששוהה המים בתוכו, עכ"ל. עיי"ש. ועיין לשם (ספר הכללים, כלל יד, ענף ב). ושורש כל האותיות בבינה, אולם בפרטות יש אותיות גדולות בבינה, בינוניות בז"א, וקטנות בנוק'.

והנה כל הנבראים כולם וכל נברא ונברא בפרטות אינו אלא הרכבה וצירוף של אותיות. וז"ל ספר הניקוד, כ"ב

בתגין, יש בחינה נוספת של אור שיש בהם. ושורשו בזמן "הקלקול". כמ"ש בעץ חיים (ש"ה, פ"ו, מ"ת) וז"ל, בחינת הנקודים הם האורות הראשונים שיצאו בראשונה, והאותיות הם הכלים. ואח"כ נשברו הכלים ונפרדו איש מעל פני מתו, נשאר בבחינת תגין על האותיות שבהם הכלים וכו'. התגין מורים על זמן היות האורות ע"ג האותיות וחוץ להם (שזהו בזמן השבירה), שאז אין לאותיות שום נדנד ותנועה, כי רוחניותם נסתלק מתוכם והם כמתים, אמנם עומדין עליהם מרחוק להאיר להם הארה מועלת כדמיון התגין העומדים זקופים על האותיות, לא בתוכן. וכתב שם להלן (שער ט, פ"ג, מ"ת) שכאשר נשברו הכלים וירדו לבריאה ירדו האורות בתוך האצילות עי"ז, וז"ל, ואמנם ירידתן היתה כדי להאיר מרחוק בכלי שלו העומד בבריאה שלא לגמרי ישאר בלתי תקוה, ולכן מאיר בו מרחוק בהיותו (האור) עומד באצילות, והוא בבחינת תגין על האותיות כנ"ל, עכ"ל.

ודו"ק שלעיל (ש"ה, פ"ה) כתב וז"ל, התגין הם משתתפין ומתחברים בעצמות האותיות שהם גוף והתגין הם כללות האותיות, עיי"ש. והיינו שלעולם התגין לא נפרדין מן האותיות, אולם לא בתוכם, אלא על גבן בבחינת נפשו "עליו" תאבל, שנמצא מעליו. אולם לעולם לא פורשת לגמרי, ודו"ק.

אותיות

כתב בעץ חיים (שער א, ענף ד) וז"ל, יש עוד דרך אחרת (מלבד "צורת אדם") כדי להמשיך ולצייר בה הדברים העליונים, והם בחינת כתיבת האותיות. כי כל אות ואות מורה על אור פרטי עליון. וגם תמונה זו, דבר פשוט הוא כי אין למעלה לא אות ולא נקודה, וגם זה דרך משל וציור לשכך את האוזן וכו'. ובבחינת ציורים אלו, הן ציור האדם והן ציור אותיות, שתיהן מוכרחים להבין ענין האורות העליונים, עכ"ל.

והנה שורש ציור האותיות השורשיות הם שם הוי"ה. וכתב שם (ש"ד, פ"א) וז"ל, כבר ידעת היות ד' יסודות לכל, והם ראייה שמיעה ריחא דיבור, והם ד' אותיות הוי"ה, והם סוד נשמה לנשמה ונר"ן, עכ"ל. והבן סדרם כפי שנתבאר בעץ חיים כך הוא: ראייה - י'. שמיעה - ב'. ריח - ו'. דיבור - ה'. כך כתב שם בדרוש להר"ר גדליה הלוי (ולכאורה לפ"ז שערות כנגד קוצו של יו"ד).

והנה עיקר גילוי בפועל של כל האותיות, הוא בפה.

ברושם זה באופן רחב ומבורר.

ויתר על כן, כתב שם (פתח כז) וז"ל, מוכרחים אנו לומר, שפעולות הא"ס ב"ה שוים, ואותה הפעולה שמגעת לנו בגבול, הוא פועל אותה בלי גבול כדרכו, אלא שאנו מקבלים מה ששייך לנו, וכו'. נמצא שהא"ס ב"ה הוא הפועל בשלמותו בבלתי תכליתו "אפילו מה שפעל בגבול", וכו'. והענין הוא, כי הנה ככלל הכל יכול הוא, להיות מביט גם אל פעולת זולתו. וכיון שנתחדש מציאות הדרך המוגבל, הנה יביט עליו הא"ס ג"כ ככל יכולתו. והרי לנו בכאן ג' דברים - מה שהא"ס פועל לפי שלמותו, אותם הדברים עצמם שאנחנו מקבלים אותם כגבול, "ומה שאנחנו מקבלים לפי הגבול", ומה שהכל יכול מביט אל ענין דרך המוגבל עצמו שאנחנו מקבלים. והנה הבטת הכל יכול זה הוא הצינור, שגם הוא קו מא"ס ב"ה, אלא שהיא הבטה אל הרשימו לפי מה שהוא רשימו מוגבל, עכ"ל. עיי"ש בהרחבה. ונמצא שסוף סוף הא"ס הוא המביט, אלא שלא נתחדד בתורתו שע"ז יש פריצה של הארת א"ס בתוך הגבול. וכמ"ש (פתח כח) וז"ל, הכל רק בדרך מה שהוא משתווה לרשימו, אע"פ שהוא מקיף, שלא נגבל בכלי, אינו כמו הא"ס ב"ה המקיף שהוא חוץ לכל גבול, אלא כל מה שנכנס לחלל משתווה לרשימו, עכ"ל.

אולם בלשם (חלק הביאורים, דרושי עו"י, פ"א, ע"א, אות א) כתב וז"ל, הנה נעשה הצמצום ויסד בזה מקום להגילוי בכל שורשי הגבולים כולם שהיו עתידיים להעשות שם, והוא המקום הנושא אותם ע"י רשימת אור שנשאר שם ממנו ("רשימו") גם אחר הצמצום, והרי עומד המקום לעולם בו עצמו (בתוך א"ס המקיפו, ודו"ק היטב שאין לגבול מקום לעצמו אלא כעובר במעי אמו) כי הוא מקיף אותו מכל סביבו בהשוואה אחת לכולם. ובזה הנה עומד לעולם כל שורשי הכוחות בגבול ומדה שנעשה שם, רק על רצונו ית"ש, ר"ל על אור א"ס תמיד, וברצותו חוגג וברצותו ממודד, ואין להגבול ומדה יסוד החלטי כלל, וכו', כי כל כח הגבולי הזה הוא מיוסד ותלוי על אור הניסי לעולם, וכמו שהארכנו בזה בספר הכללים כלל ב', עכ"ל. והבן שלשיטתו אין הגבול יסוד החלטי כלל וכלל, ודו"ק. ויתר על כן בתורת חב"ד, לא רק שאינו החלטי כלל, אלא כל התכלית הארת הסובב בממלא, להאיר א"ס בתוך הגבול, כנודע במאות מקומות שנתבאר כן בתורת חב"ד.

ויתר על כן נתבאר בנפש החיים (שער ג' בהרחבה) שמצידו אין צמצום וגם לנו יש חיבור לכך. ועיי"ז אנו מחוברים

אותיות של אלפא ביתא, ונמצא כל העולמות תלויים בכ"ב אותיות. והמתבונן בסוד צירוף אלפ"א בית"א, יתבונן סוד גלגל הנבראים בעלייתם ורדתם בסוד תכונת האותיות, עכ"ל.

וזהו כל עסק הקבלה (מלבד צורת אדם כנ"ל), וכתב בשמן ששון (שער המצות, ואתחנן, אות לז) וז"ל, וקבלה - אפשר הוא ענין צרוף שמות הקדושים, וצרופי אותיות התורה, כמ"ש גבי בצלאל, יודע היה לצרף האותיות אשר נבראו בו שמים וארץ. נמצא שיש באצילות קבלה, והוא ענין סודות התורה הנזכר בזה, וזהו חיצוניות. ויש פנימית, והוא ענף הצרוף, ומגלגל האותיות התורה ושמות הקדושים, עד שבא למדרגה של נבואה, עכ"ל. וחלק זה נתבאר בתורת ר"א אבולעפיה בהרחבה. וכמ"ש בספ"י (פ"ב, מ"ד) כ"ב אותיות יסוד קבועות "בגלגל", ברל"א שערים, וחוזר הגלגל פנים ואחור. ועיי"ן בהרחבה באופן מבורר בספר גנת אגוז לר"י גיקטליא, תלמיד ר"א אבולעפיה.

גבול ובלתי בעל גבול

א"ס - בלתי בעל גבול. הנבראים - בעלי גבול. ונברר את היחס בין הבלתי בעל גבול לגבול.

ז"ל הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח כד), נמצא הדרך המוגבל כלול בבלתי תכלית, בלתי גבול. יש להקשות, אם הוא בלתי תכלית ובלתי גבול, א"כ אינו דרך המוגבל. תשובה - יש נושא כולל דבר מצד שהוא מקיים אותו, ויש שהוא כולל מצד שהוא הפכו ושולל אותו, וכו'. ובדרך זו נמצאו הספירות בא"ס ב"ה, שכל הדרך שהוא פועל בה עתה, כבר הבלתי תכלית היה מצייר אותו להיות נשלל ממנו. כשרצה הא"ס ב"ה, שלא יגע הבלתי בעל תכלית בחלק הזה, נמצא החלק הזה בדרך שהוא עתה, עכ"ל. ודו"ק בלשונו "שלא יגע החלק הבלתי תכלית בחלק הזה", ומעתה אין נוגע כח הבלתי בעל תכלית בהנהגת התכלית - הגבול, להאיר מהארת הבלתי תכלית שבו לתכלית, שע"ז יורחב או ישלל התכלית, ודו"ק.

אולם יתר על כן נחדד מתוך דבריו שכתב שם (פתח כה) וז"ל, הדרך המוגבל כלול היה בא"ס ב"ה, אלא שהבלתי תכלית היה מגדיל אותו האור לבלי גבול. הוסר ממנו הבלתי תכלית, נשאר בכחו הקטן, עכ"ל. והבן שעצם כך שמתחלה כח הבלתי תכלית גבר על התכלית, נשאר מכך רושם, אולם כפי הנראה, הרמח"ל לא עסק בתורתו

לפי ערך הגבול - הצמצום - הרשימו. וכלשון הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח כז) וזה נקרא קו - זה הענין שא"ס ב"ה נכנס בהנהגת הרשימו - נקרא שקו ממנו נכנס תוך החלל. קו - זהו מה שאנו אומרים שקו אחד נמשך מא"ס ב"ה המקיף, כמו צינור אחד אל תוך החלל, ושדרך צינור הזה יורד אור מא"ס ב"ה למה שבתוך החלל וכו'. והיינו שבתוך מה שהא"ס ב"ה מביט אל הדרך המוגבל בכל יכולתו, מתעלם ומתלבש מה שהוא פועל אותם הפעולות עצמם של הרשימו לפי שלמותו, לכך נקרא לזה צינור, ולזה אור נמשך בתוכו. וזה הנמשך הוא מה שנאמר שהרשימו "מקבל" אורו מא"ס ב"ה וכן ש"מתדבק" המאציל בנאצל, עכ"ל.

ולפי דברי הלשם שהוזכרו לעיל בבחינת הנהגת הנס, היינו צינור מלשון ניצוץ כמ"ש בערוך, והיינו שנכנס לתוך הרשימו ניצוץ של אור א"ס שלמעלה מן ההבטה לפי הרשימו.

ובתורת חב"ד שעיקר מהלך העבודה להאיר אור א"ס הסובב בתוך הממלא. יש בו ב' חלקים. א. להמשיך אור רב יותר מן הסובב לממלא. אולם לא ביחס של שפע רב, בחינת נס כדברי הלשם, אלא בבחינת מש"כ הרמח"ל שע"י הקו "מתדבק המאציל בנאצל", והיינו גילוי יתר של דבקות. ובלשון חב"ד גילוי יתר של אלוקות. ב. כמ"ש האדמו"ר הזקן (תורה אור, ויקהל, ד"ה ובחינת) שמצד הסובב גם עתה הוא מאיר כבתחלה בממלא כמו קודם הצמצום. והוא "העבודה" של תורת חב"ד להאיר בממלא. והיינו בתפיסה במקום שיש צמצום, את הסובב, את התפיסה שאין צמצום במקום זה כלל. (ולמעלה מכך יש עבודה "לדבקה בו בא"ס ב"ה ממש שהוא למעלה מגדר עלמין ואינו לא בבחינת ממלא ולא בבחינת סובב", כלשונו בתורה אור, בראשית, ועוד מקומות מעין כך. וז"ל בתורה אור, מגלת אסתר, שני המדרגות הנ"ל שבכתר, הבחינה העליונה נק' קדומו של עולם כנ"ל. והבחינה השנית נקראת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, עכ"ל).

ובנפש החיים ביאר שיש לדבוק בק"ש באור א"ס שקודם הצמצום. ולשיטתו נקרא ממלא, והיינו שעדיין ממלא האור כמו קודם הצמצום. ונראה שאינו גדר "העבודה" בחינת "רוח" כחב"ד, אלא מדין שלמעלה מן העבודה, מדרגת "נשמה", השגה, ודו"ק.

אצילות

בביאור מהות ולשון אצילות מצינו כמה פנים.

כבר עתה לתפיסה של אור א"ס כפשוטו, ולא רק תהליך של הארת הסובב בממלא, אלא שלמות הארה של א"ס ממש. והיסוד לכך כתבו הרמח"ל שמצדו הוא פועל את פעולתו הן בגדרי תכלית והן בגדר בלתי בעל תכלית. אלא שלרמח"ל אין לכך גילוי לפי ערכו, משא"כ לשיטת הנפש החיים. ודו"ק היטב היטב.

הארט בלתי בעל גבול בגבול

אור א"ס מאיר תוך מקום החלל, והוא הארת הבלתי בעל גבול בגבול. ועיקר הארה זו נמשכת ע"י הקו. וכמ"ש בעץ חיים (ש"א, ענף ב) וז"ל, וכל "עיקר" התקשרות ודביקות העגול הנאצל ההוא (היינו עיגול כתר שורש הנבראים) עם א"ס המאציל, הוא ע"י הקו ההוא הנ"ל, אשר דרך בו יורד ונמשך אור מן א"ס ומשפיע וכו', כי הוא מוכרח שהארט א"ס בנאצלים תהיה דרך קו ההוא בלבד, עכ"ל. וכתב שם (ש"א, ענף ד) וז"ל, והנה מוכרח הוא כי קו הישר יהיה דבוק ממש בא"ס הסובב, וממנו מתפשט ויורד ומתלבש תוך פנימיות א"ק, עכ"ל.

אולם מלבד ההארה שמאיר אור א"ס הסובב דרך הקו שהוא "עיקר" הארה כנ"ל, מאיר באופן נוסף אל תוך החלל, וכמ"ש שם (ש"א, ענף ג) וז"ל, ואור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות אשר בתוך המקום הזה מכל צדדיהם "בהשוואה אחת", מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמתית גדולה וממשית דרך קו המתפשט ממנו ונמשך בתוך כל העולמות האלו, עכ"ל.

והנה הקו הוא שורש השפע הנמשך מן א"ס. אולם בפרטות יש בו תפיסת התפשטות ותפיסת צמצום. ותפיסת ההתפשטות שבו שורשה במה שהוא "דבוק ממש בא"ס", כלשון העץ חיים. והא"ס הוא שורש ההמשכה. אולם מאידך יש בקו תפיסת צמצום. ושורשה שהרי אור א"ס "גילוי ראשון" כמו שהרחיב הלשם, ושורשו כלשון הלשם "באמיתתו הנעלמה", וזהו העלם היפך גילוי, ודו"ק היטב. ונמצא ששורש הצמצום באמיתתו "הנעלמה", מצד היותו נעלם. (והבן שיש אמיתת היותו שלמעלה מאמיתתו הנעלמה, ואכמ"ל). ושורש זה הוא השורש לצמצום שנעשה ע"י חלל. ונמצא ששורש הצמצום בקו. א. מפני היותו דבוק בא"ס ששורשו באמיתתו "הנעלמה". ב. מפני כניסתו למקום החלל, מקום הצמצום. ומלבד זאת עצם צורת הקו "קו אחד דק", שהוא צורה מצומצמת.

והנה הקו ממשיך אור א"ס, אולם לא לפי ערך א"ס אלא

אדיקתם במקורם וסיבתם יקראו י"ס דאצילות, עכ"ל.

וכתב בחשק שלמה (השורשים, שורש צל) וז"ל, צל, פעל, מורה על הפרשה וכו'. ובלשון קל בא תמיד בתוספת אות אלף, הלא אצלת לי ברכה, כלומר הפרשת לי שום ברכה מהברכות שבידך וכו' (עיי"ש עוד). מלשון אצילות מלת אצל, להוראת השכונה מן הצד, כמו אצל המזבח (ויקרא, א, טז), אצל אלוני מורה (דברים, יא, ל), ואין מלת "אצל" סימן הסמיכות על דרך הקיום, כי אם על דרך השלילה, כשרוצה לשלול משהיה דבר שוכב על דבר, רק שיהיה סמוך לו מן הצד יאמר אצל, ור"ל נאצל ומופרש מן הדבר מהיות נשוא עליו. מלשון אצילות והפרשה שם "צל", המורה על צלו של דבר שהוא הצורה הנאצלת מגוף הצורה, שאע"פ שהצל רק העדר האור ואין לו מציאות בפועל, מ"מ אחר שצלו של דבר יש לו תמיד צורת גוף הדבר, בהכרח הרי הצל כצורה נאצלת מצורה, עיי"ש, עכ"ל. והבן שזהו אצל - אצילות, נוטריקון אור-צל. כי כל דבר נאצל אינו אלא בבחינת צל ביחס לדבר שממנו נאצל, ודו"ק היטב. ועיין שפע טל (חלק טל, ש"ג, פ"א, ופ"ז).

וכתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער טז, פ"א) וז"ל, אצילות הוא נגזר מלשון ואצלתי מן הרוח וגו'. ופירוש הענין הוא כי כח המאציל בנאצל, ואין המאציל חסר דבר, אלא כמדליק נר מנר, ואין הראשונה חסרה דבר בהדלקת חברתה, כן בהא"ס אין חסרון בו אחר אצילות, ואין יתרון בו קודם האצילות ולא אחר האצילות, עכ"ל. ובעבודת הקודש (ח"א, פ"ד) כתב וז"ל, הספירות - ועם היות שנאצלו לא נפרדו, אבל נשארו אצל המאציל, ובו, לא חוץ ממנו, ולכך נקרא אצילות, עיי"ש. ועיין ביאור י"ס לר' עזריאל (אות יא). ומאמר מסורת החכמה לר"א אבולעפיה (ד"ה קודם שיעלה במחשבה). ולשם (הדעה, ח"א, דרוש ה', אות ס"ז, ד"ה אמנם כל ענין).

צריאה

כתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער טז, פ"א) וז"ל, הנה בריאה נגזר מלשון (במדבר, טז, ל) אם יבא ה' וגו'. אשר הכוונה בו הוית הדבר בהויה נגלת יותר מן האצילות. ולהיות כי הועביות הדברים אי אפשר כי אם ע"י הרחקם והבדלם מן הדקות והרוחניות, לכן כאשר יתפשט ענין ההויה להבראות, יוכרח שיבדלו ויתרחקו ההויות (היפך אצילות) מעילת העילות הנעלם תכלית ההעלם ומרוחק מהעביות, עכ"ל. ובלקוטי הש"ס (חולין, ד"ה לכו ומעטי עצמך) כתב וז"ל, נקרא בריאה מלשון וברא אתהן

כתב הרמב"ן (במדבר, יא, יז) וז"ל, וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי - ענין הכתוב להגיד כי בעת הדבור עם משה יהיה האצילות וכו'. וזה טעם "ואצלתי", שאניח אצלי מן הרוח אשר אני שם עליך ושמתי עליהם וכו'. כי אצילות בכל מקום לשון עכוב אצלו, כלשון וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם (קהלת, ב, י), הלא אצלת לי ברכה (בראשית, כו, לו), וכן על כן נאצל מהתחונות ומהתיכונות מהארץ (יחזקאל, מב, ו), שנשאר אצלם מהלשכות התחונות והתיכונות מהארץ שלא יאכלו האתיקים מהנה בעליונות. וכן אצילי בני ישראל (שמות, כד, יא), הנשארים והפרושים מהם שנאצלים אל עצמן נכלל המון העם, או שנקראים כן הגדולים שהכל באים אצלם (ולפירושו הוא מלשון "אציל"). והמעתיקים מן הלשונות אמרו "אצילות" על יציאת כח מן הכוחות מאת הבורא ומתפשט על הנברא, ואומרים בנפש "אצולה מרוח הקודש", כי הוא אצלם "לשון המשכה", ואיננו נכון אצלי, כי האצילות יהיה המשכה או הנחה והפרשה, אצל הנותן הוא. אבל אונקלוס יעשה בו שני פנים, תרגם כאן וארכי, וכן "ואל אצילי" ולרברכי, ותרגם הלא אצלת לי ברכה, שבקת. נראה שדעתו באצילות שהוא ענין המשכה, או מאציל הנותן על המקבל, ויאמר בכאן אמשיך מאשר אצלך מן הרוח הנבואה ושמתי עליהם, ונאמר עוד על ההמשכה שימשיך הנותן אצלו מן הדבר הנתון וישאר עמו, וזה טעם אצלת לי ברכה, שמשכת לי אצלך אחת מן הברכות לברכני בה, עכ"ל. ועיין תורה אור (שם).

ובספר הפליאה (ד"ה שם האחד פישון) כתב וז"ל, ומלת צא מלשון אצילות, עכ"ל. וכתב בשער ההקדמות (סד, ע"א) וז"ל, שם אצילות נקרא כך, מלשון ואצלתי מן הרוח, שפירושו כמדליק נר מנר. גם הוא מלשון וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם, עכ"ל. ובנפש החיים (ש"א, פ"ג) כתב וז"ל, ועולם הראשון מהד' שהאציל הוא ית"ש אשר אנו יכולים לכנותו בשם, נקרא אצילות, ואצילות פי שנים לו, לשון "חבור" כמו אצלו, ולשון התפשטות רוחני, כמו ויאצל מן הרוח, וכמו אצילי ידיו שהם מחוברים בגוף תמיד וגם התחלת התפשטות ידיו. כי עולם האצילות הוא הכל אלוקות גמור, כמ"ש בתיקונים (הקדמה) באצילות איהו וגרמוהי חד וכו'. ונקרא אין, דלית מחשבה תפיסא מהות ההתאצלות והחיבור דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד, עכ"ל. וכתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער טז, פ"א) וז"ל, ולשון אצילות נגזר מלשון אצל המזבח, שפירושו ענין קורבה. והם להורות על רוב אדיקות השורשים בסיבתם, והנה הספירות לרוב

בחרבותיו, עכ"ל.

פעולות המשוניים שהם נכללין בחדס דין ורחמים יותר ממה שמתגלים באצילות, אשר לזה הטעם בעצם נקרא עולם הבריאה עולם הפרוד (כי בפנימיות כולו באחדות, ובחיצוניות לבר, יש שורש לפרוד) ועולם השינוי שנשתנה במה שיצא מגדר אלוקות שנקרא אצילות, עכ"ל. עיי"ש עוד (ש"ד, פ"ג). ועיין מאירת עינים (בראשית, ד"ה ויברא אלקים את התנינים). ובשל"ה (הגהות לבעשרה מאמרות, הקדמה יא) וז"ל, ולכבודו בראתיו, ר"ל כדי לגלות אלהותי וכבודי, שעדיין באצילות לכד אינו מושג לגודל אורו, מפני כן בראתי עולם הבריאה שפרושו "גילוי", מלשון אם בריאה יברא, שהוא כסא כבודי שמתגלה כבודי על ידו, עכ"ל.

וכתב בפירושו החייט (פ"ג) וז"ל, לשון בריאה לא נאמר ע"ש שנברא, אלא ע"ש שלא עשו שום בריה בעלמא עד שנשתתפו כולם, עכ"ל. והוא מלשון "ברית", כמ"ש במאירת עינים (נח, ו, יח), עיי"ש.

יצירה

כתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער טז, פ"א) וז"ל, יצירה הוא מלשון יצר סמוך תצור (ישעיה, כו), שהוא יותר עב ומתגלה מבריאה. וכמו (בראשית, ב, ז) וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, הנה בעפר לקח לשון יצירה. וכן (ישעיה, מג, כא) עם זו יצרתי לי, כי הכוונה על העוביות הדברים יותר, עכ"ל.

ובנפש החיים (ש"א, פ"ג) כתב וז"ל, לשון יצירה פירושו הצטיירות דבר יש מיש וכו', ועולם השלישי נשתלשל בסדר המדרגות מהעולם השני ונתעבה יותר שמציאותו מושג יותר והוא היש מיש, לכן מתואר בשם יצירה, כמו יוצר חומר שהוא יש מיש, עכ"ל.

ובפירושו אוצר השם (ספ"י, פ"ב) כתב וז"ל, יצירה - הוא ליתן צורה על נעדר הצורה, כמו תהו, עכ"ל. וכן השריש הרמב"ם (מורה נבוכים, ח"ב, פ"ל) וז"ל, יראה לי שהיצירה נופלת על עשות צורה ותואר, כי הצורה והתואר גם כן מקרה, ולזה אמר "יוצר אור" מפני שהוא מקרה, "ויוצר הרים" מתארם, וכן וייצר אלקים וגו', עכ"ל, עיי"ש. ובמזרחי (בראשית, ב, ד) כתב וז"ל, ודרשו על הלשון "ויוצר", אין "צור" כאלוקינו, אין "צייר" כאלוקינו, ופירושו צר, כמו יצר, שאין יצירה אלא בצורה ששם בחומר, עכ"ל. ובמלבי"ם (בראשית, א, ב) כתב וז"ל, במה שתקן התהו והבהו במה שנקוו המים ונעשה היבשה, שזה נקרא יצירה, שנתקן צורתה "המתדבקת", עכ"ל.

ובנפש החיים (ש"א, פ"ג, הגה"ה) כתב וז"ל, לשון יצירה פירושו הצטיירות דבר יש מיש, ולשון בריאה פירושו דבר מחדש יש מאין, כמו שהסכימו כל הפשטנים (וכן אמרו בזהר חדש, בראשית, במדרש הנעלם, יז, ריש ע"א), זהו שאמרנו אע"פ שנראה לנו שעתה אחר הבריאה הוא רק יוצר הרים יש מיש, כי התחדשות יש מאין כבר היה בששת ימי קדם, אבל האמת כמאז כן גם עתה בכל עת ורגע הוא בורא אותם ומחדשם יש מאין ע"י חיות הרוח שמשפיע בהם מחדש ברצונו ית' כל רגע. ועיין לשם (הקדו"ש, ש"א, פ"א, הגה"ה מכתב יד המחבר). ובשפע טל (ש"ג, פ"א) כתב וז"ל, לשון בריאה נגזר מלשון אם בריאה יברא, שעניינו של בריאה הוא התחדשות, ור"ל שנתגלה דבר חדש מה שלא היה נגלה קודם, כי האצילות הספירות הם כוחות המתפשטות מעצמות א"ס ב"ה כשלהביות המתפשטות מעצמות אש הגחלת, קשורים וסמוכים אצלו עמו במקורו עד שהם עצם כח אלהות ב"ה, אשר לגודל אורן הבלתי סוף ובלתי תכלית, הם נעלמים ולא יצאו עדיין מגדר העלמת אור א"ס ב"ה, וא"א לנבראים ליהנות מאורן הגדול ההוא, כענין משל העטלף שאינה יכולה לראות פני השמש וכו'. לכן כדי להתגלות אלוקתו ב"ה לנבראים וכדי שיהנו מאורו הגדול, הוצרך לברוא בריאה שעניינו "התחדשות והתגלות", באופן שלא יהיה האור כ"כ זך בצחי צחצחות אור בהיר וחזק הנעלם לגודל אורו, אך בכדי שיתעבה האור החזק ההוא בקצת כדי שיתגלה לנבראים וכו', נתרחק אור האצילות שהוא אצל המקור ונתפשט אורו למרחוק כדי שיתעבה בקצת וישתנה אורו בקצת מצד התפשטותו עד שיהיה אור חדש בסוד בריאה חדשה וכו', שלא נקרא אצילות שהוא מלשון אצל וסמוך לו עמו במחיצתו במקורו, רק בריאה מלשון ברא בנקודת פתח תחת הב', ומלשון בריאת, שפירושו חוץ, שאינם פנימיים וקרובים למקור ב"ה, וכו', כי בלשון בריאה שני משמעות, לשון התחדשות ולשון חוץ, ושניהם ענין אחד, כי התחדשות וההתעבות האור, הוא עצם הגורם להם להיותם חוץ לגדר אצילות, עיי"ש בהרחבה שלכך אצילות נקרא אלוקות ובריאה לא. ובעבודת הקדש (ח"ג, פ"ד) כתב וז"ל, לשון בריאה שהוא הוצאת יש מאין, והם ענין חדש בבריאה החדשה שהיה פלא אין כמוהו. ועיין רמב"ן (בראשית, א, א. וכן א, כו. וכן במדבר, טז, ל).

ועוד כתב בשפע טל (פ"ד) וז"ל, בעולם הבריאה מתגלים

עשיה

כתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער טז, פ"א) וז"ל, עשיה הוא דבר יותר מתגלה מן הג' הקודמים, והשם מעיד עליו, כי לשון עשיה הוא עביות הדברים ביותר, עכ"ל. ובנפש החיים (שער א, פרק יג) כתב וז"ל, נקרא עשיה המורה על "תיקון הדבר", מלשון ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו, והרבה כיוצא. וכן אמרו בזוהר חדש שם, עשיה הוא תיקון הדבר בגודל ומעלה מכמות שהיה, כד"א ויעש דוד שם, עכ"ל. ועיין מלבי"ם (בראשית, פי"ד, פסוק יט). ולכך נקרא עשו מלשון עשוי ומתוקן, כנודע. ועיין הכתב והקבלה (בראשית, כז, יט).

וברבינו בחיי (בראשית, פ"א, פל"א) כתב וז"ל, דע כי לשון עשיה נופל על מעשה "הטבע", כגון בריאת הגלגלים וכל מה שתחתיהם שהם בכלל מעשה הטבע, עכ"ל. ועיין העמק דבר (דברים, יג, כד).

וביאור נוסף במהות העשיה מצינו עוד בדברי הרבינו בחיי (שם, פמ"א, פמ"ז) וז"ל, לשון עשיה בכאן, לשון ריבוי הוא, ובא ללמד שהקב"ה צוה את הברכה בתבואה, שכן מצינו לשון עשיה בענין התבואה, שנאמר (ויקרא, כה, כא) וצויתי את ברכתי לכם וגו' ועשית את התבואה, עכ"ל. והיינו כי נודע שכל עולם תחתון יותר ומתפרט יותר, והרי שהריבוי הגמור נמצא בעולם העשיה, ודו"ק. וכתב המלבי"ם (ויקרא, סימן רה) וז"ל, כשידבר על כל פרטי עשיותיו, יפול לשון עשיה, עכ"ל. וכן מבואר בתורה תמימה (ויקרא, יד, יט).

וביאור נוסף מצינו בראשונים שעשיה לשון קנין. ונעתיק את לשון הטור הארוך (בראשית, פי"ד, פי"ט) וז"ל, קונה שמים וארץ - ופרש"י, "קונה" כמו "עושה", ע"י עשייתן קנאן להיות שלו. ופירש הרמב"ן, כי כן הדבר, שיבא לשון קנין בענין העשיה, כמו הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך (דברים, לב, ו), כי בלשה"ק יאמר קנין במקום עשיה ועשיה במקום קנין, כמו הנפש אשר עשו בחרן (שם, יב, ח). והנכון מה שפרש"י עוד, שלפי שהוא קנין להיות שלו, שכל מה שיש לאדם נקרא קניינו, וכן בלשון חכמים (ב"מ, ח, ע"א) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, פירוש זכה, עכ"ל. ועיין מאירי (אבות, פ"א, מ"ו).

וביאור נוסף מצינו בהכתב והקבלה (בראשית, לט, כב) שכתב וז"ל, ויתכן לפרש לשון עשיה, ענין דחיקה, כמו הנני עושה את כל מעינך (צפניה, ג), ויש בלשון דחיקה גם הממהר על חברו לעשות דבר, כי כל ממהר דוחק את השעה, כמו והנוגשים אצים, ויאיצו המלאכים,

ודו"ק שהגדיר הצורה שאינה עצמית בדבר אלא "מתדבקת", צורה מקרית, כלשון המורה נבוכים. ולכך שייך לשנות צורה, וזה נקרא שינוי מעשה בפרק מרובה.

ובאור שמח (הלכות תשובה, פ"ד, ה"ד) כתב וז"ל, שהצורה המיוחדת "והמוגבלת" מכונה יצירה, עכ"ל. ודו"ק שאין צורה דומה לחברתה (כמ"ש בסנהדרין על צורת פרוצוף אדם), וזהו "מיוחדת", וכן עצמות הצורה מלשון צר, הגבלה, וזהו "והמוגבלת". והיינו שכל נברא ונברא יש לו גבול מיוחד לעצמו, וזהו צורה, יצירה, ודו"ק. ועיין דברי חיים (פרה, ד"ה וכמו כן).

ובמהר"ל (דרך חיים, פ"ו, משנה י) כתב וז"ל, ולשון יצירה נאמר על הצורה שהיא "מוטבעת" (ודו"ק שיש צורה מוטבעת ויש צורה שאינה מוטבעת) בחומר. וזהו לשון יצירה, שהוא מלשון צר צורה, שאין הצורה אפשר לעמוד רק בחומר שהוא הנושא, ולפיכך על הצורה שהיא בחומר שייך לומר לשון יצירה. כי ידוע ונגלה שהבהמה והחיות יש להם צורה מוטבעת (משא"כ בצומח ודומם אינו גלוי המוטבע, ודו"ק) בחומר, ולכך נאמר אצל זה לשון יצירה. וכן האדם יש לו צורה שהיא מוטבעת בחומר, אע"ג שיש לו צורה אלהית נבדלת, מ"מ יש לו (גם) צורה חמרית ג"כ אל האדם שהיא צורה מוטבעת בחומר, שבשביל אותה צורה כתיב לשון וייצר אלקים, עכ"ל. והבן שישנם ג' מדרגות. א. צורה בלתי מוטבעת. ב. צורה מוטבעת. ג. צורה אלהית. וכלשון המהר"ל שם, גם לכל הנבראים יש צורה מוטבעת בחומר, רק שאצל האדם ואצל הבהמה נראה ביותר, עכ"ל. והבן שע"י פעולת אדם נעשה צורת בלתי מוטבעת, וע"י הקב"ה נעשה צורת מוטבעת, בכל הנבראים צורה בלתי אלהית ובאדם צורה אלהית, ודו"ק.

ועיקר גילוי צורה באדם אינו רק בגופו או בפניו, אלא בפה - בדיבור, שע"ש כן נקרא "מדבר". וכמ"ש בלקוטי תורה (חב"ד, האזינו) וז"ל, ודבור הוא בחינת יצירה (בבחינת מחשבה דיבור מעשה, המקביל לבריאה יצירה עשיה), כמו הצורה שהיא גילוי בחומר בלבד ולא חידוש מעיקרו, עכ"ל.

וביריעת שלמה (חוכרת ו, יריעה ח) כתב וז"ל, שם "צורה" הנחתו על "קישור וסדור" חלקי כל צורה והסכמתם בבחינת השתמיש והתועלת על צד ציור השכלי והנחתו, עיי"ש בהרחבה.

אלא מקיפו. ונקרא שכולל כחו, ר"ל שהוא סיבה לו (המקיף סיבה לפנימי), ונמצא שכולל אותו כסיבה למסובב, עכ"ל.

וכתב בעץ חיים (שם, שם) וז"ל, והנה האורות האלו הם ב' בחינות, אחד נקרא אור פנימי "המתלבש" תוך הכלים, והשני נקרא אור "מקיף" ו"סובב" עליו, שמרוב גודל הארתו אין הכלי יכול להלבישו ולקבל כחו בתוכו ונשאר אור ההוא מקיף וסובב עליו מבחוץ. וכמו כן בבחינת הכלים אין לך שום כלי בעולם שאין לו ב' בחינות ע"ד הנ"ל, הלא הוא בחינת פנימיות הכלי, ששם ה"תדבקות" ו"התלבשות" אור פנימי הזה בתוכו. ועוד יש לו בחינת חיצונית הכלי אשר עליו מבחוץ סובב ומקיף אור מקיף הנ"ל, עכ"ל. והבן שלפי דברי הרמח"ל הנ"ל, אין ענין אור מקיף רק ריבוי בכמות ביחס לאור פנימי, אלא זהו מהות שונה, מהות של מקיף, והיינו "שמביט עליו לכל צד", כלשון הרמח"ל.

ובדקות יותר, יש מקיף דחיה ומקיף דיחידה. מצד מקיף דחיה הוא מביט עליו מכל צד. ומצד מקיף דיחידה הוא מקיף עליו להביאו לתכליתו, בסוד נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן. וכמו שכתב בעץ חיים (ש"ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, והנה מקיף זה הוא נשמה לנשמה הנקרא חיה. והנה הוא מקיף לכל הגוף בכללות, אבל הוא מקיף ומאיר בכל חלק כפי מה שהוא, כי בחלק הנשמה מקיף לה בבחינת אור נשמה, ולרוח מקיף בחינת רוח, ולנפש מקיף בבחינת נפש (והיינו הקפה מכל צד, כנ"ל), אבל המקיף הגדול שהוא יחידה שהיא בבחינת א"א, אינו מקיף בצד חלקים, רק מקיף הכל בהשוואה אחת, ולכולן נותן אור של בחינת נשמה, ולכן נקרא יחידה, מפני שאין לה אלא בחינת אחת לבד בהשוואה אחת (והיינו הקפה להביא הכל לתכליתו), עכ"ל. וכן כתב שם (ש"ד, פ"א) וז"ל, ודע, כי נר"ן מתלבשים תוך פנימיות הכלים שהוא הגוף, אך בנשמה לנשמה אין יכולת בגוף האדם לסובלה ונשארת בחוץ בסוד או"מ. וכשהוא מקיף את המוח מדור הנשמה אז הוא בחינת מקיף אל הנשמה, וכשהיא מקפת את הלב שהיא מדור הרוח אז הוא בחינת מקיף אל הרוח, וכשהיא מקפת לכבד מדור הנפש אז הוא מקיף לנפש, כי זו שיש ג' בחינות אלו שהם נר"ן, כן הנשמה לנשמה צריך שיהיה בה בחינת ג' אלו כולם בסוד אור מקיף. אמנם הגולגלת שהוא סוד הכתר משם שורש לנשמה עליונה הנקרא יחידה. וטעם קריאתה יחידה, לפי שהיא מקפת כל העולמות בבחינת נשמה לבדה, עיי"ש.

ובעומק המקיף אינו מאיר רק לאור פנימי שלו, כנ"ל,

שענינם הדחיקה על מהירות הפעולה, עכ"ל. והבן שהאור משתלשל מלעילא לתתא וכאשר כבר קרוב הדבר להגיע לתכליתו. וטבע הדבר שכאשר מגיע קרוב לתכליתו ממחר, כדוגמת ריצה בערב שבת, ודו"ק. וכן בעשיה יש כח מתנגד רב, שהרי מיעוטו טוב ורובו רע, ולכך נצרך דחיקה, ודו"ק.

וביאור נוסף מצינו בדבריו (דברים, כא, יב) וז"ל, דלשון עשיה (גבי ועשתה את צפרניה) יורה עכ"פ ענין קציעה, עכ"ל. והיינו שעולם העשיה הוא הקץ והסוף לכל העולמות. ולכך לשון קץ וסוף נקרא עשיה, וכן תמצא הרבה שכל סוף ותיקון הדבר, שתיקונו הוא סופו, כדברי הנפש החיים לעיל, נקרא לשון עשיה (עיי"ן רש"י, בראשית, א, ז). וכן הגוף נקרא מצד כך עשיה, כי הוא סוף קומת אדם. ולכך אמרו חז"ל (ב"ר, ז, ז) שלא נאמר על השדים לשון עשיה, מפני שנברא רוחם ולא נברא גופם. ומצד כך נאמר לשון עשיה על עצם יצירת הגוף, וכן על פעולת הגוף (עיי"ן תורה תמימה, ויקרא, כד, כ). ולכך בסוף פעולת בריאת שמים וארץ, המילה האחרונה היא "לעשות". והיינו שהמכה בפטיש נקרא "עשיה".

וכתב המהר"ל (חידושי אגדות, ב"מ, פו, ע"א) וז"ל, העשיה באה על הכנת החומר, ולפיכך בכל דבר שהחומר בו עיקר, נאמר בו ויעש, כמו ברקיע שנראה בו החומר והגשם, עיי"ש. וכתב בדרך אמונה וז"ל, לקח לשון עשיה שהוא תיקון, לומר שנתקן האין סוף בהם, עכ"ל. והיינו שהחומר בו אינו עיקר כפשוטו, אלא התכלית גילוי אור א"ס בחומר, ודו"ק היטב.

ולפ"ז בין והתבונן בכל מקום שנאמר לשון עשיה מהו עניינו בפרטות. וכן בדין תעשה ולא מן העשוי.

אורות – אור מקיף

ז"ל העץ חיים (שער עיגולים ויושר, ענף א) אורות הם עצמות הרוחניות, ויש בו שני בחינות שהן ארבעה, דהיינו פנים וחיצון, ואור פנימי ואור מקיף, ואין לך שום אור שאינו כלול מבחינות אלו.

וכתב הרמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח כח) וז"ל, אור מקיף - עומד בחוץ ומקיפו, ונקרא שכולל כחו ומביט עליו לכל צד וכו', וזהו אור פנימי ומקיף של ספירות וכו'. ועומד בחוץ - וזה כי האור שהלך להכנס בכלי, לא כולו נכנס, אלא חציו עומד בחוץ, וכו'. ומקיפו, ר"ל שאינו עומד מרחוק שלא יהיה לו שייכות עם הנפעל,

הנה האור ה"מחיה" והמאיר בתוך הי"ס הנקרא כלים, הנה יש בו בחינה המתלבשת תוך הכלים, כדמיון נשמה הנכנסת תוך אברי הגוף ומתלבשת תוך אברי האדם ומחיה אותם ומאיר בפנימיותם, וזה יקרא או"פ, עכ"ל. ומלבד כך שמאיר תוך חלל הכלי, כן מאיר בתוך דופני הכלי, כמ"ש וז"ל, ב' אורות אלו מאירים בכלי, כי או"פ מאיר חצי עובי כותל מצד הפנימי, ואו"מ מאיר חצי עובי הכותל מצד החיצון, וע"י ב' אורות אלו מאיר ומזדכך הכותל של הכלי מבית ומחוץ. והנה האו"פ להיות מצומצם ובדוחק תוך הכלי ומתדבק בו היטב, הנה הוא נכנס ובוקע בחצי כותל של הכלי מצד פנימיותו ונבלע בו ועובר בתוכו ועי"כ מזכך הכלי ונעשה זך, אבל אור החיצון (מקיף) להיותו רחוק ובלתי דבוק בכלי, ובפרט שאינו מצומצם, אינו בוקע ככותל הכלי מצד חיצוניותו לעבור ולכנס בתוכו ולהאיר בו ולזככו, עכ"ל. עיי"ש. ומלבד זיכוך הכלי כנ"ל, עי"ז מתחברים האורות מקיף ופנימי יחדיו. ובשורשם הם אחד. עיין לשם (הקדו"ש, ש"ו, פ"א). ושורש חיבור אור מקיף ואור פנימי נגלה בפה, משא"כ באוזן וחוטם שמצד ימין יצא המקיף, ומצד שמאל הפנימי. כמבואר בעץ חיים בשער אח"פ. וכמו שחידד הרמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח לג) וז"ל, בתחלה אור פנימי ואור מקיף רחוקים זה מזה (באוזן), והולכים ומתקרבים מעט מעט (כי אורות האוזן יוצאים מן הצדדים והולכים לפנים ושם מתקרבים, וכן בחוטם) וכו' והולכים ומתקרבים עד הפה, עכ"ל. דבפה נעשים אחד. ועיין עץ חיים (טנת"א, פ"א, ופ"ב. ועקודים, פ"א).

ואופן נוסף של חיבור אור פנימי עם מקיף, כי הפנימי בוקע ויוצא לחוץ דרך העור. וכלשון הרמח"ל באדיר במרום (ד"ה תאנא בגולגלתא דרישא) אור פנימי תמיד הוא בוקע ויוצא לחוץ דרך נקבי העור (עיין עץ חיים, ש"ה, פ"א, מ"ת), עכ"ל. ועי"ש שמתאחד עם המקיף הנמצא בחוץ. וכן עליון המאיר בתחתון מאיר הן אור פנימי והן אור מקיף, בסוד מוחין אור פנימי, ובסוד חשמל, לבוש, אור מקיף. ועיין לשם הקדו"ש (ש"ה, פ"ב).

אורות – אור חוזר

כתב בעץ חיים (ש"ה, פ"ז) וז"ל, דין ורחמים שהם אור ישר (רחמים) ואור חוזר (דין), עכ"ל. וכתב שם (ש"ו, פ"ה, מ"ת) וז"ל, שהם ב' הפכים, זה אור ישר, והוא רחמים, וזה אור חוזר, והוא דין, עכ"ל. ושם (פ"ז, מ"ת) הוסיף, האור הנמשך דרך ירידה הוא אור ישר ורחמים, ונקרא אור הפנים, ואור החוזר דרך עליה נקרא אור חוזר ואור

אלא לכלל כל העולמות שתחתיו. וכמ"ש שם (שער יא, פ"ב) וז"ל, כל האצילות שהוא מא"א עד נוקבא דז"א עם כל המקיפים, כולם נתונים בין או"פ דעתיק יומין ובין אור המקיף שלו, וכולם מאירין ממנו, עכ"ל. ודו"ק היטב.

ועיין לעיל מאמר אור מקיף ואור פנימי.

אורות – אור פנימי

ז"ל העץ חיים (שער כ, פרק יא) בכל כלי מאלו, צריך שישרה בתוכם אור פנימי המחיה אותן, ודרך כללות נקראו אלו האורות "נשמת" הכלים. אמנם דרך פרטים נחלקים גם הם לג' בחינות אחרות דוגמתן, נפש כנגד כלי החיצון, ורוח נגד התיכון, ונשמה כנגד כלי פנימי (כמ"ש שהכלי נחלק לג' בחינות ב"עובי", חיצון תיכון ופנימי), עכ"ל. ובאורך נשמה במח, רוח בלב, נפש בכבד. כמ"ש באוצרות חיים (שער אבי"ע, ועץ חיים, שער, מד, פ"ב) וג' כלים הם דמיון מח לב כבד, שהם משכן לנר"ן (ושורש אור מקיף באור א"ס הסובב, ושורש אור פנימי בקו. כ"כ הלשם, חלק הביאורים, עו"י, ענף ג, אות ז).

וכתב בחסדי דוד (אות ב) וז"ל, כל בחינת האורות הנזכרים לעיל, הנקראים נרנח"י, הנר"ן נקרא אור פנימי, ונקרא צ' דצלם, יען מתלבשים בכל הט"ס דאותו פרצוף, בחינת הנשמה בחב"ד, ועיקרה במח (ובנפש החיים כתב שרק ניצוצי זוהר הנשמה מתלבשים), ומשם משלחת פארות אורתיה ע"י הגידין הלבנים בכל כלי הפנימי. והרוח בחג"ת, ועיקרו בלב, ומשם משלח פארות אורו ע"י העורקים הדופקים בכל כלי האמצעי. והנפש בנה"י, ועיקרה בכבד, ומשם מאיר ע"י הגידין הגסים המלאים דם בכל כלי החיצון דאותו פרצוף. והחיה נכנס בפנים וחוזרות לצאת דרך השערות, ומתחלקת לג' מקיפים, כדי להקיף לנר"ן דאותו פרצוף בלבד, ונקרא ל' דצלם, ומקיף החוזר. והיחידה מתחלקת לד' מקיפים כנגד הנרנח"ת, ומקפת לאותו פרצוף ולכל הפרצופים שממנו ולמטה, ונקרא מ' דצלם, ומקיף הישר, עכ"ל. ועיין רמח"ל (כללים ראשונים, אות ז. וכללי מלחמות משה, כלל יט). ולשם (חלק הביאורים, עו"י, ענף ו, אות א) ב' פעולות של המקיף בפנימי.

ואור הפנימי הנכנס תוך הכלי נכנס כניסה גמורה, וכלשון העץ חיים (ש"א, ענף ד) כל כלי מהם יש בתוכו עצמות או"פ הנקרא נפש, "מתלבש בתוכו ממש", עכ"ל. והוא מחיה הכלי, וכמ"ש שם (ש"ב, ענף ג) וז"ל,

לסיבה זו. ונקרא אור חוזר, כי בעת חזרתו והסתלקותו למעלה שלא להשפיע בהם שפע גדול, אז נמשך להם אור הכרחי הזה. ונקרא אור נקבה לב' סיבות ע"ד הנ"ל, אם לפי שהוא כדרך טבע נקבה שמקבלת ואינה משפעת, ואם הסיבה שאין בה כח להוליד נשמתין כמו הזכר, אלא בחינת מזון לבד, כמ"ש ותתן טרף לביתה וגו', שהם שמות אלקים שהוא דין, עיי"ש עוד בביאור ההבדל ביניהם.

יתר על כן, אור חוזר מהפך את סדר הספירות מתתא לעילא. וכמ"ש שם (שער לט, דרוש טו) וז"ל, הספירות הם אור ישר ואור חוזר. והוא כי הא"ס האציל י"ס מלמעלה למטה, דהיינו מכתר עד מלכות, וחזר עוד בעת שובו אל מקורו, האיר עוד והאציל עוד י"ס אחרים מלמטה למעלה, כתר במלכות וחכמה ביסוד וכו', עד מלכות בכתר, וז"ס נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן וכו'. ויש הפרש, כי אור ישר הוא עצם אור האצילות כדמיון אור השמש המכה בעששית, אך אור החוזר אין דומה לזה, רק אור חלש יותר כמו אור השמש המכה ומתהפך אליו, עכ"ל. וזהו בבחינת אספקלריא דלא נהרא, בחינת "מראה", שרואים בה אף שמה שנמצא לאחוריו, בסוד אור חוזר, כי תכליתו להחזיר הכל לשורשו, ודו"ק. וכל זה נאמר בכל האורות שיש בהם אור ישר ואור חוזר.

ומלבד כך יש אור חוזר בסוד מקיף, דחיה שנכנס ויוצא. עיין שער מ"ה, פ"א, מ"ת. והוא ממוצע בין אור ישר לאור חוזר כמ"ש בלשם (חלק הביאורים, עו"י, ענף ו, אות א).

אורות – אחר ופנים

כתב בעץ חיים (ש"ה, פ"א, מ"ת) וז"ל, בבחינת הראש אין אנו מזכירין לעולם בחינת אחר ובחינת פנים, לפי שבמקום שאין שם נקבים וחלונות, אז יוצא האור שוה מכל צדדיו ומאיר בשוה. אמנם כשמתחיל בחינת הנקבים, כגון מהאזנים ולמטה, אז יש בחינת פנים ואחר, כי המצח נקרא פנים והעורף נקרא אחר, לפי שכל הנקבים הם ממשיכים האור לחוץ דרך הפנים, ומה שאין בו נקבים יקרא אחר, עכ"ל.

ובהרבה יותר יש יחס נוסף לאחר ופנים, כמ"ש שם (ש"ו, פ"ז, מ"ת) וז"ל, האור הנמשך דרך ירידה, הוא אור ישר ורחמים, ונקרא אור פנים. ואור החוזר דרך עליה נקרא אור חוזר, ואור אחר ודין, עכ"ל.

ובהרחבה יותר מצינו שם (ש"ו, פ"ח) שכתב וז"ל, המוחין

אחר ודין, וכו', ונמצא עתה ב' בחינות אורות נמשכין מן המאציל לתחתונים. א. הוא בעת ירידת האורות למטה. ב. הוא בעת הסתלקות האורות למעלה, עכ"ל. והבן שאור חוזר יש בו ב' הבחנות. א. עצם האור שחוזר למקורו. ב. המשכת אור מלעילא לתתא מן האור החוזר, וכאשר פונה אור החוזר לשורשו, הרי פניו לעילא, וא"כ אור היורד דרכו לתתא עובר דרך אחוריו של אור החוזר ולכך נקרא "אחר", ודו"ק. ועיין לשם (ספר הדע"ה, ח"ב, ד"ב, ענף ד) שאור ישר אור של ההתהוות, ואור חוזר - התכלית להחזיר הכל לשורשו. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח טז) שהוא סוד שהכל יוצא מן הא"ס, ושב לא"ס. ודבריו אלו הם בסוד עצם האור שחוזר, ואולם הדברים להלן הם בסוד השפע הנשפע בסוד אחר, ודו"ק.

ובלשון בהירה ורחבה ביאר בעץ חיים מהות אור ישר ואור חוזר, וז"ל (ש"ו, פ"ח), ענין אחר ופנים וחיצוניות ופנימיות, כפי הנראה מוכרח שהכל דבר אחר. והענין, שבהתפשט האור להאיר למטה, הוא שיש לו חשק להשפיע תוספת נשמות חדשות בתחתונים מה שלא היה עד עתה, וא"כ יהיה האור רחמים גמורים, כי לולי שהתחתונים ראוים אל הרחמים לא היה יורד ומתפשט למטה להאיר תוספת נשמות שלא היו עד עתה, ולכן נקרא אור זה אור ישר, שבא ביושר מלעילא לתתא, כי כן דרכו ויושרו להאיר בתחתונים, ומטבע החסד והרחמים הוא להיות מטיבים בעולם, ונקרא אור של רחמים ג"כ לסיבה הנ"ל, ונקרא אור הזכר, כי כן דרך הזכר להשפיע לזולתו שהיא נקבה, ועוד כי טבע של הזכר הוא להשפיע נשמות חדשות ממש. ונקרא אור הפנים, כי הוא מביט בעין יפה ובפנים מאירים אל התחתונים, וע"כ הופך פניו אליהם. ונקרא אור של פנימיות, שהרי הנשמות מזיווג הפנימיות של המוחין באים, והם שמות של הוי"ה המורים רחמים, ולא שמות אלקים המורים דין. אמנם כשאין התחתונים ראוים, האורות מסתלקין וחוזרין למעלה שאינם רוצים להאיר למטה, עכ"ז לא יחפוץ המאציל ב"ה בהשחתת העולם, ומאיר לתחתונים שיעור חיות ומזון ושפע הראוי לעצמן בלבד ולא להוציא תוספת נשמות חדשות. וכיון שהשפעת אור זה בלתי רצונו, הנה הוא ממשיך אליהם אור מחיצוניותו בלבד שהוא אור מספיק לחיות העולמות די הכרחן ולא יותר, ע"כ נקרא אור חיצוניות (היינו חיצוניות הרצון, ודו"ק). ונקרא אור האחר שהוא הפך פניו בכעס עמהם, בסוד דומה דודי לצבי. ומאיר להם אור ההכרח עם היותו מסתלק ואינו נותן להם האור אלא בהפיכת האחוריים אל התחתונים. ונקרא אור דין

של אחר (מלבד השינוי הנזכר לעיל, ביחס ירידת עליון לתחתון, ולהיפך עליית התחתון לעליון, אלא באותו עולם עצמו). כמ"ש שם (שער יא, פ"ז, מ"ת) וז"ל, בכל בחינה שיש זכר ונקבה, יש ד' בחינות, וזה סדרן לפי מעלתן ממש מלמטה למעלה. תחלה היא מדרגת אב"א, פירוש שיהיו זו"ן (וכן היה באו"א, עיי"ש) אחוריהם דבוקים זה לזה והפוכים אחר כנגד אחר (שלא ינקו החיצונים משא"כ בעתיק שזו למעלתו). מדרגה ב', והוא שיהיו אחר בפנים, שיהפוך הזכר אחוריו נגד פני הנקבה, ואז יש מעלה שמקבלת הנקב' מן הזכר דרך הפנים, אבל עדיין אינה מקבלת רק אור של אחורים מן הזכר ואינה יכולה לקבל אור הפנים שלו. למעלה מזה מדרגה ג', המעולה ממנו, והוא פנים באחר, שפני הזכר מביטים באחורי הנקבה, ובזה יש מעלה יתירה, שמקבלת הנקבה אור הפנים ממש, אלא שלהיותו אור גדול אינה מקבלתו אלא דרך אחר שלה, ואז שם מתעבה האור, וכאשר יתעבה האור יוכל אח"כ לילך דרך אחר ולהגיע עד הפנים שלה ואז תוכל לקבל בו, וכו'. מדרגה ד' למעלה מכולם הוא פכ"פ, פירוש שניהן זכר ונקבה פונים פניהם זה לזה, ומדרגה זו היא תכלית השלמות, עכ"ל. עיי"ש שבזו"ן יש כל ד' המדרגות משא"כ באו"א חסר מדרגה הב', עיי"ש הטעם.

אבגית"ץ - שם מ"ב

שם מ"ב, שבעה שמות ששה ששה אותיות לכל אחד. וזהו שם המפורש של מ"ב, אבגית"ץ - קרע שט"ן - נגדיכ"ש - בטרצת"ג - חקבטנ"ע - יגלפ"זק - שקוצי"ת, שהוא ר"ת של אנא בכח וגו'. וזהו שם מ"ב של יצירה. ובאצילות הוא שם הוי"ה פשוט מלא, ומלא דמלא. ובבריאה יש מ"ב והוא אהי"ה יה"ו. עיין עץ חיים (שמ"ו, פ"ז, מ"ת). ושורשו אותיות אחע"ה, כמ"ש בעמק המלך. וסודו ל"ב נתיבות וי"ס, עולה מ"ב. עיין ספר הליקוטם (איוב, כו). ושורשם מ"ב, ב' פעמים אהי"ה, כמ"ש שם (ה, ע"א). וזהו בחיצוניות. ובפנימיות - הוי"ה, כמ"ש בעץ חיים (ש"מ, דרוש י).

וכתבו בתיקונים (כו, ע"א) ואינן שבע לקבל שבע ימי בראשית, דרמיזין לשבע שמהן אבגית"ץ וכו'. ועלייהו איתמר שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפים שש כנפים לאחד, דבהון פרכת צלוחת לעילא, ואינן תמן מ"ב, לקבל מ"ב אזכרות דאינן תפילין דרישא וכו'. וכן יש בק"ש בפרשה ראשונה מ"ב תיבות. עיין שער הכוונות (דרושי הלילה, דרוש ה).

של בחינת חיה אשר בז"א הבאים מחכמה הם הגורמים זווג זו"ן כדי להוציא נשמות חדשות, והם בחינת פנים, כי הוא זכר. והמוחין דז"א מצד אימא הנקרא נשמה, הם ענין אחר, והם נקבה, עכ"ל. והבן שבכללות הזכר נקרא פנים והנקבה אחר. והשורש לכך בפרצוף עתיק, שמחוברים זכר ונקבה אחר באחר, ומקום הזכר בפנים, ומקום הנקבה באחר, ודו"ק. ועיין שם (שער יב, פ"ב, מ"ת) שכתב וז"ל, מה שאנו אומרים לפעמים גם בעתיק בחינת פנים ואחר, הכוונה על ב' בחינות של מ"ה ושל ב"ן. כי בחינת ב"ן ואפילו הפנים שלו יקרא אחר בערך המ"ה העומד בצד אחר. ונמצא כי הפנים דמ"ה שמצד זה נקרא פנים, ובחינת הפנים דב"ן העומדים מצד אחר נקרא אחר בערך שם מ"ה, עכ"ל. וכתב שם (שער לא, פ"ה, מ"ת) וז"ל, והנה מתבאר למה הזכר יוצא דרך פנים דז"א, והנקבה דרך אחר. כי זה מצד אבא וזה מצד אמא. ולעולם הזכר בערך הנקבה הוא פנים והיא אחר, בסוד אחר וקדם צרתני. והנה בהיות או"א קודם התיקון אב"א, עכ"ז היה אבא בבחינת פנים בערך הנקבה שהיא אחוריו, עיי"ש. ועיין שער מ', דרוש ח'.

בחינה נוספת של אחר ופנים, מצינו שכל אחוריים של עליון שירודים לתחתון נעשים פנים של התחתון. וכמ"ש בעץ חיים (שער טו, פ"ו) וז"ל, מה שהיה למעלה באבא בבחינת אחר, בכאן ביש"ס פנים הנקרא קדם, בסוד אחר וקדם צרתני, וכו'. למטה היה זה בבחינת אחר בבינה העליונה, וכאן (בתבונה) הוא פנים שהוא קדמת, מלשון אחר וקדם צרתני כנזכר בזהר, עכ"ל. וכן להיפך פנים של תחתון נעשה אחר של עליון. עיין שם שער מ', דרוש ט"ו.

ובחינה נוספת מצינו שם (שער מ, דרוש א) וז"ל, חיצוניות הנקרא אב"א, והפנימיות הנקרא פכ"פ, עיי"ש. ועיין שם (שער ט, פ"א, מ"ב) שכתב וז"ל, וצ"ע ענין אחר ופנים מה עניינם ופירושם, וכן ענין פנימיות וחיצוניות מה עניינם בכלים ובאורות, עיי"ש. ועיין שער מ', דרוש ח'. ושם (דרוש טו) כתב וז"ל, האורות יש בהם פנים ואחר, והם בחינת פנימיות וחיצוניות דאורות הפנימים. והכלים יש להם פנים ואחר, והם פנימיות וחיצוניות דכלים החיצוניים אל האורות. כלל העולה, כי מילת פנימיות ר"ל פנים, מילת חיצוניות ר"ל אחר, עיי"ש. והאמצע נקרא אחר ביחס לפנים, ונקרא פנים ביחס לחיצון. כמ"ש שם (שער ל, פ"א, מ"ב).

והנה יש אופן של שינוי מעמד ממצב של פנים למצב

כתב הראב"ד (ספ"י, פ"א, מ"ב) וז"ל, אבגית"ץ, מלשון אבגא ונתיצה, ר"ל מכה ונתיצה, בסוד תהו ובהו, כי ההפסד בעצמו סבה להויה, עכ"ל. ויוצא מתיבת בראשית, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי יוה"כ, דרוש ג). וכתב בעץ חיים (ש"ט, פ"ב, מ"ת) וז"ל, שם אבגית"ץ הוא בספירת החסד כנודע, לפי שממנו מתחיל מיתת המלכים כנ"ל, לכן בשם זה נרמז מיתת שבעה מלכים. וזהו פירוש אבגית"ץ, כמו אבגי"ת"ץ, כי אבגי" גימט' י"ו, והם סוד ז' מלכים, כי י' הוא במלכות שהיא נקודה אחת לבד והוא יו"ד של אבגי", ואותיות אב"ג הם ו' בגימט', והם ו"ק דז"א, והרי הם ז' מלכים, וכו'. והנה ז' המלכים הנקרא אבגי", הלא הם נתצו ונשברו ומתו, וז"ס תץ של אבגית"ץ, וכו'. ויש מפרשים אבגית"ץ מלשון הגמ' ההיא אבגא דבי רב, פירוש השטן שהיה נמצא בבה"מ ההוא (והוא שטן הוא מלאך המות, ודו"ק), עכ"ל.

ומצינו בגר"א (תיקונים אחרונים, תיקון יא) ביאור נוסף וז"ל, וזהו השם אבגית"ץ, אבגי הוא משה (כמ"ש ויקבור אותו בגיא, אותיות אבגי, עיי"ש), ת - תורתו. י - צפונה. ר"ל תורת אבגי צפונה, עיי"ש. וביאור נוסף עיין בספר היחוד לר' חמאי גאון (בתחלתו). ועיין תיקוני זוהר חדש (ה, ע"ד), ואפיקי ים (סוטה, יג, ע"ב). ועיין ספר הליקוטים (בראשית, א. ואיוב, פרק ו). וכן שם זה עולה בגימט' שור, שארה, נותן, תולע, ברגש, כמבואר בכתבי האריז"ל.

אורך ועובי

כתב בספר השם (ד"ה והוא המשל) וז"ל, אין נקודה בלא אורך ועובי ורוחב, הרי ג'. ולכל אחד מהם ראש וסוף ואמצע, הרי תשעה. ועם גדר המקום, הרי עשרה. ועל האמת הספירות הם ט', והמקום הנושא אותם הוא העשירי, עכ"ל. וכל ספירה יש לה עובי, כמ"ש בעץ חיים (ש"א, ענף ב'. ושער כ, פ"ו).

וכתב הרש"ש (הקדמת רחובות הנהר, דף ו, ע"א) וז"ל, נתבאר בשער דרושי אבי"ע ובשערי קדושה ובכמה מקומות, כי ה' עולמות הם א"ק ואבי"ע, וכל אחד מהם כלול מא"ק ואבי"ע, שהם ה' הויות עם קוצי היודי"ן, והם כ"ה בחינות. ואלו הכ"ה בחינות היו "מלבשים" זה את זה באורך, מעילא לתתא, מראש א"ק עד סוף העשיה. וכל הספירות דכל עולם מהם היו בבחינת עצמות אותו העולם לבד, ולא היו כלולים וקשורים זה בזה. ואח"כ נכללו ונתקנו באופן זה. ותחילה נתקן א"ק ואבי"ע דא"ק שהוא ההויה הראשונה הפנימית, כי הא"ק שבו שהוא הא"ק עצמו שהיה בו שהוא קוצו של היו"ד שבזו

ואמרו שם בתיקונים (מו, ע"א) ואינון שבע ספירן, קול ה' על המים דא חסד ואיהו אבגית"ץ, דמתמן מיא דאוריתא. קול ה' בכח, דא קר"ע שט"ן, ודא גבורה. קול ה' בהדר, דא נג"ד יכ"ש, ודא ת"ת, כסאו כשמש נגדי, וביה אתמר למשה נגד כל עמך אעשה נפלאות. קול ה' שובר ארזים, דא בט"ר צת"ג, ודא נצח. קול ה' חוצב להבות אש, דא חק"ב טנ"ע, ודא הוד. קול ה' יחיל מדבר, דא יג"ל פז"ק, דאיהו יסוד, הר סיני. קול ה' יחולל אילות, דא שק"ו צי"ת, ודא מלכות. ועיי"ש (קד, ע"א). ועיי"ש (קכ, ע"א) סדר נוסף של הספירות לשם אבגית"ץ בפרטות מלבד הסדר הפשוט של שש אותיות כנגד ו"ק, וכללות השם כנגד מלכות. ועיי"ש (קלה, ע"א. נ, ע"ב).

והנה מהות שם מ"ב הוא שם של "עליה", וכמ"ש בעץ חיים (שער מ"ו, פ"ז, מ"ת) וז"ל, הנה סוד מ"ב, הוא ג"פ י"ד, וג"פ י"ד גימט' מ"ב. והם סוד ג' ידיים, שהם יד הגדולה מימינא, יד החזקה משמאלאה, יד הרמה באמצעיתא, כנזכר בתיקונים. והם סוד חג"ת, ובהם נכללים ד' תחתונים נהי"ם, כי הנה שם מ"ב יש בו ז' שמות כנודע לפי שהוא בז"ת, אמנם שורשו אינו נקרא רק בחג"ת לבד. והנה אדם דיצירה יש לו ג' ידיים, שהם סוד שם מ"ב דאנא בכח, כדי לאחוז עמהם עולם העשיה להעלותן למעלה כמבואר אצלינו בסוד הקדישים ובתפלת השחר וכו', עכ"ל. וכתב בנהר שלום (דף כו, ע"א) וז"ל, והנה ביום ראשון שולט החסד, ולכן שם הראשון דשם מ"ב שהוא אבגית"ץ הוא הגובר, ובו כלולים כל הו', ולכן ביום ראשון כיוון להמשיך הו' שמות, עיי"ש. ועיין שער הכוונות (דרושי תפלת השחר, דרוש ג). ועיין בהרחבה ברמ"ע מפאנו (מאמר מעין גנים, כוונת יום א, וסדר ספירת העומר). ושער הכוונות (שבת, דרוש א, ויהי נעם דמוצ"ש). וכל העליות ע"י שם זה, עיין עמק המלך (שי"ד, פרק קלד). ועיין פרדס רימונים (שער כא, פרק יב-יג). וכל עלייה לעולם בחינת גבורה, וכמ"ש בלשם (חלק הביאורים, טנת"א, פרק ה, אות א) וז"ל, ושורשו דכל שם מ"ב הוא בגבורה, כי הוא מסוד הצמצום, והוא סליק ולא נחית, וכמ"ש בפרשת תרומה, קלב, ע"ב, עכ"ל. אולם בפרטות אבגית"ץ הוא חסד שבגבורה. ועולה בגימט' נחלה בלי מצרים, כ"כ ברמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן פה). ועולה נותן, כ"כ האריז"ל. ומאידך עולה שור, כ"כ הרבה מרבתינו. ועיין ספר הליקוטים (שופטים).

עד כאן הקדמה בכללות לשם מ"ב. ונבאר עתה בס"ד שם אבגית"ץ בפרטות.

והבן שיש יושר דיושר ועיגולים דיושר, וכן יש עיגולים דעיגולים ויושר דעיגולים. וזהו אורך דאורך ועובי דאורך, ועובי דעובי ואורך דעובי, ודו"ק היטב היטב. ואור המקיף הוא הממוצע בין יושר לעיגולים, והוא עיגולים דיושר, והחיצון גדול יותר, עובי דאורך. וכן הלכשה מהותו עובי, והפנימי גדול יותר. ויושר דעיגולים הוא האור, והכלי הוא עיגולים דעיגולים, ובכלי יש "עובי" הכלי. עיין עץ חיים (ש"ב, ענף ג). ועיין שמן ששון (עץ חיים, ש"ל, פ"ו, אות ז). ועיין עץ חיים (שער פרצוף ז"ן, דרוש ו. ושער אנ"ך, פ"ג בהגה"ה). ויפה שעה (שער פרקי הצלם, פ"ז, אות א) שהרחיב ביסוד חלק מדברי הרש"ש מיסוד העץ חיים גופא, ודו"ק היטב היטב. ועיין עוד עץ חיים (שער כד, פ"ב, מ"ק).

אורא

כתב בעץ חיים (שער יג, פ"ג, מ"ת) וז"ל, ואלו התרי רישין שהם כתר וחכמה דא"א, הנה הם בחינת גולגלתא ומוחא סתימאה דא"א, הנזכר באד"ז הנ"ל. ואמנם תרי רישין אלו, מתחלקים ונעשין תלת רישין מלבד הרישא עילאה דלא אתיידע (שהוא רישא דעתיק). אמנם השנים לבדם נחלקים ונעשין ג' רישין. וג' רישין אלו נקרא, גולגלתא, ומוחא, ואורא, הם למטה מהאי רדל"א וכו'. ובתוך הגולגלתא יש בתוכו בחינת מוח "סתום מאוד" מלבד מוחא סתימאה דא"א שהוא תחת י' דכתר. לכן המוח הזה עליון מאוד וסתום ונקרא בשם אורא עלאה, כנזכר בב' אדרות ובסד"צ. והאי אורא הוא בין גולגלתא לקרומא דחפיה עליה דחכמה דמוחא סתימאה, ואתקרי בספד"צ בפ"ק קרומא דאורא דאזדכך, וכו' (ונהפך קרומא דאורא לאחד מתיקוני גולגלתא דא"א, תיקון שני, עיי"ש ש"ג פ"ו, מ"ק), ולמטה ממנו יש בחינת חכמה דא"א הנקרא באדרא מ"ס. והנה המוח העליון ההוא שבכתר א"א הנקרא בשם אורא, אע"פ שבערך כתר עצמו הוא נקרא בשם מוח, עכ"ז הוא נעשה גולגלתא ממש בערך החכמה דא"א שהוא מ"ס דא"א, וע"כ גם המוח העליון ההוא הנקרא אורא, נקרא גם הוא רישא בערך החכמה מ"ס דא"א וכו', עכ"ל. ועיין רמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח צה) שביאר, בסוד ההנהגה חושבים ב' רישין, ועיקרו חסד, אולם בסוד הוצאת ז"א (קו אמצע) נעשה ג' רישין, עיי"ש.

וכתב שם בעץ חיים (שם, פ"ד, מ"ת) וז"ל, והנה הג' רישין הם בחינת נר"ן שבא"א, כי גולגלתא הוא נשמה, ואורא הוא רוח, וחכמה סתימאה היא נפש, עכ"ל. ובאורא

ההוי"ה הפנימית שבו, והאצילות שבו נעשה מא"ק דא"ק ואבי"ע דאצילות שהוא הקוץ דיו"ד דהוי"ה הב', והבריאה שבו נעשה מא"ק דא"ק ואביע דבריאה שהוא קוץ יו"ד דהוי"ה הג', והיצירה שבו נעשה מא"ק דא"ק דאבי"ע דיצירה שהוא קוץ היו"ד דהוי"ה הד', והעשיה שבו נעשה מא"ק דא"ק ואבי"ע דעשיה שהוא קוץ היו"ד דההוי"ה הה', וכו'. ונתבאר שם, כי כל הכ"ה בחינות הנזכרות הם בא"ק ואבי"ע דא"ק, ועד"ז כ"ה בחינות בא"ק ואבי"ע דאצילות, וכ"ה בחינות בכריאה, וכ"ה בחינות ביצירה, וכ"ה בחינות בעשיה, וכולם נכללו ונתקנו כנז"ל בכללות ובפרטות. נמצא כי כללות ענין התיקון הנזכר הוא כי מה שהיו העולמות קודם התיקון מתפשטים באורך, נעשה עתה בעובי, וכו', הרי כי מה שהיו העולמות באורך נתקנו ונכללו ונתאחזו זה בזה ונעשה ה' הוי"ו"ת בעובי כנזכר, אמנם הם "קשורים" באורך ונקראים ג"כ ה' הוי"ו"ת באורך, וזה שכתבנו הוא בכללות, אמנם הענין היה בפרטי פרטות, עכ"ל. ועיי"ש דף י"א, ע"ב. ול"ה, ע"ב, ל"ו, ע"א, ואילך.

וכתב בתורת חכם (דף סה, ע"א) וז"ל, ואפשר כי העיגולים והי"ס דאור מקיף, הם נקראים י"ס דעובי, וי"ס דאור פנימי נקראים י"ס דאורך, עכ"ל. ודו"ק היטב היטב בדבריו, שסוד אורך ועובי, שורשו ביושר ועיגולים. ובפרצופים, סוד אורך בפרצוף אריך - אורך. וסוד עובי בפרצוף עתיק, ודו"ק היטב היטב. ועיי"ש שתיקון האורך מבחוץ לפנים, ותיקון העובי מבפנים לחוץ.

ועיין בדברי מהר"א פרידה (תולדות אהרן ומשה, תשובה כב) שהביא את דברי התו"ח וז"ל, אלא שהוא ז"ל (התו"ח) האיר עינינו לומר שזה אורך (יושר), וזה עובי (עיגולים ואור מקיף). וכמו שזה האורך יש לו אורך ורוחב וקו א"ס בתוכו, כן בעובי יש בו אורך ורוחב וקו א"ס סובב עליו, זה נקרא א"ס בתוכו ממש, עכ"ל.

וכתב עוד בספרו בגדי ישע (שה"כ, דרושי ספירת העומר, דרוש ח) וז"ל, בין אם נאמר שע"י ההתכללות, שהאורך נעשה עובי, או העובי נעשה אורך, עכ"פ יש ב' בחינות אורך ועובי אחרי התיקון, כי כן מצא התו"ח דף סה ע"א להרש"ש ז"ל ב' לשונות. אחד אומר שהאורך נעשה עובי אחר התיקון, ואחד אומר להיפך שהעובי נעשה אורך ואור א"ס בתוכו באורך, יע"ש היטב שיש ב' בחינות אורך ועובי, וא"כ אם ב' אמתיים, צריך לכוון בב' באורך ובעובי כפול ב"פ הכונה, אחד באורך ואחד בעובי, עכ"ל.

וכתב הרמח"ל (אדיר במרום, ד"ה בפלוגתא דשערי) וז"ל, עד דעת דעתיק המתלבש בא"א, עדיין נמשך בחינת האור, ולכך הוא נקרא אורא. אבל מכאן ולהלאה מתחילין הדברים להתפשט (ובדקות זהו בקרום) בסוד אור-י (אותיות אור), וזה הענין נראה בפלגותא דשערי, ששם השערות מתחלקין מן האמצע אל הצדדין, עכ"ל. וכתב הגר"א (תיקון יא מתיקונים אחרונים) וז"ל, וענין אורא, הוא אור הגנוז שאינו מושג כלל כמו האור, עכ"ל. ובשיטת מהר"י סרוג יש שורש נוסף לאורא, אור קדמון. עיין עמק המלך (ש"ב, פרקים א-ב). ונובלות חכמה (עלה י"ט, ועלה ל"ו).

אורא - קרומא דאורא

איתא בספד"צ (פ"א) בז' תיקוני גלגלתא, קרומא דאורא אזדכך וסתים. ושם (פ"ב) אמרו, י' עלאה דאתעטר דקטרא דעתיקא, היא קרומא עלאה דאזדכך וסתים. ועיין לשם (ספר הדע"ה, ח"ב, ד"ד, ענף כ"ה, ס"ג) שפעמים אזדכך, ופעמים סתים. וכתב בשער מאמרי רשב"י (כפירוש ספד"צ שם) וז"ל, חכמה שבכתר נעלמה מעיני כל חי, ואינה מתפשטת כלל, האמנם דרך קרומא דאורא דאזדכך ונעשה זך יוצא אור וממנו נאצלה חכמה זו, ושם בין גולגלתא לקרום גנוז אותו הרוח, ובתוך אותו הרוח אורא דכיא. ולפיכך נקרא קרומא דאורא, שהאצילות חכמה זו משרשה הגנוז בעתיק יומין הוא ע"י המזל, והוא נקרא חסד עלאה, עיי"ש. ועיין עץ חיים (שי"ג, פ"ו, מ"ק). ובזוהר הרקיע (פירוש ספד"צ, פ"א) כתב וז"ל, ואפשר שלכך נקרא קרומא דאורא, מפני שע"י חסד עלאה הנק' אור, אזדכך קרום זה ונהיר להאי מוחא אחרא, עכ"ל. וכתב עוד בשער מאמרי רשב"י (פירוש האד"ז קדישא) וז"ל, וענין זה האורא, הוא סוד מ"ש בזהר במקומות רבים ובפרשת בראשית, יהי אור, יהי אור, כי יצאה יו"ד מאור, ואשתאר אור. והנה ההיא רישא עלאה דלא אתידע (בחינת ת"ת ודעת שבו כנ"ל) שהיא למעלה מכל אלו התלת רישין, אחזי נהורא בההוא אורא שבין גלגלתא למוחא סתימאה דא"א. ולכך הושמה אותה הקרומא דאורא, מפסיקו מבדיל בין האורא אל מוחא סתימאה (וכבר הוזכר לעיל מדברי הרמח"ל שאורא דעת המחברת וקרומא דעת המבדלת. ועיין עץ חיים, שער כ, פ"א, מ"ת, סוד הקרומין במוחין דז"א, שהם סוד ניצוצין, שהם מוחין דאלקים, ממוצעים בין אורות כללים, ודו"ק היטב, ושורשו בקרום לעילא בא"א. ועיי"ש שער כה, ד"ז), כדי שתוכל המוחא לסבול אור האורא הגדול, וכו'. והת"ת דעת"י, נתלבש בקרומא דאורא דא"א, כי ההוא קרומא הוא כדמיון רקיע המבדיל בין מים למים,

מתלבש ת"ת דעתיק, כמ"ש שם (שם, שי"ג, פ"ה, מ"ת). ויתר על כן מתלבש באורא דעת דעתיק, כמ"ש שם (שם, שם, פ"ו, מ"ק).

ובפרטות הת"ת מתלבש באורא, והדעת מתלבש בקרומא דאורא (ועיין רמח"ל באדיר במרום (ד"ה בחללא דגלגלתא) כי באורא זהו דעת דחיבור בין כתר וחכמה, ובקרומא הוא בסוד דעת דהבדלה בין כתר לחכמה, עיי"ש), כמ"ש שם וז"ל, ודע כי הנה מעתיק נמשכו נר"ן לא"א, ולכך נאצלו ונתלבשו ז"ת (דעתיק) בו כנ"ל, כי ה' אחרונה נקרא נפש, ו' רוח, אמנם הנשמה הוא מג"ר, ולרוב אורם אינם יכולים להתלבש בא"א, כי אם נשארה למעלה בסוד מקיף, לכן הוצרך להתלבש דעת שלו בא"א בסוד הנשמה, וז"ס שרמזתי לך אורא יתיב על הא"י קרומא דחפאי על מוחא, כי הוא סוד הדעת המתגלה שם, עכ"ל. וכן כתב שם (שער לט, דרוש י) וז"ל, וגם שם נמשך מדעת עליון דעתיק יומין הגנוז בגלגלתא דיליה, והוא נקרא אורא דכיא דבין קרומא למוחא, עכ"ל. (והבן שאורא דכיא הוא כמ"ש שם (שער כט, פ"ח, מ"ב) שהוא התפשטות הדעת מכח יסוד דנוק' המגיע עד החזה, ומשם ואילך אינו עצם הדעת אלא בחינת "אורא לבד ולא בחינת ממשי". ולכך הדעת חלק היסוד דדוכ' שבו מתלבש באורא ממש, וחלק הנוק' שבו בקרומא דאורא, ודו"ק). והדעת דעתיק מתפשט ונגלה בפה דא"א, כי קודם לכן הוא מכוסה ונעלם מכח הקרומא. עיין מבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ח). וכן בעץ חיים (שער יג, פ"ג, מ"ת). ובשער מאמרי רשב"י (פירוש האד"ז) כתב וז"ל, והת"ת דעתיק מתלבש בקרומא דאורא דא"א, כי ההוא קרומא הוא כדמיון רקיע המבדיל בין מים למים, בין גלגלתא למוחא סתימאה אשר בתוכם חסד וגבורה דעתיק, ולכך הת"ת דעתיק המכריע בין חסד וגבורה דעתיק נתלבש בההוא קרומא דאורא, עכ"ל. ועיין מבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ג) וז"ל, ועיקר הארת עתיק בא"א, הוא בזה הדעת העומד לגו דהאי אורא, בין כתר וחכמה, תרין רישין דא"א כנ"ל בפ"א, להראות התרי רישין, ומכ"ש שאר תיקוני א"א, כי החסד שלו דעתיק המתלבש בכתר דא"א, נקרא גופא בערך הדעת דעתיק שהוא נשמה לכל הו"ק, עיי"ש.

ועיין ברמח"ל בקל"ח פתחי חכמה (פתח צט) וז"ל, דעת דעתיק גנוז באורא לצורך קשור ההנהגות וכו', עומד לקבל ענין מעשה דז"א בסוד ההנהגה של עתה, ומעביר אותם ע"י רדל"א אל שלמעלה, להיות נקבעים לנצחיות, עיי"ש בהרחבה יותר.

כי אין הכוונה לסבבה כמו האורא (לפי הגלגלת), וכו', אך כוונת הקרום הזה הוא לתת דרך אחר אל הח"ס, דרך פרטי, מלבד מה שיש לה להתפשט דרך הפנים והשערות. ועיין לשם (חלק הביאורים, שער מטי ולא מטי, פ"ה, אות טז, ד"ה אמנם) וז"ל, אמנם היא (האורא) עומד ומרחפת על הקרום שעל המוח בבחינת נוגע ואינו נוגע, ומזדכך הקרום עי"ז תמיד, ולכך הוא נקרא קרוםא דאורא, הגם שעיקרו הוא להוות לבוש אל המ"ס, ועכ"ז נקרא ע"ש האורא, קד"א, כמ"ש בספד"צ, פ"א. משום שהאורא שהוא העיקרי, וכו', הנה היא מרחפת על הקרום ועי"ז מקבל המ"ס תמצית הארה ממנו וכו', ומסבב הקרום את כל המ"ס וסותמה, כי א"א להמ"ס לקבל את אורו עצמו, אלא רק תמצית הארתו ע"י הקרום, עיי"ש.

אורא - דכיא

כתב בעץ חיים (שער כט, פ"ז, מ"ב) וז"ל, ונבאר מאמר אחד באד"ר קל"ה בענין אורא דכיא ואשא דכיא, וכו', דע כי בוצינא דקרדינותא הוא גבורה דא"א, ואורא דכיא הוא חסד דא"א (ושורשו בחסד דעתיק, עיין שער מאמרי רשב"י, פירוש ספד"צ, פ"א). ואלו ב' נתחברו יחד כנזכר באד"ז, רצ"ב. והענין כי אור"א הם שורשם חו"ב, ובהם נגנזים ח"ג דא"א הנקרא אורא דכיא ובוצינא דקרדינותא, ונתחברו יחד אלו בוצינא דקרדינותא ואורא דכיא בהיותן גנזים תוך אור"א והוציאו גלגלתא דז"א וכו'. והנה כמו שח"ג דא"א נקרא אורא דכיא ובוצינא דקרדינותא, כן המוחין דז"א היוצאין מהם נקרא כך. וכן הדעת דזעיר אנפין שהוא הכרעת חו"ב שלו, נקרא כן, כי גם הם מחו"ג דא"א, ותרין כתפוי נמשכו. אלא שהפרש הוא, כי חו"ב שלו (של ז"א) נקרא אורא דכיא ואשא דכיא, אך ב' עטרין דחו"ג, החסדים נקראים אורא סתם, וגבורה אשא סתם, והבן זה, וכו', וז"ש ואורא דכיא קאים עליה מהאי סטרא, ר"ל כי מוח החכמה הנקרא אורא דכיא, עומדת על עטרא דחסד הנקרא אורא סתם העומד מסטר ימינא, ואשא דכיא שהוא מוח הבינה קאים על עטרא דגבורה הנקרא אשא סתם, והאי לסטר שמאלא, עכ"ל. והטעם שנקראים "דכיא", כתב הגר"א (ספד"צ, פ"א, ד"ה מתקלא קאים בגופיה) וז"ל, ונקראים דכיא, לפי שבחו"ג תחתונות שמתפשטים בגופא דז"א נאחזים הסט"א, וכו', וידוע שיש להם אחיזה בז"ת, משא"כ בג"ר, לכך נקרא דכיא.

ובחינה נוספת של אורא דכיא, והפוכה, מצינו שם בעץ חיים (שער כט, פ"ח, מ"ב) וז"ל, נת"ל כי היסוד דאמא נתלבש בדעת ז"א, ועטרה בת"ת עד החזה לבדה.

בין גלגלתא למוחא סתימאה, אשר בתוכם חסד וגבורה דעתיק, ולכך הת"ת המכריע בין חסד וגבורה דעתיק נתלבש בהוא קרוםא דאורא (ולשיטת הגר"א בספד"צ שם, דעת מתלבש בגלגלתא, חסד באורא, וגבורה במו"ס, ודו"ק), וכו'. ולרוב אור זה - אורא - הוצג אותו הקרום להפסיק בינו למוחא סתימאה, ויוכל מוחא סתימאה לסבלו, וזמ"ש בספד"צ, קרוםא דאורא אזדכך וסתים, עכ"ל. ועיין מבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ג).

ובשער רוה"ק (י"ז עם פירוש יוס"ד) כתב וז"ל, ובאורא יש חד קרוםא חפיא על האי אורא. דע"ה - לכוארה נראה שקרוםא מחפיא על האי אורא, והאורא נתון בתוכו, וכו' (וז"ל המבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ד) וז"ש האי קרוםא אתחפייא על מוחא, דהיא חו"ס, הקרום חופה על המוחא תנינא מעל לו, אך בערך מוחא קדמא (אורא) אינו עומד עליו ממש, רק נקרא קרוםא דיליה, עיי"ש). ובהראב"ד ז"ל על ספ"י בתחלת ביאורו על ל"ב (נתיבות חכמה) וכו', קאמר ששני קרומות יש בראש (כמבואר בסוגיא בחולין), קרום אחד סובב למוח, וקרום ב' דבוק עם הגלגלת, ואויר ספריי ביניהם, בין קרום קרום, עכ"ל. ועיין ספר הליקוטים (כי תשא, לד) שנקרא מסך - פרסא - אויר קדמון. והבן מאוד שיש קרום בין הגלגלת לאורא, ויש קרום נוסף בין אורא למו"ס, ודו"ק היטב היטב. וכתב במבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ז) וז"ל, ולפי שתמיד הקרום שהוא הת"ת נוטה אל החסד וגם הוא ענף הדעת הגנוז באורא, לכן נקרא קרוםא דאורא ולא קרוםא דמוחא, עכ"ל. והבן שיש קרוםא דאורא, ויש קרוםא דמוחא, כנ"ל, ודו"ק. והיינו הפסק בין גלגלתא לאורא, והפסק בין אורא למוחא. ובנוסף הפסק בין מו"ס לתחתונים ממנו. עיין זוהר הרקיע (פירוש האר"י לספד"צ, ד"ה אמנם במוחא) שמשמע כן מדבריו. ועיין לשם (ספר הדעה, ח"א, ד"ה, ס"ז, ע"א) בחינת חד קרוםא דאית באמצע מו"ע דבר נש. עיין זוה"ק (בראשית, לב, ע"א). ועץ חיים (ש"ח, פ"ב, מ"ת, ושי"ד, פ"ג, מ"ת). וכתב שם בזוהר הרקיע וז"ל, ושם בין גלגלתא לקרוםא נגנוז אותו הרוח, ובאותו הרוח אורא דכיא, ומזה נהווה עמר נקי (ועיי"ש בפירוש ספד"צ פ"ק על תיקונא דגלגלתא). עיין עץ חיים (שי"ג, פ"ג, מ"ת). ועיין תורת חכם (דף עא, ע"ב).

ועיין בהרחבה באדיר במרום (ד"ה בחללא דגלגלתא קרוםא דאורא) וז"ל, יען היותו (הקרום) עשוי להבדיל המוח עצמו, נקרא קרום של מוח. אבל להיותו סוף האורא, נקרא קרוםא דאורא, כי באמת פעולת האורא בסוד רקיע, וכו'. הקרום הולך אחר המוח לפי חילוקיו ממש,

ההוא רוחא עלאה דיהב בה אבא בביאה קדמאה לעשותה כלי הנק' אוירא דכיא, מנחילתו לז"א, וצריכה היא לקבל מחדש כלי אחר, עכ"ל. ועיין נובלות חכמה (עלה ל"ו).

אספקלריא

איתא בתיקוני זוהר חדש (ח"ב, צה, ע"ב) עמודא דאמצעייתא, מתמן אתקרי אספקלריא דנהרא (ושורשו בע"ב דמו"ס. עיין לשם, ספר הדע"ה, ח"א, דרוש ד', סימן א), דנצח דביה איהו אור צח, ובגינה אתמר והשביע בצחצחות נפשך. שכינתא דאיהי מלכותא קדישא, מסטרא דהוד אתקריאת אספקלריא דלא נהרא. ושם אמרו עוד, עמודא דאמצעייתא איהו אורייתא דבכתב מימינא, מלכות אורייתא דבע"פ משמאלא. ואיהו אספקלריא דנהרא מימינא (עיין פע"ח, שער העמידה, פי"ז. ופעמים אף אחורי ז"א נקרא לא נהרא, ועיין שער רוה"ק עם פירוש יסוד, דף ג, ע"א), ואיהו אספקלריא דלא נהרא משמאלא. ובספר הליקוטים (תצוה, כח) אמרו, אפוד כנגד אספקלריא דלא נהרא, וחשן אספקלריא דנהרא, דא אחור ודא פנים, כנזכר בזוהר, עכ"ל. והבן, נהרא - "פנים", דלא נהרא - "אחור". ודו"ק. ועוד אמרו (זוה"ק, בראשית, לג, ע"ב) ר' אלעזר אומר, יהי מארת, אספקלריא דלא נהרא מגרמה, אלא ע"י דנהורין עלאין דנהרין לה כעששיתא דלקטא נהורא דנהיר. ושם (לט, ע"ב) אמרו, דלית לה נהורא מגרמה. ועיין שער מאמרי רשב"י (פירוש ספד"צ, פ"א) וז"ל, יש למלכות ב' בחינות, גופא ונשמתא, גופא דא שכינתא (והיא אספקלריא דלא נהרא), ונשמתא היינו כנס"י (והיא נהרא), עיי"ש. ועיין שער היחודים (פ"א) שבמלכות עצמה יש פנים והם נהרא, ויש אחוריים והם לא נהרא, ודו"ק.

ושורש הדבר שהמלכות נקראת כן אספקלריא דלא נהרא, נתבאר בעץ חיים (ש"ו, פ"ה, מ"ת. וכן בש"ח, פ"ה, מ"ת) וז"ל, העקודים, כאשר חזרו האורות שנית להכנס "בכלים" שלהם, לא נכנס ממש בכליהם, רק בכתר נכנס אור החכמה וכו', ובכלי היסוד נכנס אור המלכות, ונשאר כלי המלכות ריקם, אשר לסיבה זאת נקרא המלכות אספקלריא דלא נהרא, דלית לה מגרמה כלום, ונקרא עניה ודלה, כי האור שנכנס אח"כ בכלי של המלכות, אינה אור שלה, רק אור חדש מזווג או"א כמבואר אצלינו. וזה ענין מ"ש לעיל אספקלריא דלא נהרא דלית לה מגרמה כלום, רק האור שלה הוא ממקום אחר, וזכור ענין זה. והנה כאן שכל אלו הכלים

וטעם הדבר, כי היסוד של זכר ארוך ומתפשט, ושל נקבה קצר. וסוד הענין כי יסוד הזכר להיות רובו מצד החסדים, לכן יש בו ריבוי אור ונמשך ממנו תוספת אור אל היסוד שבו והוא בולט. אמנם הנוק' באה מצד הגבורות שהם דינין, אין בה ריבוי אור כדי להוציא בה בחינת יסוד בולט ממש, אמנם הוא אור בלתי מורגש, ונקרא אוירא דכיא (אור - אויר) כמובא במ"א, כי היסוד דדוכרא נקרא באד"ר אשא דכיא וכו', ושל נקבה אוירא דכיא. ועיין בביאור דקל"א שלכך לא נתפשט עד החזה דז"א, כי עד שם שיעורו. ואמנם מה שנתפשט אח"כ (מן החזה ולמטה) הוא בחינת אוירא בלבד (ולא אור, כנ"ל), ולא בחינה ממשית, עכ"ל. עיי"ש. ומצד כך נקראת אמא אוירא דכיא. עיין שם (שי"ג, פי"ד). ותיקונים (תיקון כב, דף ס"ד). ועיין פרדס רימונים (שער כג, פ"א, ערך אויר). ושער מאמרי רשב"י (בשלח). וזוהר הרקיע (בשלח). ושם מבואר שנקראת אמא אוירא דכיא, "מפני שעובר בה טיפת החסד דאוירא דכיא דאבא", עיי"ש. ועיין מזכיר שלום (אות א, אות מ"ז) ישוב הסתירה מי נקרא אוירא דכיא. ועיין שמן ששון על העץ חיים (שער כט, פ"ח, אות ב).

ושורש גילוי אוירא דכיא באמא מכח אבא מצינו בעץ חיים (שער לט, דרוש י) וז"ל, החסד אית בה ג' פרקין בזרוע ימין, וחסד גימט' ע"ב, וג' ע"ב הם גימט' רי"ו, וזה הרי"ו נותן אבא לאמא בזווג ראשון לעשותה כלי, ונקרא אוירא דכיא, שהוא הה"ח, עכ"ל. והבן ששורש אוירא, בחינת חסד, בחסד דא"א ושורשו בחסד דעתיק המולבש בגלגלתא דא"א. ולדעת הגר"א חסד דעתיק "מולבש" באוירא דא"א. ולדעת האריז"ל החסד שבגלגלתא "מתגלה" באוירא דא"א, שבו הדעת והת"ת הנוטה לחסד, לקו ימין, ודו"ק. וכמ"ש וז"ל, והנה זה (הרי"ו) נמשך מדעת אבא שהוא ע"ב דיודי"ן, וכן הרי"ו נמשך ממנו. ואמנם גם הדעת דאבא הוא נמשך מדעת עליון (דא"א) שהוא במזל י"ג דדיקנא הנשפע ממזל ח' שיש בו ג' שמות ע"ב דיודי"ן, ושלשתן רי"ו. וגם נמשך מדעת עליון דעתיק הגנוז בגולגלתא דילה, והוא נקרא אוירא דכיא דבין קרומא למוחא כנזכר שם. והנה מהדעת דאבא נמשך דרך היסוד שבו הנקרא נתיב לא ידעו עיט ואתגניז ביסוד אמא, ובצאתו משם מיסוד אבא נקרא אוירא דכיא, והוא ג' שמות דיודי"ן ועולין רי"ו ונעשית בה כלי, ולכך רי"ו הוא נקבה, וכו'. כי גם האוירא שיצא ממנו, כבר נחשב שהיא מאמא עצמה, עכ"ל. ודו"ק היטב. ועיין חסדי דוד (אות קיח).

וכתב בשער הכוונות (דרושי הלילה, דרוש ח) וז"ל, הנה

אלו נקרא אספקלריא המאירה ושאינה מאירה כנזכר בתיקונים, עיי"ש. וכתב שם, המלכות נקראת מראה אשר ע"י מתגלה הנבואה כנ"ל, וכשהיא מראה מה שיש בזעיר נקרא אספקלריא המאירה, כי אז מאירה ע"י זעיר הנקרא אור, לפי שהוא חסד, ומאיר בה ונעשית היא אספקלריא המאירה. וכשמאירה לנביאים מצד בחינת עצמה, אז נקראת אספקלריא שאינה מאירה, כי היא גבורות ודינין ואין לה אור בפני עצמה, באופן כי לעולם אספקלריא פירושו בנוק' עצמה והבן. והנה ג"כ בזעיר עצמו יש ב' בחינות אלו כשיונקים מצד הפנים וכו' אז נקרא אספקלריא המאירה, וכשיונקים מהאחורים אינה מאירה, עכ"ל.

אחע"ה – אותיות הגרון

ז"ל העץ חיים (שער טו, פ"ב) במצח דא"א מתלבש הדעת דא"א, ובתוכו מתלבש היסוד דעתיקא. וגם מזה המצח יורד הארה עד או"א בכדי שיזדווגו, כי הרי הוא נמשך מבחינת יסוד דדעת, שהם בחינת זווג. ושם נתבאר איך יורדים אורות אלו עד הגרון דא"א, ושם נעשה הזווג מהחין והגרונ, ונעשה בחינות אחע"ה שבגרונ, שהוא בחינת שם ס"ג ואהי"ה, שהוא בגימט' אחע"ה. והם בחינת ב' פעמים מ"ב (שעולה אחע"ה) אשר בפנים דא"א אשר נעשו ש"ע נהורין כנזכר שם. וכמ"ש שם ד' שמות דהוי"ה דיודי"ן (יש בהם ח' אותיות) שהם ח' חירותא דרישא דא"א הם נמשכין דרך ב' פנים דא"א. וכל הוי"ה יש בה מ"ב אותיות דפשוט ומלא ומילוי דמילוי, ובפן אחד יש מ"ב ובפן הב' יש מ"ב כנ"ל, וכל פן ופן כולל י"ס והכתר לוקח שער ראשון של מ"ב, והוא כולל כל המ"ב. אמנם המ"א הנשארים מתחלקים לט"ס, וכל ספירה מן הט' כולל כל מ"א, והם בגימט' ש"ע נהורין, וכן בפן הב' ש"ע נהורין ממ"א אותיות הוי"ה הב' הנ"ל, עכ"ל. והרי ששורש אותיות אחע"ה בח' חירותא שלעילא נעשים ש"ע נהורין מכח מ"ב מ"ב, פשוט ומילוי ומלא דמלא. ולתתא נעשים אחע"ה, מכח חיבור זווג שמות ס"ג ואהי"ה (ועיי"ש שי"ג, פ"ג). וכמ"ש שם וז"ל, או"א ב' הכתרים שלהם הם בגרון דא"א כמבואר במקומו, והם נמשכין מס"ג ואהי"ה אשר שם, שהם סוד אחע"ה הנ"ל. והנה בגרון דא"א נתבאר לעיל, שעד שם מגיעין החוורת, שהם מ"ב ב' פעמים של הוי"ה, ונעשו שם אחע"ה, עכ"ל.

ונמצא שאותיות אחע"ה הם בחינת בינה דא"א. וכתב שם (שער טז, פ"ד) וז"ל, נמצא כי אותיות אחע"ה מצד

של הנקודים נעשים בהסתכלות העין בעקודים כנ"ל, לכן כיון ששם היה חסר בחינת אור המלכות מן הכלי שלה, גם זה הכלי של המלכות דנקודים היה חסר ולא יכלה לקבל אור שלה ונשברה, עכ"ל. ודו"ק היטב היטב בדבריו שכאן השורש לכל מדרגות המלכות לתתא שהם אספקלריא דלא נהרא.

ובאמת השורש הדק יותר הוא לעילא, כי הבריאה נבראה במלכות א"ס כנודע, ובה היה הצמצום, ונסתלק אורה, וכל אורה אינו אלא מהארת הקו בתוכה, ודו"ק. אולם שם נשאר רשימו כנודע. ועיין לשם בספר הדע"ה (דרוש ו, ס"ג) ובספר הכללים (כלל יז, ענף ד. וכלל יח, ס"ב), ובחלק הביאורים (שער העקודים, פ"ה, אות יב). ואולם במלכות דעקודים אף זה לא נשאר (בערכין), כמ"ש בעץ חיים (ש"ו, פ"ה, מ"ח) וז"ל, אור המלכות לא השאיר רשימו וכל בחינותיה נסתלקה כולה ועלתה. וזה הטעם שנקראת מלכות אספקלריא שאינה מאירה דלית לה מגרמא כלום, כי לא השאיר בה שום רושם, אך מן הרשימו שנשאר ביסוד לבדו מאיר ג"כ אליה, עכ"ל. ועיין שער ההקדמות (דף טו, ע"ב. ודף יז, ע"א).

ולתתא נקראת מלכות אספקלריא דלית לה מגרמא כלום, וטעם הדבר נתבאר בעץ חיים (שער כט, פ"א, מ"ב) וז"ל, דע כי כאן בזה היסוד (דז"א) הנעשה מחדש (כי עלו נה"י דז"א ונעשו חג"ת ונעשה יסוד חדש לז"א מיסוד דבינה, עיי"ש). יש בו בחינת ו"ק, ו' זעירא. והטעם לפי שהאיר בו ת"ת דז"א שהוא כולל ו"ק כנודע. וזהו מ"ש בזוהר חד קרטיפא כלול ש"ת, ומכח שית אלו שביסוד נעשה שיעור קומת המלכות, ולכך נקראת אספקלריא דלית לה מגרמא כלום, כי היא היתה תחלה נקודה נעלמת בת"ת, ואח"כ ממציאיות ת"ת ובחינה שלו נתקן שיעור קומתה, עכ"ל. וכתב שם (שער כח, פ"ד, מ"ב) וז"ל, לכן נקראת אספקלריא דלית לה מגרמא כלום, כי הכל בא לה מחדש, ג' מתבונה, ו' מז"א, עכ"ל. ועיי"ש (שער מ"ז, פ"ו). ועיין שער ההקדמות (דף עז, ע"א). ובמסכת יבמות (מט, ע"ב). ודו"ק שבעקודים הוא שורש האורות, וכאן שורש הכלים.

ובהרחבה יותר מצינו בזוהר הרקיע (וישב) וז"ל, כבר ידעת כי הנבואה הוא מנ"ה דאצילות שהוא אספקלריא דנהרא, ומתגלין בירכין לבד, והם נ"ה דבריאה הנקראים אספקלריא דלא נהרא, עכ"ל. ובשער היחודים (פ"א) כתב וז"ל, ואמנם יש נביאים שאין מושכין נבואתם מנה"י דזעיר עצמו, אלא מפרצוף נוק' דז"א לחוד "היושבת כנגדו", ויש בה י' ספירות גמורות כנזכר, וב' בחינות

אהי"ה, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי ר"ה, דרוש ט). ושורשו באברהם. עיין ליקוטי שושנה (ד"ה איתא בזוהר איכה).

ושורש בחינה זו היא הפוכה מלעילא לתתא, ששורש הגרון בחיך, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי יו"כ, דרוש ג) וז"ל, ב' בחינות אחע"ה, שהם אחע"ה בחכמה ואחע"ה בבינה, ושניהם נכללים בחכמה, כי היא העליונה, ואח"כ אחע"ה האחד יורד אל הבינה שהוא בגרון, עיי"ש. וזהו בחינת החסדים שבגרון ששורשם בחיך, בחכמה. ובפרטות שורשה במלכות דחכמה. עיין שער ל"ט, דרוש י"ד. ובשמן ששון (שם, אות ח), וקהלת יעקב (עמ' ס"ד). ואדם ישר (קג, ע"ב). ועיין רמ"ז (אחרי מות). ועיין ספר התמונה, סודות שמע ישראל.

אגל"א

אמרו בזוה"ק (ח"ג, שז, ע"א. וכן בזוהר חדש, מב, ע"א) ואית שמא בגבורה ה' ואיהו אתה גבור לעולם אדנ"י, ורזא דיליה אגל"א, וברזא אחרא יגל"א, וכולה רזא חדא מגבורתא דברכאן דיהודה (יהודה עם האותיות עולה בגימ' אגל"א, כ"כ באם לבינה, א') אתה יודך אחיך, גור אריה יהודה, לא יסור שבט מיהודה, אוסרי לגפן עירה (שם אגל"א, אתה, שם יגל"א יודך) דדא אתער יהודה בגבורתא קדישא, ודא איהו ברכתא בשמאלה. והוזכר שם זה בכרית מנוחה כמה פעמים. ובפרדס רימונים (שער כא, פ"ו) כתב וז"ל, שם אגל"א עולה חמשה ושלשים, ועם המילה עצמה עולה ל"ו וכו'. ויש נוסחאות מוסיפין בשם זה יו"ד והוא איגל"א (והוא צירוף אגל"א עם יגל"א, ודו"ק), ואז עולה מ"ה כמנין שם בן ד' (במילוי אלפי"ן, שעולה מ"ה, כנודע). ואפשר היות זה שם אחר, כי שם אגל"א הוא מוכרח היותו חסר י, כי הוא יוצא מן אתה גבור לעולם אדנ"י, עיי"ש.

ובביאור מהות שם זה, כתב שם וז"ל, ואפשר היות צרוף השם הזה אגל"ל, והוא לשון גאולה, והוא בחסד כענין (תהלים, ס, ז) הושיעה ימינך וגו', וכן (שם, צח, א) הושיעה לו ימינו. לפ"ז יהיה עולה עד הבינה, כמ"ש (רות, ד, ד) אנכי "אגל"ל, והוא הבינה הנקרא אנכי, ועתה לא ירחק היותו חותם שם ע"ב (שהוא חסד, עיי"ש). ומפני היות שפעמים הימין בגלות בעונות, כדכתיב הושיעה ימינך, לכן שם זה מצורף אל לשון גלות אגל"א, ועכ"ז אנו מקוים אל "גבורתיו" וישועתו של הקב"ה, עכ"ל. וכן שם אגל"א עולה יו"ד ה"י, כמ"ש בשער הכוונות הנזכר להלן. ובכוונות המקוה לבעש"ט (הובא בפרי הארץ, לך לך. ובישר דברי אמת, אות מב) הובא וז"ל, גילוי הגבורות הוא סוד שם אגל"א, ר"ל שמתגלים הה' גבורות, שהם

ה"ג בינה, והם עולין פ"ד, סוד ב' פעמים מ"ב, והם מ"ב זווגים הנזכר בפרשת בראשית (דף ט), כי מ"ב זווגים הם פ"ד, והם אותיות אחע"ה, וז"ס זרעא זאזדרעא במ"ב זווגים, עכ"ל. וזהו זווג בתוך הבינה עצמה, מ"ב זווגים. כמ"ש להלן (שער ט"ז, פ"ד) שבבינה הכוללת, אמא, הנמצאת בגרון דא"א, יש ב' פעמים אהי"ה אהי"ה דאבא וכן אהי"ה דאמא. וכן בפרטות, באמא עצמה יש ב"פ אהי"ה, שכל אחד יש בו פשוט ומלא ומלא דמלא העולים מ"ב, ובהם זווג המ"ב עצמו, עיי"ש. ועיין שער ל"ט, דרוש י"ד. ושער הכוונות (דרושי ר"ה, דרוש ז-ט). ושער תיקוני עוונות (פ"ד, ענף ד).

וכן יש זווג בין חכמה דא"א לבינה דא"א, אחע"ה (עיין תורת חכם, דף עב, ע"א), וכמ"ש שם (שי"ג, פי"ב, מ"ב) וז"ל, דע כי בפה דא"א יש בו חיצוניות ופנימיות, והפנימיות הוא שם ס"ג שהוא פנימיות רוחא שבפה זה, ובהתחברו בשם אהי"ה, בסוג זווג, יהיה פה עם הכולל (ובלי הכולל הוא אחע"ה העולה פ"ד, כנ"ל). והם בחינת זכר ונקבה שבתוך י"ס של הפה (זכר גיכ"ך, נקבה אחע"ה), והם חיך זכר, וגרון נקבה. ואז יוצאין שאר הכ"ב אותיות מזווג זה, כי אחע"ה הן מ"ן דנוק' שהוא בגרון גימט' פ"ד וגיכ"ך אותיות החיך מ"ד, ומתחברים יחד אחע"ה וגיכ"ך, עיי"ש. ועיין מבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פי"ז).

והנה אחע"ה הוא שורש לכל ה' מוצאות הפה, כמ"ש שם (שער כה, דרוש ה, מ"ק) וז"ל, דע כי ה' מוצאות הפה הכוללות כל כ"ב אתוון שהם אחע"ה בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ, כל מוצא כלול באות א' של מנצפ"ך. כיצד - אחע"ה מוצא אחד "עליון שבכולם", וכנגדה אות י' האחרונה מכל אותיות מנצפ"ך וכו'. כי הלא הברה וקול הוא בגרון, ומשם יצא לחוץ, ואז נחלקים לה' מוצאות. א"כ הראשונות הם אותיות הגרון, אחע"ה, אח"כ יצא הקול יותר לחוץ בחיך, ושם נעשין אותיות גיכ"ך, אח"כ יצא הקול יותר ונעשה אותיות דטלנ"ת, וכו'. והנה הם מתחילין ממטה למעלה, כי הלא ההוד (ה' מוצאות הפה הם ה' גבורות, כמ"ש שם. גרון - אות ג' שורש הגבורות, כ"כ ברמ"ז. ועיין שמן ששון, שער הכוונות, דרוש העמידה, דרוש ו, אות ה) היא התחתונה שבכולם וא"כ היותר קרוב אל הגרון הוא גבורת ההוד, והוא סוד אחע"ה. כי כבר ידעת כי אמא עד הוד אתפשטת, כי הוד בחינת נוק', ואחע"ה בחינת אמא. ובפרטות יותר כתב שם (שער לט, דרוש יד) וז"ל, הגרון הוא נקודת ציון שבבינה, ושם הם ה"ג אחע"ה, עכ"ל. ועיין רמ"ז (אם לבינה, אות נ, ע"ו). וכן יש בחינת ב' היות שהם חסד בגרון מקבילות לב'

ח"ו, אזי נקראת בחינת דל, וכשמעלים אותה לה"א (של אתה גבור, עיי"ש) נעשה אל"ד מהשם אגל"א, והיינו שמעלים כל הדינים לא' ראשונה שבשם אגל"א, עיי"ש היטב. ומעין כך כתב בצמח צדיק (בהעלותך) סוד שלהבת, אותיות שבת-לה, שבשבת הוא ל"ה ובחול ל"ד, עיי"ש. ועיין אוצר החיים (שמיני) בביאור המלך שמלה, עיי"ש. וברית כהונת עולם (מאמר סוכת שלום, פ"ד. ומאמר הסתר אסתיר, פרק לב).

אין

כתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער כג, פ"א, ערך אין) וז"ל, אין - כולם הסכימו היות הכינוי הזה בכתר. ונקרא כן מטעם שאין שם השגה כלל, והשואל עליו ישיבו לו ההשגה ביה אין. ור' משה פירש טעם אחר, כי בלשון ידוע קורין לראשית אין, וכן הוא ראשית כל ראשית. אמנם בעל ספר האורה פירש וז"ל, א' סוד קוצו של יו"ד, עולם הרחמים אהי"ה - יו"ד סוד עולם החכמה התפשטות המחשבה אות ראשונה של שם נ' פשוטה סוד המשכת השפע והברכה והרחמים מספירה לספירה עד הגיעם לספירת המלכות, עכ"ל. והנה כוון לכלול כל העשר ספירת באין. ובתיקונים (תיקון מב, דף עט) קרוב לענין זה וז"ל, אמון מופלא ומכוסה דאיהו אי"ן, כליל תלת ספיראן, א - כתר, י' - חכמה, נ' - בינה, עכ"ל. הנה בפירוש שאין הוא בכתר לבד, אלא כהאומרים שזהו ג' ראשונות. והאומרים שהוא בכל העשר. ויש מי שפירש כי אי"ן, א - אהי"ה, י - הוי"ה, נ' במלכות שהוא אדנ"י, עכ"ל של הרמ"ק.

וכן מבואר הרבה בכתבי האריז"ל שכתר נקרא אין. כגון בשער ההקדמות (דף יב, ע"ב). ושער מאמרי רשב"י (תרומה). ובתורת מהר"י סרוג יש ג' עולמות, עתיק - אין - א"א. עיין עמק המלך.

ובספר הכוונות הישן (תפלת שחרית של שב"ק) כתב וז"ל, מאין יבא עזרי - מצד א"א הנקרא אין, וג"כ חכמה נקרא אין שמקבלת מזון, כמ"ש (איוב, כח, יב) והחכמה מאין תמצא, עכ"ל. ובחינת אין בבחינת חכמה הוא בחינת ונחנו מה, כח-מה. בלימה - בלוי-מה. משא"כ בכתר היא אין ממש. וכתב באור לשמים (לך לך) וז"ל, בחינת אין, שנקרא מוחין דגדלות, עכ"ל. וכתב בליקוטי תורה חב"ד (פנחס) וז"ל, החכמה מאין תמצא, מבחינת אין שהוא רצון העליון, רעותא דכל רעותין, עכ"ל. ובפרשת מסעי כתב וז"ל, החכמה היא בחינת אין (שאין בה השגה), והבינה היא בחינת השגה, עכ"ל. וכתב עוד בדרושים

שורש כל הגבורות, ומתגלים בשכינה תתאה, סוד אדנ"י, עכ"ל. ועיין ספר לימודי אצילות (ענין מקוה).

ובשער הכוונות (דרושי העמידה, דרוש ה) כתב וז"ל, אתה גבור, כבר נת"ל כי בברכת אבות נתקנה המלכות ונבנית ועלתה על מקומה, וכל זה ע"י החסד המעלה אותה בסוד והוכן בחסד כסאך כנ"ל. ועתה הוא בסוד הגבורה, בסוד שמאלו תחת לראשי. והענין הוא, כי הנה רחל עתה היא עומדת בצד שמאלו דז"א שהוא בהוד שבו, ונמצא י ראשה הוא כנגד זרוע שמאלי דז"א, והוא נותן שמאלו תחת ראשה, ויעקב בצד ימינו, כנ"ל. גם תכוין כי ר"ת אתה גבור לעולם אדנ"י הוא אגל"א. גם הוא בגימט' בוכ"ו עם הכולל, והוא חילוף שם אהי"ה (אותיות אחרי אהי"ה, בוכ"ו), כנ"ל. והענין יוכן עם מש"ל בענין מלך עוזר ומושיע ומגן, כי האור היוצא מן הנה"י דאמא אשר בתוך ז"א להאיר ולתקן את "המלכות", הוא שם בוכ"ו, חילוף שם אהי"ה, ושם נתבאר כי ע"י שם זה שהוא בגימט' ד"ל נגדלת המלכות שיעור קומתה בסוד אורך היריעה האחת ל' באמה ורוחב ד' באמה, כי שם בוכ"ו הוא ארבע אותיות רוחב היריעה, ובחשבוננו הנקרא ארכו הוא ד"ל, וזהו אורך ורוחב המלכות הנקראת יריעה. וע"י הארת שם בוכ"ו הנזכר שהוא בגימט' ד"ל, יש אל המלכות עתה שם הקדוש הזה הנקרא שם הגבורה, שהוא אגל"א. וגם הוא בגימט' ד"ל וכו', נקרא וא"ו דל"ת, עכ"ל.

וכאשר כותבים תי"ו מלא עולה ל"ה אותיות, וזהו בגדלות, וכאשר כותבים תי"ו בלא יו"ד עולה ל"ד, והוא בקטנות. וכמ"ש במזכיר שלום (מערכת האל"ף, אות נ) וז"ל, ולכאורה כוונתו כמ"ש בעץ חיים (שער תיקון הנוק', פ"ב, כלל י') שבחול שם אדנ"י הוא ד"ל, ובשב"ק ובר"ח הוא ל"ה אותיות, וכיון שהוא בשער הכוונות מיירי בחול לכן כתב ד"ל אותיות וכו'. והוא שכתב רבנו בעץ חיים הנ"ל שם, שזה היו"ד שבתוך התי"ו מורה על המוחין, וע"י היו"ד יש לה ל"ה אותיות, והוא גימט' יו"ד ה"י במוחין דילה, כנ"ל, עיי"ש בהרחבה. ועיין בהרחבה באם לבינה לרמ"ז, אות האל"ף אות ד', שם אגל"א.

וכתב באהבת שלום (משפטים) וז"ל, ובחינת מלכות שהיא ד', בחינת ד"ל ואביון, נבנית בקומתה ומתגדלת, והדל"ת נתמלאת בנקודה ונעשית ה', וד"ל אותיות דמילוי דמילוי משם אדנ"י שהיא בבחינת דל ואביון, נעשים לה' אותיות וכו', ונתמלא התי"ו במילוי דמילוי דשם אדנ"י בחינת מלכות, ונעשה לה' אותיות, עיי"ש. וכתב שם (פרשת פרה) וז"ל, וכשמתגברים הדינים עליה

במקומו של עולם, שאין העולם מקומו, כמ"ש בדברי חיים (משפטים, בפסוק הנה אנכי שולח), עיי"ש. וכן בזמן יש בחינת אין, כמ"ש שם (ד"ה והנה לפי זה), עיי"ש.

והבן בחינת אין, בעולם, שנה, נפש. ובחינת אין הוא ממוצע בין העדר ליש, כמ"ש שם (פרשת פרה), והוא בחינת הקו שממוצע בין צמצום לא"ק (כי הצמצום בחינת אפס), ודו"ק. ולכך הוא למעלה מהשגת האדם, כי הוא ממוצע בין מאציל לנאצל. ורבותינו הרחיבו רבות בבחינת אין, ובפרט בעבודת הנפש. וסוגיא זו נתבארה הרבה בפרט בתורת החסידות בכלל, ובתורת חב"ד וקאמרנא בפרט. ואכמ"ל.

ארחא

אמרו בזוה"ק (ח"ג, רפח, ע"ב) חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי, דנפקי ממוחא, הוא ארחא דנהרין ביה צדקייא לעלמא דאתי, דכתיב (משלי, ד, יח) וארח צדיקים כאור נגה וגו'. ועל דא כתיב (ישעיה, נח, יד) אז תתענג על ה', ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין דתליין בזעיר אנפין. וכתב הגר"א (ספד"צ, פ"ב, ד"ה אוכמין עד דיק) וז"ל, ארחא דאזיל בפלגותא דשערי דע"ק הוא רברבא, משא"כ כאן (בז"א) וז"ש חד ארחא, וכמ"ש באד"ר (קכט, ע"א) קוצין דשערי תליין בתקוני עד כל ארחות ה' חסד ואמת, עכ"ל. ושם באד"ר אמרו, חד ארחא דנהיר למאתן ושבעין עלמין וכו', עד ההוא ארחא, אתפשט לתרי"ג ארחין. וסוד ר"ע, הוא ה' היות עולה ר"ס, וי' אותיות, עולה ר"ע. ועיין בהרחבה באדיר במרום המוזכר להלן שהרחיב לבאר סוד ר"ע אלו. ואמרו בזוה"ק (שם, קצג, ע"א) בפלגותא דשערי, מתאחדא חד אורחא (דז"א) בארחא דעתיק יומין. ומתפרשין מניה כל אורחי דפקודי דאוריתא. ועיין תיקונים (תיקון ע') ארחא מתפלג וכו'.

וכתב בשער מאמרי רשב"י (פירוש האדרא זוטא קדישא) וז"ל, ודע כי אין שום אחד מאלו הי"ג חוורתי דא"א נמשך עד ראש דז"א אלא מן חד אורחא אחרא חוורא דאזיל בפלגותא דשערי דאריך, משם נמשך ארחא אחרא אל רישא דז"א במקום פלגותא דשערי דרישא ג"כ, וכו'. ופעם אחת שמעתי ממורי ז"ל, כי אין שום אחת מן הי"ג חוורתי דרישא דאריך נמשכין עד רישא דז"א, רק מן חד ארחא חוורא דאזיל בפלגותא דשערי דרישא דא"א, ומשם נמשך חד ארחא אחרא בפלגותא דשערי דרישא דז"א, עכ"ל. ועיין מבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ט). ועץ חיים (שער א"א, פ"ה, כללים, כלל א'. ובמ"ת שם).

לשבת שובה וז"ל, החכמה מאין תמצא, מבחינת אין, דהיינו שאין התהוות החכמה מבחינת השתלשלות. והתלבשות אור א"ס בה ממש, אלא מבחינה שהיא אין ואפס, עיי"ש. ובשיר השירים כתב וז"ל, שאין אור א"ס שורה ומתגלה אלא במי שבטל אליו במציאות לגמרי בבחינת אין ממש, שלא יהא תופס מקום כלל ליש לבדו, עכ"ל. ועיין זוהר הק' (אדרא זוטא, רפח, ע"ב) וז"ל, ובגין כך ע"ק (א"א) אקרי אין דביה תליה אין כל הנהו שערי וכל אינון נימין ממוחא סתימאה תליא וכו'. ועיין ביאור בשער מאמרי רשב"י, עיי"ש. ועיי"ש שכתב שלא רק הגלגלת של א"א נקרא אין, אלא אף רישא תנינא דא"א הנקרא אורא, אף הוא נקרא אין. ובזוה"ק (ח"ג, קכט, ע"א) אמרו, אריך אנפין אקרי אין. ועיי"ש (ח"ב, סד, ע"ב. וח"ג, רפ"ח, ע"ב). וכתב שם בשער מאמרי רשב"י וז"ל, והנה גם ההיא רישא עלאה דלא אתידע הנקרא אין, עיי"ש. ועיין זוהר הרקיע, ופירוש האריז"ל לספד"צ, ד"ה ומ"ש הוא מתקלא.

ומלבד כך שעתיק, אריך, ואף אורא שבו, וכן החכמה, נקראים אין, אף המלכות נקראת אין, בסוד אני - אין, כתר מלכות, כמ"ש בעץ חיים (ש"ו, פ"ג, מ"ת). וכתב רמ"מ משקלוב (ביאורי הזוהר, דף קצה) וז"ל, פירוש למה נקרא "אין סוף", כי "אין" הוא סוד עתיקא, סוד הנעלם, ובסוף ג"כ נכלל בסוד "אין", עכ"ל. ובחינת מלכות - אין, הוא בחינת "שפלות", ודו"ק.

וכתב בליקוטי תורה חב"ד (במדבר) וז"ל, אני אותיות אין, פירוש בחינת ביטול היש שעושה מאני אין, עכ"ל. ויש הבחנה הפוכה, כמ"ש שם (נצבים) וז"ל, פירש בע"ח (שער מ"א, ספ"ג) בענין אני ואין, שבחינת אני נקרא מלכות דא"ק, ובחינת אין נקרא כשנעשה כתר לאצילות, עיי"ש. ועיי"ש (דרושים לשמ"ע, דף פה, ג). ומצד המאציל נעשה בעיקר מאין לאני (עיין בת עין, תרומה), ומצד הנאצל בעיקר נעשה מאני אין. ואזי חוזר ונכלל בא"ס, וכמ"ש בדברי חיים לפסח (בפסוק והגעתם אל המשקף) וז"ל, כיון שהוא בגדר "אין", ואין דבר המפסיק בינו לקונו, עכ"ל. ועיין עוד ליקוטי הש"ס (אבות) על המשנה דע מאין באת. וכן אינו בבחינת מקום, כמ"ש באהבת שלום (וירא) וז"ל, בחינת "אין", אין תופס מקום, עכ"ל. בבחינת מקום ארון אינו מן המדה, כנודע בשם המגיד ממעזריטש. והיינו כי יש נקודה, אורך, רוחב, שטח. וזהו תפיסת מקום. אולם מדרגת אין, הוא חזרה לסוד נקודה, וכמ"ש בואר לשמים (בהר) וז"ל, כשהצדיק וכו', הוא כמו נקודה, בחינת אין, עכ"ל. והוא דבק

לה דרך היסוד, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער יג, פ"א). אולם יעויין שער הכוונות (דרושי ויעבור, דרוש ז') שארחה דתחת חוטמא הוא בהוד ולא ביסוד, עיי"ש. ועיין קול ברמה (אות כה, ואות פה). ועיין תורת חכם (דף סט, ע"א. ודף קכ, ע"ב). ושמן ששון (שער הכוונות, חג הסוכות, דרוש ג, אות יז).

אשת חיל עטרת בעלה

אמרו (תיקונים, כד, ע"ב) ובאן סליקת, בעמודא דאמצעיתא דאיהו ו', עטרה על רישיה. כד סליקת עטרה על רישיה אתמר בה אשת חיל עטרת בעלה, וכד נחיתת תחותיה אתקריאת בת זוגיה יחודיה. ואמרו עוד שם (לט, ע"א) בהוא זמנא אתמר בה אשת חיל עטרת בעלה, ואתקריאת חל"ם (ניקוד שמעל האותיות). וכד נחתא תחותיה אתקריאת חיר"ק (ניקוד שמתחת לאותיות).

ומצינו כמה הבחנות מתי נאמר יסוד זה של אשת חיל עטרת בעלה. איתא בעץ חיים (ש"ז, פ"ד, סוגיית מטי ולא מטי בעקודים) וז"ל, ואז (עיי"ש מתי) הזכר נכלל בנוק', שהנוקבא מקבלת תחלה לפי שהוא נשתווה במעלה עם הזכר, כי שניהן שוין וקבלו משורש הכתר עליון. ולפי שעתה מקבלים משורש חכמה, לכן הנוק' מקבלת תחלה מכל הג' שבכאן, והן מקבלין ממנה ונכללין בה בסוד אשת חיל עטרת בעלה, עכ"ל. ועיי"ש שזהו הארה פרטית במדרגה זו בלבד, עיי"ש ודו"ק. והשורש כי נוק' שרשה בחכמה, כמ"ש בחכמה יסוד ארץ, וז"א שורשו בכינה, ולכך שורש נוק' גבוה מז"א. כ"ה בלקוטי הש"ס (סנהדרין). ולעת"ל יחזרו מ"ה וב"ן לע"ב וס"ג, ואז יהיה בן הנכלל בס"ג למעלה ממ"ה. עיין מבוא שערים (ש"ב, ח"ג, פ"ב).

ובחינה נוספת מצינו בעץ חיים, שאמא נקראת עטרת בעלה, אבא. וז"ל (שער יד, פ"ב, מ"ת) והנה תבין עתה למה הבינה נקראת אשת חיל עטרת בעלה, והטעם כי היא נעשית מבחינת גבורות אשר הם מגולות כולם בגלוי יותר מן החסדים כנ"ל, אבל אבא שהוא מן החסדים שאינם כ"כ בגלוי, אמרו עליו בזהר, וע"ד אבא טמיר וגניז ויתיר, עכ"ל, עיי"ש. ועיין שער ההקדמות (דף לא ואילך), ושער הגלגולים (הקדמה ל"ח).

והבחנה נוספת מצינו בשער הפסוקים (בראשית, דרוש ד) וז"ל, שאלו "הגבורות שיש בזכר" נקראים אשת חיל עטרת בעלה, ושם מעלתם גדולה מן החסדים, כי הם עדיין בתקף הארתם, והם גבוהות מן הארת החסדים. והבן היטב סוד זה, איך "הנקבה" נקראת עטרת בעלה,

וכתב בלשם (הקדו"ש, ליקוטים, ליקוט א) אחר שהביא דברי האריז"ל הנ"ל וז"ל, אמנם שם בע"ח באותו הדיבור עצמו מסיים ואומר כי מהט' חיוורת דפנים דא"א נעשה הט' ת"ד שבו, ומהד' חוורת דאחורי א"א נשלם בז"א ג"כ י"ג תיקונים. והרי אמר שם גופה כי ז"א מקבל מכל הי"ג חיוורת כולם, והרי סותר את עצמו מיניה וביה. ועיין במפרשים שטרחה בזה (עיי"ן שמן ששון שם, אות א). אך הענין הוא כי מה שמקבל מכל הי"ג הוא רק ע"י התלבשות הנימין, ומקבל דרך הם כל החוורתין הפרטיים ג"כ, והם תרי"ג חוורתין. אבל הארחה דפלגותא הנה מקבל אותו ז"א עצמו בהדיא בלי התלבשות כלל, עכ"ל.

והממוצע בין ארחה עלאה דא"א לארחה תתאה דז"א, הוא תיקון ג' מתיקוני דיקנא, כמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"ב) וז"ל, וכן הבל החוטם נמשך דרך אותו ארחה שיש על הפה נגד החוטם שהוא תיקון ג' ותיקון ה' מ"ג תיקוני דיקנא. וכן הבל הפה נמשך דרך אותו ארחה ב' הנקרא לא החזיק לעד אפו, עכ"ל. והוא ארחה נוסף כמ"ש (ש"ג, פ"ט) וז"ל, ה' (תיקון חמישי) הוא ארחה תניינא, המפסיק באמצע הזקן והוא מכוון נגד ארחה קדמאה שתחת החוטם, עכ"ל. וכן הוא בשער הכוונות (דרושי ויעבור, דרוש ג, ודרוש ז', ועוד מקומות). ועיין בלשם הנ"ל, שביאר שיש ב' סוגים של ארחה, יושר ועיגולים, ותולדתם ב' ארחה אלו בחוטם ובפה, תיקון ג' ותיקון ה', ודו"ק. ועיין בית עולמים (דף קלא, ע"א).

והנה מהות אותו ארחה עליון נתבאר יפה בקול ברמה (אות כח) וז"ל, והנה יש באמצע אורח חד פנוי בלי שערות, והשערות מחצי הראש מצד זה ומחצי הראש מצד זה, ואותו האורח שבאמצע הוא בחינה של היסוד הנקרא אורחא, ולכן אין בו שערות, כי השערות שמצד זה ומצד זה, הם נצח והוד, והאורח שבאמצע הוא יסוד דעתיק, עכ"ל. והבן מאוד מאוד שהוא שורש כל נקודת אמצע, ודו"ק, עיי"ש שהוא סוד מחצית השקל. ובתוך יסוד זה גנוז דעת דעתיק שהוא שורש "אמצע". וכתב הרמח"ל (אדיר במרום, ד"ה בפלגותא אזל חד אורחא) שז"ת דעתיק מתלבשים בא"א כנודע, ודעת דעתיק מתגלה בחד ארחה זה, והוא שורש ההנהגה דלעת"ל שאין ימין ושמאל, ומכאן ואילך ולתתא יש שערות לימין ושמאל, שורש לכל ימין ושמאל, עיי"ש בהרחבה. ועיין קול ברמה (אות לו) בהרחבה. ועיין מזכיר שלום (מערכת החי"ת, אות ל' - חיוורת). ועמק המלך (ש"י, פרקים ח', וט"ו).

וכתב בעמק המלך (ש"א, פ"א) וז"ל, וא"ת למה נקרא יסוד ארחה, וי"ל מפני שכל השפע הבאה למלכות באה

הבחנה נוספת מצינו (שם, ויצא) וז"ל, גם אז תקרא רחל אשת חיל עטרת בעלה, כי בהיותה לוקחת החיל הנזכר (עיי"ש. ועיין עץ חיים, שכ"א, פ"א, מ"ת), אז הכתר שלה הנקרא עטרה, הוא גדול מכתר שבז"א, כמבואר אצלנו בדרוש שינוי שבין כתרו לכתרה, כי כתרו הוא חצי ת"ת דתבונה, וכתרה הוא שיעור ב' שלישים התחתונים דז"א, ונמצא כי גדול (בכמות) כתרה מכתרו, עכ"ל.

אחסנתא - עטרין

כתב בעץ חיים (שער כה, דרוש ב, מ"ק) וז"ל, חו"ג הם ב' כתפין דא"א, שהם קו ימין ושמאל, והם תרין עטרין כנודע, ובין ב' עטרין אלו סוד דעת המזווגם ג"כ. ונמצא שיש למעלה חו"ב ודעת עליון, ולמטה מהם יש ב' עטרין ודעת תחתון. ואמנם להיות שאלו ב' עטרין ודעת הם תחת מוחין העליונים, לכן שלשתן נקרא בשם דעת המכריע, ע"ש דעת המכריע בין חו"ב עלאין, מוחין עליונים, והבן זה. והנה החו"ב עלאין נקרא "אחסנתא" דא"א כי הם עליונים, וחב"ד תחתונים נקרא ב' עטרין דירית ז"א מאו"א, אך אינם אחסנתא דילהון, עכ"ל.

וכתב עוד להלן שם (שער כט, פ"ו, מ"ב) וז"ל, הנה נתבאר בענין אצילות או"א כי הם מלבישים חו"ג דא"א, ומב' פרקי ידים עליונים (של א"א) נעשה חכמה דאו"א, ומן ב"פ אמצעיים שהם הזרועות נעשה בינה דאו"א, ומחצי העליון דת"ת דא"א נעשה שאר תשלום גופו דאו"א. נשארין ב"פ תחתונים דח"ג דא"א שהם כתפים דיליה אשר הם נמשכין אל ז"א, וכל זה נתבאר שם. ואמנם כי גם אלו התרין הכתפין נתלבשו תוך או"א במוח דילהון, ומשם נמשכו וניתנו בז"א, אך הענין הוא כי בודאי הוא שנמשך אל הז"א מוחין מצד כל אלו הבחינות כמ"ש, כי מב' הידים דא"א אשר נעשה ממנו חכמה דאו"א נמשכו ב' מוחין לז"א ונעשו בו חו"ב, ונקרא אחסנתא דאו"א, ומב' כתפין נעשו ב' חצאי הדעת שבו הנקרא חו"ג, ואלו נקרא תרי עטרין כמ"ש בע"ה. אך החילוק שיש בהם הוא זה, כי חו"ב שבו המשכין מב' פרקי הידים דא"א, אינו רק הארה אחת הנמשכת מהם אל הז"א ואינם הם עצמם, אמנם ב' כתפין שהם סוד הדעת הם עצמן תרי כתפין היוצאין ונמשכין בדעת ולא הארה בלבד. אמנם אינן נמשכין רק עד אחר שנתלבשו באו"א תחלה, ואחר התלבשותם שם נתלבש בדעת דז"א עי" התלבשות באו"א. אמנם אלו נמשכין ע"י זווג דא"א. והוא כי נודע כי ב"פ עלאין דנ"ה דעתיק הם נשמה תוך ב"פ עליונים דידיים שהם ח"ג דא"א, וב"פ עליונים

והוא כי כל זמן שלא תש כח הארתה, והוא "בהיותה תוך הזכר", אז היא גדולה ממנו, עכ"ל. ודו"ק שכתב ב' הבחנות. א. הגבורות שיש בזכר. ב. הנקבה כל זמן שלא תש הארתה, עיי"ש.

ובחינה נוספת מצינו ביחס של ז"א ונוק', שנוק' נקראת עטרת בעלה. והוא מש"כ בשער הכוונות (דרוש קידוש ליל שבת, דרוש א', ענין תפילת מוסף של שבת) וז"ל, והנה עתה ז"א עולה בג"ר חב"ד דאו"א, וכו'. אבל רחל נוק' דז"א עולה עתה בג"ת דז"א שהם עצמם בחינת נה"י דאו"א. ונמצא כי עתה רחל נקראת אשת חיל עטרת בעלה וכו', עתה עלתה בג"ת דאו"א, ואז נקראת בן עוה"ב ממש, ונמצאת היא עתה בסוד עטרה למעלה מראשו של צדיק שהוא ז"א, בבחינת "מקומו בימי החול", כי גם עתה נשאר שם הרושם שלו והעצמות של אורות שלו כנזכר, עכ"ל. ולפ"ז אינו ממש מעליו, ודו"ק (ועיין ספר הליקוטים, משלי, פ"ז). וכתב במבוא שערים (ש"ב, ח"ב, פ"ה) וז"ל, אור הדעת כאשר ירד בתחלה במקום המלכות (בשבירה) כנ"ל, הניח שם רשימו וכו'. תחילה נבאר טעם אל עליית אור המלכות גם היא בדעת למעלה מהת"ת (שזהו סוד עטרת בעלה וכו') ועמו ית' הנז'. והוא כי נודע כי המלכות לפעמים היא אשת חיל עטרת בעלה וכו', ובעלייתה למעלה מהם עד הדעת מקשר את כולם, עיי"ש. ואז המלכות עולה בדעת שלמעלה מז"א.

אולם מצינו הבחנה "עצמית" שסוד נוק' מעל הדוכ', כמ"ש בשער ההקדמות (דף לט, ע"א) וז"ל, ודע כי המלכות של א"א לא היתה נכרת בו, כמבואר אצלנו בבאור ריש אדרת האזינו, כי ט' ספירות היו בא"א, מן הכתר שבו עד היסוד שבו, לפי שהרישא עילאה היא בחינת עתיק יומין, ונשאר אריך בבחינת ט' ספירות בלבד. אמנם מן אור התפשטות נה"י של ע"י בתוך א"א כמבואר אצלנו, משם נעשית בחינת מלכות של א"א (והשורש כי ע"י היא מלכות ויורדת ונעשית מלכות של אריך, כ"כ הרמח"ל, ודו"ק היטב. ועיין מבוא שערים, ש"ג, ח"א, פ"א של א"ק), ונשלמו בו עשר ספירות. ובזה תבין איך לעולם בחינת המלכות גדולה ועליונה מן הזכר, וזהו סוד פסוק אשת חיל עטרת בעלה, עכ"ל. והיינו שהזכר בחינת א"א, והנוק' בחינת עתיק שלמעלה מא"א.

הבחנה נוספת מצינו בשער ההקדמות (דף עט, ע"א) וז"ל, האמנם כאשר נוק' דז"א היא למעלה באימא, אז היא בסוד אשת חיל עטרת בעלה, בסוד אות ה', ד' על ו', עכ"ל.

החסדים שהם שאר האותיות נוצרים הכלים דזו"ן. וזה פרטן. אותיות אוכ"ל מספר"ת (או מלאכ"ת סופ"ר), הם הכלים של "פנים" לאו"א. ושש אותיות בד"ק חי"ה הם הכלים "דאחורים" דאו"א הנזכר בזהר בכתיבת יד, שמתגיגים עליהם תג אחד בכל אות ואות מהם. י"א אותיות הנשארים, הם שעטנ"ז ג"ץ, הם כלים דזו"ן שבע המלכים. אך אותיות או"א האחורים והפנים, הם ט"ו כמנין י"ה שהם או"א י"ה משם ההוי"ה. ולהיות או"א גדולים כפלים מן הזו"ן, לכך הוצרכו לקחת אותיות כפלים יותר ממה שלקחו זו"ן. והנה באותיות אוכ"ל מספר"ת שהם פנים דאו"א, אין בהם שום תג עליהם, יען נשארו האורות "בתוכם". אכן ששה אותיות בד"ק חי"ה שהם אחורים דאו"א, מתיגיגים על כל אחד מהם תג אחד, להורות כי נפלו כלי האחורים, וחסר מהם אור האזן העליונה דא"ק, אשר לכן נפלו כנ"ל בפ"ד, ואותו האור חופף עליהם אחר נפילתם. אמנם שבעה אותיות שעטנ"ז ג"ץ, שהם הכלים של שבעה המלכים זו"ן דמיתו ממש, יען חסר מהם כל ג' אורות דאח"פ בשרשם למעלה משבולת הזקן כי אם למטה בגופא כנ"ל בפ"ד, לכן אנו מתיגיגים על כל אות מהם ג' תגין, להורות העדר ג' אורות ההם מתוך האותיות שהם הכלים, ונשארו עליהם חופפים בסוד ונפשו עליו תאבל, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער דרושי הנקודות, פ"ו. ושער טנת"א, פ"ג. ושער ההקדמות, כג, ע"ב. ופע"ח, שער קריאת ס"ת, פ"א). וכתב רמ"מ משקלוב (בביאורו על משנת חסידים, מסכת בריאת א"ק, אות ח) וז"ל, ובעלות הלהב למעלה מתנועע לימין ושמאל מתהפך תמיד בסוד החרב המתהפכת וצריך לזה שמירה גדולה עד מאוד, אבל בד"ק חיה הוא בתג אחד ואין צריך שמירה "רק מצד השמאל", עיי"ש.

ומהות הארת בד"ק חי"ה. כתב בפתחי שערים (נתיב שבירת הכלים, פתח יב) וז"ל, וכן הוא באדם התחתון אשר הוא צלם ודמות של כל העולמות, ג"כ הנשמה אשר בו בסוד עצמות האור הנקרא ג"כ "חיה", כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חי"ה. ולכך האותיות הם אחורים דאו"א שנפלו, והוא האור המשלים האחורים שלהם להחזירם פב"פ "ולדבקם" כדי ליתן מוחין לדו"ג, עכ"ל.

והבן ש"אחורים" של או"א, נעשים "פנים" בזו"ן, ועי"ז נעשה זווג זו"ן פב"פ, כי נודע שלעולם אין זווג שלם רק בהארת אור החיה, והבן. וזהו בד"ק חי"ה, דב"ק חי"ה, שע"י החיה נעשה דבקות הזווג פב"פ, ודו"ק. וכן הוא סוף לשון הרמ"מ משקלוב הנ"ל, נתקייין התג כי דבוק

דח"ג דא"א הם נשמה במוחין דאו"א בחכמה דילהון כנ"ל. ואז מזדווגים נ"ה דעתיק זה בזה ונכללין זה בזה נצח בהוד והוד בנצח, ויוצא טפה ההוא בח"ג דא"א, נצח בחסד והוד בגבורה, ואח"כ נמשכת טפה ההיא עד מזלא דדיקנא דא"א הח', ונתנו בזווג אל המזל הי"ג, ומשם נמשכת למוחין דחכמה דאו"א ומתרבה סוד מוחין דילהון ומזדווגים, ויוצאת הטפה ההיא כלולה מג' שהם נ"ה דעתיק מב' פרקים ראשונים, וגם מחו"ג דא"א ותרין פרקין ראשונים, וגם מחכמה דאו"א, ואלו נעשים חו"ב דז"א. ואלו הב' נקרא באד"ר אחסנתא דאו"א, כי אלו ב"פ עליונים דנ"ה דעתיק וח"ג דא"א שהם פרקי הידים, הם חלק מאו"א עצמן ונחלתן המגיע להם, כי מהם נעשה חכמה דאו"א כנ"ל, אלא שנמשכת הארה מהם בלבד ונעשו חו"ב דז"א. וגם מב"פ תתאין דנ"ה דעתיק נמשך טפה לב"פ תתאין דח"ג דא"א שהם ב' כתפין דיליה, ואלו הב' כתפין אחר התלבשותן במוחין דא"א, ירדו הם עצמן בהתלבשותם תוך או"א כנ"ל ונעשין דעת לז"א ולא הארה בלבד רק עצמותן, כי אלו עצמן אחסנתא דז"א עצמו, ונקרא באד"ר רצ"ב, תרין עטרין דאחסנתא או"א לברייהו, עכ"ל. והיינו שמה שאצל או"א נקרא עטרין כאשר ניתן לז"א נקרא אחסנתא דיליה. ועיין עוד שער ההקדמות (דף סב, ע"א). ועיין שמן ששון על אתר (אות ז).

וכתב בספר הליקוטים (ישעיה, נח) וז"ל, דע כי פרוש ירותא אחסנתא, הוא ירושה אשר ירש או"א מן הא"א, ואח"כ יורש הזעיר מאו"א הירושה ההיא עצמה, עכ"ל. וזהו בחינת חו"ב. אולם לשון האדר"ז (רצא, ע"א) מאי ירותא, דא תרין עטרין דהו"ו "גניזין" בגויהו ואחסיתנו לבן וכו'. וזהו בחינת הדעת. ועיין שערי רשב"י (סם).

והטעם שנקראים "עטרין", כמ"ש בעץ חיים (שער כה, דרוש א, מ"ב) וז"ל, ומזה תבין למה הדעת נקרא תרין עטרין באדר"ז, כי הם ב' העטרות של יסודות שלהם (של או"א, שבהם נתלכשו אורות אלו בנתינם לז"א), עיי"ש.

ד"ק חי"ה

כתב במבוא שערים (ש"ב, ח"ב, פ"ז) וז"ל, ונבאר ענין האותיות שהם הכלים וכו'. והם הם החסדים והגבורות שנמשכין בטיפת הזכר להוליד את הולד להיותו נוצר על ידיהם ציור אבריו, והם הם הכ"ב אותיות. ואלו הכ"ב אותיות הם בחינת כלים דאו"א וזו"ן, כי החסדים והגבורות הם הכ"ב אותיות, ונכנסים באו"א, ומהם מצטיירים הכלים דאו"א פנים ואחור, ומשאירות

- בגידה, כמ"ש חז"ל אל תקרי בגדיך אל בוגדיך. וזהו כפ"ר, לכפר על הבגידה, ואזי נעשה תי"ו חיים, אולם לולי הכפרה נעשה ת' מות ח"ו.

אולם מצינו הבחנה אחרת במהות בג"ד כפר"ת. כתב הרמ"ק (ספ"י, פ"א, מ"ד) וז"ל, ולפי הנראה יתייחסו גימ"ל דל"ת, גמול דלים, דהיינו גמול מצד החסד, דל"ת מצד הגבורה, ב' תפארת דאחיד בתרוייהו כנודע. וקרוב לענין זה פירושו בתיקונים לעיל בשער ראשון סימן כ"ד. כפ"ר, הם נצח הוד יסוד, ת' מלכות, עכ"ל. ולדבריו, תפארת קדמה לחו"ג, ואין סדר גמור של ז"ת כסדרם, ודו"ק. וקצת צ"ב, שכתב שם הרמ"ק עצמו וז"ל, באות ב' נברא יום ראשון וכו', עכ"ל. ומשמע שהם כסדרם. אולם מאידך היחס של בג"ד כפר"ת לז' נקבים לגירסת הרמ"ק הוא ב - פה, ג - עין ימין. ד - עין שמאל (ויש גורסים נקב חוטם ימין), כ - אף ימין, פ - אף שמאל, ר - אזן ימין, ת - אזן שמאל. וכן צ"ב הגירסא שאות ב' מתחילה בשבת ומסיים ביום שישי, וזהו סדר נוסף. עיין שם בדבריו (משנה ה') שנתקשה בגירסא זו. ועיין בהרחבה בספר הפליאה (ד"ה אמר לו אדונינו שמענו וכו' ואילך) ג' מהלכים בהבנת בג"ד כפר"ת. ועיין עוד פירוש החייט על ספר מערכת האלהות (פרק י"ג).

והנה כתב השערי אורה (פ"ה) וז"ל, בג"ד כפר"ת, שבהם נבראו כל השבעיות למעלה ולמטה, עכ"ל. והוא שורש כל ריבוי פרטי הבריאה, ודו"ק. והאות מתוך בג"ד כפר"ת שהיא שורש הריבוי היא אות ר' - ריבוי, ופשוט. וכתב בספר הניקוד (סוד החשמל) וז"ל, שבע כפולות לפי שמקבלות דג"ש ורפ"ה, והן בג"ד כפר"ת, ואע"פ שהרי"ש אינה מתרפאת (היינו שאין בה רפה), בכלל היא, עכ"ל. ולא ביאר הטעם. וטעמו של דבר, כי הרי"ש היא שורש הריבוי לכל בג"ד כפר"ת, ודו"ק. וזהו כנגד היסוד מדה ששית שבה כח ההולדה, פרו ורבו, והבן. ועיין משלי (ג, ח. וכן יד, י). וצ"ב.

צו"ו

אמרו בזוה"ק (ח"ב, רסא, ע"ב) שמא דברכאן וקדושין, כו"ו (אותיות אחרי שם הוי"ה), רזא דשמא קדישא הוי"ה, דאיהו קדיש בקדושה, ואלין אתוון אחרנין אפיקו מניה הני אתוון אחרנין, חבורא דהני כחבורא דדכר בנוקבא, והני קדישין עלאין רזא דקדושה. אלין אתוון אחרנין אקרון טל, טל השמים, רזא דחושבנא דאתוון דיליה (כו"ו עולה בגימט' טל. ועיין ספר הליקוטים, שמות, ג' מיני טל, עיי"ש), בגין דהכא לתתא קיימין כל מילין בחושבנא.

להיות, וכו', דב"ק חי"ה, עכ"ל. וכן הוא סדר האותיות דבק חיה, במשנת חסידים הנ"ל. וכן בספר חיים וחסד (כי תבא). וכן מתהפך לאותיות בדחק י-ה, כמ"ש בב"מ בהפועלים, גדולה אהבה שדוחקת את הבשר (ועיין גר"א, תיקון י"א מתיקונים אחרונים, ד"ה בדחק איהו). וזהו כאשר הם למעלה, ולתתא יתהפך לבד"ק חי"ה, לשון בודקין בחורין ובסדקים. וזהו כאשר אור התגין "נכנס" תוך הכלים, והיינו התנוצצות הארתם, כי עיקרם עומד למעלה מעל האותיות, מעל הכלים.

וכתב באוצר החיים (ראה, מצות ל"ת, שלא לאכול כל תועבה) וז"ל, סוד בדק חיה, שמספרו הויה הוא האלקים, עיי"ש.

בג"ד כפר"ת

כתב בעץ חיים (ש"ה, פ"ו) וז"ל, ואותיות בג"ד כפר"ת הם בז' אותיות דג"ר, כי הם בז' נקבי הראש. ב - אזן ימין - חכמה. ג - אזן שמאל - בינה. ד"כ - עיינין - נו"ה. פ"ר - חוטם, ת"ת - דעת. ת' - פה, מלכות שבראש, עכ"ל. אולם לפי סדר של ספר יצירה (פ"ד) הוא באופן שונה, עיי"ש כמה נוסחאות. וכתב שם בעץ חיים (שם, פ"ז) וז"ל, ובג"ד כפר"ת, הם ז"ת, יען שיש בהם דין ורחמים, שהם אור ישר ואור חוזר, שהם בחינת עצמן ורחמים, ובחינת מלכות שבכל אחד ואחד דין, לכך הם כפולות, עכ"ל. ולפ"ז כתב (שם) חסד - ב. גבורה - ג. ת"ת - ד. נצח - כ. הוד - פ. יסוד - ר. מלכות - ת. עיי"ש. וכן מתחלקים האותיות בפרקי האצבעות. ועיין סדרם בלקוטי הש"ס, סדר האלפא ביתות שבאצבעות. ועיין עוד ספר הליקוטים ולקוטי תורה (ויצא). וזוה"ק (ח"ג, רנה, ע"ב). ותיקונים (קד, ע"א). ולהלן יבואר שיטת הרמ"ק באופן שונה.

ומקור סוגיא זו בספר יצירה (פ"ד, מ"א) וז"ל, שבע כפולות בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות, יסודן חיים שלום חכמה עושר חן זרע ממשלה, עיי"ש כל הפרק בפרוטרוט. וכתב בפירוש המיוחס לר' סעדיה גאון (שם) וז"ל, לכך נקראו כפולות, לפי שפעמים הם דגושות ופעמים הן רפויות, עכ"ל. ושורשם של הדברים, בג"ד כפ"ר, רך - חסד, ואות ת' מלכות, קשה - דין. וכתב הראב"ד (שם) וז"ל, שבע כפולות בג"ד כפר"ת וכו', שבע ולא שש - שלא להוציא העטרה מכלל ז' כפולות, עכ"ל. ובעומק, אילו יוציאו את העטרה לא יהא אלא שש, ולא יהא כפולות, כי שורש הכפולות בעטרה הוא, ודו"ק (עיין בכסא המלך, והובא בקהלת יעקב. אות ז', ערך ז' כפולות). ובעומק, בג"ד כפר"ת, לשון בגד

ד' פעמים הוי"ה, עכ"ל. ויש בחינות נוספות, כגון כוז"ו טפטפיה, וכן טדה"ד וכוז"ו עולים אני. עיין תורה אור (אות קו).

והבן שיש ג"פ בחינות לשם כוז"ו. א. חסד - חכמה, כ"ח-מה, כנ"ל. עיין לימודי אצילות (סוד צמצום, ח"ב). ב. דין, כנ"ל, כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. ועיין בהרחבה באדיר במרום (ד"ה בגולגלתא יתבין תליסר אלפי רבוא עלמין). ג. קו אמצע, רחמים. וכמ"ש בעמק המלך (ש"ו, פרק כט) וז"ל, ובזעיר של כתר חקוק בו שם כוז"ו, שעולה ט"ל. וגם בעולם התיקון הוא חקוק בתלת רישין, אבל עקרו בת"ת דלא אתידע (דהיינו תיקון ג' קרומא דאוריא, ולא טלא דבדולחא כנ"ל) מז' תיקוני גולגלתא, קרומא דאוריא, עיי"ש. ועיין שושן סודות (אות רפח, סוד משיח בן יוסף ודוד) ששם כוז"ו בקו אמצע, יסוד ות"ת.

וסוד כוז"ו, כו-זו. כו - שם הויה עצמו. והוא סוד קו אמצע בכוז"ו עצמו.

ברודים

כתב בעץ חיים (שער המלכים, פ"א) וז"ל, עולם התיקון נקרא ברודים, בסוד עקודים, נקודים, ברודים. כי מתחילה לא היה רק בחינת כתר לבד, ובו היו עקודים ומקושרים ונכללים כל העשר ספירות, וזה נקרא עקודים, וזהו בסוד פה דא"ק. ואח"כ יצאו מעינים דא"ק י' נקודות, והן עשר ספירות זה אחר זה, ולא היו מקושרים זה בזה דרך קוים, וזה נקרא נקודים. ומחמת שהיה כל אחד בפני עצמו ולא היה בסוד המיתוק לכך נשברו כליהם, והוא סוד ז' מלכין דמתו. ואח"כ נעשו עולם התיקון שנתפשטו הכלים ונתלכשו זה בזה בסוד אדם, וזה נקרא ברודים, עכ"ל. ועיי"ש שער ז', פ"א.

וכתב שם (שער ט, פ"ו, מ"ב) וז"ל, נקודים הוא ב"ן, וברודים הוא מ"ה וב"ן יחד, עכ"ל. אולם נחלקו המפרשים האם שם התואר ברודים קאי על חיבור מ"ה וב"ן יחדיו, או על שם מ"ה דתיקון לעצמו, וכדלהלן.

וכתב בחסדי דוד (אות ט) וז"ל, וטעם קריאת המ"ה ברודים, יען ב"ן הכולל הוא תולדות מלכות דא"ק, וממנו הז"ת דמיתו, ולכן שם ב"ן נקרא נקודות, כי נקודות היא במלכות. ושם מ"ה הכולל הוא תולדות הז"א דא"ק שתחלתו מהיסוד הנקרא הדר, כי הוא סוד הדרת פנים זקן, דהסריס אין לו זקן והוא מלך הדר המחייה את המלכים, וזהו ברודים כמו הדר, עכ"ל. ולדבריו תואר

ובחינה נוספת בשם כוז"ו, בסוד הוי"ה אלקים הוי"ה, כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. כמ"ש בזה"ק (ח"א, כג, ע"א) ואין מידי מציל דא י"ד הוי"ה, דאיהי יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א (י"ד אותיות), ואיהו כוז"ו במוכס"ז כוז"ו אף הם י"ד אותיות. ואמרו (זהר חדש, לד, ע"ב) ובינה כח, כ"ח אתוון דקרא קדמאה דבראשית, כ"ח מ"ה, דאיהו חכמה, מחשבה. יהו"ה אלקינו יהו"ה, כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, ע"כ. עולה כ"ח אותיות. ובתיקונים (ד, ע"ב) אמרו, י"ד פרקין דאצבעאן, והאי איהו ויאמר כי י"ד על כס י"ה, ואינון רמיזין הוי"ה אלוקינו הוי"ה (בה' אצבעות יד ימין) ובחמש אצבען דיד שמאלא י"ד פרקין רמיזין כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, ואינון כ"ח, דאתמר עלייהו ועתה יגדל נא כ"ח ה', עיי"ש. ועיי"ש (טו, ע"א, מ, ע"א, סח, ע"ב, קל, ע"א). ועיין עץ חיים (שער מ, דרוש י"ג). ופע"ח (חג המצות, פרק י"ט).

ושם כוז"ו הוא דין, ביחס לשם הוי"ה שהוא רחמים. וכנודע שאותיות אחרי לעולם הם בחינת דין. וכמ"ש שם בתיקונים (פט, ע"א) ורזא דמלה, ה' אלוקינו ה', יד הגדולה (חסד), כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, י"ד החזקה (דין). יד עלאה (גדולה) מסטרא דימינא, יד תתאה (חזקה) מסטרא דשמאלא. ועיין שער הכוונות (דרושי ברכות השחר, ברכת על נטילת ידים). והבן שכיון ששם כוז"ו שורשו דין כי אחרי הוי"ה כנ"ל, לכך הוא מצורף לאלקים, ודו"ק (אולם יש כוז"ו לעצמו שהוא חסד (בערכין), עיין שער הכוונות, דרוש העמידה, דרוש ה-ו).

וכתב בשער הכוונות (דרושי הקדיש, דרוש א', כוונת הקדיש הרביעי) וז"ל, ודע כי ע"י שם זה במוכס"ז יהיה ענין תחית המתים, ולכן קדם אליו שם כוז"ו שהוא גימט' ט"ל, והוא הטל שעתידי הקב"ה להיות בו המתים כמ"ש חז"ל, עכ"ל. וכתב עוד שם (דרושי יו"ה, הקדמה) וז"ל, הגאל, והוא בגימט' שם כוז"ו, טל, והוא בגימט' הוי"ה אחד, וגימט' יד"י י"ה, עכ"ל. וגימט' ג"פ אחד. כ"כ בספר הפליאה. וכתב בספר הליקוטים (כי תשא, לד) וז"ל, ודע, כי מלת כוז"ו בו רמוז רי"א אורות גדולים שאין כל בריה יכולה לקבל מאותם האורות, ונקרא פנים פני ה', שכן תמצא כוז"ו שהוא פנים של הוי"ה במילואו, כזה, כ"ף וי"ו זי"ן וי"ו, בגימט' יאר אורות, וסימנך יאר ה' פניו, ישא ה' פניו, עכ"ל. ולעת"ל לילה כיום יאר. ועיין שער ההקדמות (צב, ע"א). ופע"ח (שער הברכות, פ"ז).

ובחינה נוספת בשם כוז"ו, כתב בספר הפליאה (ד"ה ונקראים כסא רחמים) וז"ל, וראה והבן שהוי"ה וכוז"ו, הם אדני בגימט'. וראה והבן שאם תצרף כוז"ו ואדני, עולה

להיות אחד. ובעת התיקון נתייחדו אורות הב"ן שהיו רה"ר וע"י המ"ה נתייחדו כולם ונעשו רה"י, והוא מ"ש הרב כי המ"ה וב"ן יחד נקרא ברודים, כי נצמתו יחד כל האצילות.

בטישה

הנה שורש בטישת אורות זה בזה מצינו באורות הפה. וכמ"ש בעץ חיים (ש"ו, פ"א, מ"ת) וז"ל, והנה בהתחברות האורות פנימים עם האורות מקיפים מחוברים תוך הפה, לכן בצאתם יחד לחוץ לפה קשורים יחד, הם מכים זה בזה, ומבטשים זה בזה, ומהכאה שלהם אתילד היות בחינת כלים, עכ"ל. וזהו בטישה שיוצרת "כלים".

ויש בטישה שיוצרת "ניצוצות", כמ"ש שם (פ"ה, מ"ת) וז"ל, נמצא שיש ג' מיני אורות. א. האור הראשון שבכולם, והוא נקרא עקודים, כנ"ל. ב. הוא הרשימו נשאר מזה האור שבא דרך יושר, והוא רחמים. ג. הוא האור הבא אליו דרך עלית הספירות, שאז הוא דרך אחורים, שהוא דין. והנה כבא אור הג' שהוא דין, פוגע באור הרשימו הנשאר שהוא רחמים, ואז מכים ומבטשים זה בזה, משום שהם ב' הפכים, זה אור ישר והוא רחמים וזה אור חוזר והוא דין, וזה חפץ לעלות אל מקורו, והוא אור הרשימו אע"פ שאינו עולה ממש עכ"ז חשקו וחפצו הוא להדבק ולקבל ממנו, והאור החוזר הוא חפץ לירד. נמצא ששניהם אינם שוים בטבעם, לכן מכים זה בזה, כנודע כי כל בחינת הכאות ובטישות אורות זב"ז הוא כאשר אינם שוים ואז נופלין ניצוצין מאור היורד שהוא דין והוא גרוע מאור הרשימו, וזהו אור אחר רביעי, עכ"ל. ולתתא זהו בחינת רפ"ח וש"ך ניצוצין שנולדו מבטישו.

והבן מאוד שכאשר נופלים ניצוצות מן אור החסד נעשה כלי, כי חסד גימט' ע"ב, ומעביות החסד נעשה כלי, כמ"ש הרב והמפרשים שם, ובפרט בלשם, שהכלי נעשה מעביות האור. אולם כאשר נופלים ניצוצות מאור הדין, אזי נעשה ניצוצין, ודו"ק היטב בלשון הרב שם שכתב וז"ל, כי כבר היו בחינת כלים בעולם העקודים, רק שאלו הניצוצין הנ"ל נתערבו עמהן והוא כדוגמת הרפ"ח ניצוצין שנשארו בכלים של עולם הנקודים כמ"ש במקומו בע"ה. וראיה לזה, כי הרי נתבאר למעלה כי כשהיה האור חוזר ועולה למעלה היה נשאר הכלי בבחינת אור עב וגס, עכ"ל.

ופעמים הבטישה מגלה אורות ממש. וכמ"ש שם (שער יג,

ברודים אינו על חיבור ותערובת מ"ה וב"ן, אלא על שם מ"ה לבדו, ודו"ק. ועיין קול ברמה (אות קלג).

אולם בטל אורות (ח"ב, פ"ג, אות יח) כתב וז"ל, ברודים נקרא הספירות דלאחר התיקון, על שיש בכל בחינה ובחינה מ"ה וב"ן, ולכן נקרא מעורב אודם ולובן והוא כמש"ל בח"א, פ"ז אות ד', ולעיל בפתיחה אות כ"ב, עכ"ל. ולפ"ז ברודים מלשון ברד. וכתב בקהלת יעקב (ערך ברד) וז"ל, ברד - בחינת חסד, מים (זוהר, וישב, קפו, ע"א). תראה שברד הוא כולל דין וחסד, כי השורש שלו מים הוא, ומה שנקפא ונעשה ברד הוא דין, כמ"ש (זוהר, ויצא, קנב. ובראשית, כט, ע"ב) מסטרא דצפון גלידי. עוד י"ל, ברד גימט' יד הגדולה יד החזקה, בחינת חסד וגבורה, עכ"ל. ועיין בלשם (חלק הביאורים, שער העקודים, פ"א, אות ט) שנגלד ונעשו הכלים, אולם אינו עביות ממש אלא כגלידה של מים, יעו"ש.

ויעוין עוד באיפה שלמה (שער הברודים, פ"ג) וז"ל, נראה לענ"ד לפרש, כי מטעם זה קראה התורה את עולם התיקון בשם ברודים, כי ברודים הוא פציחין, ר"ל פתוחין כמו שפירש רש"י ז"ל, כי החברבורות שלהם היתה פתוחה ומפולשות מזו לזו. והוא לשון פצחו הרים רינה, כי נפתחו ונתרחבו הנקודות ונמשכו ונתפשטו ממקומם הראשון, והוא בסוד פרצופים גמורים. אי נמי, מה שנקראו ברודים, הוא ע"ש "חיבור הדר עם ב"ן", שעולים גימט' ברודים עם האותיות, כי תיבת ברודים כתובה בתורה בחסרון הוא"ו, עכ"ל.

ובינות אלם (ח"א, פרק כה) כתב וז"ל, ברודים, שמשמעו בדים ורדודים. פירוש, בדים, בכרוך הפנימיות שלא ישאר בהם משברי הכלים כלום. ורדודים, בהתפשטותם בלבושיהן, מלשון וירקעו את פחי הזהב דמתגרמינן ורדידו. והוא ג"כ מלשון ירידה, להורות התרחקם מן המקור, עכ"ל.

ובלשם (ספר הכללים, כלל ד, ענף א. וכן חלק הביאורים, שער העקודים, פ"א, אות ט, עי"ש טעם נוסף) כתב וז"ל, ונקרא ברודים, כי תרגום של ברודים הוא פציחין (כנ"ל באיפה שלמה), והוא מלשון צח, שהוא זך ובהיר, ותוקף הצחות הוא נקרא ברודים. עיין ערוך ערך פצח. "והוא על אור המ"ה דהתיקון", שהוא אור זך ובהיר הרבה כי הוא זורח מאור א"ס, אור הגנוז וכו'. וכן הוא עוד הכוונה במלת ברודים על תוקף היחוד והקשר, כי הוא מלשון ברד (כנ"ל), וכמ"ש האבן עזרא (ויצא, ל, לב), כי הכפור והברד הם צומתין ומכווצין ומייחדים את הנפרדים

וכתב בעץ חיים (שער יד, פ"ו, מ"ת) וז"ל, והנה גם למעלה בכינה היו אחורים מן בחינת אלקים (בוכ"ו, בו-כו, היינו ח' פעמים הוי"ה, שעולה יצחק וקדקד, מדת הדין. כ"כ בברית כהונת עולם, ורמ"מ משקלוב). והנה כל הפנימיות בבחינת פנים ואחור הם משם אהי"ה, אך החיצוניות כולו בבחינת פנים ואחור הם משם בוכ"ו, תמורת אהי"ה. ואז זה הבוכ"ו מאיר בחיצוניות הנקרא אלקים. כי הנה הוא כולל כל אלקים, שהוא ק"כ צרופים, והם נחלקים ד' פעמים ל' הם ק"כ, וכן בוכ"ו המתפשט בכולם והוא קו המדה להם, והוא גימט' ד"ל, ר"ל ד' פעמים ל'. והענין כי במלכות של בינה הנקרא ד' של הבינה להיותה עומדת בד"ת דכינה, שם בחיצוניות הם שמות ק"כ צרופים של אלקים כנ"ל, ואז מתפשטת בהם הארת בוכ"ו כנ"ל, ונחלקים לד' בחינות ג"כ, והם ל' צרופים בת"ת ל' צרופים בנצח ל' צרופים בהוד ל' צרופים ביסוד, והם מחזה דבינה ולמטה שם תנה"י, עכ"ל.

ולהלן (שער טו, פ"ו) כתב וז"ל, וזהו ענין הפסוק אורך היריעה ל' באמה ורוחב ארבעה ברמה, שהם ק"כ צרופי אלקים הנחלקים לד' פעמים ל'. והנה זהו ענין בוכ"ו הנזכר פרשת פקודי רס"א, שהוא ענין חילוף אהי"ה באבג"ד. כי הנה שם אהי"ה הוא בפנים שלה ושם בוכ"ו הוא באחורים שלה, עכ"ל (וה"פ אלקים עם בוכ"ו, עולה תבונה, כ"כ שם).

ובחינה נוספת בשם בוכ"ו, כתב בעץ חיים (שער י"ז, פ"ד, מ"ב) וז"ל, והנה הז"ת הם ז' היות שמה כ"ח אותיות כנ"ל, והמוחין הם ו' אורות, שהם ג' מוחין דידה ומקבלין הארה מג' מוחין דיליה דרך המצח כנ"ל. והנה ו' וכ"ח הם ד"ל שהם במלכות כנודע. גם בחינה אחרת שכל קומתה עם המוחין דיליה הם כח"ב חג"ת, הרי ו"ס, וכ"ח, כמנין ד"ל. וכל זה בבחינת מילוי אדנ"י, כי מילוי המילוי הוא ד"ל אותיות, והוא ג"כ חילוף שם אהי"ה שבמלכות כנודע ועולה ד"ל (וה"פ בוכ"ו, עולה רחל, כ"כ ברמ"ז, ובברית כהונת עולם, מאמר השבת, פ"ו. וכן רמ"מ משקלוב), והוא ג"כ שם אגל"א שבמלכות, כי ג' שמות אלו מורים על המלכות בהיותם פב"פ עם ז"א, כמבואר בברכת אבות ובאתה גבור, עכ"ל (ועיין ברית כהונת עולם, מאמר סוכת שלום, פ"ד). וביאר להלן (שער לו, פ"א, מ"ב) וז"ל, ואז הוא יורד בנצח שלו והיא עולה בהוד שלו, בבחינת שם בוכ"ו, והוא כופף קומתו ומזווג עמה, עכ"ל. וכן כתב שם (שם, פ"ג, מ"ק) וז"ל, ואז עולה בהוד דז"א, שהוא בינה ביעקב שבו, בחינת שם בוכ"ו, עכ"ל.

ובחינה נוספת בשם בוכ"ו, מצינו בעץ חיים (שער לט,

פ"ב, מ"ת) וז"ל, נמצאו שהם ו' ספירות נעלמות בתכלית ההעלם, ומתלבש בתוכם הא"ס, והם עתיק ורדל"א. ותחתיו ט"ס מכתר עד יסוד, ונקרא א"א, ובין כולם הם י"ס, שהם שורש ומקור וחיות אל כל האצילות. אמנם אלו הט"ס הנ"ל אשר הם למטה מרדל"א, הנם הם אותן הט' היכלין הנזכר פרשת נח בספר הזוהר ובסוף פרשת פקודי, דף רס"ט, ודף רכ"ו וז"ל, ארימות ידי בצלותין לעילא וכו', וכדין דא נהירו דמחשבה דלא אתיידע, בטיש בנהירו דפרסה ונהרא כחדא, ואתעבידו ט' היכלין, והיכלין לאו אינון רוחין ולא אינון נשמתין ולא אית מאן דקיימי בהו וכו', ולא לו הט' שמכתר עד היסוד שהם למטה מהאי רדל"א, הנה הוא שקראם במקומות אלו ט' היכלין וכו', עכ"ל, עיי"ש. והבן שמחד נקראים היכלין, בחינת כלים, אולם מאידך הם ספירות של א"א, ודו"ק. ועיין עוד עץ חיים (שער יח, פ"ה, מ"ת. ושער י"ט, פ"ט, מ"ב). ובדקות, ע"י הבטישה יוצאים האורות מן הכח לפועל, ועי"ז נעשה ט"ס של א"א, ודו"ק.

ומעין כך יש בטישות דומות לכך. כגון מש"כ בשער הכוונות (דרושי הציצית, דרוש ה') וז"ל, כבר ידעת כי קוצא חד דשערי יש ברישא דא"א, נגיד עד רישא דז"א, ומכה ובטיש במוחין דז"א שהם כפולים מצד אבא ומצד אמא כנודע, ומוציא הארתה לחוץ, עיי"ש שהם ציץ וציצית. וכתב בספר הליקוטים (בראשית, ג) וז"ל, בטש גו מחשבה שהיא חכמה, וסליק גו מחשבה ניצוצין. ר"ל שהיו מעורבים גו מחשבה, ומכח הבטישו סליקו ונתגלו אלו הניצוצין, ויצאו חוץ למחשבה, ואז זרקו לש"ך עיבר, עיי"ש (פרשת כי תצא, כא).

ומאידך יש בטישה שע"י הבטישה נעשה כנסורת, ואלו הם הניצוצות.

בוכ"ו

אמרו בזוה"ק (ח"ב, רסא, ע"א) היכלא שביעאה, ברזא דשמא, קדישא עלאה, בוכ"ו, ברכה וחסד כח ומשפט (וכן ר"ת ואתה מושל - בכל ובידך כח וגבורה. כ"כ הרמ"ז, אם לבינה, אות ס'), כללא דרזא, ורזא דא הוא רזא דאהי"ה (אותיות אחרי אהי"ה, בוכ"ו) כללא דכלא. ומצד היותו שורש למדת הדין נקרא כן מלשון בכי. וכמ"ש בעמק המלך (שי"א, פ"ה) וז"ל, וזה השם הוא סוד "תרין דמעין" שירודים מזעיר דרך נו"ה שלו לימא רבא, דהיינו המלכות, עיי"ש. וכן הוא בפירוש האריז"ל לספד"צ (פ"ב). ומצד היותו שורש לרחמים, צרוף בוכ"ו, בו-כו. עיין ברית כהונת עולם (מאמר זה השולחן, פ"ט) שהוא שם הוי"ה, רחמים.

וכתב רמ"מ משקלוב (ביאור משנת חסידים, דף קמה) וז"ל, ופחד הוי"ה, הוא גימט' במוכ"ן, (וכן גימט') כסא הכבוד, והוא דין, כי "כונן" למשפט כסאו (תהלים, ט), רק לישראל הוא בסוד "ויכון" בחדס כסאך ותשב עליו באמת (ישעיה, טז), עכ"ל. וא"כ אצל אוה"ע במוכ"ן הוא דין, ואצל ישראל הוא חסד, ודו"ק.

וביאור מהות שם במוכ"ן, כתב באהבת שלום (עקב) וז"ל, במוכ"ן, גימט' חק"י, והם דינים גמורים, והיינו כשאלקים מסתכל למטה לאחורים, והופך פניו למטה, עכ"ל.

ופירוש מלת במוכ"ן, כתב בבאר הגולה (באר השביעי, ד"ה וכן גילה) וז"ל, האותיות שאחרי שם אלקים בא"ב, והוא במוכ"ן, כנודע. דהיינו שההנהגה המסודרת משם אלקים שגימט' הטבע, הוא ממשיך השפעה במוכ"ן ומזומן בלוח לקבל השפעה, עכ"ל. וכן כתב באוהב ישראל (ויצא) וז"ל, דידוע ששם אלקים הוא גימט' הטבע, ואותיות המאוחרות משם אלקים, הוא במוכ"ן, שהכל מוכן ומזומן עפ"י הטבע, עכ"ל. ומעין כך כתב בכ"ן יהודע (עירובין, פו, ע"א).

והנה פסולת הדינים של במוכ"ן זהו חלקו של עמלק, וזרעו המן, הנקרא במוכ"ן וכדלהלן, ודו"ק. וכנגדו עומד מרדכי, איש ימיני, מבנימין, כמ"ש במגילה. וכתב באמרי נעם (פורים, אות יא) וז"ל, והנה בשעת לידת בנימין, היה אז תוקף הדינים, ומתה רחל בהקשותה בלדתה. ונרמז שם (בראשית, לה, יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה, ר"ת במוכ"ן (עיי"ש כל הענין, ועיי"ש עוד, וארא, אות ז) וכו', על כן נאמר על מרדכי כאשר עלה לגדולה (אסתר, ה, ח) ואשר נתן כתב מלכות בראשו, רמוז בר"ת במוכ"ן, אשר המתיק הדינים, עכ"ל.

וכתב בקהלת יעקב (ערך המן) וז"ל, המן משורש נחש יצא צפע (ישעיה, יד, כט), צפע גימט' עמלק, זה המן שהוא משורש עמלק ומגזעו. ע"כ המן ר"ת הוא משורש נחש. והנה עמלק שורשו משני פעמים ק"כ צרופי אלקים, גימט' עמלק (כ"כ בלק"ת, בשלח). והנה אותיות שאחרי אלקים המה במוכ"ן, תצרף במוכ"ן עם עמלק, הוא גימט' נחש. וז"ש ששורש נחש יצא צפע, גימט' עמלק, ועם מבמוכ"ן גימט' נחש. וז"ש רז"ל (מגילה, יב, ע"ב) ממוכ"ן זה המן, ר"ל ששורש ממוכ"ן מן השם במוכ"ן, והנה לעומתו בקדושה הוא מרדכי, וכו'. והנה השם במוכ"ן הוא בהוד כנזכר בכוונות מודים (פע"ח, שער העמידה, פרק ט), והמן נק מבחינת הוד. המן ר"ת, ניצוץ מבחינת הוד, ע"כ

דרוש י' וז"ל, נתבאר בענין אפקיד רוחי, כי ב' ידיים דבינה, שהם ה' אצבעות ימנית וה' אצבעות שמאלית, שהם מנין אותיות מנצפ"ך פשוטות, הם נעשים בחינת כלי של המלכות להיות בתוכה מ"ן. ואלו נמשכים משם בוכ"ו שבבינה, שהוא חילוף שם אהי"ה, כי גם הוא גימט' יד"ך. ואלו ב' הידים דבינה נעשו במלכות כלי בית קיבול להיות המ"ן בין יש שמאלית ליד הימנית, והם זו ע"ג זו, ובתוכם המ"ן, עכ"ל. וכן כתב שם (שם, דרוש י"א, אות ט) וז"ל, יש בבינה שם אהי"ה, והוא מתחלף באבג"ד בשם בוכ"ו, ואלו הב' שמות נכנסים תוך נוק' דז"א במוחין דילה בתחלה, והם בחינת מ"ן שבה, וירדו שם ע"י אצבעות יד בינה שהם מנצפ"ך.

ותחלה יורדין בג' מוחין דילה, כדי שאח"כ בעת הזווג יהיה כח המ"ן שבה שביסוד דילה לעלות ע"י הארת ב' שמות הנ"ל שבמוחין שלה הנמשך עד היסוד שבה המ"ן אשר שם והמ"ן ב"ן דההי"ן, עכ"ל. עיי"ש אות ט"ו. ועיין שער הכוונות (דרושי הקדיש, דרוש א', כוונת הקדיש עצמו. ודרושי תפלת השחר, דרוש א'. ודרושי העמידה, דרוש ב', פירוש תבת באהבה. ודרוש ה-ו. ודרוש הלילה, דרוש ו'). ופע"ח (שער הקדישים, פ"ד. ושער רוח הקודש, יחוד ד'). ושער מאמרי רז"ל (ברכות).

במוכ"ן

אמרו (זוה"ק, ח"ב, רסב, ע"א) ודא הוא גו רזא דשמא קדישא דאקרי ב"ם במוכ"ן, דא אקרי אל אלהים (אותיות אחרי א"ל-ב"ם, אותיות אחרי אלהים - במוכ"ן) דאיהו ברזא עלאה (יהושע, כ, כב) אל אלקים הוי"ה הוא יודע.

וכתב בשער הכוונות (דרושי הפסח, דרוש ב) וז"ל, אותיות המאוחרות לשם אלקים, והוא שם במוכ"ן, ודאי שהוא יותר דין ויותר חיצון משם אלקים, עכ"ל. (ועיין עץ חיים, שער מד, פ"ד, מ"ת). וכתב בשער הפסוקים (יתרו) וז"ל, הנה אלקים מתחלף באותיות שלפניו באלפ"א בית"א דאבג"ד, הוא במוכ"ן, והוא כמנין חקי, קי"ח (כ"כ בספר הפליאה, ד"ה ויקרא אלקים לאור יום), כמספר במוכ"ן, והוא הנקרא חקי "האלקים", עכ"ל. ועיין פע"ח (שער המעמידה, פרק כ. ושער תפילות, ר"ה, פ"ד). (ולהיפך אותיות לפני אלקים, אכדט"ם, הוא נקרא אלקים חיים יען הוא יותר רחמים, זהו לשון ארבע מאות שקל כסף, דף נא). ועיין רמ"ז (אם לבינה, אות רי"ש, ק). אולם יעויין בספר שערי ארוכה (אות ב, ד"ה ואפשר לומר) וז"ל, דשם במוכ"ן הסמוך לאותיות אלקים הוא רחמים. וכן נמי שם אכטד"ם וכו'. והנה שם במוכ"ן גימט' ע"ב ומילאו, שהוא חסד, עכ"ל.

הוא ממוכן, עכ"ל.

במוכס"ז

אמרו (תיקונים, מ, ע"א) כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, כינוין דיחודא עלאה, דאיהו הוי"ה אלהינו הויה (הנאמר בק"ש שמע ישראל - הוי"ה אלקינו הוי"ה - אחד). והיינו אותיות אחרי אלהינו, במוכס"ז. ועיי"ש (ד, ע"ב. טו, ע"א. סח, ע"ב. עא, ע"ב. פט, ע"א. קל, ע"א). ועיין בזה"ק (ח"א, יח, ע"ב. כג, ע"א), ובזהר חדש (לד, ע"ב). ושמות אלו כותבים אחורי המזוזה. עיין רזיאל המלאך (ד"ה ושם שד"י שומר מן המזיקין), והובא בסודי רזיא (פתיחה). ועיין שושן סודות (אות כג, ענין האות דל"ת), ומגלה עמוקות (ואתחנן, אופן ל"ה, ואופן קפ"ב), ומצת שימורים (שער המזוזה), ומשנת חסידים (מסכת מזוזה), ותורת משה (שמות, לג, כג), וסמ"ג (מצוה כג), וסמ"ק (מצוה קנד), וש"ע (י"ד, רפח, טו) ובנושאי כלים שם, ואמרי נעם (פסח, מבן המחבר, אות כ"א).

ונכתב "באחורי" המזוזה, כי שמות אלו הם אחרי הוי"ה אלקינו הוי"ה, וכמ"ש בשושן סודות (אות ל, הסכר לתפלה) וז"ל, וסוד הרומז כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, לג' עליונים, לפי שאלו השמות יורו על כל היחוד כאשר פירשנו (סוד יחודא עלאה, כנ"ל) וחילופם יורה לאחור ולא לפנים, כאלו אמר והורה וראית את אחורי לפני לא יראו, עכ"ל. ויש שס"ל שנכתב בפני המזוזה, עיין סמ"ג (עשה, מצוה כ"ג).

אולם במוכס"ז אע"פ שהוא יוצא משם אלקים שהוא דין, ויתר על כן הוא אחוריו, ואחורים לעולם הם דין כנודע, ויתר על כן, כללות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו הוא כנגד יד החזקה, דין, כמ"ש בזה"ק, אולם יש בו מיתוק הדין. וכמ"ש בתועלת יעקב (סוד תפלה מעומד) וז"ל, וכתוב (דברים, לב, לט) אני אמית ואחיה, במדה שאני ממית אני מחיה. ואמרו חכמי האמת בסוד זה, אני אמית בסוד אלקים שהוא מדת הדין, ואחיה בסוד במוכס"ז, שהוא שם שבו תחיית המתים, והוא שם אלוקינו, עכ"ל. עיי"ש. וכתב בשושן סודות (אות רפג) וז"ל, בחסידותך מזכירין ומגדילין כפי סלסול זכירתך, ר"ת במוכס"ז, עכ"ל. ועיין בן איש חי (ויחי, ו).

ושורש המיתוק של שם במוכס"ז ע"י ט"ל, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי הקדיש, דרוש א', כוונת הקדיש הרביעי) וז"ל, ודע כי ע"י שם במוכס"ז יהיה ענין תחית המתים, ולכן קדם אליו שם כוז"ו, שהוא גימט' ט"ל, והוא הטל שעתידי הקב"ה להיות בו את המתים כמ"ש חז"ל, עכ"ל. ועיי"ז נמתק אף השם אלקים. ועיין שער היחודים (פרק יט, יחוד

לא) איך להמתיק חרן אף דג' אלקים דקטנות ע"י שמות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, יעוי"ש. ודע והבן שאחורים של עליון הופכים להיות פני התחתון, כנודע. וכתב בארבע מאות שקל כסף (דף נב) וז"ל, דע והבן, כי היות זעיר במוכס"ז, הוא מוחין דיניקה הפנימים מאימא, עכ"ל. וכנודע שמוחין דעיבור ודיניקה, הם שמות אלקים, ובגדלות הם שמות הוי"ה (וסוד כוז"ו במוכס"ז כוז"ו נתבאר הרבה שהוא גימט' ריב - יגר - אביר - חרב - סימון - עוג - ענק - עזקא דכיא. ועיין מגלה עמוקות (ואתחנן, אופן לה, ואופן קפ"ב), ומצת שימורים (שער המזוזה), וקהלת יעקב (ערך ב', וערך סיחון). וכתבי רמ"מ משקלוב במקומות רבים, ואמרי נעם (נח - בא).

וכתב בשעת רצון וז"ל, מלא כל הארץ כבודו (בראשית, יח, ע"ב), דא ותראה היבשה, רזא גליפא שמא דיחודא כוז"ו במוכס"ז כוז"ו (עכ"ל הזה"ק). פירוש, כי כתב רבינו ז"ל בדרוש הקדושה פ"ג, ז"ל, הנה עיקר תכלית הקדושה הוא לתת הארה אל מוח הדעת (שעיקרו בזמן מוחין דגדלות כנודע) של רחל לפי שהנשים דעתן קלה, ולכן אחר שקבלה הארה מב' הזרועות (שזהו עיקר מוחין דקטנות), מקבלת מקו האמצע דז"א הנמשך מן הדעת שבו ומאיר בדעת של רחל ונשלם אורו וכו', וע"י עליה זו של הנוק' מקבלת עתה דעת שלם ונשלם מח הדעת שלה, יע"ש. ונודע ממ"ש רבינו ז"ל בדרוש ברכות השחר שהוי"ה אלוקינו הוי"ה הם בימין, ושמות הללו בחילוף אותיות הם בשמאל, יע"ש. וז"ש מלא כל הארץ כבודו דא ותראה היבשה, שהיא המלכות נוק' דז"א המקבלת האורות האלו מצד שמאל, בסוד שמאלו תחת לראשי. והם רזא גליפא חלוף שמות הוי"ה, שמא דיחודא שהם הוי"ה אלוקינו הוי"ה, וגליפא בנוק' כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, עכ"ל. והבן, במוכס"ז עולה מצה, סוד נוק' כנודע. ועיין אמרי נעם (בא), וזוהר חי (בראשית, יח, ע"ב). והבן היטב, במוכס"ז, גימט' קל"ה, בסוד נוק' דעתה קלה, ודו"ק היטב. ותחלה מקבל ז"א מבינה את בחינת במוכס"ז, ואח"כ נותנה לנוק', כנזכר, ועי"ז נגדלת ועולה מדעתה קלה לדעת שלמה, וזה ע"י מיתוק במוכס"ז בכוז"ו, כנ"ל.

צי"ט

כתב בשער הפסוקים (תהלים) וז"ל, כי בי חשק ואפלטתו וגו', אותיות ב"י עם אות ט' של אפלטתו, הוא שם קדוש שהוא ביי"ט, שהוא בגימט' אהי"ה. ודע כי שם זה אמר אותו דוד לפני אכיש מלך גת וניצול ממנו, עכ"ל.

ומקורו בפע"ח שער הציצית, ושער הכוונות, דרוש ה'. ועיי"ש שז"ס שכתוב במנורה בהיטיבו, אותיות יה"ו - ביי"ט. ועיין קהלת יעקב (ערך זפת).

והתפשטות הארתו מיסוד כמ"ש בספר הליקוטים הנ"ל, נתבאר בעמק המלך (שער י"א, פ"ח) וז"ל, השמן הטוב היורד מזה היסוד (דא"ק) שהוא השפע הנמשך ממנו, והוא היורד על הזקן, אהרן, ונקרא שמן, כשנכנס בראש אריך, שם הוא שם ביי"ט, הוא העולה אהי"ה, והוא שמן באתב"ש, שהוא שורש א"א, עיי"ש בהרחבה שאות ה' מאירה ברדל"א, ואות י' ברישא דע"ק, ואות ט' באריך, עיי"ש היטב. ועיין אוצר החיים (מצורע). וכתב בפרדס רימונים (ש"ז, פ"ב) וז"ל, שעיקר השמן הוא מהכתר ע"י החכמה אל הכהן איש החסד. ומפני ששרשו בכתר, לכן שמן בא"ת ב"ש עולה ביי"ט, הוא אהי"ה, והוא שם קדוש, עכ"ל. ועיין רמח"ל (פנות המרכבה, שנה ראשונה) שזהו "אך" טוב וחסד ירדפוני, אך, גימט' ביי"ט, יעו"ש. ועיין בלקוטי שושנים לר"ש מאוסטרפליא (ד"ה איתא בלמודי האריז"ל), ובספרו דן ידן (אות ח'), וקרנים (מאמר ד), ועטרת צבי (זוהר ריש פרשת בא), ואמרי נעם (בראשית, וישלח, ושמות), ועטרת ישועה (ויצא, וליקוטים לחג השבועות), ששם זה מעלה הניצוצין.

צ"ן

שם הוי"ה במילואו, יש לו ד' מילואים עיקריים, והם ע"ב - ס"ג - מ"ה - ב"ן, כנודע. וכל מילוי יש בו י' אותיות, זולת מילוי שם ב"ן שאין בו אלא ט' אותיות. והטעם כי הנה שם ב"ן הוא במלכות, וכלשון העץ חיים (שער לח, פ"ח, מ"ב, ועוד מקומות) שם ב"ן במלכות. וז"ל הפע"ח (שער הנהגת הלימוד, פ"א) דעת הפנימי של המלכות, הוא שם ב"ן, עכ"ל. אולם עיין בעץ חיים (שער יט, פ"ט, מ"ב) וז"ל, והנוק' כולה ב"ן, עכ"ל. ועיי"ש (שער כז, פ"ג, ושל"ה, פ"ב, מ"ב). וכתב הגר"א (ספ"י, פ"א, מ"ב) וז"ל, ד' מילואין שם השם, שכל אחד הוא מעשר אותיות, לבד שם ב"ן, לפי שבמלכות לית לה מגרמה כלום, רק כלולה מכולם, עכ"ל.

ושורש שם ב"ן, כתב במבוא שערים (ש"ב, ח"ב, פ"י) וז"ל, דע כי עיקר שם ב"ן שבמלכות, הוא שתי הוי"ו"ת, שהם בגימט' ב"ן (ויוסף עולה ג"פ ב"ן, ויצחק עולה ד"פ ב"ן, ואכמ"ל), כו-כו. ולכך נקרא שם זה מערת המכפלה, כי אותיותיו כפולים. כיצד, יו"ד הם ב"פ עשרה, י-וד. ה"ה, הם ב"פ ה'. ו"ו, ב"פ ו'. ה"ה, ב"פ ה', הרי שהם שתי הויות כפולות, אחד בחינת פשוט, ואחד בבחינת

ובחינה נוספת בשם ביי"ט, כתב בספר הליקוטים (עקב) וז"ל, זית שמן, שהיה לו לומר ארץ שמן ודבש, ופירושו בר"מ, כי השמות היוצאים משם יה"ו הם אלקי"ם א"ל מנצפ"ך, ואלו השמות עולים זי"ת. ושמן בא"ת ב"ש ביי"ט, כמנין יה"ו, ושם יה"ו ביסוד, עכ"ל. ועיין לקוטי תורה (עקב). ויסוד נקרא טוב, וזהו ביט - טוב, עיין רמ"ז (במדבר). ועיין פרדס רימונים (שער כג, פרק כא, ערך שמן). וכתב בנהר שלום (מ, ע"ב) וז"ל, בחנוכה, כשתשים השמן תכוין בשם ביי"ט שהוא שמן בא"ת ב"ש, והניקוד ב' קמציץ ושב"א. הקמציץ מורה על היותו נמשך מנה"י של א"ק, ונמשך ובא בכל הפרצופין שהם ה' כנודע, ושורה במנורה שנקודתה שבא, וזה הניקוד עולה בגימט' ב"ן, והשם עצמו עולה אהי"ה, הרי שם ע"ג, וכן עולה חנוכה, חנה-כו, חנה עולה ס"ג להורות שזה הרגל מאיר בו אימא עילאה, עכ"ל. ועיין מחברת הקודש (חנוכה). ובדבריו מובן החיבור של שמן לאימא, ודו"ק. ומקור הדברים בפע"ח (שער יוה"כ, פ"ד) וז"ל, אהי"ה גימט' ביי"ט, שהוא שמן בא"ת ב"ש, עכ"ל. ושם אהי"ה באימא, כנודע. וכן איתא בזהר הרקיע (ספד"צ, ד"ה ומ"ש דינא) וז"ל, שמן הוא סוד המוחין, חו"ב (בפרטות חכמה, כנודע), שמן בא"ת ב"ש ביי"ט, הוא גימט' אהי"ה שהיא בבניה, עכ"ל. ובדרך רמז, ביי"ט ר"ת ביום טוב, וביו"ט מאיר הארת אימא, משא"כ בשבת יש יותר גילוי לאבא, כמבואר בשער הכוונות (דרושי ר"ח, ועוד מקומות).

ונודע שאמא משמרת. וכתב בזהר הרקיע (בא) וז"ל, דע כי שם ביי"ט הוא מסוגל לשמירה, ויוצא מפסוק כי בי חשק ואפלטוהו, ועולה גימט' אהי"ה, וזה השם היה מזכיר מרע"ה כשהיה נכנס לפני פרעה, עכ"ל. ועיין עמק המלך (שער עולם הבריאה, פרק י"א). וע"ע שם בזהר הרקיע שכתב וז"ל, ושרביטין דאשרו בידיהו וכו' - דע כי מלאך הנזכר הוא יונק ושולט בכח השם ביי"ט הכתוב על מצחו, ולכך בידו שרביט, ר"ל שהוא שר בכח שם ביי"ט, עכ"ל. שרביט, שר-ביט. ועיין ילקוט ראובני (דבר שבקדושה, אות ד). ויסוד העבודה (מכתב י"ז).

העולה עד השתא ב' מהלכים בשם ביי"ט. א. עולה יה"ו. ב. עולה אהי"ה. ושורש חיבורם נתבאר ברמ"ז (במדבר, על זוהר קמט, ע"ב) וז"ל, ביי"ט הנזכר עולה אהי"ה, שהוא אור יה"ו שבתוך שם אהי"ה, עכ"ל. והיינו הארת אבא תוך אמא. אבא - יה"ו, אמא - אהי"ה, עיי"ש [ועיין מגן אברהם טריסק, וישב ותרומה, וז"ל, ושמן באתב"ש, הוא שם הקדוש ביי"ט, שהוא לשון הבטה, והיינו שזהו החכמה שיביט, וכו', עכ"ל. ועיין זרע קודש (תצוה)].

(עלמא דתיקון) הוא מ"ה וב"ן יחד, עכ"ל. וכתב שם וז"ל, לא יכלו בחינות ב"ן להתברר לגמרי כל חלוקותיהן שבכל בחינה ובחינה מהם, ע"כ לא נשתוו י"ס דמ"ה עם י"ס דב"ן כנ"ל, וזה יושלם לעת"ל בב"א, עכ"ל. ועיין שם (שי"ב, פ"ג, מ"ת).

והוא מ"ה וב"ן יחד, עכ"ל. וכתב שם וז"ל, כלל העולה, ששם ב"ן הכללי הוא הנפש, והוא ז' מלכיות שיש בזו"ן, ואלו יצאו "בבחינת עיגולים", והם מ"ה וב"ן שבשם ב"ן הכללי, ואח"כ יצאו הדר ומהיטבאל, והם מ"ה וב"ן שבשם ב"ן הכללי, והם ו"ק (של) זו"ן, ואלו נעשו פרצוף אדם דיושר, ובסיבתם נתקיימו גם העיגולים, כי הם בחינת רוח המקיים הנפש, עכ"ל. ועיי"ש (שער כ, פ"י).

ויש בחינות נוספות בשם ב"ן, עיין שם (של"ג, מ"ת). וכן שם ב"ן בריבוי ומילוי, עיי"ש (של"ט, דרוש י' ודרוש י"א). וכן כגון מש"כ שם (שער כב, פ"ב, מ"ק) וז"ל, אלקים, פשוט, ומילוי, ומילוי המילוי, שהם ב"ן אותיות, עכ"ל. עיי"ש (שער כג, פ"ח, מ"ק) שהוא גופא בחינת המ"ק שנשברו.

וקליפת שם ב"ן כלב, העולה ב"ן, והיפוכו אליהו שעולה ב"ן, כמ"ש שער לח, פ"ח, מ"ב. וכן גימט' בהמה. עיין שער מ"ח, פ"ד, מ"ק.

נת

כתב בעץ חיים (שער הכללים) וז"ל, ומנקודה עשירית, נעשה פרצוף שלם כלול מיי"ס, ונקרא "נת", והוא פרצוף חמישי, עכ"ל. ונקראת נת, ביתה של בינה, כמ"ש (שם, שער לה, פ"ג) וז"ל, מלכות היא בת הבינה, עכ"ל. ושורש המלכות הנקראת נת, הוא בבינה, היינו במלכות דבינה, ודו"ק, והיינו בתבונה שהיא מלכות דבינה כנודע. ולכך נרמז בתבונה בת, כמ"ש (שם, ש"ה, פ"ה) וז"ל, התבונה היא ה' האחרונה של בינה. ותבין בזה מש"כ בתיקונים, מלכות, נפש, תבונה. כי תבונה היא בחינת מלכות, ובחינת נפש של הבינה. גם תבין בתבונה עניינה שהם בן - ובת (אותיות תבונה), אך בבינה לא נרמז רק הבן לבד (בינה, בן-יה), עכ"ל. ועיין שער ההקדמות (דף לח, ע"א), ועץ חיים (שער טז, פ"א).

והנה בפשטות תבונה שורש לבן - ז"א, ולבת - נוק' (ועיין טעם נוסף מדוע נקראת כן, בשער מאמרי רשב"י, פירוש ספד"צ, ד"ה והענין הוא כי מבינה וכו'). אולם בעומק יותר, הנוק' נקראת גם בת וגם ב"ן. בת כנ"ל, וב"ן מצד ששורשה במילוי שם הוי"ה העולה ב"ן. ובעומק, שם ב"ן שבה

מילוי, עכ"ל. ושורש שם ב"ן בפרטות באות ה' אחרונה של הוי"ה, כמ"ש בעץ חיים (ש"א, ענף ה'). והרי שיש ב' שורשים לשם ב"ן. א. מילוי הוי"ה, יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה. ב. ב"פ הוי"ה עולה ב"ן, כנ"ל. ויחדיו עולים "אני", כמ"ש בלקוטי תורה (לך לך) וז"ל, המלכות שיש בה שם ב"ן וט' אותיות המילוי, עולה ס"א, גימט' אני, עכ"ל. ובעומק שורש שם ב"ן בשם ס"ג, ס"ג דס"ג שנהפך לשם ב"ן, כמ"ש שם (שער י, פ"ב, מ"ת) וז"ל, שהס"ג זה נעשה נוק' אל המ"ה, לכן קנה לו עתה שם אחר, והוא שם ב"ן דההי"ן, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, ואינו נקרא עתה בשם ס"ג אלא בשם ב"ן, עכ"ל, עיי"ש היטב. ועיין רמח"ל (קל"ה פתחי חכמה, פתח לד).

ושם ב"ן בחינת נפש. וכמ"ש בעץ חיים (ש"ה, פ"ה) וז"ל, שם ב"ן נפש, ושם מ"ה רוח, עכ"ל. וכתב שם (שער לט, דרוש ז) וז"ל, שם ב"ן הוא בנוק' דאצילות (ושורשו בנוק' דא"ק, כמ"ש שם, שער ט, פ"ז, וז"ל, שם ב"ן הכולל כל האצילות, הוא מלכות דא"ק, עכ"ל), וכן הוא בעולם העשיה הנקרא נפש של ב"ן, לכן ע"י שם זה נוצר נפש של האדם, וזהו הבא לאדם בעת צאתו ממעי אמו, ששם זה הוא פנימיות ורוחניות עולם הנוק'. ואין נפש זה של הנוק' העליונה נותן בה עד ביאה ראשונה ובעלה עמה, ואז נותן בה הנפש הזו, ועי"כ נשאר נפשה הזאת ביסוד שלה, ושם ב"ן הזה הוא המעלה אח"כ כל המ"ן דשאר הזווגים ואילך, עכ"ל. ועיי"ש (שכ"ט, פ"ב, מ"ב. ושער לט, דרוש י"א).

וכן שם ב"ן בחינת אותיות, כמ"ש בעץ חיים (שער ה, פ"א, מ"ת. ושער מ, דרוש ד) וז"ל, אמרו בתיקונים, אותיות נפש, כי הוא שם ב"ן, עכ"ל. אולם כתב שם (שער יח, פ"ג, מ"ת) וז"ל, שעיקר (שם הוי"ה) הוא ב' הוי"ו"ת, והיינו הוי"ה של ז"א והוי"ה של נוק', לכך אותיות שם ב"ן שורשם בז"א, ודו"ק. וכן ז"א נקרא ב"ן. עיין שם (שער לט, דרוש ח). (ובדקות שורש האותיות הוא בבינה, עיין שם, שער מ, דרוש ד'. וש"ה, פ"ג, וז"ל, והאותיות הוא בינה דאבא עם בינה דאמא, עכ"ל. ובש"ח, פ"א, מ"ת כתב וז"ל, ואותיות, ז"ת, עכ"ל. וכבר הרחיב בכך הלשם, ואכמ"ל). ועיין שער לט, דרוש ה', ודו"ק. ועיי"ש (דרוש ח').

ושורש תחלת גילוי שם ב"ן נתבאר בעץ חיים (ש"ט, פ"ו, מ"ב) וז"ל, כשרצה להוציא מ"ה וב"ן שהם ענפי זו"ן, אז נזדווגו ע"ב וס"ג (דא"ק) הפנימים שהם חו"ב ממש, ואז נברא העולם במדה"ד, ויצאה "בת" תחלה, שהיא שם ב"ן בפנים דא"ק, ואח"כ יצאו ענפיו לחוץ דרך העין מטבורו דא"ק ולמטה, עכ"ל. ונקרא עולם הנקודים, כמ"ש (שם, שם, פ"ו, מ"ב) וז"ל, נקודים הוא ב"ן, וברודים

צינה

ספירת בינה שורשה באות ה' ראשונה של שם הוי"ה, כמ"ש בזוה"ק (ח"א, קנב, ע"ב) ה' מן הוי"ה, דאיהו בינה (ושורשה באות יו"ד של שם הוי"ה, י' - ו"ד, ו"ד, צורתם ה', עיי"ש, ח"ב, קכג, ע"ב. ועיי"ש (ח"ג, כז, ע"ב) ודא בינה ה', ה' מראות דילה). ונקראת אם, אמא עילאה, כמ"ש (שם, ח"ב, סה, ע"א) ואל תטוש תורת אמך, דא כנס"י, מאן כנס"י, דא בינה. והיא שורש כל קו שמאל, כמ"ש בעץ חיים (שי"א, פ"ב) וז"ל, ומנקודת בינה נתפשט קו השמאלי, עכ"ל. ואמא - בינה, מלבשת לגבורה דא"א. עיי"ש, שי"ג, פ"ב, מ"ת.

ובינה יסודה רחמים, אולם מינה דינין מתערין, וכמ"ש בזוה"ק (ח"א, קנא, ע"א) א"ר אלעזר יובלא (מדרגת בינה), אע"ג דדינין מתערין מינה, וכלהו רחמי, כל חידו מינה נפקין. משא"כ חכמה שכל דינין מתעברין מינה (עיין זוה"ק, ח"ב, קלה, ע"ב. ושער הכוונות, שב"ק). ושורש הדינים המתערין מינה, הם ה"ג (שלכך נקראת ה' בינה), אותיות מנצפ"ך, כמ"ש (תיקונים, פ"א, ע"ב) ן - בינה, וה' אתון מנצפ"ך מעלמא דאתי, אינון לקבל ה' עלאה. ואמרו (זוה"ק, סתרי תורה, ח"א, קא, ע"א) מנצפ"ך חמשה גבורות, ומניה יתפשט רזא דחמישין שערי בינה. כי אות ה' בהכפלה של עשר בסוד י-ה (והם אותיות י - ה - ן שבבינה), נעשה חמישים שערי בינה. והוא שורש ה' אותיות אלה"ם, מקביל לאותיות מנצפ"ך, ה"ג (כמ"ש בעמק המלך, שער יב, פ"ב. וטל טורות, ח"א, פי"ז, אות ד). ונחלקת לבינה ותבונה. עיין עץ חיים (ש"ד, פ"ג).

והנה מקום הבינה, בעולם: בכריאה, כמ"ש בינה מקננה בכורסיא. ובנפש: "שורשה" באזן דא"ק, ששם מתחיל הארת הס"ג שהוא בינה, כנודע. עיין עץ חיים (ש"ד, פ"א). ובינה של א"א נמצאת בגרון, כמ"ש בעץ חיים (שער יא, פ"ח, מ"ת) וז"ל, בינה דא"א לא יכלה לעלות ולהיות בראשו (כשאר פרצופים), ונשארה למטה בגרון דא"א (וזהו דלא כהגר"א דס"ל ששוה א"א לשאר פרצופים), ולכן אינה נקרא רישא וכו', משא"כ בשאר פרצופים, עכ"ל. (ויש לעיין היכן מקום בינה דא"ק, ברישא, או בגרון. ובפרטות יש בינה בח"ס דא"ק, ואכמ"ל), ובינה של עתיק, "נמשכת" מבחוץ עד למצח דא"א. עיי"ש (שי"ג, פ"ו, מ"ק). ומקומה ברישא דעתיק, והרי שבשאר פרצופים מקומה בצד שמאל של הראש. מח חכמה בימין, ומח בינה בשמאל.

אולם התפשטות הארת הבינה, עד הלב, בסוד לב מבין, כמ"ש בפתח אליהו. וביאורו כמ"ש בעץ חיים (שער

שורשו בז"א עצמו, כמ"ש בעץ חיים (שער כ, פרק ט) וז"ל, אלו ה"ג (שנותן ז"א לנוק' בביאה ראשונה) עצמם שלו, נקרא רוחא "דיליה" דשביק בגווה. כי הנה ז"א סוד רוח, אך בהנתן בה נקרא נפש, בצאת נפשה, ולכך נקרא בן ולא בת, עכ"ל. והרי שהמלכות, נוק' נקראת בן ונקראת בת. נקראת בן מצד מה שמקבלת מז"א שהוא ב"ן, והוא רוח דשדי בגווה, ונקראת בת מצד עצמה, ודו"ק.

ואיתא בתיקוני זהר חדש (תקונאה קדמאה) בת איהי שכינתא תתאה מלכות הקדש, עשריאה לט', ושביעה לשית, ורביעאה לתלת אבהן, ותמניאה לז' חג שמיני עצרת. ואיהי "בת" קול רביעאה לתלת דרגין דהוו משתמשים בהון ישראל בארעהון, ואינון תורה, נבואה, רוח"ק, בת קול, עיי"ש. ולפ"ז טעם נוסף מדוע נקראת בת, כי בה מדרגת בת קול, ודו"ק, שביחס לכל אחד מן ההבחנות הללו נקראת בת.

וטעם נוסף שנקראת בת, מצינו בתיקונים (הקדמת תיקוני הזוהר) בראשית - בת-ראשי. ופירש בגר"א (שם) וז"ל, פירוש, שאלו השתי מלות הן אותיות בראשית וכו', ור"ל כאן, בת - מלכות, ראשי - חג"ת, דאינון ראשין דמתמן מתחיל בניינא דעלמא כנ"ל, והיא בת של הראשים (בחינת "רביעאה לתלת דרגין" כנ"ל), ומצד "שביעה לשית", נקראת "בת שבע". וכלשון הגר"א (תיקון י"א מתיקונים אחרונים) בת שבע, שנכללת מכל השבע, עכ"ל. ועיין עמק המלך (שי"ג, פרק כח). וזוה"ק (רע"מ, בהר, קח, ע"ב). ותיקונים (תיקון כ"א, נו, ע"א).

ועוד. עיקר גילוי מלכות, נוק', אורות הנקודים, יצאו מן העינים כנודע. ובפרטות יצאו מן מלכות שבעין, הנקראת "בת עין". וכמ"ש הגר"א (תיקון י"א מתיקונים אחרונים) וז"ל, בת עין, מלכות. ועין עצמה היא שכינה, עכ"ל.

וכן נקראת בת זווג לז"א בעלה. וכן נקראת בת לחכמה - אבא, כמ"ש אבא יסד ברתא. וכן נקראת בת לחסד בפרטות, כמ"ש (ב"ב, טז, ע"ב) בת היה לו לאברהם ובכל שמה. ואמרו (זוה"ק, ח"ב, פ"ה, ע"ב) היא שכינתא והיא בת. ועיי"ש (ח"ג, רעו, ע"ב). וכתב בספר מאירת עינים (לר"י דמן עכו, חיי שרה) וז"ל, העטרה בת החסד, עכ"ל. ועיין מצודות דוד לרדב"ז (מצוה קלג, ומצוה קנו, ומצוה רל, ועוד).

ועוד. בת בארמית לשון שינה. ועיקר השינה שורשה בנוק', כי דעתה קלה, ולכך קרובה יותר לשינה, שהיא זמן הסתלקות המוחין.

גבורה - ה"ג

ב' מיני גבורות הם בכללות.

א. ספירת גבורה שנשתלשלה מספירת החסד. וכתב בהקדמה לעץ חיים (הודעה והזהרה) וז"ל, אנו אומרים שהגבורה והדין משתלשל מהחסד, היינו שמה שעושה דין אינו נקמה, ורק הוא מצד החסד, שזהו חסד לעולם שיהיה דין למען לא יהיה עולם הפקר, או ע"ד אשר יאהב ה' יוכיח, וכאשר ייסר איש את בנו, עכ"ל.

ב. ה' גבורות. ושורשם כמ"ש בעץ חיים (שער הכללים) וז"ל, דע כי בדיקנא דא"א יש תרין מזלות, מזל עליון נוצר חסד שהוא תיקון ח', ומזל תחתון ונקמה, שהוא תיקון הי"ג. והנה אבא יונק ממזל ח' עליון ואמא יונקת ממזל תחתון. והנה בטש מזל עליון במזל תחתון (בטישה סוד זוזג) ומכח בטישה זו שאין אנו יכולים לפרש פירוש בטישה זו מה ענינה, ואז יוצאין משם ה"ח ממזל עליון וה"ג ממזל תחתון, ואז מזל עליון נותן ה"ח דיליה לאבא ומזל התחתון נותן ה"ג דיליה לאמא, וכו', ואלו החו"ג הם ב' עטרין הנזכר בזוהר דירית או"א לבנייהו, וכו', ויסוד דאמא ובתוכו מח חו"ג (ומתפשטים) בדעת ז"א, עכ"ל, עיי"ש. ועיין שם בשער לא, פ"ג, מ"ת. ובחינה זו ביסוד נקראת נקודת ציון שבה ה"ג. כ"כ שם (שער לב, פ"ז, מ"ת) לגבי רחל שמקבלת ה"ג. אולם בזכר נמצאים ה"ג בעטרת היסוד, כ"כ שם (שם, פ"ט, מ"ת).

וזהו שמצינו פעמים רבות שדעת יש בו ה"ח וה"ג, והבן היטב. וז"ל העץ חיים (שער כח, פ"ב) החו"ג נתלכשו ביסוד בינה שהוא כלי אחד, ונעשה מוח אחד ונקרא דעת, עכ"ל. אולם דעת דנוק' אין בה אלא ה"ג. כ"כ שם (שער כ"א, פ"ב, מ"ת, ובעוד מקומות). ועיין שם (שער כה, דרוש א, מ"ב. ושער כו, פ"ג, מ"ק). וכל גבורה הוא בחינת הוי"ה, ה"ג ה' הויות. וכתב שם (שער הכללים) וז"ל, ואמנם כבר בארנו כי תרין עטרין דאו"א, הם ה"ח וה"ג שבתוך היסוד ונעשה דעת דז"א, והכונה כי יסוד דאבא נקרא חסד ע"ש שהוא מימינא ויסוד דאמא נקרא גבורה ע"ש שהיא משמאלא, עכ"ל. וכתב שם עוד וז"ל, וה"י שבדעת מתפשטים לה"ח שהם מחסד דז"א עד הוד שלו, וה"ג הם יורדין ביסוד ושם נתנין בפקדון לתתם לנוק', עכ"ל. וכתב שם להלן וז"ל, ואח"כ (אחר שנתנין לנוק') מתפשטים ה"ג שבה מחסד עד הוד שבה, ואח"כ כללות כולן נכנסו ביסוד שלה דוגמת ה"ח המתפשטים בז"א, ואלו ה"ג הנכללין ביסוד שלה הם מועלין לה למ"ן שלה, עכ"ל. וכתב שם להלן, רחל אע"פ שיש בה

לא, פ"ד, מ"ק) וז"ל, הלא נודע כי לב מבין, ונודע שהוא סוד הבינה וכו'. והענין כי הנה הנה"י דאבא מתלכשים תוך נה"י דאמא, וכולם מתלכשים תוך ז"א. ואמנם עד מקום החזה, עד שם כל האורות סתומים הם, ושם בחזה מתגלין כנודע. ואמנם ההפגעה והארה הראשונה שיוצאים אלו האורות בכח במרוצה מתוך היסוד דאמא [וכתב שם (ש"ח, פ"ד, מ"ת) וז"ל, יסוד בינה הוא רחב להיותה נקבה, ונקרא רחובות הנהר, עכ"ל] אשר תחלה היו שם צרים ונוגשים ודחוקים, ועתה שיוצאים בהפגעה ראשונה מאירין באור נמרץ וגדול מאוד שם תיכף בצאתן ועושין שם רושם גדול מאד, ושם נרשמים האורות דאו"א כולם כאחד אור נפלא וחזק מאוד וקרוב אל מעלת האור שהניחו במוחין, אך ודאי שהוא יותר קטן ממנו במעלה, וזאת ההארה נקרא לב האדם. לכן מוח האדם הוא עיקר האדם והלב שני לו, עכ"ל. והבן שכיון שאורות אבא מולבשים באורות אמא, ויתר על כן אורות אבא ממשיכים להתפשט עד היסוד, לכך בעיקר הגילוי בלב הוא אורת אמא, ולכך נקרא "לב מבין".

ונקרא בינה מכמה לשונות. א. מלשון בין לבין, כמ"ש הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. ב. מלשון בן - י"ה. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג, קכא, ע"ב) ויפוק מלבא, דתמן בינה, כמה דאוקמוה מארי מתניתין "הלב מבין", יפוק בן מבינה, מב"ן י"ה, דאיהו ו'. וכן אמרו (שם, ח"ב, קנח, ע"א) ב"ן - י"ה, על שמיה אתקרי בינה. וזהו ביחס לזולתה [וז"ל היריעות שלמה (חוברת ב, יריעה ז) הבינה - שהיא התפעלות הכח השכלי שיתפעל מדבר חוציי ותופיע אותו, עכ"ל], וביחס לכך נקראת אם, אם המולדת. ומעין כך בבחינת כל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו. ואיתא בערוך (ערך בן) וז"ל, א"ר עקיבא, אני אהיה "אובין" לפניך (ע"ז, נה), פירוש, לשון בינה, כלומר מלמד, עכ"ל. ועיין ספר השורשים לרד"ק, ערך בין. ג. מלשון בנין, שהיא שורש הבנין של זו"ן, כמ"ש ויבן את הצלע, ודרשו בנדה, לשון בינה ולשון בנין. והשורש, בינה - להבין דבר מתוך דבר, והיינו להבין החכמה שעליה כתיב בחכמה יבנה בית, ודו"ק. ועיין ביאור שמות נרדפים בתנ"ך (אות ד, ערך דעה חכמה בינה שכל). וכתב בחשק שלמה (השער השביעי, אות ד, בן) וז"ל, בינה נאמר על פעולת השכל כשעושה ציור שלם מצוירים חלקיים, עכ"ל. עיי"ש שתבונה להיפק, לעשות מצויר שלם, ציור חלקים, עיי"ש. ועיין מלבי"ם (משלי, י, כג), שפירש באופן שונה.

הנצח וההוד וגו'. גדולה זהו חסד. וכמ"ש בתיקונים (ט, ע"א) וירא ישראל את היד הגדולה, מסטרא דחסד. וכן אמרו (זהר, בראשית, יא, א) לך ה' הגדולה וגו', שירותא דלהון חסד, וסיומא דלהון ממלכה, כנס"י, אחרית הימים. ועיין פרדס רימונים (שער כג, פ"א) שנקראת חסדיך הראשונים, כי יש אחרים, עיי"ש. וכתב הרקאנטי (כי תבא) וז"ל, ואמר "גדול", כי קבלתה מן החסד, שנאמר לך ה' הגדולה, וכתוב כי חסדך גדול עלי (תהלים, פו, יג), וכתוב וגדל חסד (שם, קמה, ח), עכ"ל. והטעם שנקראת כן מפני שהיא מגדלת לכל הנמצאים בחסדה. עיין פע"ח (שער הברכות, פ"ב), ופרדס רימונים (שער כג, פ"ג, ערך גדולה), עיי"ש. וכתב בספר הפליאה (ד"ה פרט וכלל ופרט) וז"ל, ולמה נקרא החסד גדולה, כי השרים הגדולים הם ע"ב כחשבון חסד, וכולן נאצלו מכאן, ע"ש נקרא גדולה, עכ"ל.

ועיקר גילוי החסד, גדולה, נגלה ביד ימין, וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג, רמו, ע"ב) יד הגדולה בימינא. וכן אמרו בתיקונים (ט, ע"א) היד הגדולה מימינא דחסד. ונקראת י"ד, כי השם המאיר בה הוא הוי"ה אלקינ"ו הוי"ה, שעולה י"ד אותיות, כמ"ש בעץ חיים (שער כסא הכבוד, פ"ז). והוא בבחינת מימיני מיכאל, וכמ"ש בסודי רזיא (אות ס, ז) וז"ל, השיב אחור ימינו (אמרו חז"ל באיכה רבתי) כפת הקב"ה יד ימינו של מיכאל השר "הגדול", ימינו בגימט' יד מיכאל, עכ"ל, ודו"ק. ועיין עץ חיים (שער לג, פ"א, מ"ח). ונגלה באברהם, כמ"ש בזוה"ק (ח"ב, נג, ע"א) הגדול דא אברהם. ואיתא בספר הפליאה (ד"ה ראה והבן סוד של נזמי זהב) וז"ל, גדולה, והיא מדת החסד, והוא מדת אברהם אבינו אשר דבק בה, שנאמר וחסד לאברהם, ובה נברא העולם ונתחדש ונבנה, אמרתי עולם חסד יבנה כי חסדך גדול עלי, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו, עכ"ל. וכתב בשערי צדק (השער השביעי) וז"ל, והמדה הזאת נקראת גדולה, משום ארך אפים וגדל חסד, והנני רומז הכתר העליון הנקרא אין סוף, כי אל גדול ה', לפיכך לך ה' הגדולה והגבורה, לך בודאי אין סוף, עכ"ל. ולפ"ז גדול מוחלט בעצם זהו אין סוף.

ומאיר בחינת הגדולה בכמה אנפי, וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג, קעט, ע"א) מסטרא דימינא חסד, תרומה גדולה לכהן (וכך נקראת המלכות מצד החסד, עיי"ש. ועיין פרדס רימונים, שער כג, פכ"ב, ערך תרומה). ועוד אמרו (שם, ער"ה, ע"ב) סנהדרין גדולה וכו', משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניא, ועמהון שבעין ותרין סנהדרין, כמנין חס"ד, ומהכא סנהדרי גדולה. וכן לגבי מצות יבום,

ה"ג, עכ"ז היא עומדת נגד נה"י דז"א שבהם החסדים מגולין, לכן הה"ג שבה ממותקות קצת, כי ז"ס דינין דנוק' ניחין ברישא, עכ"ל (וברור ששורש ה"ג בגבורה האחת. וכן מבואר בעץ חיים (ש"ח, פ"ד, מ"ת) וז"ל, חשם - הוא גבורה, כי הוא סוד ה"ג, ואותיות חשם הוא חמש, עכ"ל. והרי שמלך הגבורה הוא סוד ה"ג, ודו"ק).

ומהות הג' גבורות אלו כתב בעץ חיים (ש"ח, פ"ג) וז"ל, ה' אותיות מנצפ"ך שהם ה"ג, וכו', וה"ג הם וכנגדם יש ה' מוצאות הפה, והם גרון וחיך וכו'. ומכאן ה"ג שבחותם דילה נפתחו אלו ה' מוצאות הפה ונקרא פתוחי חותם, עכ"ל. וכתב להלן (שער ט, פ"ז) וז"ל, ה"ג שהם ה' אותיות אלקים, שהוא שורש לכל אלו הפ"ר אלקים (מנצפ"ך עולה פ"ר, עיי"ש), עכ"ל. וכן ה"פ דין עולה ש"כ, דינין, עיי"ש (ש"ח, פ"ה, מ"ת).

וכתב שם (שער יג, פ"א, מ"ת) וז"ל, ודע כי ביסוד דע"י יש שם ה"ח וה"ג. ואע"פ שעתיק הוא זו"ן שהם מ"ה וב"ן כנ"ל, וא"כ היה מן הראוי שיהיה בו ה"ח וה"ג מצד הזכר וכן מצד הנוק' ע"ד שיש באו"א וזו"ן כמ"ש במקומו. אבל לפי ששם הזכר והנקבה הם פרצופים חלוקים, לכן יש שם חו"ג בכל אחד מהן, אבל כאן שהזכר והנוק' דעתיק הם פרצוף אחד מחוברים כנ"ל, לכן לא היה בו רק ה"ח וה"ג לבד, עכ"ל. ועיי"ש (פ"ב) שחו"ג דמ"ה נקראים חסד, וחו"ג דב"ן נקראים גבורה.

ונגלה ה"ג בא"א בפאה ימינית, כ"כ שם (שער יג, פרק יא). ונגלה בה' אצבעות שמאל, כ"כ שם (של"ב, פ"ג, מ"ת). ונגלה בשינים, כ"כ שם (פי"ב, מ"ב. ועיין שט"ז, פ"ד, לגבי בינה שבגרון). אולם עיקר התפשטותם בא"א, כמו שכתב שם (שי"ד, פ"א, מ"ת) מקום סיום היסוד דעתיק היה במקום החזה דא"א, נמצא שהחו"ג הנ"ל הם עומדים כולם תוך א"א במקום החזה שלו ולמעלה, יעו"ש, שתחלה עמדו חצי הה"ג בימין ואח"כ נדחים כולם. ועיי"ש ההפרש בין א"א לשאר פרצופים. ועיין שער כ"ה, דרוש ב, מ"ק, סדר ירידתם בז"א, שיורדים כולם מיד לז"א, עיי"ש הטעם, כי דרכן לילך לנוק'. ועיין שם (שער ל"ט, דרוש ז). ואזי שורשם נשאר בז"א, כמ"ש (שער כו, פ"ג, מ"ק), וניתן ע"י לנוק'. אולם בזמן הנסירה מקבלת הנוק' הה"ג מאימא ולא מז"א, יעו"ש. ועיין שער ל"ד, פ"א, מ"ב. ופ"ו, מ"ב. ושער ל"ה, פ"ג.

גדולה

כתיב (דה"י, א, כט, יא) לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת

כתב ברדב"ז (מצוה קכט) וז"ל, למה היה מצוה בגדול, שנאמר והיה "הבכור", וארז"ל לא בכור אלא גדול וכו', תשובה, הגדול רומז למדת הגדולה הוא "חסד" הגדול, וחסד גדול עשה הקב"ה שלא ידח ממנו נדח, ועיי' החסד נמשכת הנשמה אצל אשתו ואחיו ולפיכך היה מצוה בגדול, עכ"ל.

וכתב בשער הכוונות (דרושי העמידה, דרוש ו) וז"ל, ובאומרך ויהללו ויברכו את שמך הגדול וכו', תכוין להוי"ה דע"ב במילוי יודי"ן הנקרא גדול מצד החסד הנקרא גדולה, וחסד בגימט' ע"ב, עכ"ל. והנה שורש שם הוי"ה במילוי יודי"ן העולה ע"ב הוא בחכמה. ובאמת כתב שם (דרושי חג הפורים, דרוש א) וז"ל, החסד והחכמה נקרא גדולה בסוד הגדול וכו', עכ"ל. ובדקות כל קו ימין, חח"ן, נקרא גדולה. ועיי' שמן ששון (שם, אות יח), כי חלק חסד עולה ונעשה חכמה, וחלק נצח עולה ונעשה חסד, ודו"ק.

גרון

הנה יש כמה יחסיות לגרון.

א. ביחס לח"ס, שמשם יוצא הדיקנא ובו י"ג תיקונים. ותיקון עשירי, אמרו (זוה"ק, ח"ג, קלד, ע"א) תקונא עשיראה, נחתין שערי תחות דיקנא, וחפיין בגרונא תחות דיקנא. ועיי' בפרטות בעץ חיים (שער יג, פ"ט) שיש ב' מיני שערות, תיקון ט' ותיקון י', עיי"ש. ועיי' בשער ל', דרוש ו', מ"ב.

ב. בינה דא"א אינה ברישא דא"א ככל הפרצופים, אלא מקומה בגרון, כמ"ש בעץ חיים (שי"ג, פ"ח) וז"ל, א"א המלביש ומקבל אור דע"י עצמו, לא היה כח אל הבינה שבו לקבל אורו, ולכך ירדה בגרון, כי ממקום רחוק תוכל לקבל הארה. והטעם, לפי שבינה דינין מתערין מינה, לכן אין בה כח לקבל החלק של אור עתיק כמו החכמה, לכן החכמה נשארה במקומה, והבינה ירדה בגרון, עכ"ל. ועיי"ש (שער יא, פ"ח, מ"ת).

ג. גרון - בינה דא"א, כנ"ל אות ב' (ובסוד י"ס בראש עצמו הגרון הוא מלכות, עיי"ש בשער ט"ז, פ"א), נעשה כתר לאו"א, כמ"ש בעץ חיים (שער א, ענף ד) וז"ל, או"א ששיעור קומתם מהגרון דא"א, עד הטיבור דא"א, עכ"ל. וכתב שם להלן (שער טו, פ"ה) וז"ל, ב' כתרין דאו"א, הם בגרון דא"א, אשר שם הוא בחינת בינה דא"א, עכ"ל. ועיי"ש (שער טז, פ"ד. ושער יג, פ"ב, מ"ת). ובכללי מהרח"ו (כלל יז)

שמ"מ כתרו גבוה מכתרה, עיי"ש.

ד. גרון - בינה דכללות, וכלשון העץ חיים (שער טז, פ"א) שם ס"ג שהוא בבינה, שהוא לעולם סוד הגרון כפי איזה בחינה שתהיה, עכ"ל. ועיי' מאורי אור (אות ג', ערך גרון). ובפרטות הוא נקודת ציון שבבינה, כמ"ש שם (של"ט, דרוש יד).

ה. בבינה שבגרון בפרטות יוצא מהם אותיות אחע"ה. ושורשם ב' פעמים מ"ב, ח' תיקוני חוורתא, כמ"ש שם (שי"ג, פ"ג). ועולה פ"ד, שהוא חיבור ס"ג ואהי"ה, כמ"ש שם (שט"ו, פ"ב). וכמ"ש בעץ חיים (שער ל"ט, דרוש יד) וז"ל, והנה נודע אותיות אחע"ה שהם בגרון, וגיכ"ק הם בחיך. והענין שהחכמה הוא עטרא דחסדים, והבינה הוא עטרא דגבורה. ואותיות גיכ"ק הם ה"ח שבחיך שהוא חכמה, ואותיות אחע"ה הם ה"ג שבגרון שהוא הבינה, עכ"ל. וכתב שם בפרטות יותר וז"ל, והנה הגרון הוא נקודת ציון שבבינה, ושם הם ה"ג אחע"ה, עכ"ל. ובפרטות יותר יש אחע"ה בחכמה ואחע"ה בבינה, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי יוה"כ, דרוש ג), עיי"ש. ובגרון הוא אותיות ב"כח" ולא בפועל, כי בפועל זהו קול בלבד, כמ"ש שם (ש"ד, פ"א). ועיי"ש (שער כה, דרוש ב, מ"ק. ושער לט, דרוש ט). ובפרטות מהות אחע"ה, עיי' זוה"ק (ח"ג, רצה, ע"א), ועץ חיים (שער לט, דרוש יד).

ו. יש הארת חסדים וגבורות בגרון. מצד הארת חסדים, גרון עם הכולל עולה בגימט' י"פ הוי"ה, ר"ס. ומצד הארת הגבורות עולה ג"פ אלקים, כ"כ במאורי אור (אות ג, ערך גרון). וזהו גרון, ג"ר-ון. ג"ר, סוד מוחין, כנודע. ון, הקטנה. והיינו מוחין דקטנות, סוד אלקים מוחין דקטנות, כנודע. ותחלה נמצאים ברישא, ואח"כ כשבאים מוחין דגדלות נדחין לגרון תחלה, כמ"ש בעץ חיים (שער כב, פ"ג, מ"ק). ועיי"ש (שער כה, דרוש ב, מ"ק. ושער כו, פ"ג, מ"ק).

ובשער כ"ח (פ"ה) כתב וז"ל, כל אלקים דינא קשיא, סוד חרון אף, וזהו נחר גרוני. ובזה תבין איך הגרון אינו רחב אלא אדרבה הוא יותר קטן מרוחב הראש וכ"ש מרוחב הגוף, והטעם כי אותן מוחין הקטנים שבתוך הראש הוא סוד הגרון, ולכך אינו רחב כ"כ. וגם כי כל אלקים הוא דינין, ולכן אין הדברים ברוחב אלא בקיצור גדול, עכ"ל. ולכן יש שם שורש לדינים ויניקת הקליפות, כמ"ש בעץ חיים (כללי מהרח"ו, כלל י"ב).

גושפנקא דמלכא

אמרו (תיקונים, סה, ע"ב) שימני כחותם, דא אות ברית מילה, ואות דיומין טבין, דאיהו רשימו דשמא קדישא. כגוונא דא, מי יעלה לנו השמימה, ר"ת מילה, וס"ת יהו"ה. מאן דנטיר האי רשימו, כאילו נטיר שמא קדישא, ומאן דמשקר בהאי רשימו כאלו משקר בשמא קדישא, דהאי אתקרי חותמא דגושפנקא דמלכא. ועיין פע"ח (שער ק"ש, פ"ז). וכתב הגר"א וז"ל, חותמא דגושפנקא וכו' - טבעת, שעשוי העטרה כעין טבעת, והיא טבעת המלך, והוא חותמא דגושפנקא דחתים שמים וארץ בר"ת את השמים ואת הארץ (ר"ת אהו"ה) בדעת יחודא דהוי"ה אהי"ה, בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, והוא גימט' גי"ד, טו"ב, שמן הטוב, עכ"ל.

והוא בחינת "חותמו" של הקב"ה "אמת", וכמ"ש בזהר (שלה, קסב, ע"א) אלין תרין שמהן דשמע ישראל, דאינון ה' ה' אלוקינו אשתתף, ואיהו חותמא דגושפנקא אמת, עיי"ש. וכתב ע"ז הגר"א (תיקון י"א מתיקונים אחרונים) וז"ל, והוא עמודא דאמצעייתא, שהוא נקרא אמת, חותמא דגושפנקא, כמ"ש חותמו של הקב"ה אמת. והענין, כי מורה על ראשון ואחרון ואמצע, שהן תלת דרגין, בינה, עד"א, מלכות, היה הוה יהיה, וכולם מתיחדים בעד"א, שלכן נקרא אמת, א' - ראש אותיות, ות' - סופן, ומ' - מכוון באמצע, עכ"ל. ומקור הדברים בתיקונים (סו, ע"ב). ועיי"ש (קמה, ע"ב).

ומלת אמת הוא בחינת בינה - ז"א - נוק', כנ"ל. בינה שם אלקים, וזו"ן ב' הויות. והנה שם אלקים מלא, אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד נו"ן עולה שמ"ג, ועם ז"ון, מ"ה וב"ן, הרי אמ"ת עם הכולל. ועם י"ג אותיות של י"ג השמות, הרי עולה חותם, וז"ס חותמא דגושפנקא, אמת. ובפרטות זהו יסוד בינה שמחברם, וכמ"ש בשעת רצון (בראשית) וז"ל, חותמא דגושפנקא הוא יסוד בינה, עכ"ל. וכתב בעמק המלך (ש"ה, פ"ד) וז"ל, והשם אהו"ה אומר הזוהר הוא גושפנקא דחתים ביה שמיא וארעא, שמשים בר"ת הפסוק את השמים ואת הארץ, וגם סוד את האם ואת הבנים, בסוד עיבור אמא, שנתעברו בה בן ובת. ובכל בריאה חדשה משמש השם הזה הנותן המדידה בזרת ובשאר האצבעות.

וכתב שם (שי"ד, פ"ז) וז"ל, ופירוש "אצבע", הוא שם אהו"ה וכו', ושם זה מלא ביודי"ן כזה, אל"ף ה"י וי"ו ה"י, שעולה קס"ג, כמנין אצבע, ודע כשנאמר אצבע, עקרו שם זה, עכ"ל. ועיין עשרה מאמרות (מאמר אם כל

חי, סימן ו'). וכתב בשער הגלגולים (הקדמה לט) וז"ל, הגהה - אמר שמואל, בהיותינו מונים הו"ה (אהו"ה - א - הוה) ביודי"ן והם ב"ן, ואלף (עולה) קי"א, הרי כמספר אצבע, קס"ג, עכ"ל. עיין שער המצות (עקב).

והנה שורש שם אהו"ה בדעת (ולכך מחבר בינה - ז"א - נוק', מכח הדעת הנגלה ביסוד אמא כמבואר לעיל), וכמ"ש באגרות הרמ"ז (אגרת כז) וז"ל, כל חיבור הזכר עם הנקבה הוא מבחינת הדעת, וסוד אצבע (שלכך נותנין בקידושין הטבעת על האצבע בסוד חותם דגושפנקא, כנ"ל, וכן חיבור ע"י אות ברית קודש הנכנס בנוק', ונקרא אצבע, כמ"ש לא כל האצבעות שוות) הוא בדעת, בסוד אהו"ה דיודי"ן העולה בגימט' קס"ג, בגימט' אצבע, עכ"ל. ועיין סוד ישרים (ח"ב, שאלה א').

וכתב בבית עולמים (דף קמב, ע"א, ד"ה ותאנא) וז"ל, היסוד הוא תלוי בדעת, כמ"ש והאדם ידע וכו', והוא סליק לדעת כמ"ש אצל משה רבע"ה, ויקח את עצמות יוסף עמו, ובדעת הוא שם אהו"ה במילוי גימט' אצבע, וכמ"ש כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך, שז"א נבנה ע"י הדעת המתפשט בגופא, עיי"ש. וכידוע ה"ח וה"ג שבדעת מתפשטים באצבעות. ועיין ספר הליקוטים (ישעיה, פרק מ'). ובפרטות, בין בימין ובין בשמאל מתפשטים ה"ג, וכמ"ש בעץ חיים (שער לב, פ"ז, מ"ת) וז"ל, יד דא"א ירדה למטה ברחם, יסוד דאמא (ושם הגושפנקא דמלכא כנ"ל). והנה ימין כלולה בשמאל ושמאל בימין. וכמו שה' אצבעות דא"א הם ה"ג, כן ה' אצבעות יד ימין הם ה"ג, עכ"ל.

גבריאל

אמרו בזה"ק (ח"א, צט, ע"א) גבריאל דאיהו לשמאלא, ואיהו ממנא על כל דינין דעלמא, מסטרא דשמאלא, למידן ולמעבד ע"י דמלאך המות, וכו', מלאך גבריאל בשליחותא לנשמתא קדישא, ומלאך המות בשליחותיה לנפשא דיצר הרע. והוא השורש לחזרת הנשמה לגוף, כמ"ש (קכח, ע"ב) גבי תחית המתים של מתי חו"ל, א"ר יוחנן, מי מוליך הגוף לא"י וכו', א"ר יצחק, גבריאל מוליך אותם לא"י, מנ"ל, דכתיב (בראשית, כד, נח) התלכי עם האיש הזה, וכתוב התם (דניאל, ט, כא) והאיש גבריאל. וכן שורש לידת כל צדיק ע"י גבריאל, כמ"ש (ח"ב, יא, ע"א) בשעתא דאתייליד גופא דצדיק בהאי עלמא, קב"ה קרי ליה לגבריאל ונטיל ההיא נשמתא די בגנתא ונחתא לה להאי גופא דצדיקא דאיתליד בהאי עלמא ואיהו אתפקד עלה ונטיר לה (ונקרא לילה, והוא מסטרא דגבריאל, עיי"ש).

ביסוד, שהוא קו אמצע שנוטה לשמאל, וכמ"ש בשער מאמרי רז"ל (מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו) וז"ל, גבריאל ברדתו לעוה"ז, מתלבש במים ואש, שהם חו"ג. שמדתו מצד הגבורה, ואם יהיה נגלם באש, מכל שכן (שצריך שיהא נגלם) במים, כי לעולם שמאלא איצטריכא לימינא וימינא לא איצטריכא ליה לשמאלא, עיי"ש. ועיין זוהר (פקודי, רנד, ע"ב). ומצד כך נקרא שהוא במזרח, כמ"ש בסודי רזיא. ועיין מתנות כהונה (שופטים, ה, יב, ד"ה מיכאל). ולכך הוא "דינא רפיא", כמ"ש בזוהר הרקיע (משפטים), והבן.

גידין

הנה צורת אדם בנויה מרמ"ח איברים (כנגד רמ"ח מצות עשה) ומשס"ה גידין (כנגד שס"ה לאוין). וכתב בעץ חיים (ש"ג, פ"ב) וז"ל, דע, כי כל בחינת ה' פרצופים שבכל עולם ועולם הנ"ל, הנה כל אחד כלול מרמ"ח איברים ושס"ה גידין, עכ"ל. והנה הגידין, בסוד אמא, כמ"ש שם (שכ"ד, פ"ב, מ"ק) וז"ל, הגידין בסוד אמא, ס"ג, ולכן בתוכן בחינת אודם, עכ"ל. וכן כתב שם (ש"ה, פ"ה) וז"ל, מאודם האשה אינו רק השחור שבעין, והדם שבתוך הגידין, עכ"ל. ובתוכו הנפש, כמ"ש (שם) וז"ל, הנפש מתפשט תוך הגוף בשס"ה גידין שהוא דם בסוד כי הדם הוא הנפש [ובעת השינה מסתלקת הנפש ללב, וכלשונו שם: עתה (בשעת השינה) מסתלק משם ונאמר אני ישנ"ה, בגימט' שס"ה, כי שס"ה גידין של דם הוא מהנקבה הנקרא אני (ולכאורה אני זה מדרגת מלכות), והם הישנים, ומסתלק כל כח הנפש בתוך הלב], עכ"ל (וזהו בחינת גיד "הנשה", מלשון שינה, ולכך נגע בו שרו של עשו, כי נגע בו בזמן של מדרגת שינה, ודו"ק).

והנה אבר המח אין בו גידין, כמ"ש (שם, ש"כ, פ"א, מ"ת) וז"ל, במח עצמו שאין בו בחינת בשר גידין ועצמות, אלא דומה ללב וריאה, עכ"ל. אולם התפשטות הגידין מן המח, כמ"ש שם (שכ"ו, פ"ב, מ"ב) וז"ל, והמח מתפשט בבחינת גידין, עכ"ל. ודרך גידים אלו מתפשט דם, כמ"ש שם (ש"כ, פ"ה, מ"ק) וז"ל, הכבד שולח דם הממשי אל כל אבר ואבר, והיותר מובחר שולח אל הלב, ואז חוזר הלב ומזככו פעם ב', ונעשה בו בחינת דם רוחניות זך, ומשלחו אל כלי האמצעי אשר בכל אבר ואבר, ואח"כ הלב שולח דם רוחניות היותר זך אל המח, ושם חוזר ומזדכך פעם ג', ואז שלחו המח אל הכלי הפנימי של האבר דרך גידין הנמשכין מן המח כנודע, "ואותו הרוחניות היותר הזך נקרא כח ההרגשה", עכ"ל.

ואמרו (שם, שם, מא, ע"ב) רשע יצה"ר שופטו, צדיק יצה"ט שופטו, בינוני זה וזה שופטו, ובגין דא אי איהו בינוני, גבריאל דאיהו יצה"ט, וסמא"ל דאיהו יצה"ר, זה וזה שופטו. והיינו שסמא"ל הוא דינים נפולין, וגבריאל דינים מתוקנים, והבן היטב. ועיין תיקונים (קט, ע"א). ודינין אלו הם בחינת זהב, כמ"ש (שם, קמז, ע"א) זהב אתכליל בגבריאל, זהב לעילא, גבריאל נטיל ליה לתתא. ואמרו (זהר חדש, לב, ע"א) שור, גבריאל. ומאן דאתיליד ברישא דשעתא דשור, יהא עתיר בדהבא, ובכל מיני סומק. ומידתו פחד דקדושה (היפך פחדו בציון חטאים), כמ"ש (ח"ג, יב, ע"ב) ופחד דא גבריאל וכו', ודא יסודא דיליה מאשא. ו"מכח משרתיו" אש זו יכולה אף להזיק, כמ"ש (שם, קנד, ע"ב) דגלא תליתאה, שור, גבריאל, צפון. תרין ממנן עמיה, קפציא"ל, חזקיא"ל, האי שור מסטרא דשמאלא, קרנוי בין תרין עינוי, רגיז באסתכלותא עינין, מלהטן כאשא דנור דליק, נגח ורפסא ברגלוי ולא חייס. ועיקר פעולתו באש בעלמא, הוא להפוך את סדום שמדתה אש, כנודע. אולם מצד עצמו גבריאל אינו בר הזקה כלל, אלא אשו אש שכלית, כמ"ש (שם, רכה, ע"א) גבריאל דהוא אש שכלי. ואמרו בתיקונים (קכז, ע"א) גבריאל שר הגבורה, ותחותיה, שרף.

ונקרא גבריאל מלשון גבורה, כמ"ש בתיקונים (צא, ע"ב) גבריאל, בזמנא דעביד גבורה בעלמא. ובפרטות הם הגבורות שביסוד דאימא כמ"ש האריז"ל והובא בנהר שלום (דף כב, ע"ב) וז"ל, הנה שכוי עם הכולל גימטריא מלאך גבריאל והוא סוד הגבורות שביסוד אמא, עכ"ל. וכתב בספר הליקוטים (עקב, ה) וז"ל, ולזה קסת הסופר במתניו, קסת ד"פ מנצפ"ך, ומשם הוא גון הדין, עכ"ל. ועיין פ"ח (שער ר"ח, חנוכה ופורים, פ"ה). ועיין לקוטי תורה (יחזקאל, אות ט). ולקוטי הש"ס כתב (שבת, ד"ה דע כי מ"ש חז"ל) וז"ל, והם סוד ליל, והם סוד יין המשכר, וצריך להמשיך מהבינה מיתוק לשכוי שהם הגבורות ויהיו ליין המשמח, עיי"ש.

ומצד כך אמרו (ראב"ד, הקדמה לספר יצירה) רבו של יוסף (יסוד) גבריאל. ומקורו בזוה"ק (ח"א, פט, ע"א) שאמרו, והא גבריאל אולף ליוסף ע' לשון. וכן עיין ספר הפליאה (ד"ה דע לך בני פעם אחת). וגבריאל פתר ליוסף את חלום פרעה, כמ"ש ברזיאל המלאך. ועיין ספר הליקוטים (בהעלותך, יא). וכתב באגרת הגאולה, וז"ל, וע"ש גבריאל נקרא יוסף שור, דכתיב בכור שורו הדר לו. וגבריאל בגימט' הראם, וכתיב ביוסף וקרני ראם קרניו, עכ"ל.

והבן שגבריאל אינו כפשוטו בקו שמאל, גבורה, אלא

ובדקות יש גידים אדומים שבהם מתפשט הדם, כנ"ל, ויש גידין לבנים, כמ"ש (שם, שער מ, דרוש יב) וז"ל, מסתעפים הגידים מהמוח, ובתוכם מתפשט רוחניות דק מאד של הנשמה של המוח, כי הגידין אין רוח ממש דופק בתוכם נרגש כמו בעורקי הלב הדופקים, אמנם הוא דק מאוד ואינו נרגש כלל, יען הוא מבחינת נשמה, ולכן כל התנועות שבאברים אינם אלא ע"י הגידין המנענעים באברים כנודע. ובתוכם היא הליחה לבנה, היא הנמשכת מן המוח, כי היא המנענעת הפרקים כנודע. וכבר כתבו חכמי הטבעים כי בהיות האדם חי הגידין הם חלולין, והחיות עובר בתוכן, ובמותו שנסתלקה הנשמה תכף יכווצו הגידין ויסתמו פיהם, וזה להיות הרוחניות שבהם זך בתכלית הזכות. והנה אנו רואים כי הדם מתפשט בחיצוניות והרוח בתוכיות והגידים הלבנים בפנימיות, והם בחינת ג' כלים הנ"ל, ואלו הג' נקראים בשר גידים ועצמות, שהם ג' בחינות הכלים שיש בכל אבר ואבר כנודע, שאין נקרא אבר אא"כ יש בו בשר גידין ועצמות. ואמנם אותן הגידין שזכרו חז"ל אינן אותם הלבנים הנ"ל, רק הגידין האחרים שבהם מתפשט הדם או חיות הלב הדופקים, כי הגידין הנמשכים מן המוח אין בהם דם כלל והם מתפשטים ונאחזים בעצמות כנודע, כי כל עצם ועצם נאחז זה בזה ע"י גיד אחד שביניהם, עיי"ש היטב היטב. ועיין אמת ליעקב (מערכת עץ חיים, אות ג, כה). ועיין שמן ששון (שם). ובפרטות יש ג' מיני גידים, מן המוח, כנ"ל, ומן הלב, ומן הכבד האדומים כנ"ל. עיין שער החשמל (פ"א) בהרחבה מהות ג' אלו.

ובדקות יש גידים אדומים שבהם מתפשט הדם, כנ"ל, ויש גידין לבנים, כמ"ש (שם, שער מ, דרוש יב) וז"ל, מסתעפים הגידים מהמוח, ובתוכם מתפשט רוחניות דק מאד של הנשמה של המוח, כי הגידין אין רוח ממש דופק בתוכם נרגש כמו בעורקי הלב הדופקים, אמנם הוא דק מאוד ואינו נרגש כלל, יען הוא מבחינת נשמה, ולכן כל התנועות שבאברים אינם אלא ע"י הגידין המנענעים באברים כנודע. ובתוכם היא הליחה לבנה, היא הנמשכת מן המוח, כי היא המנענעת הפרקים כנודע. וכבר כתבו חכמי הטבעים כי בהיות האדם חי הגידין הם חלולין, והחיות עובר בתוכן, ובמותו שנסתלקה הנשמה תכף יכווצו הגידין ויסתמו פיהם, וזה להיות הרוחניות שבהם זך בתכלית הזכות. והנה אנו רואים כי הדם מתפשט בחיצוניות והרוח בתוכיות והגידים הלבנים בפנימיות, והם בחינת ג' כלים הנ"ל, ואלו הג' נקראים בשר גידים ועצמות, שהם ג' בחינות הכלים שיש בכל אבר ואבר כנודע, שאין נקרא אבר אא"כ יש בו בשר גידין ועצמות. ואמנם אותן הגידין שזכרו חז"ל אינן אותם הלבנים הנ"ל, רק הגידין האחרים שבהם מתפשט הדם או חיות הלב הדופקים, כי הגידין הנמשכים מן המוח אין בהם דם כלל והם מתפשטים ונאחזים בעצמות כנודע, כי כל עצם ועצם נאחז זה בזה ע"י גיד אחד שביניהם, עיי"ש היטב היטב. ועיין אמת ליעקב (מערכת עץ חיים, אות ג, כה). ועיין שמן ששון (שם). ובפרטות יש ג' מיני גידים, מן המוח, כנ"ל, ומן הלב, ומן הכבד האדומים כנ"ל. עיין שער החשמל (פ"א) בהרחבה מהות ג' אלו.

וכתב שם (ש"ו, פ"ב, מ"ת) וז"ל, בהיות זו"ן בסוד נפש לבד הוצרכו להיות שם בסוד עיבור במעי האם שלא יאחזו בהם זרים, ואפילו שם עומדים אב"א. ובצאתם בזמן שבא להם הרוח בזמן היניקה, ואז האם רובצת עליהם בסוד על גוזליו ירחף, ועכ"ז הם אב"א. ואח"כ בגדלות בא להם הנשמה דגדלות והן מוחין מצד אמא, ועדין חסר להם המוחין מצד אבא שהוא חכמה הנקרא חיה להכנס בהם אבל עכ"ז כבר הם פב"פ ומזדווגים, ועדיין הוא חסרון. אמנם אח"כ בבוא להם גם החיה והיחידה ואח"כ מקיף חיה ואח"כ מקיף יחידה, אז הם שלמים, ואין זה אלא בעלותם בדיקנא דא"א, עכ"ל. ועיין שכ"ו, פ"ד, מ"ב, כמה סוגי מוחין עד שורשם בעתיק, עיי"ש. וכאשר נכנס נשמה זהו תחילת גדלות, כמ"ש בשער כ', פ"ז. ואז גדלות ראשונה ואחריה גדלות שניה. עיין שם (שער כ, פ"ב), ובהרבה מקומות.

ובפרטות אות ברית קודש, נקרא גיד האמה. עיין לדוגמא ספר הליקוטים (וזאת הכרכה). ונקרא כן כפשוטו מפני שיש בו גיד, ונקרא כן אף מלשון גד-י, המשכת שפע בחינת בא גד, והטיפה הנמשכת צורתה י'. עיין גר"א (תיקונים אחרונים, תיקון ו'). ובפרטות אות ברית קודש שורש לכל הגידים, כמ"ש בשער מאמרי רשב"י (תיקון ט) וז"ל, הגיד הכולל כל השס"ה גידין שהוא היסוד הקדוש של הזכר הנקרא גיד, עכ"ל. וגיד בגימט' טוב, ואהו"ה, שם היסוד.

גדלות

ומהות הגידול, ביאר שם (ש"י, פ"ה) וז"ל, הז"א הז' כלים שבו היה באופן זה, כי תחלה היו ז' כלים וכל כלי והם היה אחד לבד, חסד מחסד וגבורה מגבורה ת"ת מ"ת נצח מנצח הוד מהוד יסוד מיסוד מלכות ממלכות. ובעיבור נתוספו נה"י בכל אחד שבכלי כלי וכלי שבהם

כתב בעץ חיים (שער הכללים, פ"ד) וז"ל, ונבאר עתה סוד גדלות ז"א. כי הלא בהיות ז"א בעיבור ראשון, ג' כלולין בג' במעי אמו, היה בחינת אות ו' שבתוך ה' של בינה, ה' עילאה. ובאות ו' זו יש פסיעה לבר, וז"ס נקודת ו'

העולמות אלו, זה נעשה גוף לזה וזה לזה, עכ"ל.

וכשם שביחס לעליון ותחתון, העליון נקרא נשמה בערך התחתון, והתחתון נקרא גוף בערך לעליון, כן הדבר בפנימיות וחיצוניות (עליון ותחתון סוד אור, פנימי וחיצוני סוד עובי, ואכמ"ל), כמ"ש (שם, שם) וז"ל, כל פנימיות נקרא מוחא בערך החיצוניות הנקרא גופא, עכ"ל.

וכן בכל מדרגה ומדרגה, יש בה בפרטות ראש וגוף, כמ"ש (ש"ג, פ"ב) וז"ל, כי כמו שיש בגוף החומרי בחינת גוף וראש, גם בנשמה עצמה יש לה בחינת ראש וגוף, עכ"ל.

ומהות הגוף יש בו ב' פנים. א. הגבלה לאור. ב. כלי לאור. וכמ"ש (ש"ד, פ"ג) וז"ל, סוד הגוף שהוא הכלי, הוא הנותן ועושה הבדלה וגבול וקצבה אל האורות, עכ"ל. ועיקר גבול וקצבה, הוא בחינת ו"ק, שהוא מדות, חסד וגבורה וכו', מלשון מדידה. אולם היחס שז"א ו"ק נקרא כלי, הוא ביחס שז"א כולל בתוכו נוק', כמ"ש (ש"ה, פ"ה) וז"ל, אותיות אחר שהם בזו"ן הנקרא גוף, יען שהם כללות ז"ת דאצילות בכללות, נמצא כי אותיות נקרא גופא לעולם שהם הכלים, עכ"ל. ובפרטות עיקר הגוף מ"ב אותיות פשוטות, כמ"ש שם (ש"ה, פ"ו).

וביתר חידוד, כתב שם (שם, שם) וז"ל, וי"ב פשוטות הם ספירת ת"ת לבד שהוא אחד מז' כפולות עצמן, נחלק ל"ב חלקים, שהם י"ב פשוטות. והיותם י"ב הוא כי כל ז"ת נשרשים בגוף שהוא הת"ת, עכ"ל. והרי שבדקדוק עיקר שם גוף חל על הת"ת (ובפרטות ממש עד מקום הטבור, כי שם מתחיל אף היסוד, כנודע. וכן פעמים התחתון מלביש מטבורא דליבא את העליון ואינו עולה בשם העליון (עיין שם, שער ט"ז, פ"ה). ופעמים מלביש התחתון את העליון מן החזה, וכמ"ש הגר"א והובא בלשם, שכך הלבשת עתיק את א"ק. ואינו עולה בשם העליון. והרי שעיקר שם גוף, קאי על שלישי ראשון של ת"ת. ופעמים קאי דייקא על שלישי אמצעי, שהיא חג"ת דת"ת. ופעמים כל ז"ת מתלבשים בתחתון כדוגמת עתיק דא"א, משא"כ חסד וגבורה, תרי ידים, אינו גוף ממש, ונה"י תרי רגלין ואות ברית קודש הם לבר מגופא. והרי שבפרטות עיקר שם גוף חל על הת"ת, ובהרחבה על כל הו"ק, ובהרחבה יותר על כל הז"ת, ודו"ק היטב (ובלשון מורחבת, נו"ה נקראים תרי פלגי "דגופא", כנודע. עיין שם, ש"ח, פ"ד, מ"ת, ובהרכה מקומות).

ונקודת האמצע של הגוף נקרא "טבורא דלבא", וכמ"ש שם (שער י"ג, פ"ה, מ"ת) וז"ל, וביאור טבורא דלבא, הוא שת"ת (דא"א, וכן דז"א, ושם שער א"א, ולכך קאי על א"א) נקרא

שבז' כלים. אח"כ ביניקה נתוספו חג"ת בכל כלי מהם מן הז' כלים הראשונים. ואח"כ במוחין נתוספו ג"ר בכל אחד מז"ת, ועוד נתוסף גידול אחר, והם ג' כלים הראשונים כל אחד כלול מ', וכל זה נעשה בגדלות האמיתי, עכ"ל. ועיין שער י"ט, פ"ו, מ"ב. ושער כ', פ"ו, ופרק י"א. ושער כ"ה, דרוש א, מ"ב. ושער כ"ח, פ"ב, ושער ל', דרוש ה', מ"ב. ודרוש ז', מ"ב. וזמן כניסת מוחין דגדלות בתוך ז"א, נתבאר שם (שער יא, פ"ט) וז"ל, והם נכנסין בז' שנים, שהם משנת י"ג עד כ', עכ"ל. ועיין שער כ"ה, דרוש ג'.

ושורש גדלות מוחין בזו"ן היא מהארה שלמה של או"א, כמ"ש שם (שער טו, פ"ב) וז"ל, בהיות הזווג העליון דאו"א למעלה שוין בקומתן ויהיה ג"כ זווג שלים, אז יש הארה גדולה מאד באצילות, ואז יש מוחין גמורים דגדלות אל זו"ן דאצילות, עיי"ש.

ומוחין דקטנות (הכלים) בחינת אלקים, לעומת כך מוחין דגדלות הם בחינת הויות, כמ"ש שם (שער יט, פ"ב, מ"ב, ועוד מקומות. ועיי"ש פ"י, מ"ב, עד היכן התפשטות מוחין דגדלות בז"א). ועיין שער כ"א, פ"ק, מ"ק. ושער כ', פ"א, מ"ת. וכתב שם וז"ל, בכל מקום שנזכר בחינת מוחין דגדלות, אין הכוונה על בחינת המוחין החומריים, כי אלו נעשו בימי עיבור ויניקה (שגם אז יש לו מוחין, עיין שם, מ"ת. ושער כ"ב, פ"ב, מ"ק), רק הכוונה הוא בנשמה ורוחניות המוחין הנמשך לו בימי הגדלות, עכ"ל.

ובגדלות תחלה נכנס נפש דנשמה ואח"כ רוח דנשמה וכו', כמ"ש שם (שער כ, פ"ב). ועיין שער כ"ב, פ"ג, מ"ק. ועוד יש כתר שלמעלה מן מוחין דגדלות, כמ"ש שם (שער כה, דרוש ג).

גוף

הגוף בכללותו הוא מדרגת ו"ק, ז"א, כמ"ש בעץ חיים (שער א, ענף ה) וז"ל, עיקר הגוף, ו"ק שבפרצוף, עכ"ל.

ושורש הגוף, בא"ק הנקרא ו"ק ביחס אל הקודם אליו, כנודע, אור א"ס (ובפרטות ביחס לקו, ואכמ"ל). וכמ"ש שם (ש"ג, פ"ג) וז"ל, בא"ק שנעשה בחינת גוף אל הא"ס הזה העליון, אור א"ס מתגלה בו, עכ"ל. וכן אצילות נקרא גוף ביחס לא"ק, כמ"ש (שם, שם) וז"ל, אצילות הוא גוף דא"ק, שמאיר א"ק בגוף הזה, עכ"ל. וכן בכל עולם, העולם התחתון נקרא ו"ק ביחס לעליון, וכן נקרא גוף ביחס אליו, וכמ"ש (שם, שם) וז"ל, וכבר הודעתך איך כל

הצדקה שלום, עכ"ל.

ולכך מי שפגם באות ברית קודש, פגם בנאמנות זו, ותיקונו להיות גבאי צדקה, כמ"ש בחמדת ימים (שובבי"ם, פ"ב, אות ל) וז"ל, ותיקוני העון (של פגם אות ברית קודש) ליתן צדקה באמירת ויברך דוד, או להיות גבאי צדקה, עכ"ל. ומקור נתינה זו נתבארה בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר, דרוש א. ועיין משנת חסידים, שער השכיבה, פרק יא, אות יד) וז"ל, צריך ליתן צדקה בכל בקר, בסוד ואני בצדק אחזה פניך, קודם שיתפלל תפלת י"ה. וצריך לתת תחלה ביד הגבאי שני פרוטות ביחד, אחד כנגד לאה ואחד כנגד מלכות דבינה שבתוך ראש ז"א, אשר ממנה יוצאת לאה כנזכר, ולכן שני פרוטות אלו נותנים ביחד ואח"כ נותן עוד ביד הגבאי כאלה ג' כנגד רחל נוק' תחתונה של ז"א. והענין הוא, כי ג' בחינות אלו כל אחד נקרא צדק וכו', וע"י צדקה זו שנותן נעשית צדקה וכו'. ולכך צריך ליתן צדקה עתה (בויברך דוד) מעומד. והטעם הוא לפי שהצדקה היא מצות עשה, וראוי לעשות המצות מעומד. עוד טעם אחר, כי כיון שהטעם הוא כדי לתת צדקה לעני שהיא השכינה והמלכות כנזכר, והנה המלכות נופלת לארץ בעו"ה, ולכך צריך שיתננה מעומד, ויכון להקימה ולהעמידה מעומד ע"י הצדקה שהוא הת"ת דוכ', כמ"ש משפט וצדקה ביעקב אשר עשית. ולהיות שצדקה זו ניתנת מן הת"ת למלכות ע"י היסוד, לכן צריך ליתנה ביד גבאי צדקה, שיסוד נקרא גבאי צדקה, שהוא "יסוד דאימא או יסוד דז"א", אשר הוא גובה כל הצדקה, בסוד וילקט יוסף את כל הכסף, והוא נותן לעני, שהיא השכינה הנקראת עני, עכ"ל. ועיין שער המצות (ראה, בסוד מצות צדקה). ושם משמעון (משלי, עה"פ טוב עין הוא יבורך).

ויתר על כן אף יסוד אבא נקרא גבאי צדקה, כמ"ש בשער הכוונות (דרושי חג הפורים, דרוש א) וז"ל, מ"ש רז"ל כי בימי הפורים נותנים לכל מי שפושט ידו, הענין הוא, כי הגבאי של צדקה הוא היסוד, ובימי החול אשר הוא ביסוד דז"א (או אמא כנ"ל), צריך לראות למי נותן הצדקה, אבל עתה שהוא יסוד דאבא (שזה עיקר הארת פורים, עיי"ש) הארה גדולה (כי אין לו ככלי ולבוש, עיי"ש), אין להקפיד אלא כל מי שפושט ידו נותנים לו, עכ"ל. ועיין זוה"ק (ויחי, רמה, ע"א) שיסוד אבא נקרא גזבר העליון.

וחז"ל (ב"ב, ה, ע"ב) קראו לגבאי צדקה, ומצדיקי הרבים ככוכבים. ועיין ביאורו באפיקי ים (שם) שה"ס ה"ח וה"ג שנותן היסוד לנוק'.

לב (וזהו בשליש ראשון של ת"ת), ונקודת מחיצתו נקרא "טבורא דלבא", כי טבורא דגופא הוא בסוד ב' שלישים של ת"ת, עכ"ל. ובכללות תחילת הגוף, בראשו. וסופו או בסוף רגליו, וזהו כאשר כולל כל הו"ק. או סופו בסוף הגוף, שהוא מקום תחילת הרגלים, או בטבורו, וכמ"ש הלשם בהרחבה שכל פרצוף סופו בטבור, ומכאן ואילך שייך לעולם שתחתיו.

ובאמצע הגוף יש פרסא, כמ"ש (שי"ד, פ"ג, מ"ת) וז"ל, וצריך שתדע ענין אחד, והוא כולל בכל הפרצופים, והענין כי (בא"א, וכן בכל פרצוף) באמצע גופו יש חד פרסא ומסך מבדיל בין חצי העליונה לחצי התחתונה, כנראה בחוש הראות, ומבשרי אחזה אלוה איך יש קרום אחד (באלכסון) מחיצה המפסקת בין אברי הנשימה שהם הריאה והלב ובין איברים התחתונים שהם כבד ובני מעיים. והנה זה הפרסא אינו ביושר רק כי כאשר מתחלת מצד הפנים היא מתחלת מתחת החזה ממש, וכשמתרחבת ומתפשטת עד אחור היא עומדת כנגד מקום הטבור, עכ"ל. עיי"ש.

גבאי צדקה

איתא בזוה"ק (בראשית, רח, ע"א) "וצדיק" (יסוד) דא איהו אקרי גבאי צדקה, למיחן ולמיזן לכלא, דכתיב פזר נתן לאביונים, בגין כך גבאי צדקה נטלי אגרא לקביל כלהו דיהיב צדקה.

ועל ה"יסוד" שהוא בחינת גבאי צדקה, אמרו בזוה"ק (ח"ב, קלז, ע"א) ואיהו נהורא דנטיל כל נהורין, וההוא משיכו דלהון אתחזי מהימנותא בכל עלמא. ופירש בשעת רצון (שם) וז"ל, פירוש, כנודע שהיסוד נקרא כל, כי הוא כולל כל הה"ח, וכל חסד וחסד בפרטות ממשך ונותן כללותו ביסוד. וז"ש, ואיהו, היסוד, נהורא דנטיל כל נהורין, כל החסדים. וההוא משיכו דלהון, שהוא כללות דכל חסד וחסד הנמשך בו. בגינה דיסוד אתחזי מהימנותא בכל עלמא, היסוד נקרא מהימנותא, כי הוא סוד גבאי צדקה, והוא בנאמנות גמורה אצל בת זווגו, כנודע, עכ"ל. ובדקות יש בו נאמנות כפולה. א. נאמנות לה"ח שאינו נוטל כלל לצורכו, אלא לצורך בת זווגו. ב. נאמנות לבת זווגו, ודו"ק. ואינו נותן מעצמו כלום, ודו"ק. וביאר ברמ"ז (אם לבינה, אות ו, לא) וז"ל, ידוע כי גבאי הצדקה נקרא "שלום", בסוד היסוד, והוא ה"מעשה" הצדקה, ר"ל העושה אותה, כי מעשה הוא תואר מבנין הפעיל, כמו "מעלה עולה", וע"ז דרשו חז"ל, גדול "המעשה", ע"ש שהוא סוד והיה מעשה

הטבור, שהוא ממש אמצע כל העולם ולא של הישוב לבדו כמו א"י, היא בנינה שבכינה דמלכות דעשיה, והיא ג"ע הארץ, והעדן הוא חכמה שבה והנהר הוא הדעת [ובשער הכוונות (דרושי נפילת אפים, דרוש ה) כתב וז"ל, ונהר יוצא, דהיינו בינה, מעדן, היינו חכמה, להשקות את הגן, דהיינו ת"ת, עכ"ל. ובספר הליקוטים (לך לך) כתב וז"ל, עדן נקרא אבא וגן נקרא אמא, עדן נקרא זעיר וגן נקרא נוק', עיי"ש]. וכבר ידעת שהבינה אחוזה בימין וכו', והנה בינה כל רחמי דילה נותנת לעלמא דאתי, לג"ע הארץ, שהוא זרוע הימיני, לכן ג"ע הארץ הוא לצד דרום הישוב, באמצע העולם ממש, וכנגדו זרוע שמאל שהוא גיהנם הארץ לצפון, עכ"ל. ועיין שפת אמת (שם). וכתב שם (שם, פ"ג) וז"ל, נתבאר שהוא (ג"ע הארץ) נקודת האמצעי של קו שוה היום של כל העולם, והוא לדרום א"י, והוא נגד בינה דמלכות עשיה כנ"ל, שהוא עוה"ב הצפון לצדיקים לעוה"ב. ונודע שהסט"א אין לה אחיזה בכינה, ולכן אין סט"א בג"ע, משא"כ בכינהמ"ק אע"פ שהוא נקודת היסוד, הוא יסוד דמלכות, וג"ע הוא בינה דמלכות, עכ"ל. והיינו התפשטות "הארת" אמא עד נקודת הטבור כי עצמותה מתפשטת עד החוזה, ודו"ק היטב. וזש"כ שם (שער ג, פ"א) וז"ל, ג"ע, נקודה סתימאה, טבור דז"א, ששם יסוד אמא מתלבשת, לכן ג"ע טבור העולם, עכ"ל. והיינו התפשטות הארת אמא, ולא עצמותה, ודו"ק.

ושורש הארת אמא המתפשט, הוא ז"ת שבו. וכתב במשנת חסידים (מסכת תוספת שבת, פ"ג) וז"ל, ס"ג עם עשר אותיותיו שבע תחתונות דבינה שמספרו ע"ג, עכ"ל. וזהו ג"ע, והוא הארת בינה כנ"ל. והשורש הוא ג"ר, אולם בנעלמות, וזהו ג"ע, ר"ת ג' עליונים, ודו"ק. ומאיר בז"א, בטבורו, כנ"ל, שהוא יעקב. וכמ"ש בשער הפסוקים (תולדות) וז"ל, יעקב וגן עדן מספרם שוה, כי גן עדן עם אותיותיו, הוא כמנין יעקב, וזהו שנכנס ג"ע עמו, עכ"ל. ושלמות הארה זו, הוא חיבור בינה, ת"ת, מלכות. כי הארת בינה בז"א, הוא ג"ע עליון כנ"ל, ויסוד דנוק' הוא ג"ע תחתון. וכתב בספר הליקוטים ובלקוטי תורה (לך לך) וז"ל, בגליון שם, ג"ע גימט' קע"ז, וג' שמות אדנ"י הוי"ה אלקים ג"כ גימט' קע"ז, עיי"ש.

גן

כתב בעץ חיים (ש"ה, פ"ו, מ"ת) וז"ל, אבל הענין, כי האותיות שעטנ"ז ג"ץ, הם סוד הז' מלכים שמתו, ולפי שמהם נתהוו ויצאו הקליפות כנודע, לכן הם אותיות

והיפוכו של יסוד שכל מהותו לזולתו, הוא "גבאי", מלשון אצלו, לעצמו. וזהו חגב הנקרא "גובאי". ונקרא מזונו חסל, כי מחסל "הכל" לעצמו. (עיין חולין, סה, ע"א). ועיין ספרא (שמיני, פרק ה). והוא טהור, אולם הוא מין קללה (עיין ברכות, מ, ע"ב).

גן עדן

כתב בשער הכוונות (דרושי הלילה, דרוש ד) וז"ל, גן עדן העליון הוא כנגד עולם הבריאה שהיא בינה (היינו הארת בינה, כדלהלן), גן עליון בסוד נוק', יסוד שבה. וגן עדן תחתון הוא בעשיה, בנוק', יסוד דמלכות, עכ"ל. וכתב בתורת חכם (דף פז, ע"ב) וז"ל, ואדה"ר, ממלכות דמלכות בערך הכולל, ונקרא ג"ע, כי לעולם אין התחתון מקבל אלא מהמדריגה התחתונה של העליון, עיי"ש. ועיין שמן ששון על שער הכוונות (דרושי הלילה, דרוש ד, אות נו"ן) שיש כמה בחינות ג"ע, ויש ג"ע עליון בתבונה, ותחתון בלאה, עיי"ש. ויסוד דהכא תחילתו בטבור, וזה שאמרו חז"ל שג"ע נמצא בטבור הארץ.

וביאר בפרטות בעץ חיים (שער לב, פ"ה, מ"ת) וז"ל, צד הפנים (של ז"א) מתחלק לב' בחינות, כי מחציו ולמטה שם האורות של החסדים דאמא מגולים, שם הוא בחינת הישוב שבו שוכנים ועומדים בנ"א, וכנגד המקום הזה עצמו מן האחור הוא עמידת רחל נוק' דז"א. וזה סוד שנקרא רחל ארץ כנ"ל, ארץ ישראל, ארץ ז"א הנקרא ישראל וכו'. אמנם שם מחציו ולמעלה מצד הפנים הוא מדור אל הנשמות העליונות הנקרא ג"ע הארץ (שכנגדו באחור זהו הארץ ולכן נקרא ג"ע הארץ, עיי"ש) וכו', נקודת מחציתו, פי הטבור, אשר כנגדו ג"ע הארץ, עכ"ל. ועיי"ש שרחל כנגד פי היסוד ממש, משא"כ ג"ע הוא במקום הטבור בפניו. ובלשונו שם, נקודה העליונה הזו היא נקודה עלאה סתימאה, והיא נקודת הטבור שהוא סתום, וזהו נקודה עלאה למעלה ממקום נקודה תתאה שביסוד (שכנגדו עומדת רחל, א"י) כנ"ל שהיא תתאה ופתוחה, אבל נקודת הטבור עליונה וסתומה, והיא בחינת ג"ע הארץ (בחינת ארץ העליונה), אמא עלאה הסתום מעין כל בריה, בסוד עין לא ראתה, עכ"ל, עיי"ש. וזהו ג"ע עליון.

וגן עדן תחתון מקומו בעשיה, כמ"ש שם (שער מב, פ"ד) וז"ל, מלכות דעשיה נקרא ירושלים וכו', נמצא כי אמצעית קרקע הוא ג"כ הארץ, והוא חומר זך מאד קדוש, וסביבותיו הארץ הזאת חומרית מאוד, עכ"ל. עיי"ש. וכתב שם להלן (שער מג, פ"א) וז"ל, וכנגד נקודת

ואתה שורפן, כך כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו נתיירא, א"ל הה"ד (עובדיה, א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה. והבן שזה ב' גיציים כנגד ב' גיציים, בחינת מלחמה, ודו"ק. ובתנחומא שם הזכיר גץ אחד (עיין של"ה, תורה אור, וישב, יד).

ובחינה דתיקון גבוהה יותר, כתב בשער היחודים (פרק טז) וז"ל, אמר לי שאכוון קודם ניקודו מפסוק (בראשית, טו) אנכי מגן לך. ותכוין כי ת"ע עולה ע"ב ק"ל ע"ב קד"ם וב"ן, עולה כמנין ת"ע. ובאותיות ג"ץ תכוין שעולה כמנין ג' פעמים א"ל שסודם בגימט' מגן, עכ"ל. וזהו שורש ג' תגין, ג"פ שם א"ל, ודו"ק היטב. ושורשם ג' אורות אח"פ, כמ"ש בעץ חיים. ונכללין בשנים. עיין אפיקי ים (שבת, פח, ע"א).

ויש שם נוסף שיש בו אותיות ג"ץ, והוא שם אנג"ץ, והוא בברית מנוחה כמה פעמים. ומקורו נתבאר בשושן סודות (אות קפה) וז"ל, שם אנג"ץ היוצא מן ארבע ר"ת, אדנ"י, נב"א, גיחלזודלוי"ה, צבאו"ת, עכ"ל.

גדפין

כתב בעץ חיים (שער טו, פ"ב) וז"ל, נלעד"ח, כי גדפין הם מוחין מקיפין דיניקה. וכן כתב בשער המצות (כי תצא) וז"ל, גדפין הם מוחין דיניקה מקיפים וכנפים, ונקראים אפרוחים, עכ"ל. ועוד כתב שם בעץ חיים וז"ל, כאשר הזווג הוא בהיות אמא תוך ז"א, אז ז"א דאצילות יש בו בחינת ו"ק בלתי מוחין דגדלות, אבל גדפין יש לו (והוא מוחין דיניקה), ונקראו "אפרוחים". אבל כאשר מתלבשת במלכות לבדה, אז הוא "ביצים", שהוא ו"ק בלתי גדפין (בלתי מוחין), עכ"ל.

והנה בכללות ממש יש ב' גדפין, כנגד חסד וגבורה, ב' ידים, כמ"ש בפתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח יז) וז"ל, הגדפין ב' הידים, כמ"ש ועוף יעופף וגו', זה מיכאל וגבריאל, מיכאל באחת וגבריאל בשתיים. והם הראשים והשרשים של כל המלאכים ומשרתים הסובבים את הכסא, בסוד ב' מדות של ההנהגה, חו"ג, עכ"ל. ובדקות זהו הארת חו"ב בחו"ג, מוחין דיניקה כנ"ל (שבמוחין דיניקה אין הארת מוחין גמורים אלא מתלבשים בחג"ת, כמבואר בעץ חיים). וכמ"ש בבית עולמים (דף קמב, ע"ב) וז"ל, וז"ס בעלי גדפין ההולכים עם האדם וכותבים (בידים) כל מעשיו, והם ב' בעלי גדפין מסטרא דחו"ב, ב' ידים, שהם הגדפין, כידוע, עכ"ל. ועיין עץ חיים, שער הזווגים, פ"ב. ויתר על כן כתב שם (קלה, ע"א) וז"ל, וידוע כי

שטן ע"ז ג"ץ, פירוש שהם תגבורת וחוזק עוז הדינין העזים אשר ירדו ונעשו מהם השט"ן שהם הקליפות. וכבר נודע מ"ש בזוהר אדר"ז ובס"ד דרצ"ב ע"ב, כי אלו הז' מלכים הם נצוצין דאזדריקו כהאי אומנא דאכתיש בפרזלא ואפיק זיקין לכל סטר. וזהו ג"ץ, כמ"ש גץ היוצא מתחת הפטיש, עכ"ל. ועיין בית עולמים (דף קלה, ד"ה ושם).

וקרוב לכך כתב שם (ש"ט, פ"ב, מ"ת) אבגית"ץ מלשון הגמרא ההיא אבגא דבי רב, פירוש השטן שהיה נמצא בבה"מ ההוא. ונמצא כי אבגית"ץ הוא ממש ע"ד מ"ש לעיל באותיות שעטנ"ז ג"ץ שצירופו שט"ן ע"ז ג"ץ, עכ"ל. ולפ"ז ביאור שם אבגית"ץ, אבגי - שט"ן. גץ, ניצוצות וזיקין, גיציין שהם שורשי הדין. ת"ץ - שבירה, עיי"ש. וכל זה הוא בחינת השבירה.

וכתב בקהלת יעקב (ערך גץ) וז"ל, גץ הוא סוד שתי שפחות דסמאל, גרירה וצריעה, שהוא כנגד בלהה זלפה דקדושה. עיין בערך מראות נגעים. וזה סוד (שבת, כב, ע"ב. ב"ק, פב, ע"ב) גץ היוצא מתחת הפטיש, עכ"ל. וכמ"ש בטעמי המצות (תזריע) וז"ל, מראות נגעים הם נשי סמאל (שרו של עשו, אדום, משורש מלכי אדום שנשברו), נעמה וילית, וב' שפחותיו גרירה וצריעה הנדבקות בחוה, והיא הטלת זוהמא, והם כנגד רחל ולאה (שהם אור ממש) ולאה וזלפה (ניצוצות של קדושה), עכ"ל. וכנגדם גרירה וצריעה בחינת ניצוצות זיקין וגיציים של הטומאה, והבן.

וסוד התגין באותיות, גיציים דתיקון, לעומת גיציים דקלקול, וכמ"ש בעץ חיים (ש"ה, פ"ו, מ"ת) וז"ל, ואותיות ז"א (שבהם היה שבירה גמורה) הם שעטנ"ז ג"ץ וכו', וזהו הטעם של אלו אותיות של שעטנ"ז ג"ץ צריכין שלש זיינין ותגין על כל אחד מהם, עכ"ל. ועיין פע"ח (שער חג השבועות, פ"א).

ובמהות התיקון יש כמה בחינות, אמרו חז"ל (ב"ר, פד, ה) כתיב למעלה מן הענין ואלה המלכים וגו', וכתיב הכא וישב יעקב. א"ר חוניא, משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם וישב לו ביניהם, כך כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם. א"ר לוי, משל לנפח שהיה פתוח באמצע פלטיא ופתח בנו זהבי פתוח כנגדו, וראה חבילות חבילות של קוצים ונכנסו למדינה, אמר אנה יכנסו כל החבילות הללו, והיה שם פקח אחד א"ל מאלו אתה מתיירא גץ אחד יוצא משלך וגץ אחד משל בנך

גיהנם

כתב בעץ חיים (שער מג, פ"א) וז"ל, שהנה הארץ הזאת יש בה (צורת) פרצוף הארץ, שהוא זרוע הימיני, לכן ג"ע הארץ הוא לצד דרום הישוב באמצע העולם ממש. וכנגד זרוע שמאל הוא גיהנם הארץ לצפון הישוב, אלא שהוא נחלק לז' מדורין נגד ז' ארעאן כנודע, כי בארץ התחתונה שהיא מלכות דמלכות דעשיה, תמן להט החרב לרשעייא (שמתהפך רחמים לדין, ולהיפך בג"ע מתהפך דין לרחמים כמ"ש). ובזה תבין שגיהנם הוא זרוע שמאל, והיא צפון, והיא מלכות. וג"ע הוא דרום, ימין, והוא זרוע ימין, והיא בינה דמלכות, עכ"ל, עיי"ש. וכתב שם (שם, פ"ב) וז"ל, וכמו שהוא למטה בארץ כן הוא למעלה וכו', וכן נגד ג"ע הארץ יש למעלה ברקיע בסוד זרוע ימין, שהוא מכוון לשבתך פעלת ה', ונגד גיהנם זרוע שמאל הארץ, מכוון למעלה זרוע שמאל, ששם הקליפות נאחזין ושם מדורין דילהון, עכ"ל. ובינות אלם (פרק פו) כתב וז"ל, גיהנם, שהוא כח הקליפות והדינין, עכ"ל. ולעילא, מקום גיהנם הוא כנגד ג"ע, וכשם שג"ע הוא במקום התפשטות הארת אמא - בינה (עיין ערך ג"ע), כן גיהנם לעומתו. וכמ"ש שם (שער ג, פ"א) וז"ל, וכנגד הקליפה של אמא, הוא סוד גיהנם, עכ"ל. וכתב ברמ"ז (אם לבינה, אות עין, אות פ"ז) וז"ל, גיהנם הוא נקבה דס"א, עכ"ל.

ובדקות, בכל עולם ועולם היכן שיש רע, שם יש גיהנם לפי ערך אותו עולם.

וכתב שם (שם, פ"ז) וז"ל, גיהנם "תחתון" הוא ד' יסודות רעים, כבד וטחול וכו', שהם שדין טבעים, וג"ע תחתון הם ד' יסודות טובים, ריאה וכו' שהם מלאכים, והרי כי גם ביסודות יש מלאך ושד, שהם יצ"ט ויצה"ר, עיי"ש בהרחבה. ובעולם עליון יותר זהו גיהנם רוחני. ועיין ספר הליקוטם (ישיעה, סימן נז).

והנה אף שנתבאר שבימין זהו ג"ע, ובשמאל זהו גיהנם, מ"מ אף הגיהנם נחלק לימין ושמאל, של ימין אש ונעשה שלג, ושל שמאל מים. וז"ל הזוה"ק (ח"א, סב, ע"א) מאי דינא דגיהנם, אשא ותלגא. ועוד אמרו (שם, רלח, ע"ב) דינא דחיבי בגיהנם, תריסר ירחין, פלגא מנייהו בחמה, ופלגא מנייהו בתלגא. ושל שלג קשה משל אש, כמ"ש ברמ"ע מפאנו (מאמר הנפש, ח"ו, פ"ח). וכתב רמ"מ משקלוב (חידושים על סדר ההשתלשלות, דף של"ח) וז"ל, מצד ימין גיהנם של אש, ומצד שמאל גיהנם של שלג, עכ"ל. והבן שכל אחד מעניש את כנגדו, ודו"ק. ויש בחינה

חו"ב דז"א נעשים מחו"ג, כמ"ש האריז"ל בביאור מ"ש באדרא דפרשת משפטים, רישא דמלכא בחו"ג אתתקן, ונקראים בעלי גדפין, כמ"ש ועוף יעופף על פני רקיע השמים, שהם מיכאל וגבריאל, עיי"ש.

ובהרחבה יותר, מאיר הארת גדפין בכל הו"ק, ולכך יש ששה כנפים, כנגד ו"ק. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג, קח, ע"ב) כל ספירה מאלין שבע, שית גדפין, דאינון שית אתוון לכל חד, ובהון קב"ה ושכינתיה בכל ספירה מאלין שבע (ישעיה, ו, ב) בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף. ואמרו שם (שם, רט, ע"א) בשית גלגלין אתיא לשית סטרין דעלמא, שית גדפין. דנשר נטלין לה בפלכויו. ועיין זוהר הרקיע (בלק). ובפרטות ו' אלו נחלקים לו' פעמים ו', כמ"ש (תיקונים, פא, ע"ב) שית סלקין תלתין ושית, כחושבן דשרפים, דאתמר בהון, שרפים עומדים ממעל לזו, ואלין גדפין תליין מן ו', דאיהו שית תיבין דיחודא (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ויש בחינה של גדפין כנגד נוק', שכינתא שהיא בחינת ד', כמ"ש שם (קמ, ע"ב) מסטרא דשכינתא גדפין דחיוון מרובעים, עיי"ש. ועיין תיקונים (י, ע"א) בחינת י"ב גדפין.

ויתר על כן אמרו (זוהר הרקיע, הקדמת הזוהר) וז"ל, ועליהו דכולהו, הוא מט"ט, שקבע לו הקב"ה לז' גדפין מימין ולז' גדפין משמאל (זוהו השורש של חו"ג), ונקרא בעל כנפים, וז"ס (קהלת, י, כ) ובעל כנפים יגיד דבר, עכ"ל. אולם במגלה עמוקות (פנחס) כתב וז"ל, עוף השמים הוא אליהו, ובעל כנפים מארי דגדפין הוא מטטרו"ן. (אולם) בספר מעין חכמה אמר, עוף השמים זה אליהו, ובעל כנפים זה רזיאל, שכל הדברים ששומע אליהו מודיע לזה העולם, עכ"ל. ועיין גר"א (תיקון מ"ב, ותיקון מ"ה).

ולתתא ישראל הם גדפין לשכינה, כמ"ש בתיקונים, עיין שער הכוונות (ק"ש, דרוש ו, פירוש תיבת שמע ישראל) וז"ל, כנזכר בתיקונים כי ישראל אינהו גדפין דשכינתא להעלותה למעלה, עכ"ל.

ובפרטות יותר אמרו (תיקונים, כא, ע"א) דמארי מקרא ומארי משנה אינון מגדפין דילה. ובפרטות דייקא מארי משנה, שהיא כנגד יצירה, כנגד ו"ק, כנודע, וכמ"ש בגנזי מרומים. ובפרטות בחינת ד' גדפין הוא במארי מקרא, אות ד' במלכות. ובחינת ו' גדפין הוא במארי משנה, אות ו' בז"א, ופשוט.

רחמי החסד המתנהגת ברחמים עם כל היצורים, ירפה האות מלהדגישו, כי רוח אלקים שלישית מרחפת על פני המים (חסד) בנחת ולא ברעש ולא בהמיה, וזה סוד רפיון בג"ד כפר"ת ודגשותם, עכ"ל.

וכתב הרוקח (שם) וז"ל, דגש ורפה, וזהו רך וקשה, רך הוא הנקרא רפה, קשה הוא הנקרא דגש, עכ"ל.

וכתב הרמ"ק (שם) וז"ל, הדגש סוד הדין, והרפה סוד הרחמים. והטעם, כי סוד הרפה, רקיע כעין ו', והוא הת"ת, שהוא הוי"ה, רחמים ודאי. דגש, נקודה כעין י', והיא המלכות שהיא אדני (א-דין) דין ודאי, עכ"ל.

וכתב הגר"א (תיקונים, תיקון י"א מתיקונים אחרונים) וז"ל, נפשא בסוכלתנו דגשא ורפאי זמינין לקבל רוחא (ע"כ לשון התיקונים) - ר"ל דגש ורפה של האותיות הן נפש של האותיות, שאז זמינין לקבלא רוחא, כמו גוף שקודם צריך לנפש הטבעית שהיא הנפש הצומחת ואז זמין לקבל רוח (וז"ל העץ חיים (ש"ה, פ"ה) ואולי דגש ורפה הוא הבל דגרמא, שאינם לא טעמא ולא נקודות ולא תגין, כנזכר בתיקונים תיקון ה', ולא קבלתי זה ממורי זלה"ה, עכ"ל). ועדין אינו יכול לנענע עד בא הרוח. כן הוא כאן, ובלא דגש ורפה אין יכולים לקבל הנקודות, כי אין האות שלם ואינו בשלמות בלא דגש ורפה. וז"ש והחיות רצוא ושוב, בדגש ורפה, שהוא הדם שרץ בגידין ודופקין שבה הנפש, כמ"ש כי הדם הוא הנפש, עכ"ל.

ועוד כתב הגר"א שם וז"ל, ודע כי בכל אות, אפילו שאינו מבג"ד כפר"ת, הוא בדגש ורפה, והוא קו ע"ג האות שלמעלה, והשמטו האחרונים דגשים קלים מאותיות שאינן בג"ד כפר"ת, ורפויים מכל האותיות, עיי"ש. והבן שיש בדגש עצמו קל וחזק, והוא חסד ודין שבדין. וכן בכל האותיות יש בנעלמות יותר דגש ורפה, ודגש חזק וקל. אלא שבאותיות בג"ד כפר"ת שם עיקר גילוי דגש ורפה, בסוד אותיות כפולות, ובאותיות אמ"ש, שהם "שורש" לבג"ד כפר"ת, שם זהו בנעלמות. ובי"ב פשוטות, שם נגלה "התפרטות" של דגש ורפה. ועיקר גילוי זה בת"ת שנחלק ליי"ב.

והדברים מבוארים בעץ חיים (שער ה, פ"ז) וז"ל, הנה נודע מן הכתוב לעיל, כי אמש הם ג"ר, שהם יסודות אל ז"ת. ובג"ד כפר"ת הם ז"ת, יען שיש בהם דין ורחמים, שהם אור ישר ואור חוזר, שהם עצמן בחינת רחמים, ובחינת מלכות שבכל אחד ואחד הוא דין, לכן הם כפולות. וי"ב פשוטות הם ספירת ת"ת לבד שהוא אחד מז' כפולות עצמן, נחלקת ליי"ב חלקים, שהם י"ב פשוטות. והיותם

הפוכה, והבן. ועיין אפיקי ים (עירובין, יג, ע"ב). וז"ל המשנת חסידים (מסכת היכלות הקליפות, פ"ז) ושני מיני גיהנם הם, אחד של אש להעניש לעובר על מצות לא תעשה, ואחד של שלג להעניש למתרחש במצות עשה ואינו מקיימם, עכ"ל. ומקור דבריו בספר הליקוטים (שמות) וז"ל, גיהנם של אש כנגד טלה והוא כנגד העובר על ל"ת, שהוא מתחמם לעבור העבירה. ויש גיהנם של שלג, כנגד עקרב, שהוא כנגד המתקורר ועובר על מ"ע, שהוא מעצלות אשר בשב ואל תעשה, עיי"ש. ועיין ליקוטי תורה (שם).

ומהות גיהנם של אש (תחתון) נתבאר בעץ חיים (שער ג, פ"ד) וז"ל, והיצה"ר הוא החום הטבעי שבאדם המייבש את הליחות השרשים, ואז מת האדם, וזהו כאשר יעשה ויעבור על שס"ה מצוות ל"ת, כי אז זה האש של הגבורות יתדבק בהם אש של גיהנם הרע וימיתהו, עכ"ל.

ומהות גיהנם של שלג, ששורשו עקרב כנ"ל, עב-קר, והיינו עביות של קרירות, ועי"ז מסתלק חיותו. והוא בעיקר פגם של משכב זכור, כמ"ש בשער רוח"ק, שחוטא בחטא זה פוגם באמא ויש ב' ג' שמות אהי"ה, ביודי"ן ואלפי"ן וההי"ן, והג' אלפי"ן ראשונות שבשלשתם הם בגימט' שלג, עיי"ש. ועיין שער תיקוני עונות (פ"י). וכנגד כך יש תיקון של גלגול בשלג, כמ"ש. ועיין משנת חסידים (מסכת התשובה, פ"י). ועמק המלך (שער תיקוני התשובה, פרק י"ב).

וכתב בגר"א (תיקונים, תיקון ל"ב) וז"ל, נידונין בגיהנם נגד ב' הנ"ל, חצי שנה באש וחצי בשלג, והוא נגד ו"ק דדוכרא ונוק' וכו', והן נגד תורה ומצות, עיי"ש שתורה עיקרה קום עשה, ומצוות רובם ועיקרם ל"ת, ודו"ק. והדברים ארוכים.

דגש ורפה

כתב הרמ"ק (ספ"י, פ"א) וז"ל, ושבע כפולות (זהו לשון הספ"י) הם שבעה אותיות, בג"ד כפר"ת, שהם משמשות בדגש ופעמים ברפה, והיינו פעמים לדין (דגש) ופעמים לרחמים (רפה), עכ"ל. ולכך נקראו כפולות.

וכתב בפירוש אוצר השם (שם, פ"ד) וז"ל, דע כי הגיוני האותיות כאשר יתגלגלו בחשמל לצאת בקול רוח ודבור, כאשר פרשתי. וכאשר יטו האותיות לצד הגבורה תגבר הרוח בכלי של אות להדגישו בכח גבורות השם המניעים. ופעמים ירפה, אם יטו לצד החסד בכח סבת

דדי האמא נתגדלו מרוב אור ונעשין בהן חלב, עכ"ל.

ומלבד הארה מלעילא לתתא שהוא נה"י דא"א שמתלבש בחג"ת ועי"ז נעשה ריבוי אור, כנ"ל, ישנה גם ריבוי של הארה מתתא לעילא. וכמ"ש שם (ש"כ, פ"ג, מ"ת) וז"ל, כאשר עולין ומסתלקין אורות הנה"י דאמא (והכלים נעשים חב"ד לז"א), הם עולין ועומדים בחצי הת"ת התחתון דאמא עצמה, שהרי שם הוא מעמד ז"א בסוד העיבור, ודוחקין אותו לחוץ, וא"כ נמצא שהם עומדין תחת מקום החזה של האמא ששם עומדין ב' דדים של האשה. והרי הם עושין תועלת ג' בעלייתן למעלה, כי אז נתוסף הארה גדולה ובולטין אותן האורות לחוץ ונעשים במקום הזה כעין ב' דדים ונבקעים, ומהם יוצא החלב להניק הולד אחר הלידה, וזהו סבה וטעם למה אין באיש בחינת ב' דדים בולטות כמו באשה, עכ"ל.

וכתב שם (שער ט, פ"ב, מ"ת) וז"ל, והדד בן בדד, שהוא המלך הד' (ממלכי אדום), והוא בחינת הת"ת, נקרא כך לפי שהוא למעלה בבחינת שלישי העליון, מקום החזה, מקום הדדים. וזהו הדד, דד אחד, וכן בדד, דד ב'. וכן אותיות בדד פירושו ב'-דד, ר"ל הדד ב'. והענין כי כאשר נעריך שאבא ויש"ס נכללין בפרצוף אחד, ובינה ותבונה נכללות בפרצוף א', כמ"ש במקומו, כי יש זמנים שמתחברין על דרך הזה, נמצא כי מקום שלישי עליון של הת"ת בז"א הנקרא הדד בן בדד, הוא מקום הדדים של הבינה, ולכך נקרא הדד בן בדד, כי בעת מיתת המלך זה צמקו דדי בינה להניק כדרך האשה שדדיה צומקים במיתת הילד, עכ"ל.

והעולה ג' מדרגות. א. דדי זכר, בסוד טיפה של הולד שנעשה מהזכר. ב. דדי נקבה, בסוד שבנקבה נעשה העיבור. ג. בשעה שיוולדת ויש בה חלב ונגדל הדד, והוא בסוד נה"י שעלו לחג"ת, כנ"ל.

וסוד דדי בהמה, שורשו בסוד דדי עתיק. עתיק - מלכות - בהמה, כנודע. וכתב בעץ חיים (שער יא, פ"ד) וז"ל, ב"פ תתאין דנ"ה דעתיק, ואלו נתחברו יחד במלכות דעתיק, ושם נתלבשו ונעשה מהם בחינת ב' דדין של בחינת המלכות דא"א בב' צדדין, שהם עתה נעשו בחינת דדי בהמה, שהם למטה, עי"ש. וכתב שם להלן (שער יג, פ"א, מ"ת) וז"ל, ונשאר פרק תחתון דנצח דעתיק ופ"ת דהוד דעתיק מגולין בלי התלבשות, ואלו נשאר למטה בכריאה תחת האצילות כדי להאיר שם לעולם הכריאה, ואלו הם כדמיון ב' דדי בהמה שעומדין שם אצל הרגלים, אשר כל הבחינות של א"א ואו"א וזו"ן

י"ב הוא, כי כל ז"ת נשרשים בגוף שהוא הת"ת, והז' כפולות עם ת"ת בעצמו יהיה י"ד, אך הז"ת זולת הת"ת בהיותן כפול הם י"ב. נמצא כי הת"ת עצמו הוא מב' בחינות, שהוא אות ר' מבג"ד כפר"ת (ולכך אות ר' אין בה דגש גמור, כמ"ש המפרשים), והיא כפולה. עוד יש בו י"ב שרשים של ו"ת שהם כפולות, והם י"ב ונכללין בת"ת, ואלו י"ב פשוטות נקרא י"ב גבולי אכלסונים בס"י, כי מאחר שהם עצמן בחי' ו"ת כפולות אשר בת"ת נשרשים א"כ צריכין להיות מצויירין שם בציוור גבולי אכלסונים, כי חלק אחד גבול אחד שבו יהיה נוטה באלכסון נגד ספירת החסד וחלק גבול הב' יהיה עומד ונוטה, נוכח ספירת הגבורה, ועד"ז כולם, כדי שאלו י"ב חלקי הת"ת יהיו נוטים פניהם נגד הו"ס שהם שרשים לאלו הי"ב חלקים שבת"ת לינק מהם, כי הרי בחינת חסד שבת"ת צריך שיהיה בקו ימין הת"ת בראשית הקו, ויהיה נחלק לב' חלקים כפולים, דגש ורפה, עי"ש.

דדים

יש בחינת דדי אשה במקום החזה, ובחינת דדי בהמה הנמצאים תחתיה. והנה דדי אשה במקום החזה, מפני ששם מאיר הארת היסוד של העליון, שמהארתה נעשה דדים. ומהארת נה"י שעלה למקום חג"ת. והארת דדי בהמה שורשם מב' שלישים תחתונים דנו"ה, וכדלהלן.

וז"ל העץ חיים (שער טז, פ"ה) ואמנם בזה תבין סוד נעלם, שהוא סוד הדדין של אשה, מה מציאותן, ומהיכן נתהוו, ולמה הם בחזה, ולמה אין חלב בדדי הזכר כמו בדדי האשה. והענין, כי כבר ביארנו, כי נכלל נה"י דא"א בחג"ת דאו"א, ונעלמו בתוכם (וביתר פרטות, כתב להלן (שער כט, פ"ה, מ"ב) וז"ל, ב"פ עלאין דנ"ה דא"א נשאר לעילא בחזה דאו"א, בסוד דדים של חלב, ושם נשאר תמיד לעולם, כי אין הדדים נעקרים ומתחדשים ותמיד קבועין הם, עכ"ל), ושם אפיקו ההוא טפה ויצא מדרך יסוד אבא לאמא, ולכך אותו אור הגדול שנתווסף עתה אל נה"י דא"א כדי לעשות זווג ולהאציל לז"א אור זה, נתהווה תחלה בחג"ת אבא ואח"כ בחג"ת אמא, כי בתוכם כלולין נה"י דא"א כנ"ל, לכן סוד אותה הארה העצומה היוצאת ובקעה לחוץ והאירה דרך שם בחזה דאו"א, לכן יש דדים בזכר ונקבה, רק שאותן של זכר הם קטנים ואין בו חלב ושל אשה גדולות ויש להם חלב. והטעם, כי בהיות ז"א תוך חזה אבא לא היה כי אם מציאות טפה קטנה, אך בהיותו בחזה אמא שם נתגדל בסוד העיבור עד שנעשה ו' כלול בתוך ג', לכן

כשנתקנו בעת שנאצלו, היו למטה שם בבריאה והתחילו לעלות וינקו תחלה מב' בחינות דדי בהמה, ואח"כ הגדילו יותר וינקו מדדי אדם, עכ"ל. ועיין להלן (שער יז, פ"א, מ"ה). וכתב להלן (שער מח, פ"ב) וז"ל, נתבאר אצלינו, כי יש בנוק' דאצילות שני שדים למטה בבית הרחם שלה, ונקא דדי בהמה. ובערך המלכות נקרא בהמה, ומהם יונקים הקליפות, עכ"ל.

תוכן העניינים לפי א-צ

תוכן

במוכס"ז..... סו

ב"ן..... סז

ברודים..... סב

בריאה..... מב

בת..... סח

גבאי צדקה..... עז

גבול ובלתי בעל גבול..... מ

גבורה - ה"ג..... ע

גבריאל..... עג

גדולה..... עא

גדלות..... עה

גדפין..... עט

גוף..... עו

גופא..... כ

גושפנקא דמלכא..... עג

גידין..... עד

גיהנם..... פ

גן עדן..... עח

גץ..... עח

גרון..... עב

דגש ורפה..... פא

דדים..... פב

הארזת בלתי בעל גבול בגבול..... מא

חושם..... לג

חלון..... טז

טעמים..... לה

יצירה..... מג

ישראל סבא - יש"ס..... כז

כלים..... יד

כשעלה ברצונו..... יד

כתר - גלגלת..... יח

מוחין..... יט

נקודות..... לו

עטרת היסוד..... לא

עיגול..... י

עינים..... לז

אבגית"ץ - שם מ"ב..... מח

אגל"א..... נה

אדם קדמון - א"ק..... טו

אזירא..... נ

אזירא - דכיא..... נב

אזירא - קרומא דאזירא..... נא

אזיר פנוי..... יב

אורות - אור חוזר..... מו

אורות - אור מקיף..... מה

אורות - אור פנימי..... מו

אורות - אחור ופנים..... מז

אורך ועובי..... מט

אור פנימי ואור מקיף..... יח

אותיות..... לט

אזן..... לב

אחסנתא - עטרין..... נט

אחע"ה - אותיות הגרון..... נד

אין..... נו

אין סוף - בי"ט..... ו

אין סוף - בעל הרצון או רצון..... ו

אמיתתו הנעלמה - וגילויים..... יא

אספקלריא..... נג

אצילות..... מא

ארחא..... נו

אריך אנפין - א"א..... כג

אשת חיל עטרת בעלה..... נח

בג"ד כפר"ת..... סא

בד"ק חי"ה..... ס

בוז"ו..... סא

בוכ"ו..... סד

בוצינא דקרדינותא..... יג

בטישה..... סג

בי"ט..... סו

בינה..... סט

במוכ"ן..... סה

עשיה.....מד

עשר ספירות הכמוסות במאצילן.....יז

עתיק.....כא

עתיק - רדל"א - רישא דלא אתיידע.....כב

פה.....לד

פרצוף אבא.....כה

פרצוף אימא.....כו

פרצוף ז"א - זעיר אנפין.....כה

פרצופים.....כא

פרצוף יעקב.....ל

פרצוף לאה.....כט

פרצוף נוק' - מלכות.....כד

פרצוף רחל.....ל

פרצוף תבונה.....כח

צמצום.....ז

צמצום כפשוטו או לא כפשוטו.....ח

קו.....ח

רצון פשוט.....י

רשימו.....ט

תגין.....לח

תוכן העניינים לפי א-ב.....פד

החפץ לקבל את העלון השבועי בדוא"ל,

ישלח בקשה לכתובת:

bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי דרך הפקס

יש לשלוח בקשה למספר: 03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות הגדולות
של הדפסת הספרים לזיכוי הרבים
ניתן לתרום באופן הבא:

מרכז הצדקה

ישראל: טל: 1-800-28-28-28

USA: טל: +972-2-5025580

צריך לפרט

קרן 4387 - בלבבי משכן אבנה

לפרטים נוספים ולהרשמה והקדשות

bilvavi231@gmail.com

© כל הזכויות שמורות

לשמיעת שיעורי הרב שליט"א

ב'קול הלשון' במספר ישיר:

ישראל 073.295.1245

USA 718.521.5231

ליצירת קשר בכל ענייני הספרים:

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com